

קובץ גליונות

פרשת בהעלתך

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

בקרוב!

בס"ד נמצאים אנו בשלבי עריכה מתקדמים של כרך א' של הספר "דברי שי"ה" ובו עובדות מאלופות והנהגות, חידושי הלכה, ומאמרי אגדה, מסודרים לפי עניינים מתוך מה שהובא במשך 10 שנים בגליונות "דברי שי"ה" (מעל 700 עמ')

אנו פונים לנדיבי עם והחפצים לפרסם תורת רבינו שיעמדו לימינינו בהוצאה זו.

נוכל לקבל הנצחות על רבינו זצוק"ל או על אחרים ז"ל

ניתן להנציח את כל הספר וכן ניתן להנציח פרקים מתוך הספר (להלן רשימת הנושאים שבספר)

אמונה	השגחה	ישיבה	שידוכין ונשואין	רוח הקודש
אמונות חכמים	זמן	כבוד אב	סיום	רפואה
בין אדם לחבירו	זש"ק	כבוד חכמים	סגולה	שמות
ברכות צדיקים	חינוך	כתיבת ספרים	עולם הזה	שקיעות
גזל	חלומות	ספרי רבינו	עין הרע	תורה
דיבור	חסד	מדות	ענוה	החזקת תורה
דקדוק הלכה	ידיעת התורה	מוסר	עצה ותושיה	תפילה
הודאה	ילדותו	מחלוקת	צדקה	
התמדה	יראת שמים	מצוות	קירוב רחוקים	

ניתן לפנות למס' 053-3145900

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ה"ח
ירושלים	7:09	8:27	9:01
בני ברק	7:24	8:29	8:59
קריית ספר	7:18	8:27	9:01
בית שמש	7:08	8:27	9:00
אופקים	7:16	8:27	8:59
חיפה	7:19	8:31	9:02
ליקוואוד	8:08	9:38	10:12

קרוז
השביעית

פרץ זקוקדש של גורלי ישראל שלום
לקיום מצוות השביעית בארץ ישראל
מיסודו של מרן רבי בצמח מנחם זצוק"ל

והמתאמצים עבור מצווה זו מעל ליכולתם,
יזכו בס"ד במדה כנגד מדה לישועות גדולות
ציטוט ממכתבו של מרן שר התורה שליט"א

1800-300-544

לחצונית במסגרת בנקאית: בנק פאני / מיני 1.95 / שמי' נענבן 48515

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונם

משפחת ברקלי - קרית ספר
להולדת הבן

משפחת איפרגן - ירושלים
לנישואי הבן

לעילוי נשמת

האשה מרת
רחל סעידה בת נגכיה כתון ע"ה
נלב"ע ב' סיון תשע"ט
תנצב"ה

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת
משבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים
הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• יט סיון שלח	• ט אב דברים
• כו סיון קרח	• ז אלול שופטים
• ג תמוז חקת	• יד אלול כי תצא
• י תמוז בלק	• כא אלול כי תבא
• יז תמוז פינחס	• כח אלול נצבים ר"ה
• כד תמוז מטות	• ו תשרי וילך יו"כ
• ב אב מסעי	• חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדדים פלוס" בבהכ"נ:
יש לבחור בלחצן קופות נוספות.
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדדים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

גיליון מס' 476 פרשת בהעלותך
תשפ"ב שנה עשירית

לעילוי נשמת
מרן רבינו
שמריהו יוסף חיים
בן מרן רבי יעקב ישראל זצוק"ל

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

ברכת כהנים

בני חו"ל קוראים השבוע פ' נשא בה נזכר ברכת כהנים, במצווה זו נתבדרו בי מדרשא כמה חידושים מרבינו, ואציין מהם.

א. רבינו זצ"ל אמר שלפי מנהג אשכנז שא' מהציבור קורא 'כהנים' טרם הברכה [ולא החזן באמירת ברכינו בברכה המשולשת] הרי שבהכרזת המילה 'כהנים' מקיים מצוות עשה דאורייתא, ובשל כך מרן החזן"א זצ"ל רצה לקיים מצוה זו בעצמו, (מנהגי בית הכנסת לדרמן פ"ב ס"ח) וכמדומה שרבינו ז"ל עודד את בנו 'בדלח"א הגאון ר"ש שליט"א להקריא את הכהנים.

ב. אמר שמותר לישראל המתברך להישען על הסטנדר בברכת כהנים, שאין דין לישראל לעמוד בברכת כהנים אלא שאין ראוי לישב מפני כבוד הברכה כמבואר במ"ב סי' קכ"ח סקנ"א, ודעת הגר"א (חו"מ סי' י"ז סק"ו) שסמיכה אינה לא עמידה ולא ישיבה. (ובס' אלא פי"ב סי' כתב שלא הקיל בזה אלא בזקנה וחולשה).

ג. כהנים חשובים שבאו לפניו היה מבקש ברכתם, ופ"א אמר לדו"ז הר"ר יצחק ויס ז"ל: גיסך [הגר"ר יהושע כץ ז"ל] מברך אותי כל יום!; ושמעתי שבשנים קדמוניות היה משדל כהנים שיבואו לברך במניין שלו.

ד. בשנת תשנ"ט (בערך) אמר לי שיש לו ספר קדמון על ברכת כהנים ויש שם סגולה לילדים, ומיד עליתי וחפשתי בספריו שבקומה למעלה, ומצאתי את הספר חסד לאלפים [שהדפיס רד"צ קצבורג ז"ל] שכותב שאפשר לבקש מהכהן שיכוון עליו בברכת כהנים על הדבר שצריך ישועה ובס' כ"ג כתב שתי כוונות למי שהוא חשוך בנים (ועי' בס' שמענו כן ראינו פ"ז סי' כ"א, ושם עמ' תצ"ח).

ה. בס' שמענו כן ראינו (פ"ז סי' ל') מביא שרבינו הי' מעודד לכהנים אשכנזים בני חו"ל לילך אצל הספרדים לישא כפיהם בכל יום, שבאופן זה אין משנים ממנהג אשכנז שלא לישא כפיים אלא ביו"ט. ושמעתי מא' מתלמידי רבינו, ישראל הדר בחו"ל, שבעצתו הולך להתברך אצל הספרדים בכל יום.

ו. בס' כל משאלותיך (עמ' תקנ"ו) הביא חידוש נפלא מרבינו זצ"ל: יהודי מתגורר בגבעת שמואל וטורח

להתפלל

מתוך ספרו של רבינו

"אורהות יושר"

ו. אין שום היתר לדלג פסוקי דזמרה רק משום תפלה בצבור ובאקראי, וגם ע"ז רבים מפקפקים וכתבו שמהפך ע"ז כל צינורות התפלה (עי' מ"ב סי' נ"ב סק"א).

דעת נוטה

"דעת נוטה" על כל חומש במדבר, מעל 700 עמ' מלאים מהמיטב שענה רבינו לשואלים
מחיר: בסך 45 ₪ בלבד
ניתן להזמין ע"י
מערכת "קובץ גליונות" במס':
053-3145900
k.gilyonot@gmail.com

סגולות חיים

סגולות ועובדות לשי"ק

מרבנו מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל מלווה במעל 100 תמונות מרבנו נייר כרומו משובח בצבע מלא 225 עמודים בכריכה קשה נתקבל סבסוד עבור ספר זה
במחיר בסך 10 ₪ בלבד
ניתן להזמין ע"י
מערכת "קובץ גליונות" במס': 053-3145900
k.gilyonot@gmail.com

וכן נותר עדין כמות מצומצמת של הספר "תורתו מגן לנו" במחיר 10 ₪ בלבד

היומן

שבק שלח תשע"ח

נכנס ילד ואמר שהוא הולך עם פיאטו לפני האוונזים והוא היחיד בכיתה והוא מתביש מה מרן אומר האם הוא צריך להתפעל מהם מרן חיך אליו ואמר לו הפוך הם צריכים ללמוד ממך ובירכו.

סיפר ר' שעה אפשטיין שלפני שנים בנו למרן את המעלית בכולל חזון איש ומרן לא התפעל והיה בטוח שבנו לכולם ואמר להנ"ל תראה כשאנחנו באים בבוקר כל אברך מגיע בזמן אחר בסדר נעלה במעלית, אבל כשנצא כשכולם יוצאים חבל על הזמן שנחכה וללא עלה על דעתו שכולם יפנו לו ועשו את זה בשבילו

שאל... ששולח שלש בחורים להבחן ב... היום ושתיים רק יתקבלו במי להשקיע יותר אחד מהבחורים הוא וכל משפחתו עלו מחו"ל במס"נ אבל הוא לא כ"כ טוב האם להשקיע בו. מרן: כן מגיע לו, אח"כ שאל למה שלא יקבלו את כולם ונשאר בצ"ע.

מי מכיר?

לקראת הדפסת סידרת ספרי 'דברי שי"ח' הכוללת בתוכה את גליונות השבועיים של עשור השנים האחרונות, אנו מביאים בזה תמונה בערך משנת תשנ"ה, נראה רבינו מהלך ברחובה של עיר ומשוחח בדברי תורה. מי שיודע מי האיש ההולך לצידו, ופרטים נוספים, נשמח שיודיעני: יצחק גולדשמוץ, 053-3145900. כמו כן נשמח לקבל תמונות נוספות משנים קודמות.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"כ, לרפואה ולהצלחה וכו', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבנו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַת הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"

פרשת קרח הגאון הגדול רבי ראובן פיין (כ"ה סיון) **פרשת חוקת** - מרן הגרמ"י לפקוביץ (כ"ז סיון)

פרשת בלק - ראש ישיבת חברון הגר"ר חיים סרנא (ה' תמוז) **פרשת פנחס** - בעל ה'פרדס' רבי אריה ליב אפשטיין (י"ג תמוז)

פרשת מטות - הגאון הגדול רבי חיים שאול קרליץ (כ' תמוז) **פרשת מסעי** - ראש ישיבת פונב"ז הגאון רבי שמואל רוזנבסקי (כ"ז תמוז)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון הגדול רבי גדליהו נדל (א)

אין דעתן שוה

רבי גדלי' נדל ורבינו היו שני הפכים גמורים בטבעם.

בעוד רבינו הקפיד להתחיל את סדר יומו בשעה קבועה, והקציב לעצמו הספקי לימוד גבוהים, והיה מסודר להפליא בכל עתותיו, ודרכו בהלכה היתה סלולה מרביתיו גדולי עולם ז"ע ולא ההין לשנות מאורחותם, והיה רגיל להשיב לכל שואל בסבלנות, וגם בזמני שינה ואכילה היה מסודר.

רבי גדלי' היה ההיפך הגמור. הוא שנה את הלימוד וההבנה של 'כמו כולם'; כשהיה עוסק בסוגיא דרכו היה להקיף אותה ולבחון מכל היבטיה עד שהבין בשכלו שלו לעומק את דקויות השורשים, וכשלא הבין את דברי רבותיו לא היה נמנע מלהעיר ואף לחלוק עליהם. במוחו ענק לא הצטמצם לשעות, אלא היה לומד מבוקר ועד ליל עד כלות הכוחות, אכילה ושינה היו אצלו בשעת הכרח, ומחמת בריחתו מכבוד גשמי היה נמנע לרוב מלהשיב למי שלא עמד על טיבו, אלא היה פוטר בקצרה.

עם רבי גדליהו נדל זצ"ל

רב השיכון

אבל עם כל זאת, רבינו התבטל מאוד לדעתו של רבי גדלי' והחשיב אותו כרב שעל פיו ישק ההלכה.

מרן החזון איש זצ"ל התבטא פעם, ברצוני שבתוך בני ברק תקום שכונה שהיא עולם בפני עצמו, ובה יגורו אברכים עמלי תורה, ורבי גדלי' יהיה רב השיכון. ביטוי זה הביא את רבינו לקבל על עצמו את רבי גדלי' לדעת מכרעת בכל נושא הלכתי (בן רבינו ומקורבו של רבי גדלי', רבי א"ש).

בהיות רבינו ירא הוראה גדול, ובפרט בחיי חיותו של אביו מרן הקהילות יעקב ז"ע, כי סבר שאסור לו להורות משום שזה 'מורה הלכה בפני רבו', לכן בכל שאלה שהתעוררה בעניני הבית, תערובות, בשר בחלב, והלכות שונות, היה מורה להרבנית ע"ה לשאול את השכן רבי גדלי'. רבי גדלי' היה מכבדה מאוד ומכריע לה מיד.

שכן טוב

בשנותיו הראשונות ליסוד כולל 'חזון איש' בנתה הנהלת הכולל מספר דירות כדי לשכן בהם את אברכי הכולל על מנת לסייע להם בדירה. מספר דירות נבנו בבנין הכולל רחוב סמטת האר"י, ומספר דירות ברחוב רשב"ם 23. כדי להחליט כל אחד היכן הוא יגור, ערכה הנהלת הכולל הגרלה, ועלה כי רבי יצחק שינלזון ורבי חיים קניבסקי יגורו זה מעל זה ברחוב רשב"ם 23, ואילו רבי גדליה נדל יגור בבנין הכולל.

אך רבי גדלי' בליבו הרחום חס על רבי שמואל, שהיה קשה הליכה, והציע לו להחליף דירה. כך סובבה השגחה שרבי גדלי' הפך לשכן של רבינו (חתן רבינו הגר"ש שטיינמן).

לימים התברר כי זו היתה תרופה למכה אחרי שנלב"ע רעייתו של רבי גדלי', עמדה הרבנית קניבסקי ע"ה לימינם, כדלהלן.

שומע ומוסיף

בשנים ההם, הבתים ברחוב רשב"ם היו מעטים, וקשר עז נרקם בין משפחת רבינו למשפחת נדל. רבינו היה פוגש אותו כמעט בכל תפילה בבית הכנסת, ולעיתים רבות - עד שנותיו האחרונות של רבי גדלי' היו משוחחים לפני או אחרי התפילה.

גם מקום הישיבה בתוך בית הכנסת היה די סמוך זה לזה.

נדבך נוסף לקשר שבניהם היה באמצעות בנו הגדול של רבינו, רבי אברהם ישעיהו קניבסקי שליט"א, שרבי גדלי' חיבבו מאוד, ובמשך שנים רבות היה רא"ש משומעי שיעוריו של רבי גדלי' בענינים שונים, לא אחת היה חוזר על דבריו בפני רבינו, מחידושויו של רבי גדלי', וזה נהנה מדבריו ואף מוסיף לו ראיות ומקורות לדבריו.

אמצעי נוסף לקשר שבניהם היה באמצעות ידיד נפשו של רבינו, רבי ליפא דב וינטרוב שהיה גם הוא מתלמידיו של רבי גדלי', ומשומעי לקחו, ושח אודותיו הרבה בפני רבינו.

פרסום ראשון: רבי גדלי' זצ"ל בנישואי אחד מנכדיו, משוחח בחיבה גלויה עם בן רבינו רבי א"ש קניבסקי שליט"א

לא הציץ בחלון

הכניסה אל ביתו של רבינו היתה (עד לשנים האחרונות) דרך טור ארוך של מדרגות, ובאמצעו היה חלון פתוח לרווחה, מבית השכנים בקומה הראשונה משפחת נדל, ובסוף המדרגות היתה דלת הכניסה לבית רבינו.

ובדרך כלל באופן טבעי האנשים שעלו במדרגות היו מביטים אל החלון הפתוח, ולבני הבית של משפחת נדל כלל לא הפריע, אולם רבינו הקפיד שלא הביט לחלון משום איסור היוזק ראייה, ובאופן טבעי היה מיסב את ראשו לצד שלא להביט אל דירת השכן. ורק כאשר היה צריך משהו מהשכנים מרבי גדלי' או מבני ביתו ה' מביט פונה לחלון ומדבר בעדו (עד ראייה, רבי דוב אנגל).

המראה המדויק של תבנית הבית בשנים ההם. הקומה העליונה עם שני החלונות היא דירת רבינו (נראה יורד במדרגות), והחלונות הנמוכים שבהמשך המדרגות הם הישיר לתוך ביתו של רבי גדלי'

איך מועילה הברכה?

רבי גדלי' היה רגיל לעלות אל בית רבינו בעת הצורך, כדי להשתמש בידענותו המופלגת ולשאול אותו על גמרא או שיטה פלונית היכן נזכרת, או להשתמש באוצר ספריו הגדול.

וסח רבי דוב אנגל: באחד הפעמים כשעלה אל רבינו לבקש ספר מסוים, היה זה עת למד עם ידידו רבי דוב וינטרוב, ובדיוק נכנס אל החדר יהודי וביקש ברכה לישועה על צרה מסוימת שהיתה לו. רבינו בירכו רפואה שלימה, והאיש הלך. רבי גדלי' שהיה סולד מ'לעשות כמו כולם', והיה סמל ההתבוננות, שעמד וחשב בכל פעולה קודם עשייתה, לא היה יכול להבין את מה שראה. הוא שאל את רבינו 'האם אתה מכיר את האיש?' רבינו השיב בשלילה.

אמר לו רבי גדלי', "איך ניתן לברך 'סתם' איש שאינך מכיר, ובקושי שמעת את הבעיה שלו. הלא איך מועיל ברכת צדיק? כי הצדיק הוא אהוב אצל הקב"ה, וכאשר מברך את השני, הרי זה כמו שעושה לו 'פרוטקציה' אצל הקב"ה, ובגלל שהקב"ה אוהב אותו הוא פותר את הבעיה שהוא ביקש עליה.

"וממילא אם לחבר של הצדיק יש צרה, וזה אכפת לו ומפריע לו, והוא מבקש מהקב"ה, הקב"ה רוצה שלא יהיה לו צער והוא פותר את הבעיה של השני.

"אבל סתם אדם לא מוכר, מה זה שווה לבקש ברכה עבורו, הרי לא אכפת לך רק אתה סתם אומר ברכה..."

כשיצא רבי גדליה אמר רבינו לרבי ברל וינטרוב (באידיש), מי יכול להתחרות עם הישרות של רבי גדלי'...

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

וזהו ענין הענווה, לדעת שיש לו מעלות, אך לא להחשיב את עצמו במעלות, ורק לשמוח בהן, ואין זו סתירה, ששמוח במעלות שיש לו, אבל אינו מחשיב את עצמו, מפני שידוע שהכל בידי שמים, והכל מן השמים.

ורק אם אין אמונה אז שייך הרגשת חשיבות, אבל אם אדם חי עם אמונה לא שייך הרגשת חשיבות כלל, כי הוא יודע שהכל רחמים וחסד מן השמים בלי שום זכויות שמגיע לו, כי כל מה שהוא עושה הוא חייב לעשות, ואם לא יעשה את מה שהוא חייב הוא פושע, וכי מגיע לו שכר על זה שאינו פושע, הרי לא מגיע כלום, וכל מה שיש לו זה חסדי שמים, וצריך אמנם להיות בשמחה, אבל לא הרגשת חשיבות, רק שמחה והודאה.

וזהו המדרגה, להיות עם ענווה ועם שמחה, ואין סתירה בין הדברים.

הצלחה ברוחניות תלויה בהשתדלות

וכן כל המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם. למשל הדבר הראשון הוא 'בתלמוד', והיינו ללמוד! ובאמת זה דבר מובן מאד, כי אם לא ילמד פשיטא שלא שייך הצלחה בתורה, ומוכרח ללמוד, ורק השאלה היא כמה ללמוד, וכמובן כל כמה שאדם לומד יותר כך יש יותר הצלחה, ועל ידי זה הוא יודע יותר ומבין יותר, הכל תלוי לפי כמה שהוא לומד.

וזה גם בדרך הטבע וגם מצד הזכויות, כי להצלחה צריך סייעתא דשמיא, ואם אינו משתדל למה שיתנו לו, וכן בכל דבר ודבר, כל הצלחה ברוחניות תלויה כמה שהאדם משתדל ועד כמה הוא עושה, וכמה שאדם יותר לומד בהתמדה, כך הוא זוכה לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה.

וכך גם בתפילה, צריך תפילה לסייעתא דשמיא, אך צריך גם להשתדל ולעשות מה שבכוחו, ובלי זה התפילה לא תעזור.

והנה במ"ח דברים שהתורה נקנית לא מוזכר תפילה, והטעם לזה מפני שתפילה אינה שייכת לדברים שהתורה נקנית בהם, כי תפילה זה דבר פשוט שאם אדם לא מבקש למה שיתנו לו, והרי צריך סייעתא דשמיא, ואמנם יש דברים שהתורה נקנית בהם, אבל צריך סייעתא דשמיא! ומי שלא מתפלל, גם אם הוא עושה ומשתדל – אבל אינו מתפלל, כלומר שהוא סבור שיכול להצליח גם בלי סייעתא דשמיא, וכי יתכן דבר כזה? והאם שייך הצלחה בלי סייעתא דשמיא? הרי הכל בידי שמים בגשמיות וברוחניות, ולכן פשוט שצריך תפילה, ורק אז שייך סייעתא דשמיא.

וידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, אבל זהו רק בזמן שהאדם עצמו עשה מה שהוא יכול, ואם מתפלל ואינו עושה מה שהוא יכול, גם התפילה לא תעזור.

ההשתדלות הטבעית לתיקון המידות

ובאור ישראל (מכתב יד) כתב למשל בתפילה על מידות טובות, שאם יש צורך בתיקון המידות [יש אנשים כאלו שמרגישים בעצמם חסרון במידות וזו מדרגה] כגון שמרגיש בעצמו שיש לו מידת הכעס, וידוע שזה חטא ומידה רעה, וצריך סייעתא דשמיא להינצל מזה, אבל אם רק יתפלל ויבקש רחמים שהמידה תעבור, ולא יעסוק בשיטות ובדרכים הטבעיות לכך, זה כמו שיבקש לראות בלי עיניים! וצריך שגם הוא בעצמו ישתדל ויעשה מעשים, עם השיטות המועילות לתיקון המידה.

ולמשל במידת הכעס יש עצה ושיטה, כפי שכבר סיפרתי בעבר, מעשה באדם בעל משפחה, שהיה כועס הרבה בערב שבת, כי יש לחץ בבית בזמן ההכנות לשבת, והוא היה כועס וצועק על בני הבית, ובא להתניעץ מה לעשות, כי אינו רוצה לכעוס, אבל מצד טבעו מתעורר בו הכעס, ומה יעשה להתגבר על זה, ויעצו לו שבשעה שהוא כועס ישתוק ולא יצעק, ויחזיק את הכעס בלבו ולא יוציאנו לפועל, כך הדרך להיגמל מן הכעס.

והוא אכן התחיל לעשות כך, ובפעם הראשונה זה היה קשה לו מאד, שהוא רואה דברים שמרגיזים אותו בבית והוא שותק ולא צועק, ובא ואמר שזה קשה מאד, וכיצד יוכל כל יום ששי כל החיים לסבול ייסורים כאלה, ואמר לו שיחכה וימשיך כך, ואכן ביום ששי הבא הוא שוב כעס ושתק, ואז כבר לא היה כל כך קשה, ואמנם עדיין היה קשה אבל לא כמו בפעם הראשונה, ובשבוע השלישי הוא שוב התאפק מלצעק, ואז הכעס נחלש עוד יותר, וכך במשך הזמן הוקל לו יותר ויותר, עד ששבר לגמרי את מידת הכעס, ועל ידי ה'תרגיל' הזה נגמל מהכעס, וכבר אינו כועס כלל.

תורה נקנית בענווה ובשמחה

כולנו רוצים הצלחה בתורה, ולכך יש ארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם. והנה הגר"א כתב בפירושו למשלי כי 'אשת חיל' זה התורה, והמילה חיל בגימטריא מ"ח, כנגד מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, ועל זה נאמר אשת חיל מי ימצא, כלומר שיהיה אדם כזה שיש בו את כל המ"ח דברים בשלמותם 'מי ימצא' – זה לא מצוי. אבל גם כל דבר בפני עצמו הוא זכות להצלחה בתורה, ולפי הקניינים כך ההצלחה, אם יש יותר קניינים יש יותר הצלחה, ופחות קניינים פחות הצלחה.

ולמשל אחד הקניינים הוא 'בענווה', וראיתי שלא כולם יודעים מה זה ענווה, ויש חושבים שענווה פירושה לראות בעצמו רק חסרונות ולא מעלות, וכאילו צריך לחשוב שאינו שווה כלום, והוא כאין וכאפס שאין בו שום מעלה. אבל באמת זו לא ענווה! וזה גם לא נכון, כי כל אדם יש בו הרבה מעלות, ולחשוב שאינו שווה כלום זו לא ענווה.

והרי התורה נקנית גם 'בשמחה', בענווה ובשמחה, ואם ענווה פירושה לחשוב שאינו שווה כלום, כיצד יתכן להיות בשמחה, הרי זה תרתי דסתר, וענווה כזו היא סתירה עם שמחה! ובארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם מוזכר גם 'בשמחה' וגם 'השמחה בחלקו' – והם שני עניינים, שמחה בשעת הלימוד, ושמחה בחלקו גם בזמן שאינו לומד, אבל אם ענווה פירושה לחשוב שאינו שווה כלום איך שייך שמחה?

ענווה – כמו עני המקבל צדקה

אלא ודאי שזו לא ענווה, וכבר האריך המסילת ישרים בפרק כ"ב מה היא ענווה, וביאר כי באמת יש לאדם הרבה מעלות, כישרונות ומידות טובות ויראת שמים, והוא יודע ומכיר את כל המעלות שיש לו, ואף על פי כן שייך ענווה. וכן יכול להיות אדם גדול בתורה, תלמיד חכם גדול ומחדש חידושי תורה, בקי ובעל הבנה עם מדרגה בתורה, שיש לו הצלחה בתורה וברוחניות, והוא יודע מזה ושמח בחלקו, ואף על פי כן הוא עניו.

ומדוע? מפני שכל המעלות שיש באדם זה לא הוא עושה אותם אלא מן השמים נותנים לו, שהכל בידי שמים, וכגון מה שיש לו הבנה זה בידי שמים, וכן מידות טובות זה מן השמים, שיש בו טבע כזה של מידות טובות, והטבע נהיה מן השמים, וכן כישרונות, וזיכרון טוב, והסברה טובה, ושאר כל מיני מעלות שיש באדם, זה הכל מתנה וחסד מן השמים.

ואם אדם הוא בעל אמונה ומאמין בזה, הוא יודע שהכל חסד ורחמים מן השמים, ומשל למה הדבר דומה, לעני שאין לו כלום, שאנשים מרחמים עליו ונותנים לו ולכן יש לו מה לאכול, ולולי רחמי הבריות לא היה לו מה לאכול, וכי שייך שעני כזה יחשיב את עצמו במה שיש לו מה לאכול, הרי כל מה שיש לו זה מפני שריחמו עליו ונתנו לו. כך גם כל אדם שיש לו מעלות, וכל הרוחניות והגשמיות שיש לאדם, הרי הכל בידי שמים, ומדוע יש לו? בחסד וברחמים! ומה שייך להרגיש חשיבות בזה, ודאי שלא שייך שום הרגשת חשיבות, כי הכל מן השמים.

ולכן אין שום סיבה שאדם יחשיב את עצמו, ורק יכול לשמוח במה שיש לו, כמו שהעני שמח שיש לו מה לאכול, שהוא שבע ויאנו רעב, כך צריך לשמוח בכל הדברים והמעלות שיש לו, בגשמיות וגם ברוחניות, וישמח שיש לו את הדברים האלו, אבל לא שייך שירגיש חשיבות בהם, מפני שהכל חסד ורחמים מן השמים, ומה שייך להרגיש חשיבות בזה.

ובשערי תשובה לרבינו יונה (א, יב) כתב במעלת ההכנעה, שאדם שחטא וחזר בתשובה צריך להיות עם הכנעה, איך "לא זכר יוצרו אשר בראו יש מאין, וחסד עשה עמו, וידו תנחלו בכל עת, ונוצר נפשו בכל רגע, ואיך מלאו לבו להכעיס לפניו", והיינו שיחשוב איך שכחתי שיש יוצר האדם שברא אותי יש מאין. וחסד עשה עמו – הוא עשה איתי חסד! וידו תנחלו בכל עת – את הזמן הקב"ה מנחל את האדם. ונוצר נפשו בכל רגע – כל רגע שאדם חי זה חסדי שמים. ואיך מלאו לבו להכעיס לפניו – איך שייך לעשות חטא, וכיצד הוא מעז לעשות נגד רצון השם, להכעיס את המיטיב.

וסיים רבינו יונה "והמשכיל אשר נפקחו עיניו יוחזקו הדברים האלה בלבבו ויבואו חדרי רוחו", והיינו שהעיקר הוא להשיב אל הלב, ומי שיש לו שכל יקח את הדברים ללב, בהכנעה, ויבין שהיה כפוי טובה.

וכן בכל המידות יש דרכים ושיטות איד להיגמל מהמידה הרעה, אבל אם אדם רק יבקש בתפילה ולא ישתדל בטיפול עם הדרכים המביאות לתיקון המידה, על זה כתב באור ישראל שם שזה כמו להתפלל לראות בלי עיניים, שהוא דבר שלא שייך בדרך הטבע.

לימוד במתיקות מביא להתמדה

וכן ההתמדה בתורה, בתלמוד. אמנם זה קשה ומאמץ, אבל יש תענוג ומתיקות בעסק התורה, כמו שנאמר (תהלים יט, יא) ומתוקים מדבש ונופת צופים, ויש כל מיני טעמים שהתורה נמשלה להם, כגון מים, דבש וחלב, כמו שאמרו (ב"ק יז, א) אין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים, כמו אדם צמא ששותה מים לצמא, כך התורה מרובה את הנפש, וכן דבש וחלב, כמו שכתוב (שה"ש ד, יא) דבש וחלב תחת לשונך, ומפני שחיי הנפש חיי הנצח תלויים בתורה, לכן ברא הקב"ה את האדם ואת העולם כך שיש תענוגים בעסק התורה, כדי שאדם יוכל לזכות לנצח נצחים.

ולכן יש תענוג ומתיקות במה שלומדים, אבל צריך שהמלמד או הלומד ילמדו בצורה המתאימה לכל אחד לפי טבעו, ובספר חוסן יהושע (א, ז) האריך בזה, **שצריך שיהיה הלימוד בצורה המתאימה לטבע האדם, שאז יוכל ללמוד בהתמדה, אבל אם ילמד שלא לפי טבעו לא יוכל להמשיך, מפני שקשה להתאמץ הרבה נגד הטבע, ולכל אחד יש את הטבע שלו איך ללמוד בצורה המתאימה לו, ואז יוכל להיות 'בתלמוד' עם התמדה, וכשלומד לפי הטבע זה מושך ומעניין עד שקשה להפסיק.**

כמו שמובא בגמרא (עירובין נד, ב) על רבי אלעזר בן פדת שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון, היינו שמרוב שהיה שקוע בתורה שכח שהניח את בגדו במקום אחר, וקראו עליו הפסוק באהבתה תשגה תמיד, שמרוב אהבת התורה נעשה כמו 'שוגה' ששוכח מעצמו, וכן אמרו בגמרא (שבת פח, א) על רבא, שבשעת לימודו לחץ על אצבעו ויצא דם, ולא הרגיש כלל בזה מרוב שקיעותו בתורה.

עד כדי כך גדולה אהבת התורה ומתיקותה, כי התורה היא חיי הנפש, וחי עולם נטע בתוכנו, ולכן ברא הקב"ה את התורה עם טעם מיוחד בזה, שעסק התורה מושך ומעניין עד שקשה להפסיק. וכן היה מעשה באחד מבני הישיבה שהיה כבר בחור מבוגר וקיבל הדרכה איך ללמוד בצורה המושכת, והתחיל ללמוד כך, והלימוד היה מאד מעניין ומושך ולא היה יכול להפסיק; ולמד הרבה ולא שם לב על כוחותיו, עד שנחלש והוצרך למנוחה, ואמנם לאחר המנוחה חזר לאיתנו. זהו כוח המתיקות שיש בתורה, ורק צריך להיזהר שלא להתאמץ יותר מדי על חשבון כוחות הגוף.

ההצלחה בתורה לפי גודל היראה

והנה בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם מוזכר גם 'באימה וביראה', והם שתי מדרגות של יראת שמים, וכל קנייני התורה הם זכויות, כי להצלחה בתורה צריך זכויות, וכך גם אימה ויראה הם זכויות, **וכל מה שיש יותר יראת שמים יש יותר הצלחה בתורה.**

ויש כמה מדרגות ביראה, יראת שמים ויראת חטא, ובמסילת ישרים פרק כ"ד ביאר שיראת שמים היינו שאדם נזהר וחושב לפני כל דבר שעושה האם זה מצוה או עבירה, ומפחד להיכשל בחטא, כי על חטא יש גיהנום, וזהו מצות היראה, את השם אלוֹקִיךָ תירא, ולא לכולם יש היראה הזו, לא כולם

מפחדים מהגיהנום, שיש גיהנום! על חטא יש גיהנום, ואפילו חטא בשוגג גם כן, כתב בשערי תשובה (ד, טו) כי השוגג ענוש ויענש, וצריך כפרה.

ויש מדרגה יותר גבוהה של יראת חטא, ששייכת ליראת הרוממות, שתמיד הוא דואג על מעשיו שמא נכשל באיזה חטא או שמא ייכשל בעתיד, וזהו דרגה יותר גדולה ועיון במסילת ישרים שם.

והדרך להגיע לכל המדרגות האלו היא על ידי סדר המוסר שיש בישיבות, וכבר סיפרנו על הזכות של סדר המוסר, מעשה שהיה בבחור צעיר בגיל של ישיבה קטנה, שהיה לו לחץ בבית שהיה מוכרח לעבוד ולא היה יכול ללמוד, אבל היה בא לישיבה לפונד'ו' בסדר שלפני מעריב ללמוד מוסר, ושאלתי אותו למה דווקא מוסר ולא גמרא, ואמר כי הוא מרגיש שלימוד המוסר מחיה ומחזק אותו, וכך עשה ולמד חצי שעה מוסר בכל יום.

וההמשך היה שהוא זכה לסייעתא דשמיא, על ידי נסים נסתרים – אבל זה היה על ידי זכויות, שכבר לא היה מוכרח לעבוד, ונכנס ללמוד בישיבה קטנה כשאר בני גילו, והמשיך בישיבה גדולה, וזכה לשידוך טוב, וגם אחר כך המשיך ללמוד, והיום הוא מזכה הרבים בתורה וגם ביראת שמים, כל זה בזכות חצי שעה של לימוד המוסר! כי הבא ליטהר מסייעין אותו (יומא לח, ב), והלומד מוסר הוא בא ליטהר, ומסייעים אותו בסייעתא דשמיא.

לכן סדר המוסר שבישיבות אינו רק מידת חסידות לבעלי מדרגה, אלא הוא צורך חיוני והכרחי לכל אחד, ולא כולם יודעים מכך, **שזה סדר שנותן חיים והצלחה רוחנית לנצח נצחים, ורק צריך ללמוד בספר שמעניין או בפרק שמעניין, כי לימוד שמשעמם לא משפיע כלום, וכל ספרי המוסר שבישיבות מעניינים, וכל אחד יכול למצוא בהם איזה פרק או ספר שמעניין אותו ומשפיע עליו, וזו סגולה וזכות להצלחה בתורה לכל החיים.**

ובעזרת השם נזכה כולנו וכל אחד ואחד מכלל ישראל יזכה להצלחה בתורה ומידות טובות ויראת שמים וכל המעלות הרוחניות בסייעתא דשמיא, אנו מבקשים בתפילה השיבנו אבינו לתורתך, השיבנו בלשון רבים, על כל אחד ואחד מכלל ישראל, וגם סלח לנו וכל ענייני רוחניות מבקשים בלשון רבים, על כל אחד ואחד, ויהי רצון שמן השמים ירחמו על כל כלל ישראל שיזכו להיות בעלי מדרגות ברוחניות ואז אשריך בעולם הזה.

וכמו שאמרו בפרקי אבות (ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, והיינו שלא משנה אם יש רק פת במלח ומים במשורה, תמיד בתורה אתה עמל, ועל ידי זה אשריך, החיים הכי מאושרים הם רק עסק התורה!

וזה דבר ידוע, ובימינו גם רואים זאת במציאות, שכל מי שעוסק בתורה חי חיים מאושרים, וגם בעלי משפחה, רק מי שעוסק בתורה חי חיים מאושרים, וידוע לי הרבה מעשים שהיו בבעלי משפחה, שבזמן שעסקו בתורה חיו חיים טובים ומאושרים, אך כשחשבו קצת להרוויח וחיפשו איזה רווח כספי שלא על ידי תורה, כבר אין הצלחה! אם עוסקים בדברים אחרים שאינם תורה – אין הצלחה ואין אשריך בעולם הזה, ורק תורה וכן פרנסה על ידי תורה ללמוד תלמידים וכיוצא בזה) וזהו הדרך לאשריך בעולם הזה, ובעזרת השם נזכה כל עם ישראל לאשריך בעולם הזה עם האושר האמיתי.

בס"ד, אייר תשפ"ב

לאחינו בית ישראל שיחי', שלו' ורב ברכה.

אחז"ל בסוף סוטה דמיום שחרב בית המקדש כל יום ויום מרובה קללתו משל חבריו, ורבינו החפץ חיים הביא מדברי חז"ל כי חטא הלשון מעורר הרבה את המקטרג הגדול על כלל ישראל, ולכן חיבר ספר 'חפץ חיים' על הלכות לשון הרע, וכן ספר 'שמירת הלשון' ובו הרבה דברי מוסר לחיזוק שמירת הלשון, וידוע שספרי החפץ חיים שהם דברים היוצאים מן הלב, משפיעים מאד בכח קדושתם על הלומדים בהם.

לכן הננו בקריאה לאחינו בית ישראל בכל מקום שהם אנשים נשים וטף, שכל אחד ואחד ישתדל ללמוד בקביעות בכל יום שתי הלכות בספרי מרנא החפץ חיים זצ"ל. ובודאי דבר ראוי וחשוב הוא שצעירי הצאן יעסקו בלימוד קבוע בזה, לקבוע בלבם ונפשם מגיל צעיר, הלכות שמירת הלשון, וחיזוק האמונה.

ויה"ר שעל ידי שנתחזק בזה, יהא תיקון גדול לחטאי הלשון שמחמתם גלינו מארצנו ונחרב בית מקדשנו, ונזכה אנחנו וכל בית ישראל לחיים וברכה למשמרת שלום, ולגאולה שלמה בב"א.

י. גרשון אדלשטיין

להצטרפות למחזור הלימוד בחפץ חיים שעל ידי 'משמרת השלום' 02-5379111

תשובות רבינו שליט"א

לראשי ורכזי מרכז 'לנחותם' שעל ידי ועד הישיבות

שאלה. אברך שיש לו בן קטן וברוך השם הוא מוכשר ומסתדר בלימודיו ולא זקוק לעזרה מיוחדת. האם ראוי שיקדיש האב מזמנו ללמוד עם תלמיד חלש לרוממו ולהצליחו על חשבון זמן הלימוד של הבן, או שמחובתו ללמוד עם הבן ולא לקחת תלמידים באותו הזמן.

תשובת רבינו שליט"א: אם הבן בין כך לומד ולא זקוק לאב, עדיף לקחת תלמיד שזה זיכוי הרבים.

שאלה. לצערנו יש תלמידים שמצבם ירוד והם חלשים מאד בכישורונותיהם עד שכמעט ובלתי ניתן לקדם אותם בלימוד, אבל יש תועלת בעצם הקשר איתם אפילו בדברי חולין, שזה משפיע שלא יפלו במצבם הרוחני, ופעמים נראה שיש תועלת אפילו לטייל איתם ולדבר איתם שיחות. האם כשאברך עושה את זה הוא מקיים מצות תלמוד תורה?

תשובת רבינו שליט"א: בודאי, אבל צריך גם לתת להם טעם בלימוד, ללמוד איתם לפי הטבע שלהם, גמרא עם רש"י, שיקבלו טעם בלימוד, שמישהו ילמד איתם גמרא עם רש"י.

שאלה. האם יש עדיפות וקדימה בחיזוק רוחני לראת שמים על פני הלימוד עם תלמיד אחר?

תשובת רבינו שליט"א: יראת שמים זה חיזוק על הכל, שעל ידי זה גם ילמד, יראת שמים זה הדבר הראשון, אבל צריך גם טעם בלימוד, כי אם אין לו טעם בלימוד הוא לא ילמד.

שאלה. כשיש תלמיד כישרוני ואין לו חשק ללמוד ואינו לומד, לעומת תלמיד חלש ביותר עם חשק ללמוד, למי עדיף לעזור ומי מהם קודם?

תשובת רבינו שליט"א: למי שלא לומד.

שאלה. אברך שעסק עד עכשיו בקירוב רחוקים, מסתפק האם יש יותר מעלה לקרב קרובים, ללמוד עם בחורי ישיבה נצרכים, או להמשיך בקירוב רחוקים?

תשובת רבינו שליט"א: מסתמא בחורי ישיבה זה יותר, זה גם משפיע על כל הדור, על כל הציבור.

שאלה. הורים שאלו בענין בנם, בחור בינוני בכישורונות ובהישגים, שמסיים ישיבה קטנה, ויש בפניו שתי אפשרויות לאיזו ישיבה גדולה ללכת, האחת שלבו חפץ בה, והדבר יתן לו תחושה מאד טובה, מפני שנחשבת לישיבה טובה יותר, אבל היא ברמה גבוהה יותר מרמתו, והישיבה השנייה נחשבת בינונית ממש, אך מתאימה לרמתו. לאן ראוי להנחותו ללכת, האם לישיבה בינונית כפי רמתו, או לישיבה עם השם הטוב שלבו חפץ בה, למרות שהיא למעלה מרמתו.

תשובת רבינו שליט"א: בישיבה עם הרמה הגבוהה יהיה לו יותר קשה, ובודאי עדיף בישיבה הבינונית, איפה שיהיה קל.

שאלה. בחור שנמצא בישיבה קטנה בגודלה, שאין בה כל כך חברה ואווירה של סדרים, כיון שאין שם הרבה בחורים, והדבר מפריע לו מאד, אך במסגרת הקטנה זה מקום יותר שמור, דבר שהוא נצרך לזה, אבל הוא מרגיש לא טוב כיון שאין כל כך אווירה של ציבור גדול שלומדים כמו במקום גדול, האם זו סיבה להעבירו לישיבה גדולה יותר?

תשובת רבינו שליט"א: שישאר במקום הקטן וידבר הרבה עם ראשי הישיבה, שידבר איתם בלימוד, ויהיה בקשר תמיד עם כל הצוות הרוחני. זו העצה.

שאלה. מה אפשר לומר חיזוק לאברכים שמקדישים מזמנם ללוות ולחזק תלמידים בהיכלי הישיבות, ונמנים על מערך 'לנחותם' של ועד הישיבות?

תשובת רבינו שליט"א: זה זיכוי הרבים ואין לשער את הזכויות האלה.

בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה בא מדבר סיני, ויסעו מרפידיים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר (ויט, א-ב). האור החיים העיר בפסוקים אלו, ראשית, מדוע כפל ואמר שני פעמים 'באו מדבר סיני' ו'יבאו מדבר סיני', וכן מדוע אמר 'ויסעו מרפידיים' רק אחרי שאמר באו מדבר סיני, הן נסיעתם מרפידיים הייתה קודם, ובמצאות באו לסיני רק אחרי שנסעו מרפידיים, וכן למה הוצרך לומר 'ויחנו במדבר', הלא מובן הדבר כי במקום ביאתם חנו.

וביאר האור החיים כי מה שאמר בפעם השנייה 'ויבאו מדבר סיני' אין הכוונה לביאת הגוף אלא ביאת הנפש, והיינו שהגיעו לשלמות הנפשית הנצרכת לקבלת התורה, ולימדנו הכתוב בזה שלושה עניינים שהם עיקרי ההכנה לקבלת התורה: ההכנה הראשונה היא 'התגברות והתעצמות בעסק התורה', כי העצלות הוא עשב המפסיד השגתה וכו', וכנגד זה אמר הכתוב ויסעו מרפידיים, לא בא להודיע מקום שממנו נסעו, שאם כן היה לו להקדימו קודם תחנונם, אלא נתכוון לומר שנסעו מבחינת רפיון ידיים, כמו שמצינו שדרשו כן רבותינו ז"ל בפסוק (לעיל יז, ח) ויילחם עם ישראל ברפידיים – ברפיון ידיים עד כאן, והן עתה נסעו מבחינה זו והכיני עצמם לעבוד עבודת משא בנועם השם, והוא אומרו ויבאו מדבר סיני.

והיינו שהרי במלחמת עמלק אמרו חז"ל (סנהדרין קו, בכורות ה) שרפו ידיהם מן התורה ולכן בא עמלק עליהם, ואף שעדיין לא נתחייבו במצות תלמוד תורה, מכל מקום היו צריכים לעסוק בתורה להתקדש ולקבל שלמות, כמו שמצינו שהאבות הקדושים עסקו בתורה וקיימו את התורה עד שלא ניתנה (יומא כח, ב) וידעו את התורה ברוח הקודש ובוה עסקו ולמדו, וכשיצאו ישראל ממצרים בדרך רפו ידיהם מעסק התורה, ומיד בא עמלק, כדי לעורר אותם לתיקון החטא שיתחזקו ויחזרו בתשובה, ובאמת הם חזרו בתשובה, וזהו שאמר 'ויסעו מרפידיים' שעזבו את הרפיון והתחזקו בעסק התורה עם כל הכוחות הנפשיים והגופניים. כמוכן שאין הכוונה למאמצים יותר מן הכוחות, שזה מוזיק, אבל לפי הכוחות עסקו בתורה בלי רפיון, עם כל המאמצים האפשריים, וזוהי ההכנה הראשונה לקבלת התורה, עסק התורה עם ניצול כל האפשרויות שיש לאדם לעסוק בתורה.

והכנה שנייה ביאר האור החיים 'ענין ב' הוא השפלות והענווה, כי אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמשפיל עצמו ומשים עצמו כמדבר, וכנגד זה אמר ויחנו במדבר, פירוש לשון שפלות וענווה כמדבר שהכל דורכין עליו'. והיינו כמו שאמרו (עירובין נד, א) מאי דכתיב וממדבר מתנה אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תלמודו מתקיים בידו, ולהלן שם אם אדם משים עצמו כמדבר שהכל דשין בו תורה ניתנה לו במתנה, ובגדרים דף נ"ה איתא כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל וכו', ופירש רש"י מופקר לכל – שמלמד תורה בחינם לכל, והוא כלשון שמצינו בירמיה (סנהדרין מט, א) שהיה ביתו הפקר לעניים כמדבר, וכל אחד היה יכול להיכנס לאכול ולקבל הכנסת אורחים בלי גבול.

וכשאדם עושה עצמו כמדבר זוכה לתורה במתנה, ו'מתנה' היינו למעלה מהטבע, יותר מהגייעה ויותר מהכוחות האנושיים, מידה כנגד מידה, כיון שהוא מפקיר עצמו לאחרים שזה נגד הטבע, זוכה לסייעתא דשמיא למעלה מהטבע, וזוהי ההכנה הנוספת לקבלת התורה הרמוזה בפסוק 'ויחנו במדבר', להיות כמדבר, עם מידת הענווה, שלא להחשיב עצמו כלל.

וההכנה השלישית ביאר האור החיים 'ענין ג' הוא בחינת ייעוד חכמים בהתחברות בלב שלם ותמים לא שיהיו בד בבד שעליהם אמר הכתוב (ירמיה נ, לו) חרב אל הבדים וגו' (תענית ז, א) אלא יתועדו יחד ויחדדו זה לזה, ויסבירו פנים זה לזה, וכנגד זה אמר ויחן שם ישראל לשון יחיד, שנעשו כולן יחד כאיש אחד, והן עתה הם ראויים לקבלת התורה', עכ"ל.

והיינו שהתורה נקנית בחבורה, כמו שאמרו באבות פ"ו בשימוש חכמים בדיבור חברים ובפלפול התלמידים, וזהו 'ויחן' שעסק התורה אינו לבד אלא ביחד עוסקים בתורה, וכל אחד מקבל מהשני ועוזר לשני, וכבר ביארנו במקום אחר שגם בין התלמידים עצמם יכול להיות רב וחבר ותלמיד, שכל אחד לפי דרגתו עוזר לחברו ומקבל ממנו, ובוה זוכים להצלחה בתורה.

*

ויחן שם ישראל נגד ההר (ויט, ב). פירש רש"י: כאיש אחד בלב אחד, אבל שאר כל החניות בתרעומות ובמחלוקת. ומבואר כי ההכנה לקבלת התורה היא 'אחדות' בין אדם לחברו, שמרגישים זה עם זה כאיש אחד, כמו שכתוב (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך 'כמוד', ובמשילת ישרים פרק י"א כתב שצריך להיות 'כמוד ממש', ואם ההרגשה היא כאיש אחד ממילא יש אהבה, וכבר לא שייך שיהיו סכסוכים ולא צרות עין וקטאה, כי אין צרות עין על עצמו, וכמו שאין אדם מקנה בבנו (סנהדרין קה, ב) שהבן הוא עצמו ובשרו ולא שייך לקנא בעצמו, כך גם כשמרגיש עם חברו כאיש אחד, ממילא אין ביניהם קטאה ותחרות וצרות עין, ויש שלמות באהבת הבריות כמוד ממש.

וזו הייתה מדרגת כלל ישראל לפני הר סיני, שהיו כולם 'כאיש אחד בלב אחד', ולא היה ביניהם פירוד לבבות, והיו כולם באהבה ואחוה ושלוש ורעות, ומשמע שאפילו הרשעים שבישראל כגון דתן ואבירם, ומיכה [עניין

סנהדרין ק"ג שפסל מיכה עבר איתם בים] גם כן היו במדרגה זו באותה שעה עם אהבת הבריות כמון ממש, ובזכות זה זכו לקבלת התורה.

והנה רש"י כתב **"כאיש אחד בלב אחד"**, ונראה שהם שני עניינים: 'כאיש אחד' היינו כנ"ל, שהיו באהבה ואחדות בין אדם לחברו, ו'לב אחד' מורה על מדרגת האמונה, כמו שמצינו לשון הגמרא (סוכה מה, מגילה יד) 'לב אחד לאביהם שבשמים', והיינו מלבד מה שהיו כאיש אחד מצד אהבת הבריות, היו גם בלב אחד, עם מטרה אחת ורצון משותף, לקבל את התורה ולעבוד את השם, והגיעו אז לשלמות האמונה, עם אהבת השם בלב שלם כמו שכתוב (דברים ו, ו) ואהבת את השם אלוהיך בכל לבבך.

ואמר ויחן שם ישראל נגד ההר, היינו שלמדרגת "כאיש אחד בלב אחד" זכו בזמן שהיו **"נגד ההר"**, שראו את הר סיני, שהוא מקום מוכן להשפעה, כמו שכתוב אצל משה רבינו בסנה (שמות ג, א) ויבוא אל "הר האלוקים" חורבה, ואף שעדיין לא היה קבלת התורה, אבל זה מקום המוכן לקבלת התורה, וכבר הייתה בו קדושה, כפי שאמר הקב"ה למשה רבינו (שם ה) "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא" (ענין תרגום יונתן), ורק שם זכה משה רבינו לנבואה, מה שלא זכה קודם, כי זה היה מקום מוכן להשפעת קדושה ולנבואה, וכשהגיעו לשם בני ישראל וחנו 'נגד ההר' זה השפיע עליהם קדושה והתעלות.

וזהו שאומרים בהגדה של פסח "אילו קרבו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו", שהקירוב להר סיני עצמו הוא גם כן דבר גדול מאד שנותן מדרגה של קדושה, שרואים את הר סיני, ועל ידי זה זוכים למידות טובות ואמונה, כאיש אחד בלב אחד, ואילו לא זכינו אלא לדרגה הזאת בלבד דיינו וצריכים להודות על זה להקב"ה. ולכן רמז הכתוב ויחן שם ישראל 'נגד ההר' – שהתעלו במדרגתם על ידי עצם הקירוב להר סיני, שראו את המקום המוכן לקבלת התורה, וזה השפיע עליהם קדושה.

ועתה בזמנינו אין לנו הר סיני, שכבר בטלה קדושתו, ואין אנו עומדים 'נגד ההר', אבל יש לנו מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם המבוארים באבות פ"ו, שבהם זוכים לקנין התורה, וזוהי ההכנה לתורה בשבילנו.

ולחלן כתוב עוד (פסוק יז) **"ויוצא משה את העם לקראת האלוקים מן המחנה ויטייצבו בתחתית ההר"**, ורש"י הביא בזה מה שדרשו חז"ל (שבת פח, א) שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב וכו', וביארו המפרשים (תפארת ישראל למהר"ל פרק לב) שאין הכוונה לכפיית ההר כגיגית כפשוטו, אלא כפייה שכלית, שראו את האמונה בבהירות כל כך עד שהיו כמוכרחים מצד שכלם לקבל את התורה, שהבינו שהתורה היא תכלית כל החיים ובלי התורה אין שום זכות קיום, וקיבלו את התורה מפני שהשכל חייבם והכריחם לזה.

ויש לפרש כי למדרגה זו הגיעו רק לאחר שיצאו מן המחנה והתקרבו יותר עד ההר עצמו, כשהתייצבו כבר 'בתחתית ההר' ולא רק 'נגד ההר', אז קיבלו את הדרגה הזאת להרגיש שבלי קבלת התורה אין להם זכות קיום.

*

ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי (יט, ה). פירש רש"י אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, ע"כ. ובאמת מקרא מפורש הוא בתהלים (יט, יא) שדברי תורה מתוקים מדבש ונופת צופים, ויש בהם ערבות ומתיקות. וכן מבקשים בברכות התורה "והערב נא השם אלוהינו את דברי

ותורתך בפנינו", ויש להתבונן למה מבקשים על מתיקות התורה, וכי לא עדיף ללמוד לשם מצוה, מתוך קושי ועמל התורה, שיש על זה יותר שכר, כמאמרם (אבות ה, כג) לפוס צערא אגרא, ואם אדם מבקש על מתיקות, לכאורה הרי זה אהבת עצמו, שהוא רוצה ליהנות מדברי תורה, ומדוע שלא ילמד בלי מתיקות, לשם שמים, לקיים מצוות תלמוד תורה.

אבל מזה שמבקשים והערב נא מוכח שיש חיוב של מתיקות, ואדרבה עיקר מצוות תלמוד תורה היא ללמוד מתוך הנאה ומתיקות! כמו שכתב האגלי טל בהקדמה "כי עיקר מצוות לימוד התורה היא להיות שש ושמה ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעים בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה". וכן כתב בחידושי רבי אברהם מן ההר (נדרים דף מח) לגבי מודר הנאה מחברו, שמוות לו לישב בסוכתו של חברו, ואין זה נקרא שנהנה ממנו, מפני שמצוות לאו ליהנות ניתנו. אבל ללמוד תורה ממנו אסור לו, "שלא שייך למימר במצוות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שעיקר מצוותו היא ההנאה והתענוג במה שמשגל ומבין בלימודו".

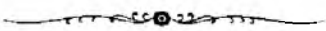
ונתבונן מהו המקור לזה, ומהיכן יודעים שהמצוה היא ללמוד עם מתיקות. ונראה, שהרי חיוב תלמוד תורה הוא ללמוד כל היום וכל הלילה, כמו שכתוב (יהושע א, ח) "והגית בו יומם ולילה", ובגמרא מנחות דף צ"ט מובא ששאל בן דמה בן אחותו של רבי ישמעאל את רבי ישמעאל כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו ללמוד חכמת יונית, קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפיד והגית בו יומם ולילה, צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית.

והרי לא שייך במציאות שאדם יעסוק בתורה כל היום וכל הלילה בלי הפסק אם לא ירגיש מתיקות בזה, ולכן ברא הקב"ה את התורה עם מתיקות וערבות גדולה כל כך, כדי שאדם יוכל לעסוק יומם ולילה בתורה, מתוך המתיקות שיש בה, ובכך יקיים את נפשו ויוצא לחיי נצח. וזהו מקור החיוב ללמוד עם מתיקות, כי רק כך שייך לעסוק בתורה יומם ולילה. ולכן מבקשים בברכות התורה 'והערב נא' שנוכה להרגיש את מתיקות התורה, וזהו המשך לתחילת הברכה 'וציוונו לעסוק בדברי תורה', כיצד לעסוק? על ידי והערב נא! כי הערבות נותנת כוח לעסוק בתורה בלי הפסק.

ובזה יש לפרש מה שכתב רש"י שאם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שהכוונה בזה ללימוד התורה, שצריכים ללמוד מתוך ערבות ומתיקות, ופירוש הפסוק הוא: **'אם שמוע'** היינו אם תשמע דברי תורה ותלמד, אזי **'תשמעו'** – תוכלו להמשיך ללמוד עם ערבות וללא קשיים, **'בקולי'** היינו קול השם שמצווה אותנו לעסוק בתורה.

וכן **'ושמרתם את בריתי'** יש לפרש על לימוד התורה, כמו שכתב רש"י בכמה מקומות (דברים ד, י; יב, כח) שלשון שמירה הולך על משנה, ושמרתם זו משנה, ומשנה אין הכוונה דווקא למשניות, אלא משנה לשון שינון, ללמוד את התורה, וכפי שהמשיך ואמר **'את בריתי'**, והיינו התורה שנקראת ברית, כמו שכתוב (ירמיה לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה.

ועל זה אמר ועתה אם שמוע תשמעו וגו', שאם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך, שאחרי שמתחילים ללמוד מרגישים את היערב לכם, ומכוח זה אפשר לקיים 'ושמרתם את בריתי' ולעסוק בתורה בלי הפסק!

מעמד פתיחת תכנית 'כולה מסכתא' שעל ידי איחוד בני הישיבות בארץ ישראל

לעידוד בני הישיבות הקדושות לסיים המסכת הנלמדת בישיבה

ידוע שידיעת התורה זה חיוב, יש חיוב עסק התורה ויש חיוב ידיעת התורה, וידוע בשם הגר"א שאמר שאם לא היה חיוב ידיעת התורה, אזי הוא היה לומד כל החיים משנה אחת, כי יש מתיקות בתורה, והיה לו מתיקות כזו שיכול לחזור על אותה המשנה עוד ועוד וזה לא משעמם, אבל יש גם חיוב ידיעת התורה, ידיעת כל התורה כולה, ולכן צריך לעסוק גם בשאר חלקי התורה.

ומלבד החיוב זה גם חיים מאושרים, על ידי ידיעת התורה, וכתוב בספרים שכל דבר שהוא חיוני לגוף יש בו טעם כדי שהגוף ירצה לעשות את זה, ולכן יש טעם באוכל, כי אחרת אם לא היה טעם הוא לא היה אוכל, והיה נחלש ולא מתפקד. וכך גם בצרכי הנפש, שהתורה היא חיי הנפש, ולכן יש טעם מיוחד בתורה, שדברי תורה מאד מעניינים, ומתוקים מדבש, ונמשלו לדבש ולחלב וליין, כל מיני טעמים יש בתורה, מפני שזה חיי הנפש, והמטרה היא לעסוק בתורה וגם לדעת את כל התורה כולה, שהתורה תיכנס בתוך הנשמה!

וזהו העסק שאנחנו מתעסקים פה עכשיו, באים להשפיע על הציבור עוסקי התורה לגמור את המסכת שלומדים בישיבה באותו הזמן, וכל זמן מוסיפים עוד מסכת ועוד מסכת, ובזמנים פנויים אפשר לגמור את כל הש"ס כך, וזה החיים הכי מאושרים. בעזרת השם יהיה סייעתא דשמיא.

לעילוי נשמת
ה"ר **שמואל יצחק לוי** ז"ל
בן הרב ר' **דוד** הי"ד
נלב"ג ע"ג סיון תשע"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון רבי **אורי שרגא קלרמן** זצ"ל
ב"ר **שמואל חיים הלוי** זצ"ל נלב"ג ע"ה סיון תשנ"ג
ורעייתו הצדקנית הרבנית מרת **לאה פרומוט** ע"ה
בת הגאון רבי **חיים יוסף** זצ"ל נלב"ג ע"ה טבת תשע"ח - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון
רבי **בנימין ביינוש קורלנסקי** זצ"ל
ב"ר **אברהם דוד** זצ"ל
נלב"ג ע"ה סיון תשס"ו - תנצב"ה

פיקודי ה' יורים משמחי לב – אימתי
הן יורים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל בילקוט
תהלים)

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

פרשת בהעלותך שנת שמיטה תשפ"ב לפ"ק * גליון 101 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

שביעין חביבין

שמיטת כספים כשהמלוה אינו בכלל
'לא יגוש'

הזכרנו בגליון הקודם את דברי הב"י, שמצות לא יגוש היא דין איסורי, ודין הממון משתלשל ועולה ממנו, ולכן במקום שפקע איסורא גם חוב הממון לא נשמט כלל.

ויש מן האחרונים (עי' תומים סי' ס"ז סק"ה) שהקשו להב"י בהפקעת הממון תלויה באיסור לא יגוש, דא"כ הלואתו של קטן שאינו מצווה ועושה לא תשמט, דהא לית ליה איסור לא יגוש, והא ודאי ליתא כמבואר בגיטין לז"א דר"ג וב"ד אביהן של יתומים ושטרותיהן כמסורין לב"ד, הרי שקטנים ג"כ צריכים תקנה לחובותיהן.

והנה יש ליישב בפשיטות, וכ"כ התומים דא"נ בזמן שהם קטנים לא שייך לחייב משום לא יגוש, אבל נפק"מ איכא לכשיגדלו, דאז ישמט החוב, ואף אם יגדלו אחר השמיטה מ"מ דינא הוא שכל חוב שעברה עליו שביעית יש בו איסורא דלא יגוש ויפקע החוב.

ובאמת דכה"ג צריך ליישב לענין עכו"ם, דדרשינן בספרי (פ' ק"ב) 'לא יגוש את רעהו' פרט לעכו"ם שהלואה לישראל שאין שביעית משמטת, ולהב"י קשה למאי איצטריך מיעוטא, הא עכו"ם אינו מחוייב בשביעית, וכיון דלית ליה איסורא דלא יגוש' שוב אין חובו בכלל השמטה, וכן תקשי לשיטת היראים דאין הפקעה לחוב בשביעית אלא איסור גרידא, א"כ למאי צריך למעט עכו"ם.

והיישוב לזה הוא ע"ד משנ"ת, דנפק"מ לכשיתגייר העכו"ם, דבלא קרא הוה משמטא ליה שביעית וגלי לן קרא דכיון שמתחילה כשהלווה היה נכרי לא משמטא ליה, וכמ"ש הרשב"א (בתשובה תשס"ט והביא דבריו הרמ"א סי' ז"ז), דאם בשעת הלואה היתה של עכו"ם, נתמעטה הלואה העכו"ם משמיטה, ואף שמכר לבסוף את החוב לישראל, וה"נ בנתגייר יהיה הדין כן, וכמשנ"ת לענין קטן שהגדיל, [ואלא דבעכו"ם שנתגייר יהיה היתרון פשוט טפי מבקטן, דאף

דבר, ומתחדשים אצלו עוד דינים והלכות על פי ההבנה והידיעות שקיבל מרבו.

אך ראשית צריכים ללמוד מפי רב כיצד ללמוד גמרא עם פירש"י, בדרך כלל ראש ישיבה שהוא למדן גדול אינו יכול ללמד את זה, אבל מלמד בחיידר יכול ללמד כיצד מתחילים ללמוד גמרא בפשטות, ואומנות מיוחדת היא ללמד את הילד כיצד להבין את פשטות הגמרא עם פירש"י ותוספות, שיהיה לו טעם בלימוד, וירצה לחזור ויהנה מזה.

הדבר הראשון שצריכים רב זה להתחלת גמרא, להבין את פשטות הגמרא כמו שאנשים פשוטים מבינים, וידוע שיש אנשים פשוטים שלומדים גמרא ונהנים מפשטות הדברים, כי הפשטות מעניינת אותם, וכשהם שומעים דבר הלכה הנוגע למעשה שלא ידעו קודם הם מתפעלים מהחידוש שבו, אף על פי שאינם יודעים את טעם ההלכה, כי עצם ידיעת ההלכה מעניינת ומסקרנת אותם, וכך גם בלימוד הגמרא צריכים תחילה לקבל מרב את דרך הבנת פשטות הדברים, שתהא מתיקות ומשיכת הלב גם בפשטות הדברים, ורק אחר שקיבלו מפי הרב את דרך לימוד הפשטות, אפשר לקבל עוד דרגות בהבנה, שיש הרבה דרגות בזה, יותר בעמקות ופחות בעמקות.

וכיוצא בזה מצינו אצל רבי מאיר שהיה גדול הדור בהבנה וחרifות, וכיצד הגיע לזה? מסופר בגמרא (עירובין יג, ב) שרבי מאיר למד תחילה אצל רבי עקיבא, אך לא היה יכול להבין את דבריו העמוקים, ולא התאמץ יותר מכוחו להבין את מה שאינו יכול, אלא הלך לרבי ישמעאל וגמר גמרא, היינו ההלכות המקובלות, קושיא מקובלת ותיורץ מקובל, יש חילוק כזה שקיבלתי מרבותי, אך אני מבין את עומק סברת החילוק, כך למד רבי מאיר אצל רבי ישמעאל את ההלכות הפשוטות, ואחרי שקיבל מרבי ישמעאל את כל מה שרבי ישמעאל היה יכול לתת לו, וכבר הורגל בסברות הפשוטות והיה מלא וגדוש בגמרא, אז חזר ללמוד אצל רבי עקיבא וכבר הבין את דבריו, ועל ידי שנהג בדרך זו, נעשה מגדולי התנאים שאין כמותו בדורו, ורק מפני שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו לא נקבעה הלכה כמותו, אבל בחריפותו היה גדול יותר מכולם, וכמו שאמרו (סנהדרין כד, א) כל הרואה רבי מאיר בבית המדרש כאילו עוקר הרי הרים וטוחנו זה בזה.

ואמנם בימינו, צעירים לא מבינים את זה, ומחפשים מקומות שאומרים שיעורים יותר עמוקים ויותר קשים, ואם השיעורים הם פשוטים ומבינים אותם, מזלזלים בהם. כך המציאות היום, וזו טעות! צריכים ללמוד היכן שיכולים להבין, ולא לחפש דברים קשים שאינם מובנים. ואם לא מבינים את מה ששומעים זהו חיסרון בשימוש החכמים, ובלי שימוש חכמים אי אפשר להצליח.

*

שח מרן שליט"א: סיפר לי גיסי הגרש"מ דיסקין

מקנייני התורה - שימוש חכמים

סדר הלימוד - שימוש חכמים תחילה

אמרו חז"ל (תענית ז, א) הרבה למדתי מרבותי, ומחברי יותר מרבותי, ומתלמידי יותר מכולם, ולכאורה אם כן יש עצה פשוטה מאד להצלחה בתורה, לקחת תלמידים! ומדוע צריך מרבותי ומחברי, הלא די בזה שיקח תלמידים, ומתלמידי יותר מכולם, וכבר לא יצטרך לרבותי וחברי.

ברם פשוט שאין הדבר כן, ויש סדר, כמו שאמרו תחילה מרבותי, ואחר כך מחברי, ואחר כך מתלמידי, וכבר הזכרנו מה שאמרו (מגילה טז, ב) שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה, ופירש רש"י, שהיה לומד תורה מפי ברוך בן נריה בבבל.

והיינו שאפילו עזרא, שהיה ראוי שתיתן תורה על ידו אלמלא קדמו משה (כדאיתא בסנהדרין דף כ"א), גם הוא היה צריך רבי, וכל זמן שברוך בן נריה רבו היה חי בבבל, לא עלה עזרא לארץ ישראל, ונשאר ללמוד תורה אצל ברוך בן נריה בבבל.

למרות המעלות הגדולות שקדושת ארץ ישראל משפיעה על האדם, אף על פי כן התורה יותר מקדשת, וכיון שרבו היה בבבל, וכפי הנראה שלא היתה לרבו אפשרות לעלות לארץ ישראל, נשאר אצלו עזרא בבבל ללמוד תורה ממנו, וזה עדיף מאשר להיות בארץ ישראל בלי תורה, כי ההצלחה בתורה היא רק על ידי "רבות".

ולכן 'מרבות' זה הדבר הראשון, ואין שיעור לזה, 'הרבה' למדתי מרבותי, כמה שאפשר, כל זמן שהרבי חי, צריכים ללמוד ממנו ולא לעזוב אותו, וזה נקרא שימוש חכמים, כדאיתא בפ"ו דאבות שימוש חכמים תחילה, ואחר כך דיבוק חברים ופלפול התלמידים, וזה כנגד רבותי חברי ותלמידי, שצריכים תחילה מרבותי, ואחר כך שייך גם מחברי ומתלמידי, אבל להיפך לא שייך.

שימוש חכמים בתורה - תחילתו בידיעות ובהבנת הפשוטה

בשימוש חכמים ישנם שני חלקים, שימוש חכמים בתורה, היינו בידיעתה ובדרכי לימודה, ושימוש נוסף בהנהגה, כי הקשר עם הרב משפיע גם בכל הנהגת החיים, וזהו הנקרא 'שימוש חכמים', וכדלהלן.

בענין שימוש חכמים בתורה, יש לדעת כי הוא כולל כמה חלקים, כי בשימוש חכמים מקבלים מהרב ידיעות, וגם הבנה לדעת מה היא סברא ישירה ומה היא סברא שאינה ישירה, למשל אם יש שתי ידיעות שיש סתירה ביניהן, הרב מסביר איך ליישב את הסתירה, והתלמיד מקבל בזה הבנה שלא ידע קודם, שאם תהיה עוד סתירה כזאת ידע התלמיד ליישב אותה, כי על פי ההבנה שקיבל מרבו אין זו סתירה, ומתוך שמקבל הבנה בידיעות יכול גם להבין דבר מתוך

אי נתגייר קודם השמיטה אין שביעית משמטת לחובו, ובקטן היינו שתשמיטה לכשיגדל וכמשנ"ת].

ולפ"ז אפשר עוד, דהאי מילתא דהחוב תלוי בהדין לא יגוש, לאו היינו בחלות האיסור בפועל, אלא דהפקעת החוב לא אמרה תורה כי אם בסוג הלואה כזו שיש בה איסור 'לא יגוש', אבל סוג הלואה כזו שלא שייך בה איסור לא יגוש, וכגון המלוה ולעשר שנים דמספק"ל בדיניה, בזה ליכא להפקעת החוב ג"כ, אבל בהלואת קטן ועכו"ם י"ל דכיון ששייך ביה איסור נגישה ורק הגברא לאו בר חיובא, אבל לכשיתחייב ודאי שייך בזה איסור לא יגוש, דהא זהו חוב שעברה עליו שביעית, בזה סגי בכדי להפקיע החוב, ולפ"ז חוב הקטן יפקע כבר בקטנותו, ולכך נמי צריך מיעוט לעכו"ם שחובו לא פקע.

(משיערים פ"ק דמכות)

סיפר מרן שליט"א: הוה עובדא בתקופה הראשונה של החסידות, באדם שנסע לאחד מגדולי הצדיקים, וחזר ממנו מלא התפעלות, עד שנעשה לחסיד שלו, שאלוהו מכירי-מה ראית אצלו? אמר החסיד 'ראיתי שיש ריבונו של עולם...', התפלאו השואלים- 'וכי עד עתה לא ידעת כי יש ריבונו של עולם?'

השיב להם 'אמנם כן ידעתי, אבל לא 'ראיתי'... אצל הצדיק 'ראיתי' יראת שמים!', כשרואים יראת שמים זה משפיע.

*

עוד סיפר מרן: זכורני, שנסעתי פעם באוטובוס עם יהודי זקן מאד, וסיפר מתוך בכי כי בצעירותו היה לו רבי, אחד מגדולי הצדיקים בדור הקודם, וזכה להסתופף אצלו, והרגיש את השפעת הקדושה, שראה וקיבל ממנו יראת שמים, אבל עכשיו אין לו היכן להתחמם, כזה רבי עם כזו יראת שמים כפי שראה בילדותו חסר לו היום, ועל כך בכה בדמעות....

נוסף לשימוש חכמים בתורה יש גם שימוש חכמים בכל ההנהגה, שהתלמיד נמצא עם הרב ורואה איך שהרב מתנהג, וזה משפיע עליו, בשימוש חכמים. כשנמצאים ליד רב שמתנהג הנהגה של 'חכמים', ורואים את ההנהגה של מידות טובות עם יראת שמים, זה משפיע!

וכפי שסיפר לי אחד שיש לו תפקיד ציבורי, ויש בתפקידו הרבה ניסיונות, שהוא עלול להיכשל, ואמר לי, אני למדתי בפוניבז' בזמן מרן הרב ומרן המשגיח זצ"ל, וראיתי אצלם הנהגה של יראת שמים, איך שהם מפחדים, וזה השפיע עלי שגם אני מפחד, ולולי הייתי רואה את הפחד שלהם יתכן שהייתי נכשל, כי יש ניסיונות ומורים היתר, אבל לאחר שראיתי את היראת שמים אינני מסוגל להיכשל.

זהו כוח ההשפעה של הרב, שהתלמידים רואים עליו את היראה, וכשרואים יראת שמים מפחדים יותר.

עוד סיפר לי אדם אחד, שהתחיל להיות בקשר קבוע עם תלמיד חכם חשוב, ואמרו לו בני משפחתו ומכיריו, כי מאז שהתחיל להיות בקשר עימו, השתנה ונעשה אדם אחר, הוא בעצמו לא הרגיש את השינוי, אבל בני המשפחה אמרו לו שניכר עליו שינוי, כי הוא נמצא עם אדם חכם, ויש לו שימוש חכמים, שהוא לומד איתו ונמצא בקרבתו, למרות שהוא לא דיבר איתו מאומה כיצד להתנהג, עצם הדבר שהיה איתו וראה את הנהגתו, זה השפיע עליו שתהיה לו הנהגה אחרת.

זהו ענין שימוש חכמים, שמלבד שימוש החכמים בתורה שייך שיהיה שימוש גם בכל ההנהגה, וכמו כן בשימוש חכמים בא האדם לידי השקפה נכונה, כיצד להשקיף על כל דבר בחיים.

וכבר סיפרתי, שפעם הגיע לשיבה בפוניבז' אדם זקן שלמד בסלוצק עם מרן הגרא"מ שך זצ"ל, לפני מלחמת העולם הראשונה, ואמר כי הוא זוכר את הרב שך מאותה תקופה בצעירותו, שכל הזמן הלך אחרי מרן הגאון רבי איסר זלמן זצ"ל בעל 'אבן האזל', והיה מדבר איתו, ומשמשו בכל מה שאפשר, ולא זה ידו מתוך ידו...

ואכן זו הסיבה שנעשה גדול הדור, על ידי שימוש החכמים.

ידוע שגם בעלי בתים, כשיש להם קשר עם בני תורה, הם מקבלים השפעה מזה, וכל הנהגתם משתנה. שמעתי מבן תורה אחד שאומר שיעור לבעלי בתים, והם השתנו ונעשו בני תורה, ולא היה צריך לדבר איתם כלום, רק ישבו ולמדו ביחד, וכיון שהיו בקרבתו של בן תורה וראו את הנהגתו, זה השפיע עליהם ונעשו גם כן בני תורה.

וגם ילדים בחיידר, לא רק תורה לומדים אצל המלמד, אלא עצם הדבר שנמצאים בחיידר, ורואים את כל תלמידי החכמים, זהו שימוש חכמים המשפיע על כל ההנהגה.

*

זצ"ל, כי תדיר עמל הוא להכין את שיעוריו קודם מסירתם, בכדי שיאמרו באופן הבהיר ביותר, ויתקבלו הסברות על לב השומעים בפשטות וישרות, אך פעם אחת לא הספיק להכין כראוי את השיעור, ומשכך היו הדברים מעומעמים מעט, לפי רמת התלמידים, והיה קושי בהבנתן, ואמר הגרש"מ כי באותו יום היו התלמידים מרוצים מהשיעור יתד מתמיד, ומדוע, כי הדברים נשמעו מחודשים יותר ומובנים פחות... ובעיניהם זהו 'שיעור טוב'...

עיקר שימוש חכמים הוא בדרכי ההבנה

נמצינו למדים מכאן כי צריכים תחילה רב לדעת להבין את פשטות הדברים, ובימינו זה חסר מאד, שיש תלמידי חכמים גדולים מאד הלומדים טוב, אך אינם יכולים ללמד לתלמיד את התחלת הפשטות, וצריכים רב לכל הדרגות מתחילת הפשטות עד ההבנה העמוקה, ועיקר מה שאמרו "הרבה למדתי מרבותי" היינו בהבנה, אך גם ידיעות צריכים לקבל מפי רב, כי יש הרבה ידיעות שאדם אינו יכול לדעת לבדו, ידיעות מאד חשובות מדברי הראשונים והאחרונים על הענין שהוא עסוק בו, וצריך לשמוע אותם מפי הרב, ויחד עם זה צריכים לקבל מהרב גם את דרכי ההבנה בתורה.

התלמיד לומד מהרב איך מבינים וכיצד נגישים לענין, איך שואלים קושיא וכיצד מתרצים תירוץ, איך מחדשים חידושי תורה, אדם אוהב לחדש חידושים, אבל צריך ביקורת אם החידוש הוא אמיתי או שאינו אמיתי, ומעצמו אינו יכול לדעת זאת כי הוא משוחד, די לו בזה שהוא רואה שיש מקום לחלק ולתרוץ כדבריו, אבל שמא הוא טועה, וצריך שיהיה לו רב עומד על גביו לראות אם התירוץ הוא ישר או עקום, וכפי שאמרה תורה 'כי השוחד יעור פקחים', אפילו מי שהוא פקח ובעל כישרון מתעורר מחמת השוחד, כי הוא אמנם מבין ומחשב טוב מאד, אבל השוחד מעורר את הבנתו, שאינו מבחין בטעותו, והרב צריך להעמידו על האמת שלא יטעה, זהו שימוש חכמים.

*

שח מרן שליט"א: מרן הגרא"מ שך זצ"ל היה זועק ומעורר תדיר על שיבוש דרכי הלימוד שהשתבשו בזמנינו, שמרבים בסברות ועיונים מפוקפקים, שעוברים את גבול היושר ובהירות הלימוד, ובאים גם על חשבון ההספק וגם על חשבון ההבנה, וסיפר לי אחד, שמרן זצ"ל הזהירו שלא ימשך ללימוד איטי באריכות סברות וכדו', הנקרא כיום 'עיון', אלא ילמד בעיקר בריבוי כמות וחזרה, והוסיף מרן- 'יודע אני כי לא תשמע לי [כי ידע שלא מקבלים ממנו בזה], אבל מכל מקום מוכרח אני להודיעך, כדי שלא תטען אחר כך מפני מה לא הזהרתיך על כך...', ואמר אותו אחד כי כיום הוא אכן מתחרט על שלא שמע להוראתו של מרן זצ"ל, אבל כעת כבר מאוחר מדי...

שימוש חכמים- גם בדרכי ההנהגה

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת בהעלותך תשפ"ב

גדר חיוב קידוש רחוקים לתורה

"בהעלותך את הנרות", (ח, ב)

פירש"י, "בהעלותך, על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקת לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה", ע"כ.

ונראה לפרש בזה בדרך רמז, דהנה ידוע שאור המנורה רומז על אור התורה, וכמו שכתוב (משלי י, כ"ג) "כי נר מצוה ותורה אור", ונמצא א"כ דפועלת הדלקת אור המנורה רומז על הדלקת והפצת אור התורה על ידי שישפיע על אחרים לקרבם לתורה, ורמז יש בזה שצריך להשפיע על אחרים לקרבם לתורה, עד כדי מידה גדושה זו שתהא שלהבת התורה עולה אצלם מאליה, והיינו שיהיו "דולקים" לבדם באור התורה ולא יהיו צריכים תמיד סיוע חיצוני מאחרים שיעמידם שיהיו קשורים בתורה, ואין לעוזבם טרם ששלהבת התורה חזקה ועולה אצלם מאליה בלא צורך בסיוע חיצוני.

וזוהו לימוד גדול בזמנינו ובפרט למוסדות וארגונים המתעסקים בקירוב, כי ב"ה אף שיש מוסדות שמצליחים מאוד בקירוב, אבל חילוק גדול הוא אם דואגים להם כאב לקרבם בכל עת עד שמגיעים למדרגה זו ד"שלהבת עולה מאליה", או שעוזבים אותם לאחר שמגיעת כמה שיעורים, כי כשעוזבים אותם מצוי מאוד שהם מתקלקלים בתקופה קצרה לאחר מכן, ועל כן יש לדאוג לכל אחד לפי מצבו למוסדות תורה מתאימים, ועכ"פ לשמור עמם על קשר קבוע, ולקבוע להם חברותות ושיעורי תורה, וכן בהמשך הזמן לדאוג לצעירים להשיאם אשה.

גדר חובת האב בלימוד תורה לבנו

כעין זה מבואר להלכה בשו"ע הרב (פ"א מהלכות תלמוד תורה ה"ו) לגבי מצות האב ללמד את בנו תורה, שהאב חייב להעמיד את בנו באופן שיהא בכוון ללמוד את כל התורה כולה, ולכן אם הבן מוכשר בשכלו, די במה שהאב דואג להביאו לפני מלמד שילמדנו להבין היטב היאך לומדים גמרא עם פוסקים

וראשונים ואחרונים, וע"ז מקיים האב את חיובו כיון שהבן כבר יכול מעצמו להמשיך ללמוד בכוון בעיון עד ההלכה למעשה בבחינת "שלהבת עולה מאליה", אבל אם הבן אינו מוכשר בשכלו כ"כ ואינו יכול להבין לבד בשכלו מה שאין מלמדים אותו להדיא, חייב האב לשכור לו מלמד שילמדנו את כל התורה כולה, שבכתב ושבעל פה. [ומבואר שם בדבריו דחיוב זה הוא גם לאחר שבנו כבר נשוי, דמ"מ הוא מחויב במצווה דולמדתם אותם את בניכם].

ואשרי האב שמחזיק את בניו גם לאחר נישואיהם כדי שיוכלו ללמוד תורה, שבזה הוא מעמיד את בניו לתורה גם לאחר נישואיהם, וברמ"א מבואר להלכה (יו"ד סי' רמ"ב סעי' ל"ד) דאע"פ שבעלמא הרב קודם לאב, כיון שהרב מביאו לחיי העולם הבא, ואביו מביאו לחיי העולם הזה, מ"מ אם היה האב מחזיק את בנו ומסייע לו כדי שיוכל ללמוד תורה, בכה"ג האב קודם לרבו.

חלק האשה בהעמדת התורה בישראל

ראוי לדעת שהאשה חולקת שכן עם בעלה כשמשותפת עמו לסייע לו ללמוד תורה או לסייע לבניהם ללמוד תורה, ואי אפשר להשיג גודל שכרן של בנות ישראל המתעסקות בזה, שהם ממש מעמידים עם ישראל, ובלעדן לא היה קיום לישראל. ובגמ' בברכות (י"ז ע"א) מתבאר עוד (כפי שבניאר החיי אדם בספרו בית אדם) שכל עיקר חיות הנשמה לעתיד לבוא מגיע מכוח לימוד התורה, והגברים זוכים לאור התורה על ידי לימוד התורה ממש, והנשים זוכות לזה על ידי מה שהם מסייעות לבעל ולבניהם שיעסקו בתורה.

והגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל אמר דבר נפלא לגבי חלק הנשים בתורת בעליהם, שכשם שחיוב האנשים בתורה הוא יומם ולילה בלא הפסק ובלא היסח הדעת, וכמו שכתוב (יהושע א' ח') "והגית בו יומם ולילה", כך גם אצל הנשים שחלקם בתורה הוא בזה שמגדלים בניהן לתלמוד תורה וממתינות לבעליהם שעוסקים בתורה, גם הן צריכות להגות בזה יומם ולילה - והיינו לא להסיח את הדעת מזה ולחשוב תמיד איך לזכות בניהן ובעליהן שיצליחו יותר בתורה, שהלא זאת היא התורה שלהן ובחיוב עסק התורה הרי נאמר והגית בו יומם ולילה, עכ"ד הנפלאים.

התבוננות בכה היחיד

(דברים שנאמרו במעמד 'לחנך ולבנות' שע"י מוסדות תפארת ישראל בראשות הגר"מ דרוק שליט"א)

יש כאן כבר הרבה דרשנים, ואני לא באתי לומר דרשה אלא לברך את כל הציבור ובפרט את ידידי הגאון ר' ישראל מאיר דרוק שליט"א. ובאמת בכל פעם שאני רואה אותו, אני מתפעל מחדש בהתבוננות מהו כח היחיד, שהלא הוא מרביץ כ"כ הרבה תורה בכתב ובעל פה, מוסר הרבה שיעורים בכל יום ומעמיד הרבה ישיבות וכוללים וגם עומד עכשיו לפתוח עוד ישיבות וכוללים, ודבר זה מחייב את כולנו כשרואים כמה אדם יחיד יכול לפעול בהרבצת תורה, ויש לקנא בו על מה שזכה.

וכבר שמעתי מפי הגה"ק ר' אלחנן ווסרמן זצוק"ל שהתורה היא כמו אש, וכשם שאם נשאר גחלת קטנה של אש יכול לפרוץ מזה אש גדולה, כך גם בתורה הקדושה ע"י יחידים שמתעסקים למען העמדת התורה, יכול לפרוץ אש גדולה של הרבה ישיבות וכוללים ומוסדות תורה, ויה"ר שבמהרה נזכה לגאולה השלימה בביאת משיח צדקינו בקרוב.

דברים שנאמרו בכינוס רבנים "שומרי משמרת" בדבר קדושת הסת"ם וחובת התעודה לסופר

השבוע נערך כינוס רבתי בירושלים עיה"ק בהשתתפות כלל רבני ירושלים לעורר בדבר קדושת הסת"ם וחובת התעודה בתוקף לסופר. המעמד התקיים בראשות מרן שליט"א שנשא דברים קצרים במעמד, וכה היו דבריו:

זכינו ונתאסף כאן אסיפה קדושה באשר הרבה אנשים נכשלים בעניינים נשגבים אלו שהם ספרי תורה תפילין ומזוזות, ולכן אשרינו שהתכנסנו כאן לתקן הפרצות הנוראות שיש בתחום זה ולהעמיד הדת על תילה.

וה' יעזור שיהא הצלחה גדולה מכינוס זה והשפעה מרובה לתקן כל העניינים הצריכים חיזוק בזה, ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו בקרוב.

דברי מרן שליט"א הם בתוספת למכתב שכבר נכתב בשנה האחרונה יחד עם הבד"צ דעיה"ק, ואף נחתם במכתב נוסף יחד עם יבדלחט"א מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, וזה תוכן המכתב: באנו בזה לעורר את העוסקים במלאכת שמים נעלה זו הן הסופרים והן המגיהים ללמוד היטב את ההלכות, לחזור עליהם תמידים כסדרן, ולא לכתוב סת"ם או להתעסק בבדיקה הגהה ותיקון סת"ם בלי תעודות קבלה בתוקף מגוף רבני מוסמך שעמדו בפניו בבחינה על ידיעתם בהלכה וקבלו מהם רשות לשמש כסופרים או מגיהים בישראל.

ועל העוסקים במסחר הסת"ם האחריות והחובה שלא למכור לאחב"י אלא מעשי ידי סופרים ומגיהים שברשותם תעודה כנ"ל.

ומכאן הודעה לציבור הקונים סת"ם תפילין ומזוזות שמוטל עליהם החוב לברר ולוודא שהסת"ם שקונים נכתב ע"י סופרים והוגהו ע"י מגיהים שבידם תעודות בתוקף מגוף רבני מוסמך המעיד שהם מוסמכים ונאמנים ובקיאם במלאכתם והרשות בידם לשמש סופרים ומגיהים בישראל.

ברכת מזל טוב למכון 'תלמידי הכתב סופר מעלה אדומים' בראשות הגאון רבי אברהם יחיאל דויטש שליט"א נאב"ד 'מעלה אדומים', אשר כתב עליו מרן שליט"א "שויבה את הרבים בספרים יקרים והשובים", לרגל הופעת הספרים החדשים, ספר 'חוט המשולש' על מסכת חולין וכו' חידושי רבותינו מוסרי התורה, הגרע"ק א' החתם סופר והכתב סופר. וכן ספר 'כתב סופר' על גיטין, תורה מפוארה בכלי מפואר במהדורה חדשה ומפוארת בתוספת אלפי תקונים ציונים והערות שנערכו ע"י חבר תלמידי חכמים מופלגים הפצה ראשית קולומס: 072244 1670

הודפס בסיוע נמ"ח 'אושר בכבוד' - הגמ"ח לעזר נישואין שזכה להסכמת גדולי ישראל ובראשם מרן רבינו שליט"א אשר כתב מכתב מיוחד ובו 'פסק הלכה' אודות ההידורים המיוחדים הנעשים בגמ"ח אושר בכבוד.
במכתבו המיוחד כתב מרן שליט"א: "מצוי היום ארגונים להלוואות לעזר נישואים שהם באיסור ריבית בלי היתר עסקא, אך בהגמ"ח הנ"ל תיכנון שההלוואות יהיה באופן שלא יהיה בהם שום חשש ריבית, ומה גם שע"ז לא יודקו ליקח הלוואות מבנק, אשר ידוע שבזמנינו המצב בבנקים גרוע יותר מבעבר, והנני מצטרף להמלצת הרבנים הגאונים שליט"א בכרחה לכל המצטרפים בארגון 'אושר בכבוד' שיוזבו להקים בתים נאמנים בישראל בקדושה וטהרה, מתוך הרחבה ויישוב הרע"ת".
לפרטים נמ"ח אושר בכבוד - 072-3167554

"וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם," (ח, ז)

יש להתפלא מדוע ציווה הקב"ה לגלות את הלוויים ולבזותם בשעה שבחר בהם מכל ישראל, והרי תגלחת היו עושים רק למצורע, ולמה ציווה ה' לבזות את משרתי הלוויים כמצורעים.

ורש"י כבר עמד בזה ופירש בזה בשם רבי משה הדרשן וז"ל "לפי שנתנו הלוויים כפרה על הבכורות שעבדו עבודה זרה, ועבודה זרה קרויה זבחי מתים, והמצורע קרוי מת, לכן הזקיק את הלוויים בתגלחת כמצורעים," עכ"ל.

ונראה לפרש בזה עוד באופן אחר, דהנה הלוויים לא קיבלו נחלה בארץ ישראל, ולא היה להם מקור פרנסה מעצמם, וכמוש"כ (דברים י"ח א' ב') "לא יהיה לכהנים הלוויים חלק ונחלה עם ישראל, ה' הוא נחלתו", וכל פרנסתם באה להם ממתנות כהונה שקיבלו מישראל, שהיו מקבלים פרנסתם מתרומות ומעשרות וחלה וביכורים, וכן היו מקבלים בשר מזרוע לחיים וקיבה, ובגדים מראשית הגז, ומטבעם של דברים היה מעמדם מזולזל קצת שנראים כאוכלים משולחן אחרים, והיו שהסתכלו עליהם כאילו הם ח"ו מקבצי נדבות או כאותם שאינם מסכימים לעבוד לפרנסתם ורוצים להיות על חשבון אחרים, ולכן ציווה הש"ת לגלות אותם קודם שנתקדשו להיות משרתי ה', כדי שיהיו מוכנים מעתה להתבזות כמצורע ממש כדי להיות משרתי ה', ולא יהא אכפת להם שום ביזיון כאן בעולם הזה בידועם את גודל השכר המוכן להם בעולם הבא כיון שה' הוא נחלתם.

ומכאן לימוד גדול לבני התורה דזמנינו שהם השבט לוי שבכל דור ודור וכמבואר ברמב"ם (פי"ג מהלכות שמיטה ויובל הלכה י"ג), שאין לנו להתפעל כלל מהחופשיים שמלעיגים על בני הישיבות ואברכי הכולל שהם ניזונים מחשבון אחרים, וכמו כן אותם בני ישיבות שבאו ממשפחות רחוקות שהוריהם מלעיגים עליהם שהם יושבים ולומדים תורת ה', עליהם להיות כשבט לוי שעליהם נאמר (דברים ל"ג ט') "האומר לאביו ולאמו לא ראיתי ואת אחיו לא הכיר", ולא להסתכל כלל על מה שמבזים אותם שאינם הולכים לעבוד לפרנסתם, אלא אדרבה עליהם לדעת את גודל שכרם המוכן להם לעתיד לבוא, וממילא יסכימו אף להיות כמצורעים המנוזלים מסביבתם, והעיקר שיזכו להיות דבוקים בה' ותורתו.

והאמת היא שבני התורה אינם אוכלים כלל משולחן אחרים, אלא אדרבה כלל הציבור אוכלים משולחן הבני תורה, שהרי כל השפע היורד לעולם בא בזכות עמלי התורה, ובפרט מי שזוכה לתמוך בעמלי התורה שזוכה עי"ז להתברך בברכת ה'.

מגיל חמישים - להבין צידה למנוחת עולמים

"ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד," (ח, כ"ה)

כתב בספר חפץ חיים על התורה, "רמז לכל האנשים, שאחרי חמישים שנה לא יעבדו עוד כל כך בעולם המעשה, אלא כל אחד יזרז עצמו ביותר לתורה ומעשים טובים, שיהיה מזומן בידו ליום שכולו שבת".

והוסיף שם החפץ חיים, שבמשנה באבות (פ"ה) מובא 'בן חמישים לעצה', ופירש הרע"ב שיוכל ליתן עצה, [וזהו מדריגה גבוהה יותר מבניה, ש'בן ארבעים לבניה' אבל עדיין אין בו הרבה בינה עד שיבואו להתייעץ עצמו, אבל בן חמישים יש בו הרבה בינה עד שבאים לשאול בעצתו], וא"כ, אם בגיל זה אחרים כבר באים להתייעץ עמו, כ"ש שיש לו גם להתייעץ עם עצמו ולתכנן עצה אודות אחריותו ולהכין צידה לבית מועדו.

ויש להוסיף ולפרש לדרך זו מה שאמרנו תז"ל (והובא ברש"י כאן) "אבל תוזר הוא לנעילת שערים", דרמז יש בזה שמשנות החמישים והילך על האדם לטפל ב"נעילת שערים", והיינו בתקופה זו שלאחר פטירתו שיינעל בשערי העולם הבא ולא יוכל עוד לשוב ולתקן את אשר פגם בעולם הזה.

ובאמת יש בזה גם סגולה לאריכות ימים, כי מי שמתעסק בעבודת ה' ומכין את עתידו בעולם הנצח, הדבר יועיל לו שירחם עליו ה' להאריך ימיו ושנותיו כדי שיזכה לעסוק בתורתו ולעבדו, אבל אם יבטל את זמנו להבל וריק הוא מסכן את עצמו ואת עתידו, כי מי ערב לו שיזכה להאריך ימים בשעה שבלא"ה הוא מבזבז את זמנו להבל וריק.

ויסוד הדברים יש ללמוד ממה שכתב רבינו יונה באבות (פ"ג מ"ז) וז"ל: "כי על מה נברא האדם אך לעסוק בתורה. והיא, "אורך ימים ושנות חיים" (משלי ג, ב), ואם לוקח הוא דברים כאלה, למה לו חיים וראוי לטורדו מן העולם כי הבל הוא והבל ימיו. ואחר שחיה כמה ימים ונתעסק בעסק לא הועיל ובטל התורה, על מה יסיפו ימים לו. משל למלך שנתן מאה כסף לעבדו והשליכם לים ותזר ובקש ממנו אחרים הלא ראוי שלא ליתן לו יותר, כך מי שאינו עוסק בתורה, עכ"ל, והרי מבואר בדבריו שהמבטל זמנו להבל וריק ראוי לטורדו מן העולם, וא"כ מידה טובה מרובה, והממלא את זמנו בעבודת ה' זוכה בעבור זה לאריכות ימים.

"ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו," (ט, ז)

פירש"י, "ראויה היתה פרשה זו להיאמר ע"י משה כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן, שמגלגלין זכות ע"י זכאי, ע"כ.

והדברים נפלאים ממש, שאע"פ שהם היו אנוסים ופטורים מפסח ראשון מחמת טומאתם, [והיו גם עסוקים במצווה שפטורים מהמצווה שהרי נטמאו כדי לקבור את ארונו של יוסף וכמבואר בגמ' סוכה כ"ה ע"א], מ"מ השתוקקו מאוד לקיים את המצווה ולא הסכימו להפסידה אף שהם פטורים ממנה מעיקר הדין, והקב"ה שראה שהם משתוקקים כל כך לקיום מצווה, העמיד על ידם מצווה חדשה של פסח שני כדי שלא יפסידו את המצווה.

וכך אנו מוצאים במתן תורה שמתחילה אמר הקב"ה למשה שהוא ידבר אליו וישראל ישמעו מה שהקב"ה אומר אליו, ורק לאחר שאמרו ישראל "רצוננו לראות את מלכנו", זכו שהם בעצמם שמעו מפי ה', (וכמבואר כ"ז ברש"י בפרשת ויתרו, ובילקוט שמעוני שם), והרי שע"י השתוקקות זכו לדבר חדש שלא היה ראוי להם בתחילה.

וראוי ללמוד מזה מוסר כמה יש להשתוקק לקיים את מצוות הקב"ה ולהיות תמיד בגדר "מבקש ה'" ו"בקשו פניו תמיד" ו"צמאה לך נפשי", כי ע"י ההשתוקקות יכול לזכות למעלות חדשות ונשגבות יותר מהראוי לו.

ומה עוד, שכאשר האדם משתוקק לקיום המצווה, הרי הוא מקיים אח"כ את המצווה מתוך שמחה והתלהבות.

שיעור חיוב האב בפרנסת בניו

"האנוכי הרייתי את כל העם הזה, אם אנכי ילדתיהו, כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את היונק, מאין לי בשר לתת לכל העם הזה וגו', לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני," (י"א, י"ב-י"ד)

לפני שנים רבות סיפר לי ת"ח מופלג אחד, שבשעה שהתחיל להשיא את בניו ובנותיו, לא היה בידו פרוטה כדי להשיאם, והציעו לו לנסוע לאמריקה לכתת רגליו בין בתי נדיבים, אך הוא הסתפק אם הוא אכן מחויב עד כדי כך לטרוח בנישואי בניו ובנותיו, ונכנס לפני מרן הגאון מטשעבין זצ"ל לשטוח לפניו את שאלתו עד כמה הוא מחויב בהשתדלות לדאוג להשיא את בניו ובנותיו, ואם מוטל עליו גם לטרוח ולכתת רגליו לאמריקה עבור זה.

והביא לו הגאון מטשעבין זצ"ל ראייה מפורשת מהפסוק כאן, שמשא רבינו טען לפני הקב"ה "האנוכי הרייתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו וגו' מאין לי בשר לתת לכל העם הזה", והרי מבואר שכל טעם הפסוק של משה רבינו מדאגת הפרנסה עבור ישראל במצב זה בו עפ"י דרך הטבע אין אפשרות להשיג להם אוכל, הוא רק משום טענה זו ד"אנוכי הרייתי", אבל אם הם היו בניו ממש, אז היה מחויב לדאוג להם לפרנסתם, גם במצב כזה ד"מאין לי בשר כי כבד ממני", אף שאי אפשר במציאות לכלכלם.

ועפ"י ז"ל הורה לו הגאון מטשעבין זצ"ל למעשה, שהוא מחויב לנסוע לאמריקה ולעשות גם פעולות הכרוכות בקושי רב, כדי לכלכל את בניו ובנותיו ולהשיאם אשה.

חובת המנהיג בישראל לסבול את ישראל גם בשעה שהם מצערים אותו

"כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק," (י"א, י"ב)

בגמ' בסנהדרין ח' ע"א איתא, "אזהרה לדיין שיסבול את הציבור, עד כמה, עד כאשר ישא האומן את היונק," ע"כ.

וראוי להבין מהו גדר שיעור זה, ומהו תוכן המשל מנשיאת האומן את היונק.

ופירש הנצי"ב שכמו שהתינוק היונק מטנף את נושאו, ואעפ"כ ה'אומן' אינו מואס בו בשעה שהוא מטנף אותו אלא סובלו ואוהבו, כך גם חובת המנהיג בישראל להנהיג את ישראל גם בזמן שהם מצערים אותו ומבזים אותו, ואין לו למאוס בהם אלא לסבול אותם באהבה ובחביבה, וכמו שאמר דוד המלך (תהלים ל"ה, י"ג) "ואני בחלותם לבושי שק".

וגדולי ישראל לדורותיהם, היו נוטלים על עצמם את משא הכלל, והרגישו בצרת כל יחיד בכל מצב. ולפני המלחמה סיפר לי יהודי מפולניה שזכה לחסות בצל כ"ק האדמו"ר ה"אמרי אמת" מגור ז"ע, שפעם נכנס לפני הרבי יהודי אחד שנקלע לצרה גדולה, שאשתו חלתה במחלה אנושה, ויש לו עוד תשעה ילדים קטנים בבית הנצרכים לאמם, והתחנן לפני הרבי שיתפלל בעד אשתו ובעד תשעת ילדיו שלא יהיו ח"ו יתומים, והרבי השיב לו קצרות ואמר "הקב"ה יתן לה רפואה שלמה", והיהודי לא הסתפק בזה, ושאל את הרבי בכאב, למה הרבי אינו בוקע עבורי שערי שמים בבכיות ותחנונים מרובים, והשיב לו הרבי ז"ע, "תאמין לי, כואב לי על מצבך לא פחות ממה שכואב לך על מצבך".

הלכות והנהגות

ממרחן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת בהעלותך תשפ"ב | גליון ה'

אמירת שלום

בשו"ע כתב שאפי' מוצא חברו בשוק יאמר לו צפרא דמרי טב [ולא שלום עליך] ואף שאין זה אסור מדינא נהגו כן, והטעם כדי שיתן אל לבו שלא להתעכב בתפילתו עבור דברים אחרים, והענין הוא לשנות כדי שע"י השינוי יזכור, ולכן הרגיל לומר 'גוט מארגען' ישנה ויאמר צפרא דמרי טב, ואפי' אם רק ישנה ויניד בראשו די בכך (תשובות והנהגות ח"א סי' ע"א).

חזינן שצריך להשתדל שלא לדבר לפני התפילה, ועכ"פ יאמר ברכות קודם שזה קל יותר, ונכון לומר גם ברכת התורה, וגם קר"ש על תנאי קודם הדבור, ואז על כל פנים מן התורה יצא ידי חובת קר"ש ותפילה. (תשובות והנהגות ח"א סי' ע"א).

ברש"י (מכות כ"ג ע"ב) איתא ב' פירושים בענין התקנה להזכיר שם שלום אם זה חובה לברך בשם ה' או רשות, ונראה שנוהגים שהוא רשות, שהרי הרבה מברכים בוקר טוב ולא שלום, ולמעשה צריך לחוש לפי' השני ברש"י שהוא חובה, וכ"כ הערוך והמאירי, ולכן נאה הדבר ויאה לברך את חבריו בשלום, והספרדים אומרים בשבת 'שבת שלום' ושפיר דמי אבל האשכנזים שאומרים 'גוט שאבע'ס' צ"ל דס"ל כהוזה"ק ששבת שמו של הקב"ה ודי בכך, ועיקר הטעם כדי להזכיר שם ה' יתברך בכל דבר וכדרך שאומרים ברוך ה' בכל דבר.

(תשובות והנהגות ח"ד סי' מ"ח).

עיקר התקנה לומר 'שלום' הוא להזכיר את השם יתברך בכל עת, וכן נהגו לומר על כל דבר "ברוך השם" כדי להזכיר שם שמים בכל פעולה ופעולה, ולכן גם נהגו להזכיר במכתבים "ב"ה" להזכיר שם השם. ויש מדקדקין לכתוב במכתבים "בעזהש"י"ת" דוקא ולא ב"ה, דכשכותב ב"ה הוי ה' במקום השם עצמו, והגאון בעל צפנת פענח צ"ל חשש בזה דהמוחקו הוי מחיקת השם. וחכם אחד העיר דעדיף לכתוב בעזהש"י"ת ולא בס"ד, דשמים וארץ אינם אלא ככינוי, ואין בזה המעלה של הזכרת שם שמים. (תשובות והנהגות ח"ד סי' מ"ח).

האיסור לילך בגילוי הראש

הנה היה מקום לומר שכשם שאסור לומר שלום למי שנמצא בבית המרחץ מפני שהוא מכשילו, ה"ה שאסור לומר שלום למי שהולך בגילוי ראש משום שהוא מכשילו לומר שם ה' דשלום בגילוי ראש ואין היתר לאמרו בדרך מגונה, אמנם עיקר אמירת שם ה' בראש מגולה אי"ז ברור כ"כ לאיסור, ושם שלו' אין מתכוון לאמרו כשם ה' רק לברכה אין לאיסור בזה, וכ"ש המדברים 'עברית' ולא לה"ק שאין מתכוונים להזכרת ה' כלל שאין בזה חשש, ובפרט להגר"א והגרע"א שאין איסור לפנ"ע בכגון דא, והמחמיר לעצמו מידת חסידות הוא, אבל מדינא אין חשש איסור, וכמש"כ בשו"ת הלכה למשה ודלא כמש"כ בשו"ת רבבות אפרים בשם מנחת קנאות שאסור, ויתכן שיותר טוב לומר בוקר או ערב טוב ולא להזכיר שם ה' על הרשעים וכמו שנהג גדול אחד. (תשובות והנהגות ח"א סי' י"ב).

יש ב' דינים בכיסוי, ראשית משום דאסור לילך בגילוי הראש (וכמבואר בקידושין ל"ו ונפסק בשו"ע סי' ב' ס"ו), ובזה מדינא אסור רק בד' אמות, וממדת חסידות אף פחות מד' אמות, ולדעת ה"ט"ז בזמנינו אסור בכל גווני משום ובחוקותיהם לא תלכו, ולזה מועיל גם כיסוי מועט [באופן שניכר שיש עליו כיסוי], ושנית הוא המבואר בשבת קנ"ו ב' "כסי רישך כי היכי דתיהוי עלך אימתא דשמיא", (והביאו המג"א סי' ב' סק"ו, ובביאור הגר"א סי' ח' ס"ב), ויסודו כדי שיהיה עליו אימתא דשמיא, ולזה לא מספיק בכיפה קטנה שהפרוץ מרובה על העומד, אלא צריך דווקא כיסוי המביא לידי יר"ש דומיא דסודר וכמוש"כ בביאור הגר"א שם, ובשיעור הכיסוי הנצרך ל'ראת שמים', יש שמסרו בשם החזו"א שצריך דווקא כיסוי 'רוב הראש'. ומיהו כלפי האיסור לברך בלא כיסוי, לזה מספיק גם בכיסוי כל דהו וכדמוכח ממה שמועיל כיסוי ע"י יד חבירו. (תשובה"נ ח"א סי' י"ג).

מלשכת הגזית

אחד שאל אם מותר לו להתעסק בשידוך של בחור שהיה לו בעבר משבר נפשי, והרופאים חוששים שזהו עניין גנטי שעבר לו מהוריו, אך אין הדבר ברור, ומה גם שלדעת הרופאים גם אם הדבר יחזור יהיה אפשר לטפל בזה בתרופות. ושאל דעת תורה אם מותר לו להתעסק בשידוך ולהציע לה שידוכים בלא להודיע לצד השני את המצב.

שאלו רבינו: מה אתה צריך להתערב בדבר. השיב השואל: מדובר באח שלי וההורים שלי מפצירים בי להתעסק בזה. השיב לו רבינו: תוכל להציע שידוך אך לא לקחת אחריות, ולומר שאינך מנהל את דבר השידוכים.

לע"נ הגאון רבי שמחה הכהן ב"ר רפאל קוק זצ"ל מיום היוותו לאיש היה עמל בתורה, ובענוותנותו העיד על עצמו כי בבהירותו בישיבת חברון בשעה שראה את התור הארוך המשתרך בישיבת חברון לגשת למרן רבינו שליט"א לשאול שאלות בכל חלקי התורה, התבונן לראות לאיזה מעלות יכול להגיע בחור אף בימינו, ושאל מזה חיוק רב נלב"ע כ"ג אייר תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ הגאון רבי שמחה הכהן ב"ר רפאל קוק זצ"ל

מיום היוותו לאיש היה עמל בתורה, ובענוותנותו העיד על עצמו כי בבהירותו בישיבת חברון בשעה שראה את התור הארוך המשתרך בישיבת חברון לגשת למרן רבינו שליט"א לשאול שאלות בכל חלקי התורה, התבונן לראות לאיזה מעלות יכול להגיע בחור אף בימינו, ושאל מזה חיוק רב נלב"ע כ"ג אייר תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

הדרכות והנהגות

שנאמר ע"י מרן רבינו שליט"א לבני הישיבה הק' - ולדמ"ם ומחנכים

עובדות והנהגות

מעשה רב - והנהגות מרן שליט"א

בשבוע שעבר הבאנו במדור זה עובדות והנהגות אודות הקמת הכוללים ע"י מרן שליט"א במשך השנים, ופתחנו בעניין הקמת הכולל בראש העין, אשר מרן שליט"א ראה בזה יסוד מוכרח למען העמדת חיי תורה בראש העין, ובעז"ה נביא בזה עוד דברים אודות הקמת הכולל בראש העין.

מלאכת הקמת הכולל בראש העין לא הייתה כלל פשוטה, ועלתה בדמים מרובים תרתי משמע, כי התימנים - בהיותם רגילים לעבוד לפרנסתם, לא הכירו מהו המושג "כולל", ואף הרבנים שלהם שהיו מכונים "מארי" היו עמלים לפרנסתם, וכדוגמת אותם תנאים ואמוראים קדושים שהיו עמלים לפרנסתם איזה שעות ביום, ולא הבינו את גודל נחיצות העניין להקמת כולל בעירם כדי לשמר את חיי התורה בעיר, ואי לכך, לא הסכימו בשום בית כנסת לקבל את הכולל לתוככי כותלי בית הכנסת. [יצוין, כי בתי הכנסת בראש העין, לא היו בבעלות הקהל או ההקדש, אלא היו בתי כנסת פרטיים השייכים לאנשים מסוימים שיש להם בעלות גמורה על הבית כנסת].

אך לאחר מאמצים מרובים מצד מרן שליט"א, נמצא בית כנסת אחד ברחבי העיר, שהסכים לפתוח את שערי לכולל החדש, ומיד פתח שם מרן שליט"א את הכולל, ואף הרב הראשי לראש העין בא ללמוד בכולל אצל רבינו שליט"א, וב"ה הכולל עשה חיל גדול, כאשר רבינו שליט"א מוסר שם שיעורים למדנים דבר יום ביומו - ע"ד אופן הלימוד של בני הישיבות, ולאחר זמן קבעם בספרו הגדול "מועדים וזמנים" - אשר "הנחת אבן הפינה" של הספר היה מתוך אותם שיעורים שמסר לבני הכולל בראש העין.

וב"ה תקופה קצרה לאחר מכן, התהפך הגלגל, ואותו ה"כולל" שעד עתה היה כמוקצה שלא היה מי שהסכים להכניסם לשערי בית הכנסת, נתפרסם שמו לטובה, ועי"ז הביא גם תועלת מרובה לאותו בית כנסת שפתח את שערי לכולל - שע"ז נעשה לבית כנסת המרכזי, ונתפרסם שמו בכל רחבי העיר, והגיעו הדברים עד כדי כך, שהחל רבינו שליט"א לקבל בקשות משאר הבעלי בתים' שסירבו בזמנו לקבל את הכולל לשערי בית הכנסת שברשותם, וכעת באו להתחנן על נפשם שיואיל רבינו שליט"א להעתיק את הכולל לבית הכנסת שלהם. אמנם אף שהכולל הצליח מבחינה רוחנית, עדיין מבחינה גשמית המצב היה קשה ממש, ולא היה שייך להמשיך בכולל במצב הזה, או אז שינס רבינו שליט"א חלציו כגיבור, וכיתת רגליו לארצה"ב למען לפעול ולהעתיק את יהדות ארצה"ב להירתם למען הצלת יהדות תימן, ובפרט על המשך קיום הכולל שראה בו עיקר גדול שתלוי בו כל המשך קיום יהדות תימן בראש העין.

באופן מיוחד נסע ל"אריזונה" לשהות במחיצתו של מרן הגה"ק בעל ויואל משה מסאטמאר זיע"א שאע"פ שבאותו היום לא דיבר לפני התפילה כלום, מ"מ חרג מגדרו וקיבל אותו לפני התפילה - ואמר לו "איתך אני יכול לדבר גם קודם התפילה", ובערב שאל את רבינו לדבר מטרת בואו, וכאשר השיב רבינו שהגיע כדי לבסס את הכולל למען הצלת יהדות תימן, פשפש הגה"ק מסאטמאר זיע"א בכל כיסיו, ואמר לרבינו כל ממון שאמצא בכיסי נתון לך", ונתן לרבינו את כל מה שהיה אז תחת ידו.

העולם כולו, וזמ"ש "המעט מכם" וכו', והיינו שאם הם מבקשים שררה נוספת חוץ מעצם חשיבותם בהיותם מבני לוי, בהכרח שאינם מעריכים את זכיותם להיות משבט לוי ולעמוד לפני ה' לשרתו.

והוסיף הגר"י אברמסקי זצ"ל שזהו הוראה לדורות לתלמידי חכמים שלומדים בכולל כל ימי חייהם בלא שום משרה, שראוי להם לשמוח בגורלם ולדעת שעצם מה שהם לומדים בכולל זהו המשרה הגדולה ביותר שהם זוכים להחזיק את עם ישראל ואת העולם כולו.

וכע"ז שמעתי מפי מו"ר הגה"צ ר' משה שניידער זצ"ל, שלפעמים אברך נמצא בכולל כעשרים שנה ואינו מקבל שום תפקיד, והוא ומשפחתו מצטערים, אבל האמת שצריך לידע שיש לו תפקיד גדול מאד בכולל, שהרי שואלים אותו בלימוד ומסתכלים עליו בתפלותיו ועל התמדתו, ואם עושה כן הרי הוא מורה דרך וכו"מ ממש אף שאין לו שום תואר רשמי במשכורת, ועי"ז זוכין לסייעתא דשמיא והצלחה מיוחדת עד שזוכים להיות גדולי תורה, ואמר שלעתיד לבוא נדע מי הם הת"ח שהקב"ה שש ושמח בהם.

התפילה אצל אברכי הכוללים

שח רבינו: המשגיח דפוניבז' הגה"צ רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל מיצר ומתאונן על כך שבכוללים אין תפילה בכולל, שהלא התפילה היא המפתח להצלחה בתורה, ואיך אפשר להזניח את התפילה בכוונה כראוי, ולכן היה מבקש מאברכים שיבואו להתפלל בישיבה, שהתפילה בישיבה היא תפילה מסוג אחר,

וכן ראיתי אצל הרב דסלר זצ"ל שכאשר יסד את הכולל בגייטסהד, דרש שיהיה בכולל בית הכנסת לתפילה, שהרי התורה והתפילה קשורים זה בזה, ואי אפשר להצליח בתורה בלא מקום תפילה במתינות וישוב הדעת.

עדות על דברי החפץ חיים במעלת החזקת אברכי כולל קדשים

שח רבינו: סיפר לי מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל, שכאשר שמעו שהקדוש ה"חפץ חיים" עומד לפתוח כולל ללימוד קדשים ולהחזיקו, ולזרז בכך ביאת משיח צדקנו, השתומם ונסע אליו ושאל שלכאורה מוטב שיקדיש הכסף הזה להחזיק עשרה אברכים שיסעו מעיר לעיר ומכפר לכפר לפעול פלאות בחינוך הבנים ובנות ושמירת שבת, ותהא בזה מהפכה גדולה בשמירת הדת, ובזכות המהפכה הגדולה הזאת שתביא עמה הרבה מעשים טובים, הקב"ה יחיש את ביאת משיח צדקנו. ובאשר ללימוד קדשים הוא יתברך כבר ידאג שנדע אז היאך לנהוג.

והחפץ חיים נאנח והשיב שהצדק עמו, ואכן חובת השעה וחשיבות עליונה היא להעמיד אברכים שיעברו מעיר לעיר ויפעלו נפלאות לבסס יסודות היהדות, אבל מ"מ אין זה מוטל עליו דווקא, שנראה שיש עוד שמסוגלים לכך ומוכנים להתעסק בכגון זה, אבל לגבי הקמת כולל לא נראה שיש מי שמסוגל לעשות כן ולשאת את המשא הכבד, ולפיכך הוא נוטל על עצמו את התפקיד, ומקווה להצליח בסייעתא דשמיא.

גודל מעלתם וערכם של אברכי הכוללים הלומדים בלא לקבל 'משרה'

שח רבינו: שמעתי מפי הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל לבאר מה שאמר משה רבינו לעדת קרח (במדבר פרק ט"ז פסוק ט') "המעט מכם כי הבדיל אתכם אלוקי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבוד את עבודת משכן ה' ולעמוד לפני ה' לשרתם" - שמשו רבינו השיב על טענת עדת קרח, למה לכם לדרוש 'משרה' כדי להתכבד, והלא בעצם הדבר שאתם מובדלים מכל ישראל לדרגת שבט לוי - שהם בני התורה, זהו המשרה והחשיבות הגדולה ביותר ואי"צ יותר מזה, שהלא אתם מחזיקים את עם ישראל ואת

מערכי תורה

בהעלותך

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

למה נגרע לבלתי הקריב קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל'

הנה בשאלת הטמאים 'למה נגרע', מלבד השאלה על עצם הקרבת קרבן פסח, נכלל גם עוד שתי שאלות, שהקרבתם תהיה 'במועדו', ו'בתוך בני ישראל', וכמו שכתוב (ט', ו') 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל'.

והנה על עצם הקרבת הקרבן פסח, נענו בזה שנתחדש להם זמן של פסח שני, אבל על מה ששאלו למה נגרע שיהא זה 'במועדו' ו'שיהא בתוך בני ישראל', על זה לכאורה לא נענו, דהרי מקריבין בזמן אחר, ובנפרד מכל בני ישראל.

והנה על מה ששאלו שיהיה זה במועדו, נראה דיש לומר בזה, דהנה נתייחד יום י"ד אייר, שהוא יהיה זמן ההקרבה של פסח שני. והנה אמת דכן הוא הגזירת הכתוב, ד"ד אייר הוא זמן דפסח שני, ואין צריך ליתן טעמים בזה, אמנם נראה דיש לומר בזה, על פי דברי הגמ' בסנהדרין דף י"ב ע"ב, גבי חזקיה מלך יהודה, שעבר ניסן בניסן, דמסקינן בגמ' שהיה ביום שלוששים של אדר, ואמר שמואל, דאין מעברין הואיל וראוי לקבעו ניסן, ומבואר דמשום שראוי החודש להיות ניסן, הוא חשוב כניסן, שלא לעבר את השנה.

אשר לפי זה יש לומר, דזהו הטעם דדוקא יום י"ד באייר נקבע לזמן הקרבת קרבן פסח שני, דהואיל וראוי לקובעו ניסן, שהרי אם יעברו בית דין את השנה, יהא נעשה חודש לחודש ניסן, נמצא דאייר ראוי לקובעו ניסן, ועל כן יש לומר דמישך שייך לניסן, וחשיב יום י"ד שלו, כיום י"ד בניסן, ולכן קבעה תורה יום זה למועד להקרבת קרבן פסח שני.

ולפי זה נראה, דמהאי טעמא יש לומר דגם חשיב 'במועדו', דכיון דמה שנקבע יום זה שיהיו מקריבין בו הוא משום דחודש זה מישך שייך לניסן, א"כ עי"ז נחשב שהוא מקריב בי"ד ניסן, וא"כ חשיב שמקריב 'במועדו', ונמצא דנענו הטמאים במשאלתם להקריב קרבן ה' 'במועדו', דעיקר הזמן של קרבן פסח הוא בי"ד ניסן, וי"ד אייר יש לו בחינה שהוא חשוב י"ד ניסן.

והנה על מה ששאלו שיהיה זה 'בתוך בני ישראל', נראה לומר עפ"י מה דאיתא בגמ' בפסחים דף פ' ע"א, ונפסק ברמב"ם פ"ז מהל' קרבן פסח ה"ד, מימרא דרב, דאם רוב ישראל לא הקריבו את הפסח בראשון, [כגון שהיו רוב הקהל זבים, וטומאת זיבה לא הותרה בציבור], אין היחידים מביאין בפסח שני, וז"ל הרמב"ם שם 'שאין היחידים עושין את השני, אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון.

אשר לפי זה נמצא, שכל דין הקרבת פסח שני, הוא רק אם רוב ישראל הקריבו את הפסח בראשון, מעתה יש לומר דלכן שפיר נחשב הקרבת פסח שני, שהיא נעשית 'בתוך בני ישראל', דאינה נעשית רק אם גם ישראל עשו את הפסח בראשון.

ויש להוסיף בזה עוד, דמדיון זה דאין היחידים עושים את השני, אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון, חזינן דהקרבת הפסח שני מצטרף להקרבת הפסח הראשון, ומהאי טעמא בעינן שיהא הפסח נעשה בראשון, דאז אפשר שהקרבת הפסח שני, יצטרף להקרבת הפסח הראשון, ולפי זה הרי בודאי חשיב שהפסח שני נעשה 'בתוך בני ישראל', ושפיר נענו הטמאים גם בשאלתם שיהא נעשה 'בתוך בני ישראל'.

למה נכתבו נזיין

הנה פרשת 'ויהי בנוסע' זו יש לה סימניות של נו"ן הפוכה לפני ולחריה, וברש"י הביא דברי הגמ' בשבת דף קט"ו ע"ב, הטעם שנכתבו הסימניות, לומר שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. והרמב"ן הוסיף בזה, שההפסק הוא כדי שלא יהיו שלש פורעניות סמוכות זו לזו, ונמצאו מוחזקים בפורענות.

והנה בגמ' בשבת שם, הוא מחלוקת תנאים בטעם הדבר, דמה שהביאו רש"י והרמב"ן הוא דעת רשב"ג, אבל דעת רבי שם הוא דלא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו.

ונראה דלפי דברי הרמב"ן שטעם ההפסק הוא כדי שלא יוחזקו בפורענות, יש לומר פלוגתתם היא לשיטתייהו בדין חזקה, דהנה בגמ' ביבמות דף ס"ד ע"ב תניא, מלה הראשון ומת, שני ומת, שלישי לא תמול, דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר שלישי תמול, רביעי לא תמול, הרי דנחלקו בדין חזקה, דדעת רבי דחזקה הוא בשתיים, ודעת רשב"ג דחזקה הוא בשלוש, וא"כ נמצא דלדעת רבי לא ינהיג ההפסק דפרשה זו, להפסיק בין הפורעניות שלא יוחזקו בפורענות, דהרי גם בשתיים נעשים מוחזקים לפורענות, ורק רשב"ג לשיטתו דבשתיים לא הוה חזקה, מועיל הפסק פרשה זו להיות הפסק שלא יוחזקו בפורענות לשלושה פעמים.

'וינוסו משנאיך מפניך'

כתוב (י', ל"ה) 'ויהי בנסוע הארץ ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך'. ופירש רש"י, וינוסו משנאיך, אלו הרודפין שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל, שונא את מי שאמר והיה העולם, שנאמר ומשנאיך נשאו ראש, ומי הם, על עמך יערימו סוד. וצריך ביאור מה השייכות של תפילה זו כנגד שונאי ישראל, בעת נסוע הארץ.

ונראה לבאר, עפ"י דברי הגמ' בר"ה דף ג' ע"א, על הפסוק בפרשת חוקת, 'וישמע הכנעני מלך ערד, מה שמועה שמע, שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל', ומבואר שבעת סילוק הענן, סבורים שונאי ישראל שאפשר להלחם בישראל. ולפי זה יש לומר, דהנה בעת נסוע הארץ, היה עמוד הענן מתקפל, וכמו שכתב רש"י לעיל בפ"ט פסוק י"ח, שכיון שהיו ישראל נוסעין, היה עמוד הענן מתקפל, ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה, [והוא ענין נשגב, ועיין בזה בדברי הגר"א], מעתה יש לומר דכשם שבעת שנסתלקו ענני הכבוד במיתת אהרן, סבר הכנעני מלך ערד שנתנה רשות להלחם בישראל, כן יסברו שונאי ישראל בעת נסוע הארץ, שגם אז הענן מתקפל, לכן התפלל משה בעת נסוע הארץ, שיפוצו אויבך וינוסו משנאיך.

'והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה'

כתוב (י"ב, ג') 'והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה'. וצריך ביאור למה נכתב ענין זה שהוא עניו מאוד מכל האדם כאן. וברמב"ן כתב שהוא להגיד כי ה' קנא לו בעבור ענותנותו כי הוא לא יענה על ריב לעולם, ור"א מפרש ואמר כי הוא לא היה מבקש גדולה על שום אדם ולא יתגאה במעלתו כלל אף כי על אחי והם חוטאים שמדברים עליו חנם.

וברמב"ם סוף הלכות טומאת צרעת כתב ז"ל והוא לא היה מקפיד על כל אלו הדברים שנאמר והאיש משה עניו מאוד. ומשמע מדברי הרמב"ם דזהו הטעם שנכתב דבר זה כאן, לומר שמושה לא היה מקפיד על זה.

ונראה לומר בזה בעוד אופן, דהנה רבנו חיים מוואלוז'ין כתב ברוח חיים (ריש פרק א' דאבות), דהטעם דאצל משה הייתה שכינה מדברת מתוך גרונו, מפני שנזדכך אצלו הגוף כל כך, עד שלא היה חוצץ ומפסיק כלל הארת הנשמה כשהיה בעולם העליון לכשהיה בגוף, וזה היה מפני רוב שפלותו וענותו, שחשב עצמו כאלו הגוף אינו, ואמר ונחנו מה, ולכן אמר השכינה מדברת מתוך גרונו של משה, מחמת שלא היה הגוף מסך מבדיל, הייתה שכינה מדברת מתוך גרונו ממש. והוסיף שם ברוח חיים עוד, דמה שאהרן ומרים דברו במשה, הוא מפני שחשבו שאצלם גם כן נזדכך החומר כמו במשה, ולכן אמרו הרק אך במשה דבר, כלומר לא בו בלבדו השכינה מדברת מתוך גרונו בו ממש, הלא גם בנו דבר, חשבו שגם נבואתם במדריגה כזו, והשיב להם הקדוש ב"ה אם יהיה נביאכם ה' וכו', לכן אמר להם כאן, שאל ידמו שהנבואה שלהם במעלה גבוהה כל כך כמו של משה וכו', וכל זה זכה מחמת רוב ענוה שהיה בו שהיה הגוף נחשב אצל כדבר מה.

הנה מבואר מדבריו דהטעם דדברו אהרן ומרים במשה, הוא מפני שחשבו שנבואתם היא במדרגה ובמעלה גבוהה כל כך כמו של משה, אבל האמת שאינו כן, והטעם דרק אצל משה הייתה הנבואה במדרגה ובמעלה גבוהה של שכינה מדברת מתוך גרונו בו ממש, משום רוב ענוה שהיה בו.

אשר לפי זה מבואר היטב למה הזכיר הכתוב כאן את ענין ענותנותו של משה, דהתשובה שהשיב הקב"ה לאהרן ומרים היא שנבואתם אינה באותה מעלה גבוהה כמו של משה, והטעם שרק משה זכה לנבואה במדרגה ובמעלה זו של שכינה מדברת מתוך גרונו, שלא זכו נביאים אחרים, הוא מפני רוב ענותנותו, לכן הזכיר הכתוב את ענין ענותנותו של משה, שבזה מקדים את הטעם למה משה רבנו זכה לנבואה במדרגה זו, ולכן הוא חלוק מאהרן ומרים.

הטהרה רפואת המצורע

כתוב (י"ב, י') 'והנה מרים מצורעת כשלג'. ואיתא בגמ' בזבחים דף ק"ב ע"ב, מרים מי הסגירה, א"ת משה הסגירה, משה זר הוא, ואין זר רואה את הנגעים, וא"ת אהרן הסגירה, אהרן קרוב הוא, ואין קרוב רואה את הנגעים, אלא כבוד גדול חלק לה הקב"ה למרים אותה שעה, אני כהן, ואני מסגירה, אני חולטה, ואני פוטרה. והתוס' שם (דף ק"ב ע"א ד"ה אני) הביאו דברי הספרי, שאמר אהרן נמצאת מפסיד לאחותנו, שאיני יכול להסגירה, ולא לטמאה ולא לטהרה, והקשו ע"ז, תימה במה מפסידה, הא כיון דאין רואה את הנגעים, כל שכן שהיתה טהורה. ואפשר לומר בביאור הענין, שהנה בצרעת מלבד שהיא סימן טומאה, הלא היא גם נגע ומכה בבושר, וכדכתיב להדיא בפרשה כאן, 'ויהא חצי בשרו'.

והנה בפשטות אופני הטהרה כל עניינם הוא רק לטהר מטומאת צרעת, ולא שייכי לרפואת הנגע, שהרי דבר זה תלוי אם שב ורפא לו, שכשישוב בתשובה על החטאים שהם סיבת המכה, ממילא ישלח השם דברו וירפאהו וימלט השחתת בשרו, אכן נראה ד"ל שבאמת ע"י הנהגת דיני הצרעת במצורע, מהני זאת גם שעל ידי זה יתרפא הנגע.

מעתה יש לומר, דעל כן רצה אהרן שיהא אפשר לראות את הנגע להסגירה, ושיהא נוהג בה כל דיני מצורע, דעל ידי זה תהא נרפאת מהנגע והמכה, וזהו שאמר נמצאת מפסיד לאחותנו, שאם אין מי שיראנה ועל ידי זה יהא נוהג בה כל דין וסדר צרעת, לא תהא נרפאת ממכתה.

תורה משנה את הלב

מובא בפוסקים שני טעמים למה מגילת רות נקראת בחג השבועות: המגן אברהם (ת"צ ס"ק ח') מביא את הילקוט שמעוני (רות, רמז תקצ"ו) והביאו גם המשנ"ב (שם ס"ק י"ז) "מה ענין רות אצל עצרת שנקראת בזמן מתן תורה, ללמדך שלא נתנה תורה אלא על ידי יסורין ועוני".

האליה רבה הביא ילקוט שמעוני אחר (שם, רמז תרא) מגילת רות שאין בה לא פטור ולא חייב, לא מותר ולא אסור, לא טמא ולא טהור, למה נכתבה?... ללמדך שכן של גומלי חסדים. (ובעז"ה יתבאר בהמשך מה הקשר לתורה).

אומרים בשם הגר"ש שקופ, חז"ל אומרים אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה. איפה רמזו ב"תלכו" - שתהיו עמלים בתורה... אמר רבי שמעון, ללכת פירושו, אני לא נמצא איפה שהייתי קודם, אני הולך, ואני נמצא במקום אחר. אדם שלא יכול ללכת - עומד במקום אחד, אך אדם שהולך - נמצא כבר במקום אחר.

תורה משנה את הלב! אני התקדמתי, ואני מציאות אחרת. אני לא אותו בן אדם. בן תורה זו לא אותה מציאות שהיתה לפני שהוא גדל לבן תורה.

וכמו להבדיל, גר שנתגייר. הוא גם היה בן אדם לפני שהוא התגייר, הוא לא היה בהמה... אך כשהוא נהיה יהודי - הוא הפך למציאות אחרת. מציאות של יהודי. אף בן תורה זה מציאות אחרת. וזה הכוונה אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה. אני כבר התקדמתי למציאות אחרת.

וכן חז"ל אומרים "תורה צוה לנו משה מורשה", אל תקרי מורשה אלא מאורסה (פסחים מט, ב - סנהדרין נט, ב ובעוד מקומות), וכן "אשת חיל" זה הולך בפשטות על התורה, וכמו שבאשה יש את העניין של "יודבק באשתו והיו לבשר אחד", אף ביהודי הלומד תורה הוא דבק בתורה והופך להיות "תורהדיק", הוא הופך לחפצא של תורה.

תלמידי חכמים כל גופן אש

ומביאים על זה את הגמרא בסוף חגיגה (כו, א) 'אמר רבי אבהו אמר ר"א תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן ק"ו מסלמנדרא (חיה שנולדת מן האש הבערת שבע שנים במקום אחד) ומה סלמנדרא שתולדת אש היא, הסך מדמה אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים שכל גופן אש דכתיב הלא כה דברי כאש נאם ה' עאכו"כ'. והדבר הוא פלא: מילא סלמנדרא - זו מציאות שנוצרה באש, אבל תלמידי חכמים, הוא **לומד אש**, **לומד** את ה'כה דברי כאש', מה זה נוגע לגוף שלו?...

התירוץ הוא, תלמיד חכם - **זו מציאות אחרת!** והמציאות הזו - החיבור של האדם עם התורה - להיות כבשר אחד, והוא הוא ה'כה דברי כאש', זו מציאות אחרת! זה לא גוף רגיל!!!

הגאון ר' הלל זקס וצ"ל היה מביא תשובות חת"ס סופר שכתב שהוא לא מבין איך יהודים הולכים לרופא גוי, הרי זה גוף אחר! הגמרא אומרת "חביל גופייהו במצוות". זו מציאות אחרת. איך גוי שמבין בגוף גוי יכול לחוות דעה על גוף יהודי?... תמה החתם סופר.

וכן הוא לגבי ת"ח בן תורה - זהו גוף אחר ומציאות שונה. היה בירושלים ראב"ד רבי משה נחום וולנשטיין. סיפר נכדו הרב פראג (שהיה מגדולי הת"ח בירושלים), שפעם היו לו בעיות בלב, והוא הלך לרופא גדול ומפורסם בירושלים ד"ר וולנשטיין שהיה נכד של הראב"ד ובן דוד של הרב פראג, הוא היה מומחה גדול מאד. הגיע אליו הרב

פראג וסיפר לו על הבעיות בלב. התחיל הרופא לצחוק, מה אתה בא אלי?... מה אני יכול לעזור לך?!!...

תמה הרב פראג, מה אתה מתכוון?... אמר לו הרופא, תשמע, סבא, רבי משה נחום וצ"ל, היה חולה מאד, הריאות שלו כמעט ולא תפקדו. הוא נסע לרופא גדול בוניה. שאל אותו הרופא, מה אתה עושה בחיים?... אמר לו "סטודנט". יושב ולומד. אז הרופא אמר לו, אם תיסע לאיטליה ליד הים, ולא תתאמץ בלימוד, יש שם אויר צח, והוא יכול להשפיע עליך לטוב לחיות עוד כמה חדשים... מעבר לזה - לא נראה לי...

המשיך ד"ר וולנשטיין לספר: אצל סבא לא היה שייך לבצע את זה, והוא חזר הביתה, ושם לא היה מה לאכול בבית, הם אכלו "בעבאלך" זה אוכל זול יחסית ומשביע... אשתו הרבנית - נפטרה בצעירותה, והוטל על שכמו גם הטיפול בילדים. הוא התאמץ כל היום, ובלילה כשהוא היה לומד, ומחשש שמא יירדם, הוא אחז בידו את הגמרא הגדולה (מהשי"ש של פעם...) והיה מתהלך בבית תוך כדי הלימוד, וכך לא היה נרדם. והוא האריך ימים!!!

נו... אז אתה רואה שהחיים לא הולכים עם כללי הרפואה שאנחנו יודעים, ומה אני יכול להגיד לך?!!...

אמר לו הרב פראג (בשניותיו), אז אתה לא דובר אמת... למה? נבחר הרופא. כי כתוב בשלט בחוץ - "מומחה למחלות לב", אתה לא מומחה, אז תגיד שאתה לא מבין כלום... אמר לו הרופא, לא... בשביל האנשים הפשוטים שלא לומדים - אני באמת מומחה גדול... אבל סבא היה גאון בתורה ואתה בן תורה! אצלכם זה לא עובד...

תלמידי חכמים שכל גופן אש... תלמידי חכמים זו מציאות אחרת, זה גוף אחר... גוף שנוצר מ"הלא כה דברי כאש".

התורה מרוממת

לפני יותר משלושים שנה, הייתי בהספד (בביהמ"ד של יוצאי חברון) על מו"ח וצ"ל שהיה ת"ח גדול מיוצאי ישיבת חברון, ודיבר שם הגאון ר' שמחה קוק וצ"ל (שכעת נפטר) והביא את הגמרא בסנהדרין (סח, א) "נטל (רבי אליעזר) שתי זרועותיו והניחן על לבו, אמר אוי לכם שתי זרועותי שהן כשתי ספרי תורה!" וכו'. אמר הרב קוק, תראו לכן אדם מסוגל להעפיל - - - שהגוף שלו זה ספר תורה!

וכן הבית הלי כבר אומר, שגוף התלמיד חכם הוא כמו יריעה של ספר תורה, ותורתו אשר הוא לומד - זה "כתבם על לוח לבך".

בבוקר של אותה שבת שהחזו"א נפטר, אמר מרן רה"י זיע"א (שהיה אז ראש ישיבה בכפר סבא), שהוא מסתפק אם צריך לעשות תענית חלום, כי הוא חלם על ספר תורה שנשרף... ובמוצאי שבת התברר שהחזון אי"ש נפטר.

כל גופן אש - זו מציאות אחרת... החפצא של הגברא שלו הוא אחר... הוא ספר תורה - 'תורהדיק'.

ומסופר, שהנצי"ב נפל פעם עם ספר תורה בידו, ומיהרו להקים קודם את הספר תורה, ורק אח"כ את הנצי"ב. ואמר אז הג"ר אליהו ברוך קמאי רבה של מיר, שעשו שלא כדין, היו צריכים קודם להקים את הנצי"ב.

אין לנו מושגים לאן תורה מובילה בן אדם. הוא ספר תורה חי - וזה דינו הלכה ולמעשה.

הגמ' בפסחים (סח, ב) אומרת א"ר יוסף, אי לאו ההוא יומא כמה יוסף איכא בשוקא. אומר רש"י, שלמדתי תורה, 'ונתרוממתי!' אני לא אותו בן אדם... יש הרבה אנשים, אבל תורה - זה לא לימוד של ידע, אני

הופך לבן אדם אחר! מרומם יותר! וכמו שכותב החזון אי"ש: 'ואמנם האיש הזוכה לידיעת התורה, הוא הולך בין אנשים ונדמה כבן אדם, אבל באמת הוא מלאך הדר עם בני תמותה'... הוא מציאות אחרת. מרוממת יותר.

אדם מרומם לא מתעסק בשטויות

בפרשת השבוע יש את פרשת נזיר. והנה ידועה הגמ' בנדרים (ט, ב), אמר שמעון הצדיק, מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד, פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתיו שהוא יפה עינים, וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו בני, מה ראית להשחית את שערך זה הנאה, אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה.

ובמאמר המוסגר, העולם שאינו שלך... איזה מילים... אצלנו, כל אי חושב שהוא בעל הבית על העולם, וכמו שהיה המשגיח רבי יחזקאל לינשטיין זצ"ל מביא את הזוהר, אזיל אדם בהאי עלמא וחשיב דדיליה הוא לדרי דרין... אדם מהלך פה בעולם וחושב, זהו, אני חי לנצח...! כל מה שכתוב על מתים, ותחיית המתים זה שייך לחברה של המתים... אני לא בחבורה הזו... לא שייך אלי.

אך צריך לזכור: אנחנו אורחים! בס"ה אתה אורח... הקב"ה מארח אותך פה מאד יפה, ונותן לך גם הרגשה נעימה מאד... אך בל תשכח שאינך חי לנצח, אתה בסך הכל אורח...

ממשיכה הגמ', אמרתי לו העבודה שאגלחך לשמים, מיד עמדתי ונשקתי על ראשו, אמרתי לו בני כמוך ירבו נזירי בישראל. בדרך כלל כל נזיר טמא ברגע שהוא נטמא ואז הדין שהימים הראשונים יפלו וצריך להתחיל את הכל מהתחלה, אומר הנזיר לעצמו, זה כבר יותר מידי בשבילי... זה מידי קשה... מצטער על זה שבכלל נדר להיות נזיר, והוא כמביא חולין בעזרה. לכן שמעון הצדיק נזהר לא לאכול בשר חטאת של נזיר טמא. אך אותו בן אדם ראה שהיצר הרע רוצה לטרדו מן העולם, איך מתגברים על היצר הרע? שני דרכים יש: דרך אחת - להילחם איתו. ויש דרך נוספת - נתרוממתי. אני רוצה להיות יותר גבוה ומרומם וממילא כבר לא מעניין אותי מה שהיצר הרע רוצה. אני נהיה אדם קדוש ומרומם שהרי בנוזר כתוב "להזיר לה'". אדם קדוש לא מעניין אותו שטויות.

ובאותו עניין, כתב הרמב"ם (סוף הלכות איסור ביאה) אין מחשבות עריות שורה, אלא בלב הפנוי מן החכמה. אדם שהוא תלמיד חכם - זה לא הנסיונות שלו. הוא מרומם!

תמיד, כאשר היו באים למרן הרב שך זצ"ל עם מחשבות זרות של יצר הרע, הוא היה אומר, תהיה שקוע בלימוד וזה יעזוב אותך.

התורה מרוממת את הבן אדם, שלמדתי תורה ונתרוממתי. ממילא אומר שמעון הצדיק, בן אדם כזה - אין לי חשש שהוא יחזור באמצע... הרי הוא רוצה להתרומם ולהיות קדוש לה'.

וזה גם הדרך בתורה. כמו שכותב הרב דסלר, (מכתב מאליהו ח"ה עמ' 205) ומחמת יקר התורה צריך לכסוף בכל נפשו להשגת התורה - עד שבצרכים אחרים אינו נחשב לו מאומה, ואז תראה שבאמת הרבה דברים כבר לא מדברים אליך. ולפי גודל הרוממות, ככה גם פחות מדבר אליו דברים אחרים.

החכמה היא כשקשה ולא הולך...

הגאון ר' ראובן גרוזובסקי מביא בשם חמיו הגאון ר' ברוך בער בהקדמה ליברכת שמואל, **שהתורה אוהבת את מי שאוהב רק אותה!** (ואפשר לקשר את זה למה שכותב החובות הלבבות, "אין שתי אהבות שורות בלב אחד"). מי שאוהב דברים אחרים באמת, הוא לא אוהב אותה. וזה המציאות. תורה אוהבת את מי שאוהב רק אותה.

אמר הרה"י ר' יחזקאל סרנא, (וי"א שאמר זאת באירוסין שלו!) ידוע שיש לנו את ספר איוב, ויש לנו את מגילת שיר השירים וחלוקים הם מקצה לקצה, איוב הוא מסכת יסורים בלתי פוסקת, ושה"ש הוא מסכת אהבה שנקרמת בין כנס"י והבורא, והנה ישנו פסוק: "מצאוני

השומרים הסובבים בעיר הכוני, פצעוני, נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות". לאן הוא מתאים?... לספר איוב. שם הכל זה יסורים. אבל איפה הוא נמצא? בשיר השירים. ותמוה, הרי שיר השירים זה כולו אהבה ומתיקות, וימינו תחבקני... הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה... מה נכנס לשם פצע ומכאוב?...!

אלא, אומרים חז"ל ביבמות (כד, ב) אין מקבלים גרים לימות המשיח, כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה. ומדוע? כי הוא לא מתגייר בשביל להיות יהודי, אלא בגלל שטוב ליהודים, והוא רוצה שגם לו יהיה טוב... כאלו גרים - לא מקבלים. התורה בוחנת אותך, אם קל לך וטוב - מה החכמה?... הכוני פצעוני. מה תגיד עכשיו?...

אומר הקב"ה, בשיר השירים - נרקמת מסכת אהבה בין בורא ונברא! זה חייב להיות הדדי - כמים הפנים אל הפנים וכו' וא"כ הקב"ה עושה לנו בחינה, בא נראה אם אתה באמת אוהב אותי... מה אתה אומר אחרי הכוני פצעוני? וכשעמ"י אומר אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני! הנה, הנה... עכשיו בא שיר השירים! אומר רבי יחזקאל סרנא, הפסוק הזה הוא עצם מעצמו ובשר מבשרו של שיר השירים! אי אפשר בלעדיו. התורה בוחנת אותך, מה אתה מוכן לתת בעבורה. אתה אוהב אותי?! בא תגיד מה אתה מוכן לוותר למען התורה, מה אתה מוכן לתת לתורה... אחרת במה אתה אוהב אותה?...! כשהולך לך?!

שמענו גם ממרן רה"י זיע"א, וגם ממרן שה"ת זצ"ל, שאנשים רוצים ומבקשים מהקב"ה עולם ומלואו, בין כדרך הטבע ובין מעל הטבע זה לא מעניין אותם... אבל איזה מחיר אתה משלם?... תשלם מחיר! וכמו אחד שרוצה לקנות בנין גדול בן חמישים קומות ומוכן לשלם בעבורו אלף דולר... זה לא הולך! אם אתה מבקש מהקב"ה דברים על טבעיים אתה צריך לשלם בשביל זה! לעשות גם מאמץ מצדך במה שלא קל לך.

כמה וכמה בחורים נגשו אלי, איך אמרתי שבדור שלנו כבר לא יהיו יותר רבי חיים קניבסקי, אני שמח שזה הפריע להם... אדרבה, אבל אם אתה רוצה להיות גדול כרבי חיים קניבסקי מה אתה מוכן לוותר... ר' חיים, אתם יודעים כמה הוא נתן למען התורה?...! הוא כמעט לא ידע שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו, העמל התורה שלו היה בלי סוף! בשביל להיות כמוהו צריך לוותר משלו - ולתת לאהבתה של תורה. איך כותב המסילת ישרים! האדם רוצה להגיע לפיסגה יחד עם כל העולם הזה בתשלום כל תנאיו... זה לא הולך!

כל ויתור - זה השקעה!

והנה זה שני החז"לים שהזכרנו למה קוראים מגילת רות בשבועות, הא' להשקיע, ורק על ידי ויתור על חיי נעימות, ולחיות חיי עוני וצער, כך זוכים. והשני שהבאנו בהתחלה את הא"ר בשם הילקוט, למה נאמרה מגילת רות, ללמדך שכרן של גומלי חסדים. כמה שרות ויתרה יותר - היא קיבלה יותר.

אם נשים לב, כל ההתגלגלות של רות עד שזכתה להיות אמה של מלכות נעוצה בויתור אחר ויתור. היא נכנסת לבית חמותה - נעמי. צריך אוכל ואין להם כסף... צריכים ללכת וללקוט כמו עניים, לקט שכחה ופאה, מתנות עניים... איזו נקמה מתוקה זה בשביל העניים כשהם רואים את הגבירתא הגדולה שברחה מהבית בשנות הבצורת, כי לבעלה הפריע שיש יותר מידי מבקשי נדבה, וכעת היא חוזרת להיות ענייה מרודה כמותם וצריכה ללקט, איזו נקמה מתוקה...! לנעמי אין ברירה. באה אליה רות - אני הולכת! היא לא אשמה, היא לא ברחה, אבל היא מתעקשת שחמותה לא תלך, אני אלך!!! רות, בת מלכים הולכת ללקוט...

ובהמשך מספרים חז"ל כשבועו שאל את נערו הנצב על הקוצרים, למי הנערה הזאת. "וכי דרכו של בועז לשאול בנשים?! אלא דברי צניעות וחכמה ראה בה, שתי שבילים - לקטה. שלשה - אינה לקטה. והיתה מלקטת עומדות - מעומד, ושוכבות - מיושב, כדי שלא תשחח". ברחוב, כולם, ואפי' נערי בועז - מתכופפים ולוקטים. אך רות היתה יושבת, לוקטת, ואח"כ נעמדת, מתיישבת וקמה, צניעות!!! דבר

צניעות ראה בה. כולם צחקו עליה, 'הגיוורת הצדקת'... ה'בני ברקית' שהגיע ממובא... והיא לא נבהלת. היא ממשיכה הלאה. היא עשתה את כל מה שחמותה אמרה לה בלי לפקפק לרגע! וזה מה שהביא שתינשא לבועז ולהיות אמה של מלכות.

כמה שאת מוותרת יותר בשביל תורה וחסד, את רק מקבלת בחזרה. בשום דבר אין 'ויתורים', הכל זה 'השקעות'! **כמה שאני מראה לתורה יותר שאני אוהב אותה, ככה היא מחזירה לי. והתורה יודעת להחזיר...**

אמר לי מרביץ תורה אחד מבני צרפת, שהיה מאד מוצלח במשפט בינלאומי, שלמד שם באונברסיטה, ועזב את זה והלך ללמוד תורה ואח"כ ללמד, שהאנשים אומרים עלי שויתרתי על הכל למען התורה, ואני אומר לך ויתרתי על כלום וקיבלתי את הכל - את התורה"ק שכוללת כל הטובות שבעולם.

חז"ל מספרים (בכתובות סג, א) אחרי שרבי עקיבא חזר מהלימוד של שנים עשרה שנה, הוא שומע איך בא ההוא סבא לאשתו רחל ואומר לה, תראי מה בעלך עשה לך... עזב אותך שנים עשרה שנה כמו ענייה מרודה, השאיר אותך בלי כלום והלך ללמוד תורה... רבי עקיבא כבר היה בחוץ עם שנים עשרה אלף תלמידים (!!!) והוא שומע את רחל אומרת מאחורי הדלת אם הוא ישמע לי, הוא יילך לעוד שנים עשרה שנה. ורבי עקיבא הלך. יבוא אחר כך אותו זקן לקדוש ברוך הוא לבקש גן עדן גדול... בגלל נהיה רבי עקיבא... בלעדיי הוא היה חוזר לבית, רק בזכותי הוא הגיע להיות רבי עקיבא. אה!! יקבלו את דבריו?... הוא צדיק גדול, אה!!...

למה סיפרו לנו על הסבא הזה?... זה בא להגיד למה רחל זכתה להיות אשת רבי עקיבא. לועגים לה, בזים לה, והיא אומרת בפשטות הלואי עוד שנים עשרה שנה! אני מוותרת על הכל בשביל תורה! דוקא ברגע הכי קשה, כשלועגים לה, ומוזכרים לה את הכל... כן, כן, הלואי עוד שנים עשרה שנה כאלו... כך זוכים להיות אשתו של רבי עקיבא! ובאותו עניין, דיברנו פעם, כאשר היא הגיעה לרבי עקיבא אחרי עשרים וארבע שנה, העירו לו ואמרו לה, לא מתאים לך ללכת עם בגדים בלויי סחבות... והיא לא הסכימה. היא הלכה דוקא עם הבגדים הישנים שהיו לה, עם הויתורים שהיא ויתרה, עם המסירות נפש על התורה, את זה היא לוקחת לשמחה הגדולה שבעלה חוזר 'רבי עקיבא', גדול הדור!!! את השמלה שהיתה לבושה עליה כל הכ"ד שנים, ולא קנתה אחרת מחוסר אמצעים, וכי מותר לה כעת להוציא את השמלה הזו, ולא ללבוש את זו שבגללה רבי עקיבא זכה להיות גדול הדור!...! הרי היא המחוננת הראשית.

כמה שאתה מוותר יותר בשביל תורה, אתה מקבל יותר הרבה! וכבר הביאו את דברי מרן הסטייפלר זצ"ל (בספרו קריינא דאיגרתא ח"א ד') שכתב, 'התקשרות של האדם לתורה היא לפי ערך מה שהאדם נותן ומוותר עבורה, וכשלומד תורה ביגיעה בזמן שאין לו דחיפה של שלא לשמה, הרי לימוד זה חביב מאד לפני הקב"ה, וזוכין על ידי זה להרבה סייעתא דשמיא, והתוצאות ניכרות לאחר זמן, לא מיד.

ה"נעשה ונשמע"...

מה זה 'נעשה ונשמע'?

חז"ל אומרים שהקב"ה בא לכל הגויים ושאל אותם אם הם מוכנים לקבל את התורה.

הם טענו טענה אמיתית, מה אתה רוצה מאתנו, הסבא בירך אותנו 'על חרבך תחיה'... אתם מבינים שערבי בלי לרצוח, זה כמו להבדיל יהודי בלי תורה... על חרבך תחיה - זה בדם שלו! ואצל אומות אחרות - עבירות אחרות.

ומה זה 'נעשה ונשמע', וכי ליהודי אין שום טבעים מסויימים!... אלא, יהודי בא לקב"ה ומבקש, אדרבא אני רוצה להשתנות כפי רצון התורה! התורה תשנה אותי!!! אין מושג כזה 'ככה זה אנני'! מה זה 'זה אתה'?... תשתנה! זה הנעשה ונשמע.

וכבר דיברנו בשבוע שעבר מה שאמר ר' ברוך בער בשם ר' חיים, תאבהון ריק תבקשו כזב... אם בחור מסוגל לומר בכזה פשטות שהוא

מבובז את הזמן בלילה על פטפוטים, כמה זמן? שתיים, שלש... אז מה הוא רוצה, שהתורה תכנס בו?!!...

ומלבד זאת, יש את החשבון של הסטייפלר, כמה שעות אותו בחור לומד ביום?... הרי הוא לא המתמיד הכי גדול, כמה, 7 שעות, 8. 'אם תעובני יום יומיים אעזבך'. הרי כנגד השלש שעות שאתה מתבטל בלילה, התורה תעזוב אותך שש שעות! אז כמה נשאר לך?... שעה אחת. כמו בעל בית. אז אתה גדל כמו בעל בית... זה אמר הסטייפלר, והשאיר לך את החשבון נפש לחשוב ולהתבונן... ולהשתנות.

בא תגיד, מה אתה מוכן לוותר למען תורה?... אם כל מה שאתה רוצה חייב להיות לך, אז אתה לא יכול להצליח בלימוד, וממילא אתה לא מתחבר עם התורה אז התורה לא אוהבת אותך. היא אוהבת את מי שאוהב רק אותה!

היה ילד קטן שסבל מסכרת נעורים, והיה אסור לו סוכריות. יום אחד הוא רצה סוכריה, והוא כל כך התעקש עם אמו, בכה והתחנן, אני לא יכול כל החיים לא לאכול סוכריות! ככה זה ילדים... הגיעו למסקנה לשאול את מרן רה"י זיע"א.

נכנסו לראש הישיבה, הוא רמז לאמא לצאת, ואז הוא שואל את הילד, מה אתה רוצה להיות כשתהיה גדול?... ראש ישיבה, מגיד שיעור, דיין, אב ב"ד, רב, מה אתה רוצה?... הוא מסתכל לרה"י בעיניים ואומר לו, אנני!! אני רוצה להיות הרב שטיינמן! גדול הדור!... שאל אותו הרה"י, הרי כולם לומדים, במה אדם מתחיל להיות גדול?... אמר לו הילד הקטן, אתה יודע! אתה גדול, אז תגיד לי...! אמר לו הרה"י, מי שעושה את כל מה שמתחשק לו, הוא קטן. ברגע ובן אדם מתגבר על עצמו, אני רוצה, אבל לא! אז הוא מתחיל להיות גדול.

הילד רץ מהר לאמא שחיכתה בחוץ, אני לא רוצה שום סוכריה, תזרקי את הכל... מה, בשביל סוכריה אחת אני לא יהיה הרב שטיינמן?! והכל בא על מקומו בשלום.

היה סיפור עם בחור ישיבה בן עלייה גדול (אני מכיר את הסיפור מקרוב), שנחנך בחוש מו"קלי מיוחד, והוא רצה לפתח את החוש הזה. לא חלילה לעזוב את הישיבה... אבל להשקיע גם בתחום. באו לשאול את מרן הרה"י ר' גרשון אדלשטיין שליט"א, ואמר ודאי שלא, זה יפריע לו ללימוד אז שיעזוב את הענין הזה. אותו בחור שמע וקיבל, הוא ממש בן עליה, אבל הוא שאל, למה הקב"ה נתן לי את החוש הזה אם אומרים לי לא להשתמש בו?... שאלו את רבי גרשון, ואמר, הקב"ה רצה שתהיה גדול בתורה אז הוא נתן לך נסיון שיהיה לך קשה להתגבר עליו, וכאשר תתגבר עליו אתה תהיה גדול בתורה באמת! להיפך, זו מתנה גדולה! בידך להיות גדול.

ונחזור שוב לגמרא עם הנזיר. כתוב שם בגמ', שהוא היה יפה עינים, וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אז הוא נדר 'אגלחך לשמים'. וקשה, הרי גם אם הוא יגלח זה יגדל שוב... אלא אמר הרה"י בעומק הדברים, הוא אומר לשערות, כל מה שנבראתם זה בשביל להעמיד אותי בנסיון ואני אתגבר עליו ואגלח אתכם. אז בשביל זה אני צריך אתכם! אחד כזה שמבין שנתנו לו את היופי בשביל להתגבר על עצמו ולהתגלח, אחד כזה לא יהיו לו בעיות!

ובמאמר המוסגר, בשיעורי רבי דוד סולוביצ'יק על נזיר, הוא שואל, הגמרא אומרת שהיו לו שלשה דברים: יפה עיניים, טוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים. וקשה, גם אם הוא יגלח ויוריד את השערות, סוף סוף הוא נשאר יפה עיניים וטוב רואי, אז עדיין היצה"ר יכול לחזור אליו... אומר ר' דוד, אה! איזה מתוק... מה שהקב"ה ברא, את היופי שה' נתן, יותר קל להתגבר עליו. אבל שערות - אני מגדל. היצה"ר מגיע בעיקר במקום שאני מזמין אותו אלי... פה הוא תופס אותי חזק.

כפה עליהם את ההר - מאהבתו!

כתוב בתורת כהנים, אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה. הקדוש ברוך הוא **מתאוה** שיהיו ישראל עמלים בתורה. ונראה פשטן של דברים:

כתוב בפר' האזינו (לב, י) "יסבבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו". מה זה יסבבנהו? אומר רש"י, "שם סבבם והקיפם בעננים, וסבבם בדגלים לארבע רוחות, וסבבן בתחתית ההר, שכפאו עליהם כגיגית". נשאלת השאלה, מילא עננים ודגלים זה שבח, אך כפה עליהם את ההר!! זה הפוך!!! אלא, נתאר לעצמנו דוגמא, אבא סוחר ממולה, שמציעים לבן שלו עיסקה. והאבא שמבין - יודע שזה מאד משתלם, הבן שלו ירויח פה עשרים מליון דולר. אבל הבן - לא מבין כמוהו, הוא מפתח מזה... וחושש מזה... ואבא משכנע: תלך על זה! אל תהיה שוטה!!! כדאי לך, והבן מפתח... עד שאין לאבא ברירה והוא כופה עליו, אני גוזר עליך בגזירת "כיבוד אב" שתעשה את זה! הוא בן טוב, ועושה. למה האבא עשה את זה? הוא רצה להכריח אותו!! הוא רצה רק שהבן ירויח...!

הקב"ה כפה עלינו הר כגיגית... אוי! חז"ל אומרים "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו". בנוהג שבעולם, אדם מוכר דבר יקר, ואחרי זה הוא מצטער ורוצה שזה יחזור אליו. והקב"ה אינו כן... הוא יכל לומר לעם ישראל, אתם לא לומדים!! אני אקח את התורה חזרה...! אך הוא ממשיך לתת לנו הלאה, ולהזהיר אותנו ע"ז, כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו. הוא רצה שיהיה לנו טוב ולכן הוא כפה עלינו הר כגיגית, ולמה, כי הוא ידע שהתורה היא "לקח טוב", אך היינו נראים בלי תורה...! הכפה עליהם הר כגיגית - זה השפיץ של להראות את האהבה והחיבה.

וזה היסובבנהו יבוננהו, הקב"ה רצה שנהיה עמלים בתורה כי הוא רצה שיהיה לנו טוב, ונגדל, ונהיה ת"ח מגדולי הדור, ונהנה מזיו השכינה בזה ובבא.

האור שמח במש"ח (שמות יט, יז) מסביר מה זה ה"כפה עליהם הר כגיגית". אם לדוגמא אדם יניח פה מליון דולר ויגיד מי שרוצה - יכול לקחת. יהיה מישהו שלא יקח?...! הקב"ה פתח שערי גן עדן, טללי תחיה, נפשי יצאה בדברו... ראו מתיקות של תורה ועריבות שאין לתאר, שייך להגיד לא...!! זו הכפיה הכי גדולה! לקחו מאיתנו את כח הבחירה, אין אפשרות אחרת.

תארו לכם שהקב"ה היה נותן לנו להרגיש את דברי האור החיים (כי תבא כו, יא) שהיו משתגעים ומתלהטים אחריה... יהיה מישהו שיתעסק במשהו אחר?...! נמצאים פה בעולם של מתיקות ושל אור, זו הכפיה הכי גדולה!!

ובתוך הכפיה הזו יש דבר נוסף: שהוא ללמדך כי גם אחרי שהמתיקות הזו תלך, אתה צריך להמשיך לעבוד ולהשקיע, ובסוף תגיע לזה עוד פעם.

להכין כלי קיבול!

התורת חיים (ב"מ פה, א) שואל, מהו ברוך אתה ה' "נותן התורה", נותן זה הווה, ואילו הקב"ה כבר נתן, אי"כ צריך לומר נתן! אומר התורת חיים, מעמד הר סיני חוזר על עצמו כאשר יושבים ולומדים, וכל ההשפעות הנצחיות שהיו במעמד הר סיני - חוזרים בחזרה! הכל נמצא!!! ומי שלומד, זוכה לכעין נבואה שהיתה במעמד הר סיני, ומכאן זה הוא יודע.

נולכן מצינו בתוס' בחגיגה (טו, א) מהירושלמי על אחר, שבזמן שנכנס לברית, היו חכמי ישראל עוסקים בתורה, ירדה אש מן השמים והקיפה אותן, אמר לן אבויא אבא גברין, מה באתם לשרוף ביתי, אמרו לו ח"ו, אלא יושבין היינו וחוזרין דברי תורה וכו', והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני לא באש נתנו.

וכמו שראינו בחוש אצל מרן שה"ת רבי חיים קניבסקי זצ"ל, באמת המעמד הר סיני - חוזר. ניטלה נבואה ומן החכמים לא ניטלה, כל אחד שלומד, שכינה כנגדו. וממילא זה לא נתן התורה, אלא **נותן התורה!**

וכמה נותנים?... זה נגזר על כל אחד בחג השבועות. אבל להכין את הכלי קיבול - - - היום מכינים. כבר נשארו לנו ימים ספורים בלבד. אחד המקטרגים הגדולים זה שבת קודש... לא לומדים מספיק. השנה, הקב"ה זיכה אותנו ששבת קודש זה היום השלישי של שלשת ימי ההגבלה, זה השפיץ! אני לא מאמין שיהיה בן תורה אמיתי שלא ילמד בשבת הזו בהתמדה. זו הכנה אמיתית!!! סדר קבלת התורה - - - בואו נכין את הכלי קיבול, רוצים לתת לנו, נותן התורה! כל שנה מחדש!

ובכלל הרב אלישיב אומר שבזמן עשרת הדברות - זו סגולה מיוחדת לרפואה, וכמו שבמתן תורה כל החולים התרפאו.

בשבועות זה ה"מעמד הר סיני" בעצמו! זה חוזר על עצמו... וכמו שכתב הרמח"ל בדרך ה', שבכל חג חוזר על עצמו המהות של החג. איך אפשר לפספס את הכפה עליהם הר כגיגית עם הפשט של ר' מאיר שמחה?...

לקבל את האהבה לתורה, את המתיקות של תורה, ואת כל השפע שיש בתורה. מי יתן והיה לבבם זה... הלואי.

בואו ננצל באמת את הימים האלו לתורה. מה אני מוכן לוותר למען התורה... תמיד יש אחד שאומר 'את זה קשה לי'... איפה שקשה שם זה העבודה... וזה גם הסולם הגדול להצלחה, שם נעבוד, ויהיה "נעשה ונשמע", ואז נזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, אמן.

לע"נ

הרה"ג ר' דוד יגאל זצ"ל
ב"ר יחזקאל ושמחה חבה
נלב"ע בפניא דמעלי שבתא
ד' סיון תשע"ט
תנצב"ה

לע"נ

אבינו מורינו
הרב ר' אברהם ישראל זצ"ל
בן הגה"צ ר' חיים טודרס הרשלר זצ"ל
תנצב"ה

זכות לימוד התורה בגיליון זה
לע"נ המחנכת הדגולה הרבנית
מרת רזזה שושנה ב"ר יצחק בלוקה ע"ה
נלב"ע י"ח מר חשוון תשפ"ב
תנצב"ה

לרפואת הרב ישעיה אריה
בן מברקה ברכה פילט
שפעל למעלה מכוחותיו
להגדיל תורת מרן רה"י זיע"א
וכעת עובר פעם חמישית ניתוח בראש

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמר בשיה"ק

מאוד מאוד הוי שפל רוח

(ת) ש"ראוי לגדעו כאשירה, ואין עפרו ננער, והשכינה מיללת עליו, ואמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם".

והדבר צריך הסבר מה רע כל כך בגטות הרוח עד שאין עפרו ננער וכאילו עובד עבודה זרה, והרי בסך הכל מדובר באדם שמכיר את ערך מעלותיו והוא רואה שבאמת הן לא קיימות באלו שטביבו, ומדוע אין הצדק עמו להרגיש חשוב יותר מכל אותם שלא הצטיינו במעלות שהוא הצטיין.

כיוצא בזה יש להקשות על מעלתו של אדון הנביאים משה רבינו ע"ה שעליו נאמר בטו"פ פרשת בהעלותך (במדבר י"ב, ג') 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', הוי אומר שלא היה שפל אנשים יותר ממנו, והדבר תמוה כיצד תתכן מציאות כזו, וכי משה לא ידע מה נאמר עליו מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו בדברים שנמסרו על ידו, כמו שהפליגה התורה בארוכה באותה פרשה עצמה ש'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא', וכן עוד כהנה וכהנה שתמונת ה' יביט וכו', הרי ודאי שידע זאת משה, ועם כל זה לא מצא טיבה להתגאות בעצמו יתר על כל בני דורו.

ואכן זוהי דרך התורה שמצינו אצל גדולי ישראל בכל דור ודור, שידעו את גודל שיעור מעלתם ועם כל זאת הכפיפו את עצמם בנמיכות רוח, וידוע על מרן הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל שהיה שפל בעיניו כעפרא דארעא ממש ושם את עצמו כאסקופא הנדרסת, ועם כל זה ידע לעמוד על שלו ולהכיר בתורת עצמו, וכאותו מעשה ידוע שבו העיד הרע"ק א והתרה באנשים היוצאים נגדו שהם פוגעים בכבוד תורתו, וכיון שאין בדורו אחר כמותו אין להם מחילה (ענין אגרות רע"א ...).

ג. 'דעו כי ה' הוא האלוקים הוא עשנו ולא אנחנו'.

אמנם הביאור בכל זה ברור וכפי שלמדנו מרבותינו, ש'ענוה' אין פירושה לעצום את העיניים ולא להכיר במעלות שזכינו להם כל אחד ואחד כפום דרגה דיליה, אלא להבין שאין לנו שום מעלה מצד עצמנו, והכל הוא רק מתנה מאת השי"ת שנתן לנו את כל אשר לנו.

כל מה שהאדם מרגיש את עצמו כישות בפני עצמה וכאילו יש לו משהו משלו - זה רק משום שהוא לא חי את האמונה הפשוטה שאין לו שום מציאות מצד עצמה, וכולו רק יציר כפיו של בורא עולמים שמחיה אותו מחדש כל רגע ורגע, ואין דבר לו הקטן ביותר שלא מגיע מכוחו.

גם אם יש באדם מעלות עצומות ונשגבות, ואפילו אם יזכה לדרגות העליונות ביותר שקיימות עלי אדמות, לא תתכן שום מציאות שזה יהיה עבורו טיבה להרגיש חשוב יותר מאשר אחרים, שכן כל המעלות שיש לו אינן אלא פקדון - ואין שייך להתגאות בדברים שאין לו זכות בהן.

'ענוה' כמובן מטויים היא 'אמונה חושית', כי ככל שהאדם יחיה וירגיש יותר ויותר את מציאות ה' ויכיר עד כמה הוא 'עבד' ותו לא מיד, אז תכנס בו ההבנה הפשוטה דעבד לית ליה מגרמיה כלום, והוא בסך הכל יציר נוצר שצריך לשמש את קונו בדברים שנתן לו, בלי שתהיה לו שום מציאות מצד עצמה מלבד האדון.

ומאידך גיסא, אדם שמרגיש יכולת להתגאות על אחרים הוא אדם שגובל חלילה בכפירה, ועליו יש לומר 'רשע מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך?', והיינו כיון דלא שייך למיתני ענוה בשעה שיש לאדם מציאות של 'אנא', שכן בלי שהאדם ירגיש את ה'אני' שבתוכו לא תהיה לו אפשרות להתגאות, ואם הוא בכל זאת מתגאה, על כרחך שהוא רואה את עצמו כישות נפרדת והוא משייך את כוחותיו לעצמו, והרי זה ממש כעין עובד עבודה זרה וכאילו בנה במה.

ומשום כך הפליג חז"ל כל כך בחומרתה של גטות הרוח וכתבו עליה את הדברים השייכים על המינים והאפיקורסים, משום שאכן אומר הקב"ה 'אין אני והוא יכולים לדור בעולם', היאך שייכת מציאות של עבד שמהלך בקומה זקופה כאילו העולם שייך לו וכופר במציאות של אדונו שברא אותו, מתוך שהוא דוחק את רגלי השכינה וחושב שאין משהו מעליו.

ורבינו חיים מוואלוז'ין ביאר (רוח חיים ריש אבות) דמשום האי טעמא אין התורה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה, כדאמרין במסכת תענית (ז), משום שהמציאות של ה'אני' סותרת את המציאות של תורת ה', שהרי האדם קיים לכשעצמו ויש כאן מסך תוֹצֵף המפריד בינו לבין התורה, אך שהאדם יבטל יותר מהעצמו את האני שבתוכו אז יוכל להתדבק יחד עם מה שלומד

פרק ד' משנה ד'. רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפל רוח שתקוות אנוש רימה.

א. 'לאן אתה הולך, למקום עפר רימה ותולעה'.

בראשית דברינו יש לבאר את לשון המשנה 'שתקוות אנוש רימה', מדוע השתמש התנא דוקא במילת 'רימה' בשביל לבאר מהי תקוות אנוש ומה תהיה אחריתו.

אכן יעויין בגמ' בתמורה (לא) דאמרין דמלא תרוד רימה הוא השיעור המוטמא באדם (דהיינו כגודל כפי יד, או הכף לבדה או האצבעות לבדן), ואיכא מ"ד התם שאפילו מחיים מטמא, משום דכתיב (איוב כ"ה, ו') 'כי אנוש רימה וכן אדם תולעה', ומבואר שהשיעור שמגדיר את האדם בשם 'אדם' בכדי לטמא הוא מלוא תרוד הרימה שיוצאת ממנו.

ולכא' הביאור בזה הוא משום שכל מה שנותר מן האדם לאחר מיתתו זהו רק אותו תרוד של רימה, וכל ה'אדם' שבו מתבטא רק בשיעור אותה רימה, וכפי המבואר בדברי הירושלמי במסכתא נזיר (פ"ז ה"ב), דמקשינן התם מאי דכתיב על אדם הראשון (בראשית ו', ג') 'והיו ימיו מאה ועשרים שנה', והרי שנותיו היו במנין קרוב לאלף, ומבאר הירושלמי שהכוונה היא על ימיו של האדם לאחר מיתתו, שכאשר עוברת מאה ועשרים שנים לא נשאר ממנו אלא מלוא התרוד רקב.

ועויין שם בדברי הירושלמי שכן הוא לענין כל אדם ואדם עלי אדמות, לא נותר מהגוף מאומה מלבד אותו מלוא תרוד, וזהו כל ה'אדם' שקיים לאחר מילוי שנותיו מאה ועשרים שנה. והם המה דברי הגמ' בתמורה, ששיעור הרימה שמטמאת היא גם כן כמלוא תרוד, כיון שזהו שיעור האדם כפי המוכח מסיפא דדברי ימינו.

אשר על כן מלמדת אותנו משנתנו, שהדרך להיות 'מאד מאד שפל רוח' היא על ידי ההתבוננות בתקות אנוש שאינה אלא 'רימה', כי כל מה שנותר מהאדם בטופו של דבר ומכל כוחו וגבורתו הוא רק אותו שיעור, וכפי השדה כן יציץ בלי שישאר ממנו עוד מאומה, כי רוח עברה בו ואינו עוד מקומו.

ועיין בדברי הרמב"ם בפירוש המשנה שכתב שבכל המידות האדם צריך להעמיד את עצמו בדרך הממוצעת, דהיינו שאם לבבו פונה מדרך הטוב עליו להרגיל את עצמו בקצה השני עד שיעמוד במידה האמצעית שלא תיטה על ימין או על שמאל.

אבל במידת הגאווה הפליגה המשנה וכתבה 'מאד מאד הוי שפל רוח' - כלומר שאין לנטות אפילו לשיעור האמצע, וצריכים תמיד לעמוד בקצה השני של הגאווה, 'כי לגודל חסרון זאת המידה אצל החסידים, וידיעתם בניזקה, רחוק ממנה עד הקצה האחרון, ונטו אל שפלות הרוח לגמרי, כדי שלא ישאירו בנפש זכר לגאווה בשום פנים'.

ומביאים משמיה דרבינו הגר"א, שמה שאמרה הגמרא (טוטה ה) שתלמיד חכם צריך שתהיה בו גאווה שמינית שבשמינית, הכוונה היא לפסוק השמיני שבפרשה השמינית שבתורה, והוא הכתוב בפרשת וישלח 'קטונתי מכל החסידים ומכל האמת'...

ב. מדוע לא יתגאה לב האדם.

אמנם עדיין יש להבין את משמעות הענין אליבא דעובדא, מדוע טופו של האדם אמור לגרום לו להיות שפל רוח ולא להתהדר במעלותיו, עד שיטה לקצה השני ויהיה שפל 'מאד מאד', הרי טו"פ טו"פ כעת הוא רואה את עצמו כאדם בר מעלה ומדוע אסור לו להתנשא על אחרים שאין להם את אותן המעלות.

ואף אם תאמר שימי שנותינו בהם מועטים כי גז חש ונעופה, בכל זאת על מה ולמה אמורה לשנות העובדה שטופו יהיה רימה כדי להמליך את תבירו עליו, הרי גם חבירו עתיד להיות רימה בדיק כמנוה, ואולי לו תהיה אף רימה יותר גדולה...

וכעין אותה תמיהה יש להעיר על כל דברי חז"ל בהרבה מקומות שהפליגו בחומרות נוראות על מידת הגאווה, וכתבו אודותיה את הדברים הקיצוניים ביותר שלא מצינו דוגמתם בשום מקום אחר, כגון מאמרם במסכת טוטה (ד): "כל אדם שיש בו גטות הרוח כאילו עובד עבודה זרה, ויש אומרים כאילו בא על העריות כולו, ויש אומרים כאילו בנה במה", וכן מה שאמרו שם באותו פרק

ולזכות לכל התורה, וזוהי היתה מעלתו של משה רבינו שביטל את עצמו לתולטין כלפי מציאות ה' עד שלא נותר כלום מדנפשיה, וכתב שם ש'אילו היה עכשיו אדם עם כמשה היה ודאי זוכה לתורה בשלימות'.

ועוד הוסיף בזה הגר"ח בספרו נפש החיים (שער ג' פ"ד), שהנה לשון הכתוב בפרשת ויהי אם שמוע משתמע כביכול כאילו יצאו הדברים מפי משה רבינו עצמו, דבתחילה כתיב בלשון מצוה 'אשר אנכי מצוה אתכם' וגו' 'ונתתי מטר ארצכם, ונתתי עשב בשדך' וגו', ורק לבסוף קתני בלשון נסתר 'אשר נשבע ה' לאבותיכם', והדבר צריך ביאור כיצד אומר משה רבינו את כל הפרשה בלשון שמשמעת כביכול הוא עצמו בכל הכוחות לצוות על הארץ וכאילו הוא נותן התורה, 'ושמתם את דברי אלה' וגו'.

אלא מבאר הנפש החיים, שמשם רבינו זכה להגיע למדרגה גבוהה כל כך עד שלא ראה בעצמו שום מציאות בפני עצמה אלא רק פה המדבר מפי הגבורה, ומשכך היו דברי עצמו דבריו של הקב"ה ויכל לומר את הדברים בלשון נוכח, וכלשון הנפה"ח 'כי התבטל בעיני עצמו ממצאות כלל ורק השכינה לבד המדברת, לכן אמר ונתתי'.

וכתב שם הנפש החיים שזו עבודת האדם להכיר שרק השי"ת הוא בעל הכוחות כולם בעליונים ובתחתונים, ואילו הוא עצמו כלי שרת 'וגם כל כוחותיו כאילו אינם במציאות', אמנם אי אפשר להשיג את המדרגה השלמה של ענין זה עד תכליתה, ורק משה רבינו השיגה בשלימות.

ד. 'שהיא מידה טובה מכל המידות הטובות'.

ועיין בדברים מופלגים שכתב הרמב"ם כאן בפירוש המשנה: "וכבר ראיתי בספר מספרי המידות, שנשאל אחד החסידים ונאמר לו 'איזהו היום השמח שעבר עליך מימורי?' אמר: יום שהייתי נוסע על גבי ספינה, והיה מקומי בה השפל שבמקומות, והייתי לבוש בלוי סחבות, והיו בספינה סוחרים ובעלי ממון, והייתי שוכב במקומי, ואחד מאנשי הספינה קם להטיל מים, והגיעה שפלותי בעיניו, ופחיתות המצב אשר הייתי בו, עד כדי שגילה עצמו והטיל מימיו עלי. ונפלאתי על התחזקות תכונת העזות בנפשו, וחי ה' לא הצטערה נפשי במעשהו כלל ולא התעורר בה רוגז, ושמחתי שמחה גדולה שהגעתי למדרגה שלא יצערי ביזוי זה החסר, ולא אשים לבי אליו. ואין ספק שזו היא תכלית בשפלות הרוח, עד שירחק מן הגאווה'.

ונשאלת השאלה מפני מה שייכת מעלתו של אותו חסיד למידת הענוה, ומדוע באמת לא הפריעה לו הנהגתו של אותו אדם, והרי טוף טוף יש כאן דבר מאוס מצד עצמותו שאמור להפריע לכל אדם באשר הוא שם.

אך הביאור הוא, שהנה אם יילך אדם לתומו ברחוב ולפתע תעבור מעליו ציפור שתנהג בו כמנהג אותו אדם מאנשי הספינה, האם יעלה בו רוגז כל שהוא על אותה ציפור?... אמנם ודאי שהדבר יפריע לו, אך לא תהיה בו תחושה של צער מצד המעשה, כיון שלציפור לא היתה שום כוונה ולא היה כאן מעשה כנגדו.

וזוהי כוונת הרמב"ם, שאותו חסיד הגיע לדרגה כזו שהיה שווה בעיניו המעשה המנונה שנעשה בו כאילו נעשה מעצמו, כיון שהרגיש את עצמו בטל כל כך עד שלא היה כאן שום איזה 'אני' שיתבייש ויתבזה מאי מ', ולא היה אכפת לו שהיתה כוונת מכוון שהתכוון לעשות בו מה שעשה, כי הכל הוא רק מהשי"ת.

אם אדם יכול על מקל ברחוב, מה שיפריע לו יהיה רק הכאב של הנפילה אבל נפשו לא תרגיש שום בוז, אבל אם יגיע אדם ויכשל אותו עם הרגל - הוא ירגיש זעם וינשא על אותו אדם, מדוע כך את עושה לז'... אולם האמת

האמתית היא שאין הבדל בין זה לזה, אתה כלום וכל מה שמותרש עמך הוא רק גזירת שמים, ואם היית מרגיש באמת עד כמה ה'אני' שלך לא קיים לא היה מציק לך משאת מאומה.

ועלינו לדעת, שכל הצרות והבעיות שפוקדות את האדם כולן הם צרות שהוא מביא על עצמו, וכולן נובעות מדבר אחד: מידת הגאווה, שהאדם חש את עצמו כישות בעלת חשיבות בפני עצמה שאין עוד מלבדה, ולא חלי ולא מרגיש שהוא רק עבד משרת שאין לו כלום מצד עצמו, ואין ביזו אף עילה להשתרר על אחרים ולהרגיש איזו חשיבות משלו.

ניקח לדוגמא את הבנת התורה, הסיבה שהאדם לא זוכה להבין היא מפני שהוא לא מצליח לשמוע, ניתן לראות שניים שלומדים אחד עם השני, אבל הם לא מדברים אחד עם השני אלא אחד ליד השני, כל אחד חוזר על אותם דברים ואף אחד לא מצליח להכפיף את עצמו ולהקשיב לעוד דעה אחרת. האדם כל הזמן חושב על ה'אנכי', עד כמה אני צודק ופי הוא המדבר, ואין לו עיניים לראות ואזניים לשמוע עוד משהו חוץ ממנו, שיש כאן עוד אנשים נוספים בעלי דעת ותבונה והוא לא היחיד שמסתובב כאן עלי אדמות.

גם בחינוך ילדים, הסיבה שילדים אינם שומעים להוריהם נובעת פעמים רבות מכח השמיעה שיש להם, הם יודעים היטב לזהות את הצלילים ואת מה שעומד מאחורי המילים, וכאשר הם שומעים את האבא אומר 'אבל אמרתי לך שלא לעשות כך וכך'... הם מבינים היטב את משמעות הענין - שהאבא לא רוצה שהם לא יעשו, אלא שכבודו לא יפגע, שהרי כך הוא אמר...

ובאמת אפשר לראות אצל רבים שכל טגנון החינוך שלהם נובע טיבב אותו ציר של 'אמרתי לך', כל פעם בטגנון אחר, שהרי הוא הזהיר ואמר ואפילו זה היה מונח מאליו, אבל הכל מגיע מהשוש של הכבוד, שהוא לא מסוגל לראות את ילדו עושה אחרת מרצונו. וכאשר האדם עושה כן - מה יעשה הנער ולא ימרה את פיו, וכי הוא לא מבין מאין מוצא הדברים.

רק כאשר האדם יבטל את עצמו, יפסיק להתמקד כל הזמן ב'אני' ולא יתעסק עם עצם כבוד קיומו, אז יתחיל לחיות חיים מאושרים ואמיתיים, בלי כעס ומכאובים, דבריו יהיו נשמעים ולא תהיה לו אף טיבה להפגע או להקפיד על אי מי מהברואים. וכפי המובא לעיל מהנפש החיים, כך יוכל להשיג גם את חכמת התורה ולהתעלות בכל מלאכת עבודת הבורא.

ויעיין בסוף דברי הרמב"ם שהביא את לשון חז"ל (שה"ש רבה א', ט') וירושלמי שבת א', ג'; "מה שעשתה חכמה כתר לראשה עשתה ענוה עקב לסוליותיה", ללמדך שאין לך מידה טובה הימנה, והיא מידה טובה מכל המידות הטובות, למען תצליח בכל דרכיך ותזכה לעולם הבא.

וראה לדברים שכתב מן בעל הקהילות יעקב בספרו חיי עולם (פרק כ"ז, 'בענין מידת הענוה'): "אבל הזוכה למידת הענוה להרגיש את עצמו בפועל ממש כדבר שאינו כלום, בהתבוננו שכל מהותו חכמתו והרגשותיו ויפיו כשרונותיו וקניניו הכל אינו שלו, כי אם שאול נשאל לו לזמן קצוב מאת השי"ת אשר עשהו ועתיד ליטלה ממנו בהגיע יומו, ולבבו נשבר באמת - מיד שורה עליו רוח טהרה ואמונה, רוח דעת ויראת ה' וכו'.

ועיין שם להקהילות יעקב שכתב באותו ענין: "וזה בדוק ומנוסה בבירור גמור", ונראה שנאים הדברים כשהם יוצאים מפי עושיהם... ועל כל פנים רואים אנו את גודל הענין, שעל ידי מידת הענוה באמת יוכל האדם לזכות לכל טוב להכיר במי שאמר והיה העולם ולדעת שהכל מאיתו ואפס זולתו.

שיחת של"ם

מידת הזכיה כמידת השאיפה

בפרשה אנו מוצאים את ענין 'למה נגרע', שהאנשים הטמאים לנפש אדם אמרו אל משה למה נגרע מלהקריב את קרבן ה', וכן יש גם לקמן פר' פנחס גבי בנות צלפחד שאמרו למה נגרע מלהיות לנו חלק ונחלה. וברש"י כתב: "וראויה היתה פרשה זו להאמר על ידי משה כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהם, שמגלגלין זכות על ידי זכאי" (וכענין) כתב לגבי בנות צלפחד להלן כ"ז, ועי' גמ' סנהדרין ח). ומבואר שזכו אותם אנשים לזכות נשגבה שלא מצינו כמותה, שתכתב הפרשה על ידם (וברור שאין הכוונה שהפרשה לא נאמרה על ידי משה, הן כי התורה המצויה עתה בידיו היא התנונה למשה רבינו ע"ה, אלא הכוונה לסיבה שמחמתה נאמרה הפרשה, שזכו אלו שתאמר על ידיהם ומחמתה).

אך לא כאלו' שהלכו בעיקר הדבר מה טענה היא זו, הרי הלכה פסוקה היא שבמקרים כאלו אין את דיני התורה, וכי רצו האנשים ובנות צלפחד לחדש להם דין חדש. כל הגריעותא קיימת רק כאשר אמור להגיע להם משחו ולבסוף הוא אינו מגיע, אך כאן מה מגיע להם ואדרבה, מאי שנא מקרה שטען שגם הוא חושק בכהונה ועל כך השיב לו מלכו של עולם (במד"ר שם י"ח, ז') גבולות חלק הקב"ה בעולמו, ולא היתה לו רשות לעלות וליראות יותר מכפי הראוי לו.

ועל כרחק המבואר בזה שעצם השאיפה היא סיבה לזכות על ידה, שכאשר האדם אינו מוותר וחושק להגיע למעלה למעלה זהו עצמו סיבה וזכות שבאמת יגיע, וכאשר האנשים הטמאים ובנות צלפחד לא יכלו לוותר על הזכות ליגש הלום עצם השאיפה הביאת לזכות במה שהשתוקקו אליו, ותורה חדשה ניתנה להם מן השמיים. והנה גבי משה רבינו מצינו במדרש בפרשת שנתקשה במעשה המנונה והראה לו הקב"ה מנורה של אש ואעפ"כ נתקשה בעשייתה עד שעשאה על ידי השלכת הכזר לאור, ולכא' גם לאחר שהראהו המנורה באש שנתקשה מה היה הענין להראותה לו, הרי בלא"ה עשייתה לבסוף לא היתה מחמתה ראייתה.

ולכא' יסוד על יסוד נגלה לנו כאן, שכדי לשאוף ולזכות על ידי השאיפה יש לדעת במדויק מהי המטרה ולהיכן ניתן להגיע, וכאשר האדם יודע אל נכון למה הוא שואף ולהיכן הוא נכסף כך השאיפה תוכל לזכותו כאמור לכבוש את היעד, ולפיכך משה שרצה להחכים במעשה המנונה (וכמב' ברמב"ן שלא היה זה מעשה ותו לא אלא חכמה נעלמה וזה מה שנתקשה משה) הראוהו הקב"ה מנורה של אש, שיידיע לאיזו חכמה הוא מסוגל ומיועד להגיע, וכך בסופו של דבר תוכל השאיפה הלזו לעשות את המנונה בפועל.

וכיוצא י"ב לדכא"ו צ"ב אהא דאשכחן בירושלמי, דהנה ידוע מבבלי עירובין (יג): "אמר רבי האי דמחדנא מחבראי דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדנא טפי", אך באורכה יש כן בירושלמי ביצה (ב), "רבי הוה מסב לריש בריה והוון מטפחין ידיהון בשותא, עבר ר"מ ושמן קלקון, אמר רבונתין הוורח השבת, שמע ר' קליה אמר מי הוא זה שבא לדרדונתו בתוך ביתינו ואית דאמרי הכין אמר מי הוא זה שבא לצענינו בתוך ביתינו, שמע ר"מ קליה וערק, נפקין פריי בתריה מפרי (-) יצאו עבדי רבי אחריו למרצוה), אפרח רוחא פיקיליה מעל קדליה דר"מ (-) הפריחה הרוח את הסודר מל עורפו של ר"מ), אודיק ר' מן כוותא (-) השקיף רבי מן החלון) וחמא קדליה דר"מ מן אחוריו, אמר לא זכית אנה לאורייתא אלא בגין דחמי קדליה דר"מ מן אחוריו".

ואם כי אין לנו מושג מה ראה רבי באור המאיר אחוריו של ר"מ, אך יש להבין זה שאמר שלא זכי לאורייתא אלא בגין דחמי לזא, וכי יכל רבי לדרוש מעצמו יתר ממה שעשה עד כעת שעל זה אמר שמעתי זכה יותר לתורה, הלא יגע בעשר אצבעותיו בתורה ולא נהנה בהם כמלא אצבע קטנה (כתובות קד).

והמבואר שאמנם גם קודם עשה רבי ועושה כל העוסק בתורה לשמה ככל יכולתו, אך כאשר גוברת השאיפה בלב האדם והוא רואה כמה ניתן להשיג עוד יותר, גם יכולותיו מתגברות עוד יותר בהתאם למידת השאיפה. וכאשר ראה רבי או רואה כל גדול בדורו שהדרגות העליונות גבוהות עוד יותר והוא מכיר בגודל מה שניתן להגיע אליו, גם מה שעשה עד כעת לא נחשב בעיניו לעומת מה שהוא רוצה ויכול להשיג מעתה, ובידו לזכות ולהשיג עוד ועוד עד רום שמיים. וכן הוא גם אצל בדין, יש דברים שנראים לנו כלמעלה ממשגתנו, אך אם נכיר במה שאנו שואפים אליו ונדע בדיוק לאן אנו יכולים ולאן אנו חותרים להגיע, יפתחו לפנינו כל השערים ואין דבר שיהיה מנוע מאיתנו. די להביט ולראות ימין אל אותם מבינינו שכן זכו כדי להכיר במטרה, וכך לשאוף וממילא לזכות עדיה.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת 'בית יהודא'

פרשת בהעלותך תשפ"ב

מגילה' (מגילה דף ד' ע"א), דאף דבעלמא נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא, מכל מקום חייבות הן במצוות אלו, משום שנתקנו על הנם, ואף הן היו באותו הנם, אלא שהתוס' בפסחים ובמגילה שם כתבו דבעשה דאורייתא לא שייך לומר כן, ומדברי הרמב"ן כאן מתבאר דעל כל פנים הוה סלקא דעתך לומר כן גם לענין מצות פסח דאורייתא.

ומבאר אמרנו לבאר דברי רש"י במגילת אסתר על הפסוק 'קָמְנוּ וְקָבְלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרְעָם וְעַל כָּל הַקְּלָאִים עֲלֵיהֶם' ו'מ', כ"ז, ד'הַקְּלָאִים עֲלֵיהֶם' היינו גרים העתידים להתגייר, דאיצטרך קרא לרבויו גרים העתידים להתגייר, משום שהם לא היו באותו הנם, וזה כעין דברי הרמב"ן כאן, דמה דלא היו באותו הנם הוי מעם לפוטרים ממצות עשיית הפסח.

והנה אא"ו הנרי"ז זצ"ל נסתפק בנדר חיוב הנשים כהנך מצוות משום שאף הן היו באותו הנם, אם מה דהיו באותו הנם הוי מעם שלא יהא נזהג במצוות אלו פטורא דמצות עשה שהזמן גרמא, וממילא הרי הן כלולות בעיקר החיוב של מצוות אלו כמו האנשים, או דנאמר כזה חיוב מיוחד לנשים ממעם זה דאף הן היו באותו הנם. ולפי מה שנתבאר מדברי הרמב"ן כאן, דהך מעמא ד'היו באותו הנם' הוי גם סברא לפטור את מי שלא היה באותו הנם, אם כן בודאי דמהני מעם זה להכליל את מי שהיה באותו הנם בכלל עיקר החיוב של המצות.

על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחננו ו'ט', י"ח]

והנה להלן פסוק ב' כתוב גם כן – ויש אשר יהיה הענין ימים מספר על המושכן 'על פי השם יחננו ועל פי השם יסעו', וגם להלן פסוק כ"ג כתוב – 'על פי השם יחננו ועל פי השם יסעו'.

ויש לומר הביאור כזה, על פי דברי הנג' בשבת דף ל"א ע"ב דמלאכת הסתירה במשכן לא הוה חשיבא 'סותר' על מנת לבנות שלא במקומו, דכיון דכתיב 'על פי השם יחננו', כסותר על מנת לבנות במקומו דמי, ע"ש. והיינו, דמסע בני ישראל במדבר לא היה מסע ממקום זה למקום אחר, אלא כל עצמו של המסע היה 'על פי השם', ולכן לא חשיבי המקום שנסעו ממנו, והמקום שחננו בו, שני מקומות חלוקים, שהרי בין חנייתם במקום הראשון, ובין חנייתם במקום השני, היו על פי השם, והיו להו כל המקומות שחננו בהם מקום אחד, שהוא 'על פי השם'.

באופן דנמצא, דבהא דכתיב 'על פי השם יסעו ועל פי השם יחננו', לא נאמר רק שנסיעתם ממקום למקום היתה על פי ציווי השם, אלא נאמר כזה שכל עצמה של הנסיעה והחניה שלהם היה 'על פי השם', וזהו שחזור הכתוב כאן שוב ושוב שעל פי השם יחננו ועל פי השם יסעו, דאין כוונת הכתוב רק שסיבת נסיעתם ממקום למקום היתה משום שנצטוו על כך מאת השם, אלא כוונת הכתוב כזה לומר שנסיעתם עצמה היתה על פי השם, וחנייתם עצמה היתה על פי השם, ולכן בכל פעם שמזכיר הכתוב שנסעו וחננו, קאמר שנסעו וחננו על פי השם, שהרי פרט זה שנסעו וחננו 'על פי השם' הוא מכלל עצם צורת המסע והחניה שלהם.

וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם וְהִרְעַתֶּם בַּחֲצוֹצְרוֹת וגו' ו', ט']

והנה ברמב"ם פ"א מתעניות ה"א כתב, וזה לשונו – מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור, שנאמר 'על הצר הצורר אתכם וְהִרְעַתֶּם בַּחֲצוֹצְרוֹת', כלומר, כל דבר שייצר לכם, כגון בצורת ודבר וארכה וכיוצא בהן, זעקו עליהן והריעו, עכ"ל. ומקורו בספרי כאן (פיסקא ע"ו) – רבי עקיבא אומר, אין לי אלא מלחמה, שדפון וירקון ואשה מקשה לילד וספינה המטרפת בים מנין, תלמוד לומר 'על הצר הצורר אתכם', על כל צרה וצרה שלא תבוא על הציבור, ע"כ.

והנראה מבואר מדברי הרמב"ם, דאף דקרא מיירי במלחמה, והדיון להריע בחצוצרות על שאר צרות נלמד מריבויא ד'על הצר הצורר אתכם', מכל מקום חד דינא הוא, דמצוה להריע על כל דבר שייצר לכם, בין במלחמה, ובין בשאר צרות של כל יחיד, וזהו מאי דתנן בראש השנה דף כ"ו ע"ב דבתעניות חצוצרות מאריכות, שמצות היום בחצוצרות, והיינו דבתעניות איכא מצוה מן התורה להריע בחצוצרות על אותן הצרות שמתעניין עליהן.

אולם בפירוש רש"י על המשנה בראש השנה שם כתב, וזה לשונו – 'שמצות היום בחצוצרות', דלכנפויא בעלמא ניתנה, וכל כנפויא בחצוצרות, דכתיב 'והיו לך למקרא העדה', עכ"ל. והנראה מדברי רש"י אלו, דמה שמריעין בתעניות בחצוצרות אינו מלתא דמצות חצוצרות האמורה בפרשה כאן, אלא לכנפויא בעלמא ניתנה, ומביא סמך דווגמא לזה ממה שנצטוו משה שכשירצה לדבר עם הסנהדרין ושאר העם, ויקראם לאסוף אליו, ויקראם על ידי חצוצרות, דמזה נלמד שיש ענין של כנפויא בחצוצרות.

וצריך לומר, דרש"י סבירא ליה דהך קרא ד'וְהִרְעַתֶּם בַּחֲצוֹצְרוֹת' מיירי רק במלחמה, ולא בשאר צרות (וכשיטת תנא קמא בספרי שם), או דסבירא ליה כשיטת הרמב"ן במלחמות והר"ן בראש השנה שם, דאף דמריבין מקרא ד'על הצר הצורר אתכם' דבעי התרעה גם על שאר הצרות, מכל מקום לא מריבין אלא צרה של כל ישראל, דומיא דמלחמה שכל ישראל

וידבר ה' אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחודש הראשון לאמר ו'ט', א']

עיין בפירוש רש"י, וזה לשונו – 'בחדש הראשון', פרשה שבראש הספר, לא נאמרה עד אייר, למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה, ע"כ.

והנה בניטין דף ס' ע"א אמר רבי לוי, שמונה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן, אלו הן – פרשת כהנים, ופרשת לויים, ופרשת טמאים, ופרשת שילוח טמאים, ופרשת אהרי מות, ופרשת שתוי יין, ופרשת נרות, ופרשת פרה אדומה, ע"כ.

והמבואר מדברי הנג' שם, דגם הפרשיות הקדמות, דהיינו פרשת 'שילוח טמאים' האמורה בסדר נשא, ופרשת 'נרות', ופרשת 'לויים', האמורים לעיל בסדר זה, לא הוו בסדרן, שהרי פרשיות אלו נאמרו ביום הקמת המשכן, דהיינו כאחד בניין [כדכתיב בפרשת פקודי מ', ויז, והפרשיות דסדר במדבר וריש סדר נשא, נאמרו כאחד באייר, ומכל מקום לא הוזכר רש"י בפרשיות אלו שנאמרו קודם הפרשה שבראש הספר, ורק כאן בפרשת 'טמאים', שנזכר בפירוש בתורה שנאמרה ב'חדש הראשון', נזקק רש"י לפרש שאינו לפי סדר המוקדם והמאוחר.

והנה רש"י בניטין שם פירש, ד'פרשת הלויים' היינו הפרשה ד'קח את הלויים וְסִתְּרָתָם אותם' האמורה לעיל בסדר זה, והוצרכה לבו ביום שנזקקו לשיר. והקשה אאמור"ר הגאון זצ"ל, דהא כאחד בניין, שבו נאמרה פרשה זו, אכתי לא נתקיים פדיון הלויים תחת בכורות בני ישראל, ועדיין לא הופקדו הלויים על משכן העדות, ומה שייך שיצטוו אז על מהרתם, ואיך הוכשרו לשיר בו ביום.

וכמו כן נתקשה בהא דנאמרה להם אז הפרשה ד'שילוח טמאים' האמורה בסדר נשא, דהא כל ענין חילוק המחנות, ד'מחנה שכינה' ו'מחנה לוי' ו'מחנה ישראל', נאמר רק באחד לחדש השני, ועד אז לא היו 'דגלים' ו'מחנות' כלל, ומה שייך לצוותם על 'שילוח מחנות' בשעה שעדיין לא נצטוו כלל על ענין 'מחנות', והאריך אאמור"ר הגאון זצ"ל ביישוב קושיות אלו. **ומבני** הישיבה הוסיפו להקשות, דגבי קרבנות הנשיאים מפורש בכתוב שהביאום 'ביום קלות משה את המשכן', ונאמר שם 'קח פָּאָתָם והיו לעבודת אוהל מועד, ונתתה אותם אל הלויים איש כפי עבודתו', הרי להדיא דביום כלות המשכן כבר נתמנו הלויים על עבודתם, וזה קשה טובא כנ"ל, דהא בפרשת במדבר מפורש דהציווי ד'ואתה תפקד את הלויים על משכן העדות' נאמר אחר הציווי על פקדת בני ישראל, שהיה באחד לחדש השני, וצ"ע ככל זה.

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו' ו', ט']

עיין בתרגום אונקלוס – 'והיו גובריא די הוו מסאבין לטמי נפשא דאנשא'.

והנה בפירוש רש"י בפרשת נשא, על הפסוק 'וישלחו מן המחנה כל טמא לנפש', הביא דברי התרגום שם 'דמסאב לטמי נפשא דאנשא', וכתב שם – אומר אני, שהוא לשון 'עצמות אדם' בלשון ארמי, והרבה יש בבראשית רבה 'אדריאנוס שחוק טמאי', שחוק עצמות, ע"כ.

וצ"ע כזה, דהא טומאת מת הויה בכל גופו של המת, ולא רק בעצמותיו, ולמה מיירי הכתוב שם במי שנטמא ב'עצמות המת' דוקא.

אמנם הכא ניחא, דהא אליבא דרבי יוסי הגלילי מיירי דהך קרא בנושאי ארונם של יוסף (סוכה דף כ"ה ע"א), והם נשאו רק את עצמות יוסף, וכדכתיב בפרשת ויחי 'והעליתם את עצמותי מזה', וכדכתיב בפרשת בשלח 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו וגו', וגם אליבא דרבי עקיבא דמישאל ואלצפן הויו, שהיו עוסקין בנדב ואביהוא, הרי איכא מאן דאמר בסנהדרין דף נ"ב ע"א דשריפה ממש הויה, ומכל מקום נטמאו מחמתן, משום ששלדן – דהיינו העצמות – היתה קיימת (כמו שכתבו התוס' שם), ואם כן שפיר מתרגם כאן שהיו האנשים טמאים ל'עצמות אדם'.

אמנם מכבר נתקשיתי בהא דכתיב 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', ובלשון הנג' בסומה דף ו' ע"ב ש'עצמותיו' של יהודה היו מנותלין בארון, דמשמע שלא נשאר מגופם של יהודה ויוסף רק העצמות לחוד, דהא בתוס' ב"ב דף י"ז ע"א מבואר דכולהו צדיקי אין גופן מרקיב (עיין מהרש"א שם), וצ"ע.

וכי יגור אתכם גר ועשה פסח וגו' ו', ט']

עיין בפירוש הרמב"ן כאן, שהיה במשמע, כי הנגרים היוצאים ממצרים, ערב רב, יעשו פסח, שאף הם היו באותו הנם, אבל המתגיירים אחרי כן במדבר או בארץ ישראל, לא יתחייבו בפסח, שלא היו הם או אבותיהם ככלל 'ואותנו הוציא משם', לפיכך הוצרך בכאן לחייבם בפסח דורות במדבר ובארץ.

ומבואר בדברי הרמב"ן אלו, דמצות עשיית הפסח הינה על הנם דיציאת מצרים, עד דהוה סלקא דעתך דחייבה תלוי במי שהיה באותו הנם, וכמו שמצינו כן לענין מצות 'צר הנוכה' (שבת דף כ"ג ע"א), ולענין מצות 'ארבע כוסות' (פסחים דף ק"ח ע"ב), ולענין מצות 'מקרא

תלויין בדבר, אבל כשאין הצרה של כל ישראל, ליתא להך מצוה וועיין ב'משנה ברורה' סימן תקע"ו סוף סק"א, וסבירא ליה לרש"י דמה דמריעין בחצוצרות בכל תענית ציבור, אינו אלא לכינופא בעלמא.

אלא דמכל מקום יש חילוק בין שיטת רש"י לבין שיטת הרמב"ן והר"ן, דלשיטת רש"י ליכא דין להריע על צרות שאינן של כל ישראל, ומה דמריעין בחצוצרות בתעניות, בין במקדש ובין בנבולין, אינו אלא לכנופא בעלמא, אולם לשיטת הרמב"ן והר"ן מרבין מקרא ד'על הצר הצורר אתכם' דמצוה להריע על כל צרה של כל יחיד, ורק דין 'חצוצרות' נאמר רק כשמריעין בתעניות שבמקדש (וכתנן במתניתין דבתעניות חצוצרות מאריכות שמצוה היום בחצוצרות), או בצרה של כל ישראל, דומיא דמלחמה שכל ישראל תלויין בה, שאז מריעין בחצוצרות אף בנבולין, אבל בצרות שאינן של כל ישראל, שמתריעין עליהן בנבולין, מתריעין בשופר, ולא בחצוצרות.

ועיין כבעל המאור בראש השנה דף כ"ח ע"א שכתב, דהא דקאמר רבא התם, דהמודר הנאה מחבירו, מותר לתקוע לו בשופר של מצוה, היינו דוקא בשופר של ראש השנה, שמצותו מן התורה, אבל בחצוצרות בתעניות לא. וכתב הר"ן שם, דלפי דבריו אף בתקיעות דראש השנה צריך לדקדק, לפי שיש בהן מדרבנן, אלא שאין מהווין דבריו, דמכל מקום מצוה איכא, עכ"ד.

והנה הר"ן עצמו סבירא ליה דהמצוה להריע בתעניות הוא מן התורה, ורק דסבירא ליה דבמקדש מריעין בחצוצרות, ובנבולין מריעין בשופר, וצריך לומר, דמה שכתב שם דהא דמתריעין בתעניות בחצוצרות אינו אלא מדרבנן, הוא לפי שיטת בעל המאור שם, אבל לשיטת הר"ן עצמו פשיטא דהמודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו אף בתעניות, דהא לדידיה מצוה נמורה היא מן התורה.

אמנם בעיקר טענת הר"ן על בעל המאור שם, דמכל מקום איכא מצוה דרבנן בתקיעות אלו, יתכן לומר, דבעל המאור אויל בשיטת רש"י הנ"ל, דהא דמריעין בתעניות בחצוצרות הוא לכנופא בעלמא, וליכא בזה אפילו מצוה מדרבנן, וזהו שכתב דאסור למודר הנאה מחבירו לתקוע לו בחצוצרות דתעניות, כיון דלאו מצוה היא כלל, ולפי זה מה שכתב הר"ן דלשיטת בעל המאור אסור למודר הנאה לתקוע תקיעות דרבנן בראש השנה, הוא רק לפי מה דנקט הר"ן בדעתו דבחצוצרות דתעניות הוי מצוה דרבנן, ומכל מקום אסור למודר הנאה לתקוע אותן, אבל אם נאמר כדברינו, יש לומר דבתקיעות דראש השנה, אף שאינן אלא מדרבנן, שפיר יודה בעל המאור להר"ן דמותר למודר הנאה לתקוע אותן, כיון דמכל מקום איכא מצוה בתקיעות אלו.

הָאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה, אִם אֲנֹכִי יִלְדֶּיתִיהוּ, כִּי תֹאמַר אֵלֵי שְׂאֵתוֹ בְּחִיקָה וְגו' [י"א, י"ב]

עיין ב'אור החיים' שעמד בזה, דבסנהדרין דף י"ט ע"ב איתא, דהמלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, ואם כן הא מכיון שמשנה רבנו לימד את העם תורה, הוה ליה כאילו ילדו, ומאי קאמר הכא 'האנכי הריתי' וגו' אם אנכי ולידתיהו' וגו', ע"ש. אכן נראה, דהא דאמרין דבלמדו תורה הוי 'כאילו ילדו', היינו משום שרבו שלמדו תורה מביאו לחיי העולם הבא (כ"מ דף ל"ג ע"א), והוה ליה כאילו ילדו לעולם הבא, אמנם הכא מיירי בלידה לעולם הזה, ועל זה שפיר טען משה 'האנכי הריתי' וגו' אם אנכי ולידתיהו' וגו', שהרי אינו אביהם שהביאם לחיי העולם הזה.

והנה שמעתי מאמור"ר הגאון זצ"ל בשם המשגיח דמיר, רבי ירוחם זצ"ל, דמדכתיב 'האנכי הריתי', מבואר שאילו 'הריתי' לא היה יכול לפטור עצמו בטענת 'מאין לי'.

ובחזקתנות אחרת שמעתי מאמור"ר הגאון זצ"ל, שכתותיו בישיבת מיר, קבע לימודו עם בחור חלוש, וכאשר ראה שאין תכלית בלימוד זה, נתניעץ עם המשגיח רבי ירוחם זצ"ל אם לעזוב, ואמר לו המשגיח זצ"ל, אתה יכול לעזוב, אבל אני מוכרח לפרוה ולהשתדל עבורו, ואיני יכול לעזובו לנפשו. ולפי מה שנתבאר הדברים מובנים, דכשם שאב אינו יכול לפטור עצמו מלדאות לצרכיו הנשמיים של בנו בטענת 'מאין לי', כן גם הרב, שנחשב 'כאילו ילדו', אינו יכול לפטור עצמו מלדאות לצרכיו הרוחניים של תלמידו.

ויאמר ה' אל משה אֶסְפֶּה לִּי שְׂבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' [י"א, ט"ז]

עיין בפירושו רש"י, וזה לשונו – אֶסְפֶּה לִּי, הרי תשובה לתלונתך שאמרת 'לא אוכל אנכי לבדי לְשַׁאת את כל העם הזה כי כִּבְד מַמְנִי עָבָל'.

והנה מובא בשם אא"ז הנר"ו זצ"ל, דהא דאמרין בסנהדרין דף ט"ז ע"ב דמשה במקום שבעים וחד קאי, הוא רק עד שנאמרה פרשה זו ד'אספה לי שבעים איש', אבל מכאן ואילך בטל דין זה, ולא היה נחשב משה מעתה במקום שבעים ואחד.

והנה בחדושי מנ"ח רי"ז הלוי הלכות סנהדרין מבאר, דשני ענינים יש בבית דין של שבעים ואחד, א' שיש דברים שהם מעונים בית דין של שבעים ואחד, כמו העמדת מלך והוספה על העיר ועל העזרות, דילפינן בסנהדרין דף ט"ז ע"א מקרא ד'כל הדבר הנדול ויבאו אליך' שאינם נעשים אלא על פי בית דין של שבעים ואחד, והיינו דבעינן שיחול תורת בית דין על מעשים אלו, ב' בדבר השיך לכל ישראל, כמו העמדת כהן גדול, הבית דין של שבעים ואחד הם הבעלים על זה, ע"ש.

ולכאורה היה מקום לומר, דהא דבטל כאן הדין ד'משה במקום שבעים ואחד קאי', היינו רק לענין הדברים השייכים לכל ישראל, שהבית דין של שבעים ואחד הם הבעלים על זה, דעד עתה היו דברים אלו מוטלים על משה לבדו, ומכאן ואילך הרי הם מוטלים גם על שבעים הזקנים, שהרי על ענין זה טען משה 'למה תַּרְעֶתָ לעבדך וגו' לְשׂוֹם את מִשָּׁא כָּל הָעָם הַזֶּה עָלַי, וכפי שביאר אא"ז זצ"ל עצמו בחדושו כאן, דמענת משה היתה על הענינים הנתונים לכל ישראל שהיו מוטלים רק על עליו בלבד, ועל תלונתו זו באה התשובה ד'אספה לי שבעים איש', שיהיו ענינים אלו שייכים מעתה לבית דין של שבעים ואחד, ולא יהיה משה בעצמו במקום שבעים ואחד, אבל לענין מה דנחשב משה במקום שבעים ואחד לגבי הדברים שצריך שיחול בהם תורת בית דין של שבעים ואחד, וכדילפינן מקרא ד'כל הדבר הנדול ויבאו אליך', לא מיירי הכא כלל, ושפיר היה נוהג בו דין זה גם אחר הציזוי ד'אספה לי שבעים איש'.

אמנם אא"ז זצ"ל בנה יסוד דבריו בזה על פי דברי הרמב"ם בפ"א ממלכים ה"ג דאין מעמידין מלך אלא על פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא, 'כיהושע שמינהו משה רבנו ובית דין', הרי דלא הוה סגי לזה במשה רבנו לבדו, אלא היה צריך שיצטרפו 'בית דין' עמו, עכ"ל. והנה הך דינא ד'אין מעמידין מלך אלא על פי בית דין של שבעים זקנים' הוא משום דבעינן שיחול תורת בית דין על מעשה זה, וכמבואר בדברי אא"ז זצ"ל בהלכות סנהדרין שם, ומכל מקום לא הוה סגי לזה במשה רבנו לבדו, ועל כרחק מבואר מזה, דאף דסיבת מינוים של השבעים זקנים היה לצורך הענינים הנתונים לכל ישראל, שיהיו גם הם בעלים על זה, מכל מקום מכיון שנתמנו להיות 'בית דין של שבעים ואחד', ואין משה רבנו נחשב 'בית דין של שבעים ואחד' לבדו, שוב לא היה למשה לבדו שום דין של 'בית דין של שבעים ואחד' כי אם כצירוף השבעים זקנים.

ויאמר ה' פתאום אל משה ואל אהרן ואל מרים וגו' [י"ב, ד']

עיין בפירושו רש"י, וזה לשונו – 'פתאום', נגלה עליהם פתאום, והם טמאים בדרך ארץ, והיו צועקים 'מים' מים', להודיעם שיפה עשה משה שפירש מן האשה, מאחר שנגלית עליו שכנה תדיר, ואין עת קבועה לדיבור, עכ"ל.

והנה מדברי רש"י אלו נראה, דהא דפירש משה מן האשה לעולם, לא היה זה מצד גודל מעלת נבואתו, אלא דהיה זה מצד ההיכי תימצוי שהשכינה היתה נגלית עליו תדיר, ולא היתה עת קבועה לדיבור, וממילא הוצרך להיות טהור מטומאות דרך ארץ בכל זמן, כי לא היה יודע מתי יתנבא, שיוכל לפרוש קודם לכן.

ולפי זה צריך לומר, דמה שאמר השם לאהרן ולמרים להלן פסוקים ו'–ח' – 'אם יהיה נביאכם' וגו', 'לא כן עבדי משה' וגו', 'ומראה ולא כחידות ותמונת השם יביש' וגו', אין זו התשובה על טענתם של אהרן ומרים על פרישתו של משה מן האשה, ד'הלא גם בנו דיבר', ולא פירשנו מדרך ארץ, דעל זה התשובה מה שהודיעם השם, שיפה עשה משה כן, מאחר שהשכינה נגלית עליו תדיר, ואין עת קבועה לדיבור, ומה שאומר להם עכשיו שיש מעלה בנבואתו של משה רבנו על פני נבואת שאר הנביאים, אינו תשובה על טענתם זו, אלא ענין בפני עצמו הוא.

והנה להלן פסוק ח' כתוב 'פֶּה אֶל פֶּה אֶדְבָּר בּו', ולכאורה לפי פשוטו היה מקום לפרש, דהוא אחד מהמעלות של נבואת משה על פני נבואת שאר הנביאים שנמנו בפסוקים אלו, אמנם רש"י שם הביא דרשת הספרי 'פֶּה אֶל פֶּה אֶדְבָּר בּו' – אמרתי לו לפרוש מן האשה, ע"כ. והיינו, דמה שאמר 'פֶּה אֶל פֶּה אֶדְבָּר בּו', לא בא לומר בזה מעלה בנבואת משה, אלא תשובה היא על טענת מרים ואהרן על פרישתו של משה מן האשה, שאני אמרתי לו לעשות כן, ואף שכבר הודיעם שיפה עשה, כאן הוסיף שמשנה עשה כן על פי דיבורו, ואין להם למעון על זה, אלא דלפי זה אין מובן מאי שיאמיה דהך מילתא בתוך פסוקים אלו דמיירו בשבח מעלת נבואתו של משה.

פֶּה אֶל פֶּה אֶדְבָּר בּו [י"ב, ח']

בסוטה דף י"ב ע"ב איתא, שהחזירוהו למשה על כל מצויות כולן, ולא ינק, אמר 'פֶּה שעתיד לדבר עם השכינה ינק דבר ממא'.

והנה ידוע דלעתיד לבא יהיו כולם נביאים, וכדכתיב 'אשפוך את רוחי על כל בשר' [ויאל נ', א'], ואשר לפי זה צ"ע במאי דכתיב שלעתיד לבא יהיו שְׁלוֹת הַגּוֹיִם 'מִיִּנְקָתָךְ' [ישעיה מ"ט, כ"ג], דהא מכיון שעתידים תינוקות אלו לדבר עם השכינה, הרי אין ראוי שיינקו דבר ממא.

וצריך לומר, דענין זה שהיונק דבר ממא אינו ראוי לדבר עם השכינה נאמר רק בדרגת נבואת משה רבנו, שנאמר בה 'פֶּה אֶל פֶּה אֶדְבָּר בּו', אבל בנבואת שאר הנביאים, שאינה בדרגה של 'פֶּה אֶל פֶּה', ליתא לקפידא זו, ולפי זה מדוקדק לשון הגמ' שם, דלא קאמר 'מי שעתיד לדבר עם השכינה, אלא 'פֶּה' שעתיד לדבר עם השכינה.

אלא דבאמת צ"ע בעיקר הדבר האמור בנבואת ישעיה שם שיהיו שְׁלוֹתֵיהֶם מִיִּנְקָתָךְ, דהא חֲלָקָן מטמא (תוס' ע"ז דף ו' ע"ב בשם מדרש), והיינו שהוא מטמא את הלב ומוליד לו טבע רע, ומידת חסידות היא שלא יניקו תינוק מן הגויה (רמ"א י"ד סימן פ"א ס"ו ובביאור הגר"א שם), ואם כן מאי קא משתבח לן קרא במידי דלא חזי, וצ"ע.

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בני ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

פרשת בהעלותך תשפ"ב, גליון 211

שו"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

קביעת מזוזה וחנוכת הבית

שאלה עבר להתגורר בבית חדש, אך דוחה את 'חנוכת הבית' עד שייסיים שיפוץ ואבזור הדירה כיאות. האם יכול אף לדחות את קביעת המזוזות כדי שיקבעם בחנוכת הבית.

תשובה כיון שכבר גר בבית, חייב לקבוע מזוזה בכל חדר וחדר. וחלילה מלהמתין עד לחנוכת הבית משום שבכל יום ויום שמתעכב מלקבוע מבטל מצות עשה של מזוזה.

שמחת 'חנוכת הבית' אינה קשורה למזוזה, אלא עניינה הודאה לה' על שחננו בדירה משלו. ועיקר ההודאה לה' שמקיים מצוותיו ולא דוחה (ציוני הלכה - אבלות תפד). ולכשיסיים כל ההכנות יעשה סעודת חנוכת הבית ויאמר מזמור שיר חנוכת הבית.

דילוג בתפילה בציבור

שאלה הנהלת בית הסוהר מאפשרת לסוהרים חצי שעה לתפילת שחרית. רב בית הסוהר שואל מה ניתן לדלג במהלך התפילה.

תשובה כתב מרן הגר"ח קניבסקי (ארחות יוסף - תפילה) על היתר השלחן ערוך (נב, א) לדלג בפסוקי דזמרה כדי להשלים תפילתו עם הש"צ, "דווקא באקראי מותר לדלג, אך אסור לעשות כן בקביעות". ונראה שהוא משום שנחשב כולל גדול בתפילה, שכן 'מסדר' לעצמו מדי יום ביומו את סדר התפילה.

ומעתה כל שכן שזלזול גדול הוא, שציבור שלם מודלגים מדי יום על קטעים נרחבים מהתפילה. אשר על כן, אם יעלה בידך לדאוג ולהשפיע על הפיקוד בדרגים הגבוהים שיאשר להם זמן לתפילה ראוייה כסדר, תבוא עליך ברכת טוב. ואם חלילה לא יעלה הדבר בידך, זהו סדר העדיפויות לדילוג בסדר התפילה:

א. לדלג בסוף התפילה שיר של יום, אין כאלוקינו, פיוטם הקטורת.
ב. בתחילת התפילה לדלג קרבנות והודו ולהתחיל מברוך שאמר, שהרי לנוסח ספרד הוא נאמר קודם 'ברוך שאמר' ואינו חלק מפסד"ז.

ג. ברוך שאמר, אשרי והמשך פסד"ז.

ד. ברוך שאמר, אשרי וישתבח.

ה. תפילה קצרה בחזרת הש"צ דהיינו מיד לאחר גאל ישראל הש"צ יתפלל בקול והציבור עמו

<<<

כל אדם צריך 'יתרו' להאיר את העיניים

באמונה בקב"ה, אף הגדולים והחכמים שבהם יכולים מתוך קהות חושים לאבד את התחושה הנסית המלווה אותם, עד שחלילה לא יכירו מאומה מהנסים והנפלאות המתרחשים עמיהם. וכאותו ילד שנולד במדבר ומינקותו הורגל ל'טבעו של עולם' בלחם היוזר מן השמים ומים העולים מן הארץ, עם כניסתו לארץ ישראל לאחר ארבעים שנה משתומם הוא לראות את ההיפך הגמור כי מהארץ צומחת החיטה ממנה נעשה הלחם ומשמים יורדים גשמים מהם שותים כולם, כולו אומר התפעלות מכל טיפת מים וגרגיר לחם ומכוון היטב בברכות המזון, אך מי שגדל כך מינקותו והתרגל שכן הוא טבע העולם, לא מתפעל ולא מבחין כלל בנס העצום המונח בהנהגה הטבעית.

העבודה המוטלת עלינו היא לעורר עצמנו לחוש בדברי הרמב"ן (שמות יג, טז) "שכל דברינו ומקרינו כולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם" ומהלשון בה השתמש משה רבינו בבקשתו ליתרו "והיית לנו לעיניים", ניתן יותר להבין הקדמת דברי הרמב"ן "אין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בזה". אכן דווקא התעוררות הבאה מפעם לפעם היא הגורמת לחוש שאין טבע ומקרה בעולם, ודין שווה הוא למים היוורדים משמים לאותם מים העולים מבארה של מרים, והמוציא לחם מן הארץ הוא שהוריד לחם מהשמים לאבותינו במדבר.

אל נא תעזב אתנו כי על פן ידעת הנהגתנו במדבר והיית לנו לעיניים (במדבר י, לא)
משה רבינו ביקש מחותנו יתרו שלא יעזבם לשוב לביתו אלא יישאר עמיהם להיות להם לעיניים. ופירש רש"י "כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו, תהיה מאיר עינינו".

וכי מה יכול יתרו שהתגיר זה עתה להאיר את עיני ישראל בדור מקבלי התורה האוכלים לחם אבירים מן השמים, האם ישנו דבר שלא ידעו משה ואהרן וכל חכמי ישראל ודווקא יתרו יוכל להאיר את עיניהם?

הנראה בזה, שדווקא יתרו שלא חי עמיהם בהנהגה ניסית של עמוד ענן ההולך לפנייהם יומם ולילה להאיר להם ומיישר את ההרים והבקעות, של רוח נעימה במדבר היבש, של גופם, של מיטב המאכלים עמיהם ומתגהצים על גופם, של מים העולים בדרך ניסית על-ידי מן מן השמים, של מים העולים מבארה של מרים; דווקא יתרו שהגיע מחיי העולם החיצון המונהג בדרך הטבע, רואה הכל ומשתומם, דווקא הוא יכול להאיר עיניהם של ישראל בניסים המשפיע עליהם האב הרחמן בורא כל עלמין, וכמה הם בני אהובים אצלו.

התפעלותו מראיית נחשים כקורות בית הבד ועקרבים כקשתות (ילקוט שמעוני דברים א, תתג) תאיר את עיניהם למחשבה כי זוהי הנהגה פלאית המלווה אותם בכל מסעם. לולא אדם חיצוני כיתרו הדבק

האדם מתמקד ברע ולא ברוב הטובה

הגרמ"ד סולוביצ'יק בשיעוריו על התורה (עמ' קכב) מיישב כי טבעו של האדם נמשך לראות רק מה שחסר לו עתה וכוזה מצטמצמת כל ראייתו, אבל כל מה שהיה חסר לו פעם ועתה כבר לא חסר לו הוא שוכח, כן הוא טבע האדם אם אינו עובד על עצמו, שכן האדם במידותיו הטבעיים הוא גרוע אפילו מן הבהמה.

כדי לבאר זאת, מפליג בזכרונותיו למראות השואה מהצר המציק בתיאור נפלא: "זכורני מזמן המלחמה שהגרמנים היו בעיר בריסק והיה פחד מוות, מי שלא היה במצב כזה לא יכול להבין את ההרגשה הזו שהחיים אינם בטוחים אפילו לרגע אחד, ממש קיום הקללה (דברים כח, טז) "חייך תלוים לך מנגד", כי הגרמנים היו הורגים בלא דין וחשבון והרבה יהודים שהלכו ברחוב נהרגו בלי שום סיבה. אז היתה המחשבה של כל אחד מאתנו שרק יעזור הקב"ה שלא יהיה לנו את הפחד מוות הזה, ונהיה מאושרים אפילו בלחם יבש ומים, ויותר מזה לא נצטרך כלום.

זכורנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם (יא, ה)
חסרון ההרגשה בנסים המתרחשים עמנו בכל עת, באה לא רק מחמת קהות החושים וההרגל למתרחש סביבנו עד שהנס מתפרש לטבע, אלא אף מחמת טבע האדם שלא לראות הטובה המורעפת עליו והיצר המושך את הרגשות להבחין דווקא במגרעות, וכפי שכתב מרן הגר"א"ל **שטינמן** (יפלא פי תהליך - תפילה קלה) "טוב ה' לכל... כל הנבראים שמחים חוץ מהאדם שאם רק חסר לו איזה דבר, כבר הוא אינו מרוצה".

את טענת בני ישראל "זכורנו את הדגה אשר נאכל במצרים" יש להבין, הלא במצרים עבדו עבודת פרך נוראה והטביעו את בניהם ביאור וחלק מהילדים נקברו תחת הלכנים בקירות הבניינים ועוד צרות רבות ורעות עשו להם, ואיך הם יכולים לומר שהיה יותר טוב במצרים והם אפילו רוצים לחזור למצרים. ואף אם יש להתלונן על מצבם במדבר, מה שיך לומר "למה העליתנו ממצרים".

שז"ת הלכה למעשה

<<<

ששכב לישון בלילה על דעת שיקום שחרית בזמן, נידון כאונס.

אמנם מי שרגיל להתעורר מאוחר וישן על דעת כן או שהעירור מהשינה ובלא שימת לב לזמן ק"ש חוזר והתהפך על משכבו בדרך העצלים ואיחר את הזמן, לא נידון כאונס. כעין שכתב (שם) "אם נשתכר זמן מועט קודם עלות השחר שאי אפשר בשעה קטנה להפיג שכרותו לא הוי אונס" (צינו הלכה - תפילה ככ).

הפסק בברכת המזון לשמיעת שבע ברכות

שאלה המאריך בברכת המזון בסעודת חתנים בשעה שהחלו לברך את השבע ברכות, האם עליו לשתוק באמצע הברכה כדי לשמוע הברכה ולצאת בה ידי חובתו.

תשובה חלילה מלהפסיק, שהרי ברכת המזון חמורה כתפילת שמונה עשרה כמפורש בשו"ע (קפג, ח) "לענין לשאול מפני היראה והכבוד בברכת המזון יש מי שאומר שדינה כתפילה". ואף כשאין עשרה בלעדיו, אינו צריך להפסיק משום שמועיל מה שיש באותו החדר עשרה אנשים, דומיא דקדוש (נה, י).

זאת ועוד שמעתי ממרן הגר"ש אלישיב (צינו הלכה - נישואין קסד) שאין הציבור יוצאים ידי חובה וצריכים לשמוע את השבע ברכות. אלא חיוב הוא על הציבור שאחד יברך וישמעוהו עשרה. והביאו בשם הגר"י (חי' הגר"י סוטה יח, ג) "שהיא מצווה על הנועדים ולא להוציא ידי חובה של מי שהוא".

אף החתן והכלה לא צריכים לשמוע הברכות, ואף לא צריכים לכוון לצאת בזה ידי חובה. וממילא אין להמתין לכלה עד שתסיים ברכת המזון.

ומה שמכניסים הכלה לאולם אין זה בכדי שתשמע הברכות, הוא כיון שלכתחילה יש לברך במקום שנמצאים שם החתן והכלה. ובערוך השלחן (אבן העזר סב, לו) כתב "מה שנהגו להביא הכלה לשמוע, אין זה לעיכובא. אלא מנהג יפה לפי שהברכה היא על הצלחת שניהם, ראוי שיעמדו לשמוע את הברכות".

והוכיח מהדין שאם נחלקו המסובים לכמה כתות, כל אחת מברכת לעצמה "ואף שהחתן והכלה לא ישמעו הברכות, אין זה כלום". וכן הורה האגרות משה (אבה"ע א, פז).

בלחש עד הק-ל הקדוש ויאמרו קדושה וימשיכו כולם בלחש (קכד, ב). ואם יישארו כולם בקצב התפילה יחד בלחש, יוכלו אף לעשות 'ברכת כהנים'. כעין המבואר בשו"ת מהר"ב"ח (טו) שיכול הש"צ לומר ברכת 'ענוני' אחרי גואל ישראל "כל זמן שהציבור עמו בבית אחד... כיון שסידר קדושה באמצע התפילה, אף על פי שהציבור לא יכוונו ולא ישמעו לש"צ עקב היותם עסוקים בתפילה".

מעשה שבת בזמן תוספת שבת

שאלה האם מותר ליהנות ממעשה שנעשה בזמן תוספת שבת.

תשובה אם אין צורך מיוחד יש להחמיר ולא ליהנות ממנו בשבת. ואף שהביאור הלכה (רסא ואין מדליקין) הביא מהפרי מגדים להתיר, וכבר הקשו רבים בסתירת הפמ"ג שכתב (אשל אברהם רסג, ל) "וממה שכתב הר"ב (בהג"ה שם) שמותר ליהנות ממלאכה בשבת כשאמר לחברו שלא קיבל עליו שבת להדליק... הנך רואה שהמבשל בתוספת שבת אסור לו כמבשל בשבת".

יש מי שחילק שדווקא בזמן תוספת שבת, התיר הפרי מגדים. משא"כ כאשר קיבל עליו להדיא תוספת שבת (ארחות שבת כה, הערה עט), אכן מסתימת הביאור הלכה נראה שמיקל בכל גווני. אך למעשה נראה שאם אין צורך מיוחד יש להחמיר.

ברכות קריאת שמע קודם חצות

שאלה התעורר מהשינה לאחר 'ארבע שעות', האם יכול לברך ברכות קריאת שמע עד חצות. **תשובה** נראה שיש לחלק באיזו שינה מדובר, לענין מה שהסיק הביאור הלכה (נה ד"ה קוראה) שמי שנאנס יכול לברך עד חצות:

אם היה בדעתו לקום בזמן, אך שכחו להעירו או שאירע אונס אחר ולא התעורר, יש לומר שהוא 'אונס'. כעין שכתב המשנה ברורה (רלה, לא) על אונס בק"ש של ערבית "אפילו נשתכר לאחר שהגיע זמן ק"ש דחינו מצאת הכוכבים ואילך, נמי אינו בכלל מזיד דקסבר עדיין יש שהות שבתוך כך יפוג יינו" ואף מי

פרנסה טובה ודירה לגור בו'... כי מי שיש לו מנה רוצה מאתיים והקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם (אבות ד, כא), ונכלל בזה גם שמוציאים את האדם מהעולם הזה שאין לו שמהות היים ולא סיפוק, כפי שיש עשירים שיש להם מספיק כסף בשביל להיות הם וכל זרעם עד סוף העולם ברווח, ולמרות זאת הם לא בשמחה ולא מרוצים ממה שיש להם, ורואים תמיד רק מה שחסר להם.

אכן אם האדם היה חושב על זה שהוא בריא ושומע רואה ומדבר והולך על רגליו ולא חסר לו כדי מחייתו, כבר היה שמח בחלקו ומלא בשמחת חיים, וממילא היה עובד את ה' ולומד כראוי. אבל האדם מושחת במידותיו ואף פעם אינו שמח בחלקו ואף כשיש לאדם די סיפוק ולא חסר דבר הוא תמיד בצער ובהרגשת מחסור, כיון שלאחרים יש יותר ומחמת זה הוא עובד וטורח להשיג עוד ועוד מצרכי העולם הזה, ומחמת זה גם נשכח ממנו כל ענין העולם הבא.

אכן ללא עבודה מושכלת ירגיש האדם תמיד חוסר סיפוק ושמחה, אמנם הדרך לרכוש את המידה הטובה להתבונן לפחות פעם ביום בטובה אחת שניתנה לו, ויודה על כך בתפילה באמרו "טוב ה' לכל" ובעוד מקומות רבים. ברם, ההתבוננות בטובות לא באה להפחית מהתלונות אלא להסיט את המבט אל הטובות ולא לבטל חלילה את המעלות בגלל חסרון אחד.

חיוזק בהכרת הטוב משנה את כל מהות האדם לחי אושר המשפיעים עליו ועל כל הסביבה, ומתוך שכמים הפנים לפנינו כן לב האדם לאדם (משלי כו, יט) ישיבו לו כולם בהארת פנים וחיוזו יהיו מאושרים באלף מונים.

אחר כך עברה העיר לידי הרוסים וזכרתי שבמים הראשונים הגיעה הרגשה של אושר לאנשים, שהרי ירדה סכנת המוות ומעטת כל מה שיהיה זה טוב.

אולם מיד לאחר מכן התחילו הצרות של הקומוניסטים שרוקנו את כל התנויות והיה מחסור נורא וכל מי שרצה לחם או סוכר או נפט היה צריך לעמוד בתור של שעות, לפעמים משתיים בלילה עד שמונה בבוקר. והנה כבר לאחר זמן קצר נשכח שפעם היו בסכנת מוות וכבר לא הרגישו מאושרים מזה, רק חשבו על הצרה הגדולה של המחסור והרגישו שבאו מים עד נפש ואי אפשר לחיות כך. אחר כך כשבאנו מאודסה לאיסטנבול וראינו חנויות שאפשר לקנות בהם כל מה שרוצים, הרגשנו מאושרים שהנה אפשר לקנות מה שרוצים ומה צריך יותר, אבל גם הרגשה זו היתה רק לכמה ימים.

כיון שכך טבע האדם לראות תמיד מה שחסר לו עתה, ואילו את מה שהיה חסר לו פעם וכעת רווח לו אינו מרגיש וממילא אף פעם הוא לא מרוצה ומלא סיפוק, כיון שאינו רואה את כל החסרונות שנתמלאו לו אלא רק מה שחסר לו. וכפי שכעת שוכבים בבתי חולים אנשים מחוסרי ידיים או רגליים או עם ריאות שלא מתפקדות וכדו' כל אחד וייסוריו, ואם נתעניין מה משאלתם, הם יאמרו שכל רצוננו הוא שאם רק נוכל ללכת ברגלנו ולהשתמש בהם ולנשום כמו שצריך נהיה מאושרים ולא נצטרך יותר כלום כיון שזה מה שחסר להם עתה.

אבל אם תתקיים בקשתם ויוכלו ללכת ולנשום כאחד האדם, הרי לאחר תקופה קצרה כבר ירצו רק

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

לתרומה להנצחה בגיליון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכוני ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל: Beithorah@gmail.com

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 53

פרשת בהעלותך תשפ"ב

בשערי 'נפש החיים'

יסוד העבודה ע"פ משנת בספר הקדוש 'נפש החיים'

לרגל יום ה'יא"צ - י"ד סיון

בעזה"י ראינו לנכון לכלול בזה בדברים קצרים מאוד, יסוד הספר 'נפש החיים', המבאר את עיקר עבודת השי"ת בתורה ומצוות ותפילה בדרכו של רבינו הגר"ח מוולאז'ין צצללה"ה, שהנחילנו עפ"י רבו רבינו הגדול הגאון מוולאז'ין צצללה"ה. וכמו שנת' הדברים עצמם בכל דברי בני בית מדרשו של רבינו הגדול הגאון מוולאז'ין זיע"א.

הנה עיקר העיקרים ביסוד העבודה, השורש הוא מה שכללו חז"ל הק' במה שאמרו במשנה בחתימת מסכת אבות "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו". ובספר שערי תשובה לרבינו יונה (ש"ג קמ"ג) "היצורים כולם נבראו לכבוד השם יתברך". ועוד אמרו חז"ל בריש מדרש איכה "בזמן שישיראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח בגבורה של מעלה, כמד"א (תהלים ס), באלהים נעשה חיל, ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, כביכול מתישין כח גדול של מעלן דכתיב (פר' האזינו) צור ילדך תשי". ועוד אמרו שם מקרא "ועתה יגדל נא כח ה'". וענין זה מבואר בהרבה מקומות בדברי חז"ל ורבותינו ע"ה, שעיקר העבודה צורך גבוה לכבודו יתברך. א"כ זהו תכלית כל עבודת התורה והמצוות לכבודו ית', לקיים הנהגתו ית' והשפעתו בבריאה.

וע"ז סובב הולך כל יסודי מאמרי הספר הקדוש נפש החיים, וזה עיקר יסוד דברי רבינו בכל דברי הספר, לבאר איך עסק התורה והמצוות והתפילה מקיימים שמים וארץ. שודאי אין הכוונה לזכות בעלמא, שבזכות העבודה מתיקנים שמים וארץ, אלא שמהות פעולת התורה והמצוות והתפילה היא קיום שמים וארץ, והם תיקון הכללי של תכלית הבריאה שמים וארץ, [ועי' בגמ' פסחים (סח, ב) "רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה, ותלי וקאי בעיבדא דרשא ואמר חדאי נפשאי, חדאי נפשאי, קך קראי קך תנאי. איני והאמר רבי אלעזר אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא ביריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתו, פירש רש"י הקושא, וכי אין הנאה בת"ת אלא ללומדיה לבדם. ומשני הגמ' מעיקרא כי עבד איניש, אדעתא דנפשיה קא עבד". והנה ודאי מ"ש 'מעיקרא' אין הכוונה בתחילת לימודו, שהרי מיירי ברב ששת דמהדר תלמודא כל תלתין יומין, אלא הכוונה שהמזדו הראשון של כל אחד בנפשו הוא "חדאי נפשאי", אבל ודאי דוקא בשיועד נאמנה שתכלית העבודה היא קיום שמים וארץ. וד"ק]. וזה תכלית הספר לבאר איך היא הפעולה שבכל מעשה עבודת התורה והמצוות והתפילה, בזה נהיה התיקון הכללי של כל הבריאה. ובזה הביאור במה שאמרו חז"ל מוסיפין כח בגבורה של מעלה, שמעוררים את השפעתו והנהגתו בבריאה, שבזה באה הבריאה לתכלית שהיא לכבודו ית'.

וכל ענין שלימות האדם לעצמו, היא כתולדה מכל העבודה הזאת בתיקון הבריאה, כמ"ש בנפש החיים ש"ד פט"ו לענין עסק התורה "והנה המברך מתברך, ומברכתם של העולמות יבורך גם האדם העוסק בה כראוי לאמיתיה הגורם לכל זה"

זה עיקר תכלית הספר לבאר יסוד העבודה ומהותה, שהיא לכבודו יתברך ויתעלה. והנה היסוד הגדול הזה מלהיב מאוד לעבודת התורה והמצוות כשיועד נאמנה שאין עבודתו רק בעצמו לעצמו, אלא היא קיום שמים וארץ ותיקון כבודו יתברך בעולם, ועפ"י ההתבוננות בזה מלהיב רבינו את הלבבות לעבודת התורה והמצוות והתפילה הרבה מאד במהלך הספר, כאשר תחזינה עיני הקורא במישרים.

והנה למדנו מכלל דברי רבותינו ע"ה, שאין יסוד העבודה כמו שיש שהושבים כי עיקר תכלית עבודת השי"ת היא בשלימות האדם לעצמו, וזהו כל ענין העבודה לתיקון האדם את עצמו, כגון בשלימות המידות וכוחות הנפש והשליטה עליהם. או יש שהושבים שהתיקון הוא בשלימות השכל וכח השליטה במחשבה. ויש עוד למעלה מזה שאמנם אצלם תכלית עבודת התורה ומצוות, בהגיע האדם לשלימות דבקות המחשבה בבואו ית', וגם אצלם מהווה התכלית הוא בשלימות האדם בעצמו.

וגם מן בעלי המעלה העמלים על עסק התורה והמצות לשמה, הנה יש שתכליתם סו"ס הוא בשלימות עצמם, שהאדם בוהן את עצמו כל הזמן בשלימות עצמו לעצמו. ואף מן הנכנסים לעבודת סתרי התורה והכוונות בתפילה, אף שאומרים בפיהם שעבודתם לתיקון המלכות, הנה יש שבאמת שעיקר מבטם, מה הם פועלים בתיקון השכינה. ושוב שבים הדברים לשלימות עצמם.

[וזה שמצינו בספרי העבודה שנראה לכאורה שמהות העבודה שהאדם ישלים את עצמו, וזה כוונת הבורא ית' בבריאה להיטיב מטובו ית' לזולתו, כמ"ש בדרך ה', ובמסילת ישרים. הנה פשוט שאין זה שונה ח"ו ממה שאמרו חז"ל במשנה מס' אבות "כל מה שברא הקב"ה בשלמו לא ברא אלא לכבודו". אלא כוונתם לבאר שהתכלית של הבורא ית' בבריאה, להיטיב לזולתו, וכן מפורש בתורה בפרשת היראה, ועתה מה ה' אלקיך שואל מעמך וכו' "לטוב לך", וכן בפרשת הבה החכם ויצונו וכו' לטוב לנו כל הימים. אלא שתכלית העבודה של הבנים היא להגדיל כבוד אביהם, ולא חושבים על תועלת עצמם, ומחשבת אבינו אב הרהמן הוא לטובת בניו, ופשוט מאוד, וכמו שאמר שלמה המלך "אני לדודי ודודי לי", וזה יסוד כל עבודת הש"ת].

ועל כל אלו איתא בתיקוני זוהר תיקון תלתין (עג, ב) "קול אומר קרא ואומר מה אקרא כל הברש חצירי וכל חסדו כציי השדה", כולא אינון כבעירין דאכלין חצירי, וכל חסדו כציי השדה, **כל חסד דעבדין לגרמיייהו עבדין, ואפילו כל אינון דמשתדלין באורייתא, כל חסד דעבדין לגרמיייהו עבדין**. היינו שגם מן העוסקים בתורה ובמצוות, ואף שעושים כביכול לשמה, הנה כל תכלית עבודתם להשלים עצמם, ומדמים שזה עיקר תכלית העבודה. ועל זה יש להמליך הכתוב חדלו לכם מן האדם כי במה נחשב הוא, במה חשבתו לזה (ע"י מדרש בראשית ח' י' ובש"מ).

ונראה שאין החסרון בדרכים הללו רק שהוא בבחינת שלא לשמה, דא"כ כבר אמרו חז"ל מתוך שלא לשמה בא לשמה, אלא כאן גרוע טפי, שענין שלא לשמה שעליו אמרו חז"ל שיעשה שלא לשמה, היינו דווקא שיודעים נאמנה וקבוע בדעתם את יסוד התורה בעיקר ענין מהות העבודה בעצמותה שהיא לכבודו יתברך, להביא העולם לתכליתו, אלא שהמשיכה לעבודה עדיין לא מושלמת אצלם רק בדחיפה של לשם כבוד וכו', הנה אף שעתה עושה שלא לשמה, ע"ז אמרו מתוך שלא לשמה בא למעלה לשמה, אבל כשהסר עיקר הידיעה וההבנה בעיקר מהות העבודה בכללה, ומדמים שכל תכלית העבודה היא לשלימות האדם בעצמו, אינו שלא לשמה שמביא ללשמה.

והנה ודאי שעבודת תיקון המדות מוכרחת מאוד לתכלית עבודת הש"ת, והיא הכלי המכשיר האדם לעבודתו ית', שיהיה ראוי להיות כל שרת בבואו אל הקודש, כמו שהאריך בספר שערי קדושה למהרה"ר, אבל בקומה למעלה מזה נמצאת עיקר עבודת הש"ת, שהמדות הם הכלים שעל ידם מבצע ופועל את התכלית של מעשה התורה והמצוות שהם תכלית העבודה, (וכ"כ ריה"ל בכוזרי, מהר"ל, שע"ק, מס"מ ק).

ומה היא מהות העבודה בעצמותה הנה זה מה שמבאר בספר **נפש החיים** מה שעיקר עבודת הש"ת ותכלית האדם היא הרבה למעלה מזה משלימות המדות גרידא. אלא להביא הבריאה לתיקונה לכבודו ית' להשפעת הנהגתו בבריאה, ואיך היא הפעולה הזאת בכל מעשה התורה והמצוות והתפילה, ומה הוא פועל בכל מעשה המצוות והמדות בתיקון הכלל של הבריאה להשפעת הנהגתו שזה גילוי כבודו בבריאה, הוא יסוד הספר וענינו וכמו שנת' לעיל.

והנה הקורא הנעים תדע נאמנה שכל יסודי הדברים האלו מבוארים היטיב גם בכל כתבי התלמידים הגדולים דבית המדרש של רבינו הגדול אור העולם הגאון מוילנא זיע"א, ותלמידיהם, כאשר יראה נכוחה הלומד ושוקד על כל דבריהם בעיון הראוי, ולא מקופיא להוציא מילה מפה ומשם, בלי הלימוד הראוי היאות לכל דבריהם להקיף כל דבריהם לאמיתם. ושורש הכל נמצא ורמוז בדברי רבינו הגדול אור העולם זיע"א.

ונביא את דברי רבינו בפתיחת פרקי ההדרכה (לפני שער ד') המראים לנו סדר העבודה בספר למעשה.

וז"ל **"אתה הקורא נעים, הנה הדרכתך בע"ה בנתיבות האמת, להורות לפניך הדרך תלך בה לבטח, ותוכל להנך עצמך לאט לאט בסדר המדרגות הנ"ל, לפי טוהר לבבך, ולפי השגתך, יותר ממה שערך לפניך כאן, וגם לפי רוב ההרגל, ובעיניך תראה שכל אשר תרגיל עצמך יותר בכל מדרגה מאלו הנ"ל, יתוסף בלבך טהרה על טהרתך, הן בעסק התורה והן בקיום המצות ויראתו ואהבתו יתברך**". עכ"ל

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

הוקדש לע"נ רבינו אבי הישיבות מרנא ורבנא **חיים** בן הגאון ר' יצחק **מוולאז'ין** זצלה"ה, ליום ה"א הר"א י"ד סיון

לתרומות ולהנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהילות יעקב < קטגוריות > "עלון חקרי לב" או להשאיר הודעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky6880427@gmail.com
לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.
- כל שיעורי רבינו שליט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים: 077-26-111-78 -

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

סיון תשפ"ב

אין כזה דבר חוקי טבע – הכל מכוון

גיליון מס' 62

הילודה אינה חוק טבע אלא בכוונת מכין

א) בפרשיות אלו עוסקת התורה במנין בני ישראל, ומבואר בתורה שבחדש השני בשנה השנית בצאתם מארץ מצרים, מנו את בני ישראל, על ידי שכל אחד נתן מחצית השקל, [כדכתיב לגולגולתם] ועשו מנין נפרד לכל שבט בפני עצמו, וכן ספרו את כל השבטים שבדגל מחנה יהודה, ושאר הדגלים, וכן ספרו את מנין כל ישראל. והנה יש בזה דבר פלא, שכל המניינים של השבטים מסתיימים במאה עגול, ושבט גד מסתיים בחמישים, ואולם לא מצאנו שום מנין מהשבטים שמסתיים במספרים בודדים או בעשרות בודדות עשרים או שלושים, וזה דבר פלא איך קרה כזה דבר, והרי מבחינת סיכויים יש 100 אפשרויות איזה מספר יצא, ורק 2 אפשרויות מתוכם זה מאה או חמישים, ואיך יתכן שבכל המניינים יצאו רק אותם שתי אפשרויות, ולא שאר ה 98 האפשרויות האחרות, והוא דבר פלא! וכבר העיר בזה בספר נפלאות מתורת השם [ספר זה היה לפני הגר"א ושיבחו מאד]. [ואין לדחות שלא נחתה התורה למספרים נמוכים מחמישים, שהרי במנין בני לוי בפרשת נשא, מצינו מנין של שלושים, וכן מנין שמונים, ורואים שנחתה התורה גם למספרים אלו].

ואולם כל השאלה הזו מתחילה מכח המחשבה שילודה היא משהו טבעי, וחוק טבע הוא שבני אדם מביאים ילדים, ואם כך איך יתכן שיהיו כל השבטים בדיוק במספר עגול, אבל כאשר נבין שאין שום חוק טבע בעולם שגורם את הילודה, אלא כל ילד שיוצא לאוויר העולם היא החלטה ישירה של הקב"ה לברוא ילד חדש, כבר אין מקום לשאול איך יצא מספרם עגול, שכיון שהיה רצון השם מאיזה טעם שהוא, [מסיבה הכמוסה עימו יתברך] שיהיה בכל שבט מספר עגול או במאה או בחמישים, ממילא כל הילודה מתחילה תוכננה באופן כזה, שיוולדו בכמות שיושלם מניינם לחמישים או למאה, ושום ילודה לא קרתה מעצמה אלא הכל בכוונת מכין מאת השם, ולכן המספר היה מכוון. ומצינו בחז"ל (בראשית רבה י, ו) שעל כל עשב ועשב מלאך מכה על קדקדו ואומר לו גדל, ורואים שאין תהליך טבעי שכשדאם זורע חיטה יוצא חיטה, אלא כל חיטה בפני עצמה היא בריאה חדשה שכעת השם בורא אותה, ואם כך היא בעשב, כ"ש בלידת אדם שכל ילד הוא בריאה ישירה של השם יתברך.

ובאמת שכל המושג 'חוק טבע' אין הכוונה שהקב"ה הטביע חוקי טבע, שהם יפעלו מכח עצמם, אלא הכל פועל באופן ישיר מרצון השם, ומשמעות הענין טבע שהנהגה הזו היא רצון השם המתמשך להנהיג כך את עולמו, וכמש"כ החזו"א (ק"א ח"א, לה) "כי מה שאנו קוראים טבע, המכוון בזה, רצון היותו מתמיד של המהווה כל ההוויות יתברך". וכמו שרגילים לומר שטבע בגימטריה עולה 86 וכן אלוקים בגי' 86 ללמדך שחוקי הטבע אינם פועלים מכח עצמם, אלא הקב"ה הוא מנהיג בהם את עולמו.

וזה ההסבר למה חומש במדבר נקרא בלשון חז"ל 'חומש הפקודים', וצריך להבין למה נתנו את שם החומש על שם הפקודים, והרי יש הרבה עניינים ומצוות בספר זה, ולפי מה שהסברנו יש לפרש שמנין בני ישראל מורה ומלמד אותנו על כל הבריאה כולה, שהכל מכוון להגיע ליעד שקבע לו השם יתברך, ואין שום כח טבעי שפועל מאליה, אלא הכל לפי המנין והמספר שקבע השם, וכפי שרואים זאת במנין שבטי בני ישראל, וזהו בעצם תמצית ספר במדבר שכל מה שמתחדש בעולם הוא מכוון רק מכח רצון השם.

ילד בעל מום אינו דפקט, אלא בריאה מכוונת מהשם

ולכן יש לדעת שהנה כשנולד ילד לא בריא בגופו או בנפשו בר מינן, במבט ראשון ניתן לראות את זה כמו דפקט בייצור, שזה קורה אחת לכך וכך לילדים, שאחד מהם ידוע דפוק ופגום, וכמו במפעלים של בדים וכי"ב, שזה מחזה שכיש יש להם דפקט בייצור, שהיה איזה שהיא תקלה שלא זוהתה בזמן, ונוצרו דברים פגומים, אבל חלילה לומר כן, ובריאית אדם איננה בית חרושת, אלא כל אחד נולד באופן אישי בכוונת מכין, ורק ע"י החלטה של הקב"ה הוא נברא ונולד כפי רצון השם, ולא שייך בזה טעות, ומי שנולד פגום בכוונה כך הוא נולד, שזה ראוי ונכון לו, ורק באופן כזה הוא ימלא את תפקידו בעולם.

וכדברים אלו מצינו במסכת תענית (כ, ב) שר' אלעזר בן ר' שמעון למד תורה, והיה מטייל על שפת הנהר והיתה דעתו זחוחה עליו, מפני שלמד הרבה תורה, ופגש בו אדם ואמר לו שלום עליך רבי ולא החזירו, אמר לו ר' אלעזר כמה מכוער אותו האיש, כלום כל בני עירך מכוערין כמוך? אמר לו איני יודע, אבל לך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית, וכיון שידע שחטא, ירד מהחמור וביקש ממנו מחילה וכו'. והנה כוונת אותו אדם היתה, מה אתה מבזה אותי, הרי לא אני יציתי את עצמי אלא הבורא עולם, ואם כן אין כאן טענה אלא לאומן שעשאני ולא אליי. ואנו למדים מזה שכל מה נעשה במבנה גוף האדם או במראה שלו, הכל מכוון ע"י בורא עולם, שהוא האמן הגדול שקובע ומחליט לכל אדם, מה יהיה מראהו, ומה התכונות שלו, ומה יהיו הפגמים שלו.

כל אדם - יחיד

ב) והנה מה שהסברנו שכל אדם הוא נברא באופן ישיר, ואינו נוצר בפס ייצור, אנו רואים כך בחוש, שהרי למרות שכל הבני אדם דומים זה לזה בבסיס מבנה הגוף, למרות זאת יש שוני כל כך גדול בין אדם לחבירו, אפילו במבנה הגוף של האדם, וכפי שנפרט להלן, ואנו למדים מזה שאין שום מפעל עם פס ייצור שמייצר את כל הבני אדם, אלא כל בן אדם הוא בריה בפני עצמה, בכוונת מכין מהבורא עולם, והקב"ה טובע בכל אדם את המבנה הייחודי שלו, לפי מה שראוי לו, ואין סטנדרט אחיד אין נראה האדם, אלא כל אחד נברא באופן אישי כפי רצון השם.

ראשית מצינו מה שאמרו בסנהדרין (דף לח.) "בשלושה דברים אדם משתנה מחבירו: בקול, במראה, ובדעת". והנה 'בקול' אנו רואים בחוש שלכל אחד יש קול שונה מחבירו, ואמרו בגיטין (דף כג) שסומא מותר באשתו בלילה מכח טביעות עינא דקלא, ומה שגורם את השינוי בקול בין בני אדם, הוא השינוי במבנה הפיזי של מיתרי הקול, יש בני אדם שהמיתרים שלהם עבים, וישנם שהם דקים, וכמו בחליל שתלוי איזה חור סותמים בו, ולפי זה נעשה קולו עבה או דק, כך יציאת הקול מהמיתרים תלויה באיזה אופן בנויים המיתרים. וכמו כן רואים בחוש את השינוי בין בני אדם 'במראה', וזה נובע ג"כ משינויים במבנה גוף האדם, לזה יש צבע עיניים חומות ולזה כחולות, וכן יש כל מיני שינויים קטנים במבנה גוף האדם, שבהם משתנה כל המראה של האדם.

וכן יש שוני בין בני אדם ב'דעת', וכמו שאמרו חז"ל "כשם שאין פרצופיהן שווים כך אין דיעותיהן שוות", ויש לדעת שההבדל בדעות בני אדם הוא מפני שמבנה הראש של כל אדם שונה, ומבנה המוח שונה, ומכאן זה צורת החשיבה היא אחרת, וכמו שאר השינויים בין בני אדם, הוא פיזי ומורגש, כך השינוי בדעת הוא שינוי במבנה הגוף עצמו, שהמוח של כל אדם הוא שונה, וישנם בני אדם שהראש שלהם רחב ומבנה המוח רחב, ויש שמבנה המוח צר, ולכל אחד יש תאים אחרים שהם יותר פעילים בו, וזה משפיע על צורת החשיבה של האדם.

וזה הסיבה שתאומים יש להם חשיבה דומה, מפני שמבנה המוח שלהם זהה, ולכן צורת החשיבה שלהם דומה, וכמו שנוכחתי בעצמי לראות כשהייתי בוחן בישיבה קטנה נווה ארץ [זה עזר לי מאד לחזור על מסכתות נשים נויקין] ולמדו שם בישיבה שני אחים תאומים, והם היו בכיתות מקבילות, וכשנכנסה כיתה אחת למבחן, שאלתי שאלה את האח התאום וענה לי, ואח"כ נכנסה הכיתה השניה, ושאלתי את אותה שאלה לאח התאום, וענה לי אותה התשובה בדיוק [למרות שלא היה לו זמן לגלות לו את תשובתו] והסיבה לזה היא שמבנה המוח של האחים דומה, ולכן החשיבה שלהם היא באותו סגנון.

ואמרו חז"ל בבבא בתרא (דף קי.) רוב בנים דומים לאבי האם, והכוונה שהמבנה גוף של האחים דומים זה לזה, עד שיש להם דמיון בהרבה דברים כגון במראה, ובקול, וההסבר הוא שכיון שיש דמיון במבנה הגוף שלהם וגם במיתרים, ולכן הקולות שלהם דומים. [וכן ראיתי כשהתקשרתי לאחי, וילדיו קראו לי אבא, שחשבו שאני אביהם, כיון שהקול שלנו דומה]. ונראה לי עוד, שגם בדעות - הבנים דומים לאחי האם, מכיון שהמבנה הגנטי שלהם זהה, בצורת הראש ומבנה המוח. ובהוה יש לפרש את הפסוק בתהילים (קלט, ב) "בנתה לרעי מרחוק" ופירש האבן עזרא רעי לשון רעיון ולא מלשון רע וחבר. וביאור הפסוק, שאומר דוד המלך: בטרם שעלתה לי המחשבה במוחי, הקב"ה כבר יודע מה אני

אבן שלמה מסע נבנה

אדם מרגיש שדרכו יכולה להיחסם, הוא עלול לחשוב שאם יעשה כדן, יפסיד. פרשת פסח שני מלמדת שאדם לא יכול להפסיד ממצוה, שום חסרון ושום היזק לא יבוא אם תלך בדרך טובים

פרשת פסח שני, ראוייה להתחלק לשתי פרשות.

מצד עצם הדין של פסח שני, ללמד מתי יש להקריב פסח שני, מי יכול להקריב, מה הגדר של אדם שלא יכל להקריב פסח בחודש ניסן, אלה וכל דיניהם.

והחלק השני של הפרשה הזו, בעצם ההתנהלות של אותם אנשים שבאו בקובלנה לפני משה במענות 'למה נגרע', הם מישאל ואלצפן שעסקו בקבורתם של בני אהרן ומשום כך נטמאו בטומאת מת בעת הקרבת פסח דורות, בפעם הראשונה בעם ישראל.

האמת היא שהדין ודברים בין אותם אנשים לבין משה רבינו, ארוך בהרבה ממה שהכתוב מפרט. משה משיב שאי אפשר להקריב, טמאים אתם ואין קדשים קרים בטומאה. הם לא מסכימים ומציעים דרך אחרת, 'זרק הדם עלינו בכהנים טהורים' (רש"י ט, ז).

בספרי (אות כב) מצאנו המשך של המשא ומתן וחיפוש המצדקי שיוכלו להקריב קרבן פסח. פתרון דרך קדשים קלים, פתרון דרך הזאת הדם על הטומאה ועוד. על הכל משיב להם משה עד שלבסוף שומע מהם קל וחומר, עליו אומר 'לא שמעתי, עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם'.

תורת ה' תמימה

ה'מבנה' של הפרשה הזו, לא קל להבנה.

התורה הקדושה לא תשתנה בשום זמן חס ושלום, הייתה ספונה אצל מי שאמר והיה העולם, תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, ובדאי קודם שנבראו מישאל ואלצפן. אם הדין הוא שמגיע 'פסח שני' למי שהיה טמא או בדרך רחוקה, למה זה צריך לבוא כאשר הם נוכחים וכאשר הם מבקשים, וכי מה הם צד בסיפור הזה?

לו יציור שהאנשים הטמאים לא היו אומרים כלום, האם התורה הייתה חסרה מצוה בגינם? חלילה לומר כן, תורת ה' תמימה, ומה אם כן הוסיפו לנו אותם אנשים?

פסח דורות

וגם זאת נשאל –

נניח שהחלטנו שצריך פסח שני, רק לאחר שיבואו אנשים ויבקשו זאת. מדוע הם צריכים להיזכר לדורות? מדוע כל השיח שלהם, כל הוויכוח והמשא ומתן עם משה רבינו צריך להיכתב ולהילמד לדורות, אם אנחנו חושבים ומבינים שהם לא אמורים להיות צד בסיפור הזה.

ומסתבר שיש כאן חלק שאותו לא פירשנו כל הצורך.

למה נתמנע

לכאורה שאלת מישאל ואלצפן היא 'למה נגרע', כך מבואר בכתוב. אבל התרגום מפרש מעט אחרת, 'למה נתמנע', וזהו תרגום שלא כפשוטו.

הם שואלים למה נגרע, כלומר 'למה נחסר עצמנו'. והתרגום מתרגם 'למה ימנעו מאיתנו'. אמת כי לבסוף התוצאה זהה בשני הפירושים, אבל אונקלוס סטה כאן מדרך הפשט, כלומר אמירה יש כאן.

ועל כל השאלות, שאלת האור החיים הקדוש. מה זה עבר בדעתם של הטמאים הללו, מדוע יקבלו אפשרות שיוכלו לעשות שוב את המצוה שעבר זמנה, בשונה מכל מצוות התורה שאין בדומה לה. הלא מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להימנות, כשם שלא עלתה על לב לנענע לולב ולתקוע בשופר בחודש חשון, כך לא יעלה על לב להקריב את הפסח שלא במועדו.

כדרכו, הוא מונה על כך כמה ביאורים, כגון שסברו כי ידין אותם ה' כטהורים אחר שעשו את רצונו והתעסקו במת מצוה,

או משום שיוכלו להשלים בשאר ימי המועד הניתן לתשלומים, ועל זאת סיים; 'ואלו ואלו דברי אלוקים חיים'.

לא ייתכן שתפסיד

הלקח של מישאל ואלצפן, הוא לקח לכלל ישראל, ולדורות עולם. המשא ומתן שלהם עם משה רבינו הוא לא משהו שלא נוגע לדורות, אלא נוגע לכל אחד ואחד מישראל.

לא ייתכן בעולם שיהודי יפסיד בגלל מצוה שעשה. ההוה אמינא שלהם היא כבר המסקנה, הם ניגשים ונוגעים מלכתחילה במסקנה הזו, לא ייתכן שבגלל עיסוקנו במצוה, נפסיד מצוה עוברת אחרת.

בכל משעולי החיים, בכל צומת שאדם מגיע ונדמה לו שאם יעשה כדת וכדין, יפסיד ממקום אחר. זו תחושת כוב, זו עמדה מדומה, ואת זאת תובעים השניים, כי הם משוכנעים באותה הנחת יסוד.

הם שאלו 'למה נגרע', 'הנגרע' הזה הוא בדיוק ה'נתמנע'. בשקלול הסופי יוצא שהרווחנו לעשות עוד מצוה שאחרים לא עשו, ולא ייתכן שבגינה נפסיד עוד מצוה אחרת. עשינו דבר שאי אפשר לו להיעשות על ידי אחרים.

ודווקא בגלל שהם הלכו בתום לב, הרי שהם יצרו 'תורה חדשה', תורה שנקראת על שמם.

ויחד לבבנו

כי כך בדיוק נבנה העולם, אבן שלמה מסע נבנה (מלכים א ו, 1). אדם מייחד ומשלים את לבבו, ומן השמים מסייעים אותו, מסייעים אותו למקום הנכון (פס"ד פ"ו). אם צריך, יפרצו עבודך דרך חדשה שלא הייתה גלויה קודם לכן, העיקר אתה תלך בתומת ישרים.

אותו משא ומתן ארוך שהיה בין מישאל ואלצפן לבין משה רבינו, נדרש לדורות. איכפת לנו מהאנשים עצמם, הם חלק מהסיפור, הם האישיות שממנה אנחנו למדים את הצורך להיות איש שהולך בדרך ישרה. דרכם הבנו והפנמנו שאדם

לא יכול להפסיד ממצוה, ללמוד על הכלל כולו יצא שאי אפשר להפסיד אם אתה עושה את רצון השם.

"ויהיו מוכשלים לפניך, בעת אפך עשה בהם"

נתבונן נא בשני נביאים. אלישע מצד אחד, וירמיהו מצד שני. נערים קטנים יוצאים מבית אל ומתקלסים ב'אלישע', 'עלה קרח, עלה קרח'. הוא מתבונן באחריתם, רואה כי כל טובה לא תצא מהם, והם מתקללים. ותצאנה שתיים דוכים מן היער ותבקענה הם ארבעים ושתיים ילדים.

רבותינו מצאו תביעה על הנהגת אלישע. שלשה חלאים חלה אלישע, ואחד מהם על שגירה דוכים בתינוקות (סנהדרין קו:). לכאורה, נקט כאן שלא כדין.

מצד שני עומד ירמיהו, גם הוא נרדף על ידי אנשי ענתות, גם הוא מקלל את אותם אנשים שיכשלו בבני אדם שאינם מהוגנים (ב"ק מז:). הלוואי ויבואו להם אנשים המציגים עצמם כעניים, יחשבו שהם נותנים צדקה ובאמת אין כאן מצוה. אצל ירמיהו לא מצאנו תביעה בדברי חז"ל.

לדרכנו יבואר היטב. אצל ירמיהו אין עונש, יש כאן מציאות של טבע רוחני, אנשי ענתות מפריעים לירמיהו בעבודת הקודש, נחשמת בפניהם הדרך לקבל זכויות, אין כאן אלא סיבה ותוצאה. אי אפשר לתבוע מירמיהו שנהג כן, כי כך היא המידה.

ואדם נמצא בכל כך הרבה הזדמנויות בחייו, מקרים וסיבות שהחיים מושכים אותו לכאן או לשם. לעתים הוא לא יודע מה להכריע ולעתים ברור לו מה צריך לעשות אבל קשה לו ליישם, קשה לו להפסיד.

ובכן ידידי, אינך מפסיד.

נדמה לך שאתה מפסיד, שאתה לא יכול. אבל כל לבבות דורש ה', אם תרצה בלב תמים, תגלה שאתה רגע לפני רווח גדול!

לעילוי נשמת מקים עולה של תורה

מרן ראש הישיבה הגאון האדיר

רבי ניסים טולידאנו זצוק"ל

בן מרת מזל טוב ע"ה

ראש ישיבת שארית יוסף וחבר מועצת צה"ת

גלב"ע י"א סיון התשע"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

נתרם להצלחת

הר"ר משה בן יוכבד שליט"א

ברוחניות ובגשמיות

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במיל:
8542164@gmeil.com

פרשת בהעלותך

מגלגלין זכות על ידי זכאי

בעזרת ה' יתברך נראה להתבונן ולעיין בפרשת השבוע, פרשת בהעלותך.

בפרשה שלנו יש כמה וכמה ענינים. יש את ענין המסעות שבדרך כלל קוראים אותם מהר ולא מעיינים בהם כדי הצורך, למרות שיש הרבה מה ללמוד מהם, כמו שנראה בהמשך. יש גם את ענין טמאי המתים שיעשו פסח שני, ועוד.

וכך אומר הפסוק: וידבר ה' אל משה במדבר סיני בשנה השנית בצאתם לארץ מצרים בחודש הראשון לאמר. ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו וכו'.

כאן מדובר על מצות הפסח שעשו בני ישראל באותו הדור. בזמן ההוא, שנה אחרי יציאת מצרים, זכרו עדיין כולם את השעבוד הנורא שהיה להם במצרים, ועכשיו כשקבלו את המצוה הזו של 'בארבעה עשר יום לחודש הזה בין הערבים תעשו אותו במועדו ככל חוקותיו וככל משפטיו תעשו אותו', אין ספק שעשו את המצוה הזו בשמחה, מתוך ציפיה לחגוג שנה לחירותם ולפדיון נפשם. ואכן כך כתוב, וידבר משה אל בני ישראל לעשות הפסח, ויעשו את הפסח... ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל. כלל ישראל לא הפילו צרור ארצה וקיימו את מצות הפסח עם כל התנאים וכל הדקדוקים, כפי אשר צווה אותם ה'.

הרבה פעמים אם תבוא לאחד ותשאל אותו, 'איך עושים מצוה', הוא יגיד לך: 'סליחה, אבל אני לא מבין בכלל את השאלה. מה זאת אומרת איך עושים מצוה? – פשוט עושים! לובשים את הציצית, מניחים את התפילין ומברכים ברכת המזון'. אבל זו טעות. לכל מצוה ומצוה יש הלכות איך לעשות אותה ואיך לקיים אותה כהוגן, ויש בה הרבה פרטים חשובים שצריכים לעשות אותם. יש את ענין הכוונה במצוה, את הזריזות למצוה, ואת השמחה במצוה. כאן מעיד הפסוק שבני ישראל עשו את המצוה הזו 'ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל', קיימו ועשו את המצוה בדקדוק עד קצה האחרון.

ממשיך הפסוק: ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא. היו אנשים טמאים, ולא יכלו לעשות את הפסח בטומאה. מי היו אנשים אלו ומדוע היו טמאים? – יש בדברי רבותינו כמה דעות. יש אומרים שהיו אלו נושאי עצמותיו של יוסף, ויש אומרים שהיו אלו אותם האנשים שהתעסקו בבני אהרן שהסתלקו בזמן שהקריבו אש זרה. על כל פנים בהיותם טמאים, לא יכלו לעשות את הקרבן. מה עשו? – ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא, ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם, נטמאנו למת, כמו שהבאנו. למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל. הם באים ומבקשים שגם הם יוכלו לעשות את הפסח.

נתבונן קצת בבקשה שלהם. ראשית, בחז"ל אמרו ראויה היתה פרשה זו להאמר על ידי משה רבינו, הלא את כל המצוות שבתורה העביר משה רבינו אל בני ישראל לבדו, אבל כאן נאמר 'ויאמרו האנשים ההמה אליו, כלומר, רק על ידם ובזכותם התגלגל ובא כל האמירה וכל הפרשה הזו של פסח שני. מדוע? – אמרו רבותינו, ולמה זכו אלו שתאמר על ידיהם? – שמגלגלין זכות על ידי זכאי. יש ענין שמי שכבר יש בידו זכויות הוא יקבל זכות נוספת, ובהיותו והיה להם זכות, שנשאו ארון יוסף או התעסקו בבני אהרן, זכו גם שתאמר פרשה זו על ידם.

ולכאורה צריך להבין את הענין. אמנם נכון שיש ענין לגלגל זכות על ידי זכאי, אבל האם למשה רבינו לא היה זכויות? הלא כך אמר התנא (אבות ה, יח), 'משה זכה וזיכה את הרבים'. כשרוצים לשבח משהו ולתת לו תואר נכבד, התואר הכי חשוב והכי נעלה שיש בידו הוא 'זכה וזיכה', וכן להיפך, התואר הגרוע ביותר הוא 'חטא והחטיא'. ולכן בספר חובת הלבבות (שער ד'א' השם) כתוב על אחד כזה שזוכה להיות בגדל כזה של 'זכה וזיכה' והוא מזכה את הרבים, שהוא גדול יותר מהמלאכים ומפליג הרבה במעלתו. ואם כן, כשרוצים לגלגל

זכות על ידי זכאי, למה לא לתת את זה למשה רבינו? אטו משה רבינו בחיר היצירה האנושית, שזכה וזיכה, חסרות לו זכויות? מדוע דווקא אותם אלו שהיו טמאים לנפש אדם זכו בזה?

אמנם באמת יש לנו להבין, כי אותם האנשים שנשאו את ארונם של יוסף, עשו מצוה גדולה, מצוה של מסירות נפש. מדוע? – שהרי בגלל שהם נטמאים למת הם לא יוכלו לעשות את הפסח. בשעה שכולם יושבים ואוכלים ושמחים ואומרים הלל, וכמו שהזכרנו הלא היה זה הפסח הראשון, שנה בלבד אחרי שיצאו ממצרים, ומי יודע איזו שמחה בטהרה היתה אז לישראל, בשעה הזו הם צריכים להיות לבד מחמת הטומאה, רחוקים מאת המשפחה. לכאורה הם גם מפסידים את האמונה הזו שמשריש הפסח בקרבם של האדם שהרי לכן התורה חוזרת ומזהירה על זכרון יציאת מצרים יותר מחמישים פעם, מפני שזה היסוד של האמונה, ופסח הוא השיא של כל המצוות כולם. והם, אלו שהלכו לטפל במתים ולחיות מהחברא קדישא, לכאורה מפסידים לעצמם את כל זה.

זו היא הזכות הגדולה שהיתה בידם, שגלגלה להם את הזכות של נתינת פרשת פסח שני. בגלל שהם התגדבו ברצונם הטוב להיות מעמלי חסד של אמת ולקחת את ארונם של יוסף, ויתרו והקריבו את הכל לצורך זה, לכן זכו שהפרשה והמצוה הזו של פסח שני התגלגלה ובאה על ידם. נכון שלמשה רבינו היו זכויות כבירות, אבל הזכות הזו, להם לבדם היתה.

למה נגרע - הערך והיקר לכל מצוה ומצוה

עוד יש לנו לעיין בטענה שהם אומרים. מה הם אומרים? הם מגיעים אל משה רבינו, 'ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא ויאמרו למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל'.

יש סוג של אנשים, שבשבילם כל מצוה זו סוג של בעיה שצריך להתמודד איתה, ובשבילם תר"ג מצוות דאורייתא אלו הם תר"ג בעיות דאורייתא, והם עוסקים תמיד במציאת פתרונות איך אפשר לפתור את הבעיה ולא להפסיד בגלל המצוות שום דבר מהנאות העולם הזה. זה במצוות דאורייתא, כל שכן במצוות דרבנן, חומרות וסייגים, שהם בכלל לא מסוגלים להם ואומרים שזה קשה להם מידי. צריך לדעת שזו היא עצת הצר הצורך, ואדם שהולך בדרך הזו מאבד את עולמו במו ידיו. מדוע? – מפני שהעולם הזה הוא רק הפרוודור והעולם הבא הוא הטרקלין, וכדי להכנס לטרקלין צריכים לטרוח ולעמול, כי רק מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (עירובין כב.). על ידי קיום תר"ג מצוות קונים חלק ונחלה לעולם הבא, והמצוות הם הם כרטיס הכניסה שאתו אנחנו יכולים להכנס לעולם הבא.

לכן מוטל עלינו שלא למאוס בקיום המצוות, אלא להיפך, אנחנו צריכים לבקש, לשאוף ולרצות לקיים יותר ויותר מצוות. וזו היא הזעקה שזעקו האנשים האלו שבאו לפני משה: למה נגרע. למה נפסיד מצוה יקרה אחת, ונפסיד את החלק שלנו לעולם הבא בעבורה.

ולכאורה, למה שאלו 'למה נגרע', והרי שורת הדין היא שהם פטורים ממצות הפסח, שהרי כלל גדול בדיניו שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וזהו גופא המקור לכלל הזה, שהאנשים האלו שהיו עוסקים במצוה עם המת נפטרו ממצות הפסח, כמו שדורשת הגמרא בסוכה (כח.). ואם כן למה אמרו 'למה נגרע'? הלא הם היו עוסקים במצוה אחרת תמורתה ולכן היו פטורים מן הפסח! אבל עינינו הרואות שהם הרגישו שזה חסר להם. הם באים וטוענים, נכון שהעוסק במצוה פטור מן המצוה ואנחנו עכשיו טמאים ולא יכולים לעשות את הפסח, אבל האם אי אפשר למצוא איזה דרך שבה נוכל גם אנחנו לקיים את מצות הפסח החביבה? ובגלל השאיפה והבקשה שלהם זכו, ואכן על זה

באה פרשת פסח שני שמי שהיה בדרך רחוקה או טמא ולא יכל לעשות פסח ראשון, נטהר ועושה את הפסח השני.

את השאלה הזו ששאלו הם, צריך כל אחד ואחד מאתנו לשאול את עצמו, כשיש לפניו קיום של מצוה. בטרם הוא זונה איזו מצוה עליו לשאול: למה נגרע. אם אני מפסיד את המצוה, אני מפסיד לעצמי חלק לעולם הבא. ומי שמכיר ויודע בערך המצוות, תמיד מתאונן על כל מצוה שנחסרה לו ועל כל פרט וחלק במצוה שנחסר ממנו.

הטעם שמשה רבינו התאווה כל כך להכנס לארץ ישראל

הנה לנו משה רבינו, אשר אין לנו יכולת לתאר ולשער את שכרו לעולם הבא. משה רבינו כמו שראינו 'זכה וזיכה', הוציא את ישראל מארץ מצרים והוריד לנו את התורה מאת הקב"ה, ואין ספק ששכרו אתו ופעולתו לפנינו, באופן שאין למעלה הימנו. ועם כל זה אנחנו רואים להלן, איך משה רבינו עומד ומתחנן לפני ה' יתברך כדי שיוכל להכנס לארץ ישראל. 'ואתחנן אל ה', דרשו רבותינו (דברים רבה ס"ז ואת הברכה) כי תיבת ואתחנן עולה למנין תקט"ו, לומר שחמש מאות וחמש עשרה תפילות התפלל משה רבינו כדי שהקב"ה יתן לו להכנס לארץ ישראל. רק כשאמר הקב"ה למשה 'רב לך אל תוסף דבר אלי', אל תתפלל אלי עוד בדבר הזה, הפסיק משה רבינו להתפלל. ושמע מינה, שאם לא היה מאת הקב"ה ציווי מפורש להפסיק להתפלל, היה משה רבינו ממשיך ומבקש ומתפלל עוד ועוד, אולי אלף ואלפים תפילות, ואולי גם יותר.

שואלת הגמרא (סוטה י"ד), בשביל מה הפציר משה רבינו כל כך, ולמה היה חשוב לו כל כך להכנס לארץ ישראל? וכי לאכול מפריה הוא צריך, וכי לשבוע מטובה הוא צריך? הרי אנחנו מכירים אנשים היום שמוכנים להתפלל חמש מאות וחמש עשרה תפילות רק כדי שיתנו להם לצאת מארץ ישראל... רוצים הם לרדת לחוף לארץ, ובאמת זו ירידה... מה היתה התועלת הגדולה של משה רבינו אם יכנס לארץ?

וביארנו רבותינו, שמשה רבינו רצה את המצוות התלויות בארץ. ועל פי דברי הרמב"ם בפירושו המשניות (אבות פ"ד מ"ב) יש מקום פירוש, שמשה רבינו רצה להכנס לארץ בשביל שתהיה לו עוד חצי מצוה. שהרי אחת המצוות בתורה היא להפריש ששה ערי מקלט עבור הרוצחים בשגגה, שלשה מהם בעבר הירדן המזרחי ושלשה מהם בעבר הירדן המערבי, בארץ ישראל. בזמן שהיו בעבר הירדן המזרחי נאמר (דברים ז', מא) 'אז יבדיל משה', משה רבינו הפריש שלשה ערי מקלט עבור הרוצחים בשגגה שיוכלו לנוס שמה, מתוך ששה ערי מקלט שהיו צריכים להפריש. אבל הלא קיימא לן שאין ערי מקלט קולטין עד שיפרישו את כל הששה (מכות ט'), אבל אם הפרישו רק חלק מהערים, גם אם הפרישו כבר חמש ערים וגם לשם איזה רוצח בשגגה, אין העיר קולטת אותו. וגואל הדם יכול לתפוס אותו.

על זה היה הצער הגדול של משה רבינו. הלא אני זכיתי להפריש שלשה ערים בעבר הירדן המזרחי, ומה עם השלשה שבצד המערבי? וגם השלשה האלו שהפרישתי עדיין לא מתוקנות הן, כי כל זמן שלא מפרישים את אותם הערים שבצד המערבי אף אלו לא קולטות. ועל זה, על חצי המצוה הזו, התפלל משה תקט"ו תפילות להכנס לארץ ישראל.

על מי אנחנו מדברים כאן? לא באחד כזה שבכל ימי חייו עשה חצי מצוה, ועכשיו הוא הולך למות ומבקש שיתנו לו לעשות גם את החצי השני... מדברים כאן על משה רבינו שאין אנחנו יכולים להעלות בדעתנו את ריבוי המצוות שלו, והלא כל התורה שיש בידינו לאורך כל הדורות היא מכוחו, אז מה יש אם חסרה לו חצי מצוה? הרבה אנשים יסכימו לנדב לו משלהם חצי מצוה... אבל משה רבינו יודע מה היא ערכה של מצוה ומה החשיבות והמעלה של כל פירור וכל חלק במצוה, ועל זה הוא בכה והתחנן.

על האדם להיות חומד תמיד את יופי המצוה

יש כאלו שכשבאים אליהם ומבקשים מהם להשתתף באיזה דבר מצוה, הם משתמשים בתירוץ השחוק של "אין לי כסף לזה". ובאמת צודקים הם. לזה אין להם כסף, אבל להוציא מעות על הבלים ועל הנאות העולם הזה החלף ובלה, יש להם כסף.

בנו של החפץ חיים, רבי לייב, כתב ספר על אביו, ובו הוא מתאר הרבה מהנהגותיו של אביו הגדול, רבינו החפץ חיים זצ"ל, וכל שורה בספר הזה יש בה לימוד לקח ומוסר עבורנו. שם הוא כותב על אביו החפץ חיים, שרוב ימיו חי בעניות. אמנם שמעו הלקח מקצה העולם ועד קצהו, אך עם כל זה היה חי

בעניות ואף היה בעל חוב. למרות זאת, כותב רבי לייב, בקיום של מצוות לא היה זרזי ונדיב כמוהו. לדוגמא, בארבעת המינים. היום יש כאן ארבעת המינים בשפע, ואתה יכול למצוא אתרונים מינים ממינים שונים, לולבים מזנים רבים ועוד, אבל פעם בחוץ לארץ לא היה נקל כל כך להשיג ארבעת המינים ומי שהיה רוצה לקנות היה צריך להוציא על זה דמים מרובים. מה היה עושה אחד שהוא עני ואין לו כסף? היה מסתכל בשלחן ערוך ואומר, הלא הלכה פסוקה היא שעל לאוין אדם צריך להוציא את כל ממנו, ואם בא אחד ליהודי ואומר לו או שאתה עובר על איסור פלוני או שאני לוקח ממך את כל כספי, הוא חייב לוותר על כל ממנו ולא לעבור על האיסור. אבל על מצוות עשה אין חיוב על אדם לתת את כל ממנו, אלא יש בזה גדרים, עד שליש או עד חומש.

החפץ חיים לא פטר את עצמו ואמר 'אין לי כסף, ולא די שאין לי כסף אף בעל חוב הנני, ואם כן אני פטור מן המצוה'. הוא הלך לאנשים שגם להם אין כסף, ועשה אתם שותפות. הלך לאחד שידע בו שהוא עני כמוהו ושאל אותו 'נכון אין לך אתרוג כי אין לך די כסף לקנות אותו? יש לי רעיון. אני אתן סך כזה וזכה, אתה תשתתף גם כן במה שאתה יכול לתת, נחפש עוד חמשה עשר שותפים וביחד נקנה ארבעת המינים'. וכך היה מארגן החפץ חיים חבורה של אנשים שכל אחד מהם נתן קצת כסף, וביחד הצליחו לקנות את ארבעת המינים.

ואחרי שקנו, מספר בנו של החפץ חיים, רבי לייב, היה אבא יושב יחד עם כל השותפים שלו ומלמד אותם איך לקנות ולהקנות את ארבעת המינים אחד לשני, שהרי צריך שארבעת המינים יהיו 'לכם', ויש הלכות איך לקנות ואיך להקנות. כך עשה החפץ חיים ברוב אהבתו למצוות, כי הוא הכיר וידע ערך של מצוות, ומי שאוהב מצוה - לא ישבוע מצוה.

רבינו יונה כותב (שער שלישי אות כב) שיש ענין לאדם להיות חומד את המצוה. מנין לנו? - מדברי הגמרא במסכת מנחות. שם הגמרא מספרת מעשה בחכם אחד שפגש בו מלאך, ואין הכוונה למלאכי חבלה, כאלו שגם אנחנו פוגשים הרבה... אלא מלאך ממלאכי השרת. אמר לו המלאך 'קטינא קטינא', אני מתפלא עליך. איפה המצוה ציצית שלך? בחורף אתה לובש סוג בגד שאין לו ארבע כנפות ופטור מציצית, ובקיץ אתה לובש בגד אחר, סדין, שגם כן פטור מציצית, ואם כן מצוה ציצית מה תהא עליה? בטלת את מצוה ציצית! שאל אותו החכם, למה אתה תובע אותי על הציצית, וכי בשמים עונשין על עשה? הרי יש שני סוגים של מצוות עשה. יש עשה מחייב שכולם חייבים בו, כמו ברכת המזון או תפילין, אבל יש מצוות עשה שאין בהם חיוב מצד עצמו, כמו ציצית, שרק מי שיש לו בגד של ארבע כנפות חייב להטיל בו ציצית, אבל אני אין לי בגד של ארבע כנפות המחייב בציצית, ואם כן פטור אני מן הציצית, ומה תביעה אתה תובע אותי?

אמר לו המלאך, אכן, דע לך דבעידנא דריתחא ענשינן אעשה. כלומר, לפעמים יש מצב שמדת הדין מתוחה ויש עידנא דריתחא בשמיא, ואז עונשין גם על דבר כזה שאין לובשים בגד עם ציצית. מדוע? הלא איננו מחייבים! - אומר רבינו יונה, על שלא חמד את יופי המצוה. אדם צריך שתהיה לו חמדה, השתוקקות וכיסופי הנפש לקיום המצוות, ואם חסר לו את הדבר הזה, יש עליו תביעה מן השמים.

דוגמא לדבר, אבא שיושב בבית עם הילדים, והילדים כדרכם קופצים ומשתוללים אנה ואנה. פתאום, תוך כדי משחקי המשובה שלהם, שברו הילדים את החלון. האבא כועס ומברר 'מי שבר את החלון? וכשיודע מי הילד ששבר את החלון נותן לו מנה אחת אפים, ומעניק לו שתי סטירות לחי מצלצלות. במעמד הזה, בזמן שהאבא בכעס, אם אחד הילדים ידבר איזה דיבור שהוא קצת שלא כהוגן או יעשה איזה מעשה שלא דאוי, מיד גם הוא יקבל את עונשו ויקבל מכות. למה? כי עכשיו זה עידנא דריתחא. נכון שבשאר הימים לא מענישים על זה, אבל היות ועכשיו אבא כועס, יש עונש גם על דברים שבדרך כלל אין מענישים עליהם.

זהו העידנא דריתחא שמענישים בשמים על ביטול של מצוה ציצית. ומדוע? - מפני שאדם צריך שיהיה לו תשוקה וחמדה לקיום המצוות, ומכיון שלא היתה לו הבנה לחשיבות של המצוה ולא חשק בה, לא היתה לו את ההבנה של אותם טמאים לנפש אדם שבאו וטענו 'למה נגרע', נענש על זה. מהו לשון 'מצוה?' - 'צוותא'. כי המצוה היא שמחברת את האדם לבין קונוהו, ואיך אתה מוותר על זה והולך וחושק בדברים אחרים, הבלים אשר לא יועילו ולא יצילו? זהו הלימוד, הלקח והמוסר השכל שיש לנו להוציא מן הפרשה, לידע ולהודיע ולחקוק בלבנו את את הערך ואת החשיבות של כל מצוה. הזעקה הזו של 'למה נגרע' צריכה להדהד באזנו בכל מצוה שבאה לידינו, כדי שנתן לה את החשיבות ואת ההערכה, וזו יהיה בעזרתנו.

פרשת בהעלותך תשפ"ב

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

הגיה פרשיות ופסל אותן

שאלה

ראובן נתן את התפילין שלו לבדיקה אצל מגיה מומחה. המגיה פתח את הבית של הראש, והחל להוציא בזהירות את הפרשיה האחרונה, ולאחר שהגיה אותה החזירה למקומה, וכך עשה גם לשתי הפרשיות הבאות, אולם כשהגיע לפרשיה הראשונה - "קדש" הפעיל כח נוסף כדי להוציאה, ומחמת כן היא נקרעה במקצת ונפסלה.

מכיון שהפרשיות היו מאוד מהודרות, שווי פרשיות הראש לבד הסתכם באלפיים שקלים. כלומר, כל פרשיה שווה חמש מאות שקלים. וכידוע שבתפילין ובמזוזות ישנה הלכה שצריך שהפרשיות יהיו כתובות "כסדרן". ולפי זה יוצא, שבגלל פסילת פרשת "קדש", צריך כעת לכתוב פרשת "קדש" חדשה, וממילא נפסלו כל שלושת הפרשות שנכתבו לפניו. ובעל התפילין יצטרך כעת לקנות פרשיות חדשות לתפילין של ראש, ונגרם לו נזק של אלפיים שקלים.

המגיה אומר, שגם אם הוא חייב לשלם בדיני שמים, מדין גרמא בניזקין, על הנזק שגרם לשלושת הפרשיות - הוא ישלם זאת. הוא רק שואל האם באמת הוא חייב בדיני שמים.

תשובה

א. נראה לענ"ד שהמגיה חייב בדיני אדם חמש מאות שקלים עבור פרשת "קדש" שהזיקה בידיו. אבל פטור גם בדיני שמים מלשלם עבור שלושת הפרשיות האחרות שנפסלו מחמתו. 1.

אמנם בעל התפילין פטור מלשלם לו שכר עבודה עבור הגעתו את שלושת הפרשיות שנפסלו לבסוף מחמתו. 2.

מקורות

סיבת חיוב המגיה לשלם עבור פרשיית "קדש"

1. כתוב במשנה בב"מ (פ:) "כל האומנים - שומרי שכר הם" ע"כ. וכן פסק בשו"ע חו"מ (סי' שו, א). כלומר, כל פועל או אומן מכיון שמקבל שכר עבור עבודתו, הוא מתחייב לבעה"ב להיות זהיר במלאכתו במיוחד. ולכן אפילו אם קרה לו אונס כעין גניבה כלומר, שהוא כמעט לא אשם בכך, בכל זאת מתחייב לשלם לבעה"ב עבור החפץ שנלקח.

לפיכך בנידון השאלה, מכיון שהמגיה מקבל שכר עבור עבודתו, שכוללת הוצאת הפרשיות מבתי התפילין והחזרתן לשם לאחר הגהתן, ומכיון שלא היה זהיר במיוחד בהוצאת פרשת "קדש", וכשלא הצליח להוציאה, היה צריך לפנות למגיה מומחה אחר שיסייע לו בהוצאתה או לשאול ממנו מכשיר מיוחד לצורך זה וכו'. לכן אפילו אם נחשיב את מעשהו כאונס כעין גניבה, למרות זאת הוא חייב לשלם על הנזק שנגרם לפרשיית "קדש", כמו שומר שכר שחייב גם בגניבה. ולמרות שהתוס' בב"ק (כז:) ד"ה ושמואל וכו' ו

פטרו אדם המזיק באונס כעין גניבה, אולם אומן שמקבל שכר, מכיון שדינו כשומר שכר - דינו חמור יותר, וחייב לשלם גם באופן הזה.

החילוק המהותי בין מזיק בגרמא, למזיק באופן שההיזק אינו ניכר אמנם יש לדון ביחס לשלושת הפרשיות האחרות שנפסלו מחמת זה, כמו שהתבאר בשאלה. שלכאורה היה מקום לחייב את המגיה בדיני שמים לשלם על הנזק בסך אלף וחמש מאות שקלים שנגרם מחמתו, מדין מזיק בגרמא.

אלא שלענ"ד חלוק נידון דנן במהותו מדין גרמא בניזקין. מאחר והמזיק ע"י גרמא, חל על מעשהו - "שם מזיק" ורק בגלל שלא הזיק לחפץ בידיו או שלא היה בטוח שהנזק יקרה וכו', לשיטת התוס' והרא"ש - פטור המזיק בדיני אדם, וחייב על כך בדיני שמים בלבד. ודוגמא לכך, מהמבואר בתחילת פ' הכונס (נה:) לגבי אדם שפתח את דלת הרפת, שמעשהו לא מחייב את הבהמה לברוח מהרפת אלא עושה זאת מרצונה בלבד. וכן אם הניח לפניו סם המוות והבהמה אכלה אותו ומתה, גם כאן מעשהו לא היה בגוף הבהמה שניזוקה, אלא הבהמה מרצונה החליטה לאכול את הסם ולא הוכרחה לכך על ידו, לכן מעשהו של המזיק נקרא גרמא בניזקין, ופטור עליו בדיני אדם וחייב בדיני שמים.

משא"כ בנידון דנן - לא חל כלל "שם מזיק" על המגיה ביחס לשלושת הפרשיות האחרות, מאחר והיזקן - בהיזק שאינו ניכר. והתורה אמרה: שהיזק שאינו ניכר - לא נקרא נזק, כמבואר בגמ' בגיטין (נג:). ואע"פ שממון הניזק כעת - לא שווה כלום מחמתו. ובדין הזה הסכימו גם חכמים לרבי יעקב בב"ק (מה, צח:) שאפילו שומר [ולא רק גנב] אם קיבל לשמור על שור, ובגלל שפשע בשמירתו, השור הרג אדם ונידון בבית"ד להיסקל, שרשאי השומר להשיבו לבעליו למרות שכעת אין השור שווה מאומה, כי הוא בגדר - איסור הנאה, ויכול השומר לומר למפקיד: הרי שלך לפניך, ויפטור מתשלום עבור השור. וזאת אע"פ שקיבל לשמירה שור שהיה שווה הרבה כסף, והחזיר לבעליו שור שלא שווה מאומה. וכן אם קיבל לשמור על חמץ ועבר עליו הפסח, והיות והשומר פשע שלא מכרו לגוי לפני פסח - ממילא כעת נאסר החמץ בהנאה, ואינו שווה מאומה. בכל זאת רשאי השומר, ואפילו אם היה שומר שכר להחזירו לאחר הפסח למפקיד ולומר לו: הרי שלך לפניך, למרות שמחזיר לו דבר שאינו שווה מאומה. וכך פסקו: המגן אברהם או"ח (סי' תמ"ג, ס"ק ה), ובחק יעקב שם על השו"ע, וכן בהגהות רעק"א שם (ס"ק ב), וע"ש שהביא ראיה נוספת למג"א. וכן הכריעו הש"ך בחו"מ (סי' שסג, ס"ק ז), והנתיבות בביאורים שם (ס"ק א).

והביאור לכך הינו, שהתורה לא קראה מזיק אלא למי שבגדרי "חושן משפט" גורם הפסד לממון חברו, כלומר, שניכר הנזק בחפץ הממוני אם ימכרהו בשוק. משא"כ באופן שלא ניכר הנזק בגוף החפץ וכמו חמץ לאחר הפסח שלא ניכר בו שאינו שווה מאומה, ואם לא יספרו שהחמץ היה עוד לפני פסח - הוא יהיה שווה להימכר בשוק, כמו כל חמץ אחר שיוצר לאחר הפסח. נמצא שחוסר השוויון הממוני של - אינה קשורה כלל להלכות נזקי ממון שבחושן משפט, אלא בגלל ההלכות שקיימות בשו"ע "אורח חיים" לגבי החמץ או ההלכות

שקיימות לגבי פרשיות תפילין או לגבי שור הנסקל, החפץ המושב לא שווה כעת כסף. והתורה חייבה גנב, מזיק או שומר לשלם רק אם מעשהו נחשב מעשה מזיק בגדרי "חושן משפט".

וחידש הפרי מגדים (הובא בפתחי תשובה חו"מ סי' שסג, א) שאם גזל אתרוג כשר לפני סוכות והשיבו לנגזל לאחר סוכות, לא יוכל הגזלן לומר לנגזל הרי שלך לפניך, למרות שזה אותו אתרוג שגזל, כיון שכאן הנזק נראה לכל אדם בעליל, כי לפני סוכות ראו את האתרוג - כאתרוג ששווה להימכר בשוק במאה שקלים, ולאחר סוכות האתרוג הזה לא שווה מאומה בשוק. לפיכך גם באופן הזה נקרא האתרוג שהושב לאחר הסוכות - כהיזק ניכר.

סיבת חיוב חכמים למזיק במזיד בהיזק שאינו ניכר

ואפילו חכמים שחייבו בגיטין (נג) מי שהזיק במזיד בהיזק שאינו ניכר, מבואר שם בגמ' שזה מדין קנס על האדם, כדי שלא ילכו ויזיקו בכוונה לזולת בהיזק שאינו ניכר ויפסדו מלשלם. אבל גם לשיטתם אין העושה במזיד מקבל שם "מזיק" על מעשהו. כי כאמור לעיל, התורה קבעה כלל, ששם מזיק חייב להיות רק אם בגדרי נזקי ממון של "חושן משפט" מעשהו נקרא מזיק, דהיינו שיהיה ניכר בחפץ הניזוק ההפסד הממוני מחמת מעשהו. אבל אם לא ניכר בחפץ הניזוק מצד עצמו ההפסד הממוני, ורק בגלל הלכות יורה דעה וכיו"ב החפץ ניזוק - במקרה זה למרות פשיעתו של עושהו, אין הוא חייב לשלם ואפילו לא בדיני שמים. כי גם החיוב בדיני שמים קיים רק אם החפץ ניזוק ע"י מעשה מזיק כמו ע"י גרמא וכיו"ב, ואינו קיים אם בגדרי חושן המשפט אין כאן שום מעשה מזיק. ולכן לא כתוב בגמ' או בפוסקים ששומר שהשיב את החמץ שעבר עליו הפסח לבעליו או את שור הנסקל, חייב לשלם בדיני שמים.

ואע"פ שכתוב בגמ' בב"ק (נו) שהעושה מלאכה במי חטאת - חייב בדיני שמים, ושם מדובר בהיזק שאינו ניכר. אמנם שם הגמ' מדברת שבמזיד עשה מלאכה במי חטאת כדי להפסידה, ומכיון שחכמים בגיטין (נג) קנסו מזיק במזיד בהיזק שאינו ניכר לשלם גם בדיני אדם, כדי שלא יזיקו בכוונה לממון הזולת. לפיכך אם מי החטאת היו שייכים לאדם פרי - היה חייב עושה המלאכה במזיד לשלם לו אפילו בדיני אדם. אולם מכיון שמי החטאת היו שייכים להקדש, שזה נקרא - ממון שאין לו תובעים, חייב לשלם להקדש רק בדיני שמים. וכפי שאמר רב חסדא בגמ' בחולין (קל): שהמזיק או אכל מתנות כהונה - פטור מלשלם בדיני אדם וחייב על כך בדיני שמים, מאחר וזהו ממון שאין לו תובעים וע"ש.

ההבדל המהותי בין מזיק נזם אחד מזוג נזמים, לנידון השאלה דנו והנה האחרונים דנו לגבי שומר שקיבל לשמור על זוג נזמים, ואבד בפשיעתו נזם אחד, כאשר זוג נזמים שווים מאה, ועבור קניית נזם אחד בודד משלמים שבעים. והגאון בעל השואל ומשיב ז"ל בהסכמתו לספר דברי הגאונים - חייב את השומר לשלם שבעים, כי שומר חייב לשלם את כל הפסד הממון שנגרם מחמתו וע"ש. ולפי"ז לכאורה גם בנידון השאלה דנו נחייב את המגיה שדינו כשומר שכר לשלם את כל הנזק שנגרם מחמתו בסך אלפיים שקלים.

אמנם דימוי זה ודאי אינו נכון, שהרי מבואר בפירוש בגמ' בב"ק (מה) שגם לחכמים, וכ"ש לרבי יעקב השומר מחזיר למפקיד את השור שנגמר דינו להיסקל, וכן את החמץ שעבר עליו הפסח באשמתו,

ואומר לו הרי שלך לפניך, אע"פ שמחמתו בלבד המפקיד הפסיד את ממונו. וכפי שפסקו להלכה הש"ך, המג"א, רע"א, חוק יעקב, והנתיבות שהובאו לעיל. ולפי"ז ברור שגם בנידון דנן פטור המגיה גם בדיני שמים.

וההסבר למה המקרים חלוקים במהותם הינו משום - שלגבי הנזמים הנידון הוא, כמה שווה הנזם אותו איבד או הזיק, כי אותו התחייב השומר לשמור או שעליו עשה המזיק את פעולת ההיזק, וביחס לחפץ הזה פסקו האחרונים לחייבו כפי שיעלה לניזק לקנות אחר כמותו. ופשוט, שאם השומר יביא לניזק נזם דומה לנזם שאיבד - יצא בכך ידי חובתו. משא"כ בנידון דנן, הרי שלושת הפרשיות שהופסד ערכן - קיימות עדיין בשלימותן, והמגיה נתנן לבעל התפילין, נמצא שבהן מצד עצמן - לא נעשה שום נזק ניכר. וביחס לפרשת "קדש" שהזיק, הרי גם אם המגיה יקנה כעת פרשה חדשה מאותו סופר שכתבו בשעתו, ויתן אותו לבעל התפילין - יחשב הדבר - ששילם נזקו כלפי פרשת "קדש" שהזיק. אולם לגבי שלושת הפרשיות האחרות שהוזקו ונפסלו, למרות שהן בשלמותן בידי בעליהן - לא נחשב ששילם את נזקו, אע"פ שבגדרי חיובי תשלומי נזקי ממון של אדם המזיק, גנב או שומר נחשב הדבר - ששילם המגיה את נזקו, שהרי אומר לו הרי שלך לפניך. ועל כרחך הטעם לכך הוא - מכיון שבגדרי דיני ממונות - אין כאן נזק ניכר בחפץ הניזוק ורק בגלל ההלכה של כסדרן - אין לפרשיות אלו שוויות ממונית, ובמקרה כזה התורה, וחז"ל לא חייבו לשלם את הגורם לכך אפילו לא בדיני שמים, כמו לגבי שומר שהשיב חמץ שעבר עליו הפסח.

2. כך מבואר בנתיבות בביאורים בסי' שה (ס"ק א), וכן נוטה שם גם דעת הקצות (ס"ק ב), וכן פסק הנתיבות בביאורים בסי' שסג (ס"ק א) שאפילו באופנים ששומר שכר פטור מלשלם עבור החפץ שאבד כגון שהיו בעלי החפץ עמו בשעת קבלת השמירה, או אומן שנפטר מלשלם על החפץ אם הזיקו בהיזק שאינו ניכר, למרות זאת הם לא יקבלו שכר עבור מלאכתם. מאחר והשכר משולם רק אם ישיבו בפועל השומר או האומן את החפץ השמור או המתוקן לידי בעליו. שרק אז נחשב הדבר שנגמרה מלאכתם, עבודה מגיע להם שכר מבעלי החפץ. ועיין בנתיבות (בסי' שסג, א) שמחמת כך פטור מלשלם לשומר שכר ששמר על החמץ שעבר עליו הפסח בפשיעתו.

ונראה לבאר את הדבר עוד יותר בנידון השאלה דנן. שאע"פ שהמגיה השיב לבעל התפילין את שלושת הפרשיות כשהן מוגהות, אולם עדיין נחשב שלא גמר את מלאכתו. מאחר ובעל התפילין התחייב לשלם לו עבור הגהת התפילין שתתיר לו להשתמש בפועל בתפילין לאחר ההגהה, ורק באופן הזה נגמרת מלאכת המגיה. והיות ובגלל המגיה אין בעל התפילין יכול להשתמש כעת בשלושת הפרשיות שהוחזרו לו, נמצא שהמגיה עדיין לא גמר לבעל התפילין את מלאכתו שהיתה - לתת לו תפילין הראויות לשימוש, אלא החזיר לו קלף כתוב, שצריך להניחו בגניזה. לפיכך מאחר ולא גמר את המלאכה אותה התחייב לעשות, שתמורתה סוכם עמו שיקבל את שכרו, בעל התפילין פטור מלשלם לו עבור הגהתו את שלושת הפרשיות.

מעלת המוסרים את עצמם וזמנם לעזרת יהודים

"ויאמר ה' אל משה, אספה לי שבעים איש מזקני ישראל, אשר ידעת כי הם זקני העם ושוטרי" (יא, טז).

נאמר בפסוק (יד) שמשה רבינו אמר לקב"ה, בגלל תלונות העם עליו שרוצים בשר, שהוא לא יכול יותר להנהיג לבדו את העם, ושיצרף אליו הקב"ה עוד אנשים שסייעו לו בהנהגתם. ועל זה אמר לו הקב"ה, שיקח שבעים איש מזקני ישראל, שהיו שוטרי בני ישראל וחסו עליהם במצרים, ובגלל זה הנוגשים המצריים היכו אותם. ובזכות זה, הם יתמנו כעת להיות מנהיגי ישראל שיסייעו למשה בהנהגת העם.

והקשה הר"ן בדרשותיו (דרוש ח), שהרי אין דבר יותר גרוע להנהגת העם, כשיהיו הרבה אנשים שניהיגו אותו. וזה מתכון בדוק לריב ומחלוקת, כאשר כל אחד חושב באופן שונה מחבירו, ורוצה שכולם יעשו כפי הבנתו. ולכן יש מלך אחד לעם ולא שני מלכים או יותר. וא"כ למה הקב"ה הורה למשה למנות שבעים מנהיגים?

כמו כן הקשו חז"ל במדרש רבה פ' בהעלותך (טו, כ), הרי עוד במצרים היו זקנים שהנהיגו אותם, כמו שנאמר למשה בספר שמות (ג, טז) "לך ואספת את - זקני ישראל", ואם כן היכן הם אותם הזקנים?

למה מתו זקני ישראל שהיו במצרים?

על הקושיא היכן זקני ישראל שהיו במצרים, מתרץ המדרש שם (טו סעיפים כ, כד) שני תירוצים. תירוצ אחד - שזקנים אלו נהרגו ע"י הערב רב על שלא רצו לעשות להם את העגל, יחד עם חור בנה של מרים הנביאה.

תירוצ שני מתרץ המדרש - שהם הסתכלו בשכינה בזמן מתן תורה שלא בדרך כבוד, ועליהם נאמר בסוף פ' משפטים (כה, יא) "ויחזו את האלוקים - ויאכלו וישתו" ואמרו חז"ל, מתוך לב גס בשכינה וכו'. אלא כיון שלא רצה הקב"ה להשבית את שמחת קבלת התורה, השאירים בחיים. וכשהאספסוף התאוה לאכול בשר, פרע להם הקב"ה והרגם. ולכן נאמר במדבר (יא, א) "ותבער במ אש ה' - ותאכל בקצה המחנה" והכונה היא - שאש ה' כילתה גם את הרשעים מהערב רב, וגם את הסנהדרין שהיו - הקצינים שבמחנה מלשון חשיבות.

הסיבה שהקב"ה אמר למשה למנות עוד שבעים מנהיגים

והנה כדי לענות על שאלתו של הר"ן, כיצד הורה הקב"ה למשה למנות עוד שבעים זקנים שניהיגו את העם, הרי זה מתכון בדוק לריב ומחלוקת, כשישנם שבעים דעות בהנהגה. נקדים תחילה, שישנו הבדל מהותי בין השבעים זקנים שהיו במצרים, לזקנים שמינה כעת משה ע"פ צווי ה', וכדלהלן. הזקנים שהיו במצרים, היו אנשים מופלגים בתורה ויראת שמים. וכמו שכתוב במדרש - שהם היו הסנהדרין ששפטו את ישראל. ולכן בגלל הגדלות של כל אחד מהם - זכו לראות במתן תורה את השכינה הקדושה, כמו בני אהרן הגדולים נדב, ואביהוא כמבואר בשמות (כד, ט). וכתב שם בתרגום יונתן ב"ע (פסוק יד) שהם היו חכמי ישראל ושופטיו, ועליהם אמר שם משה "מי בעל דברים - יגש אליהם".

לפיכך ביחס לאנשים גדולים אלו, אם הקב"ה היה אומר למשה למנותם כמנהיגים - ודאי שהדבר יגרום למחלוקת גדולה, כי יש כאן שבעים דעות של אנשים גדולים. ולכן כל זמן שהם חיו - לא היה שייך למנות אפילו אחד מהם שיצטרף להיות מנהיג לעם בנוסף

למשה רבינו. ואפילו אם משה היה מבקש מהקב"ה עזרה בהנהגתו - בקשתו לא היתה נענית, כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל.

אולם לאחר מותם, בגלל בקשת משה מהקב"ה למנות לו אנשים נוספים שיעזרוהו בהנהגה, כתב הר"ן (בדרוש ח) שנהג הקב"ה בחכמה מופלגת. ואמר למשה למנות שבעים אנשים שהיו שוטרי בני ישראל במצרים, כלומר, שהתנהגו ברחמנות רבה כלפי בני ישראל, כשלא דחקו בהם לעבוד יותר קשה, אע"פ שמחמת כן הם הוכו בחוזה ע"י הנוגשים המצריים, ונגרם להם יסורים רבים. ולכן בגלל זכותם הגדולה שמסרו נפשם וגופם לסבול יסורים למען בני ישראל, שילם להם הקב"ה כעת שיתמנו למנהיגי שבטם, וסייעו בכך להנהגת משה רבינו.

מהיכן זכו שוטרי בני ישראל לנבואה, ולחכמה מופלגת

והנה למרות זכותם הגדולה, אולם הם לא היו חכמי ישראל ושופטיו, ומצד גדלותם הרוחנית - ודאי שלא היו ראויים כלל להנהיג את ישראל. וכל שכן שלא היו ראויים בשום אופן להתנבא. שהרי הרמב"ם (פ"ז מיסודי התורה) מאריך שם לבאר מהם התנאים שנדרשים לאדם כדי לזכות לנבואה, ושוטרים אלו היו רחוקים מאד מדרגות אלו.

אלא שהקב"ה בחכמתו הרבה עשה את כל שבעים השוטרים כענפים שיונקים מעץ אחד, שהוא - משה רבינו. נמצא ששבעים הזקנים לא קיבלו את חכמתם, ונבואתם ישירות מהקב"ה כמו כל נביא שראוי לכך מצד עצמו, ושעליו כתב הרמב"ם את התנאים שנדרשים להגיע לכך, אלא כל חכמתם ונבואתם היתה אך ורק ממה שמשה נתן להם מכוחו. ולכן כולם התנבאו אותו דבר, וכן הנהיגו את העם באותו האופן שמשה רצה, כי רק מחכמת משה ומרוחו הנבואית הם ינקו זאת. וכך גם כתוב (פסוק יז) שאמר הקב"ה וירדתי ודברתי עמך שם, ואצלתי מן הרוח - אשר עליך - ושמתי עליהם, ונשאו אתך במשא העם" וכו'. כלומר, כל מה שיש להם - זה ממך, וממה שאתה תתן להם. וכמו שכל התפוחים הגדלים באותו עץ, בגלל שיונקים מאותו השורש - הם שווים במהותם וטעמם, למרות שכל אחד גדל על ענף אחר.

ולפי זה אומר הר"ן, מובן שאין כאן שבעים דעות שונות, אלא כל השבעים איש - אומרים, מתנבאים, ומנהיגים בדיוק באותו האופן שרוצה משה רבינו שיהיה, כי הוא המעמיד שלהם, ורק ממנו הם ינקו את חכמת הנהגת הדור. נמצא שלמסקנה, משה רבינו וכל השבעים שהתמנו על ידו - הם דעה אחת בלבד, שהיא - דעתו של משה רבינו. ולכן כשכר על סבלם במצרים עבור בני ישראל - ניתן להם נבואה חד פעמית, ובאותו היום בלבד. אבל לאחר מכן, אע"פ שהמשיכו להנהיג את שבטיהם מכוחו של משה, אבל לא זכו יותר לנבואה, כי הם לא היו ראויים לכך מצד עצמם.

מהות גדלותם של אלדד ומידד

בשונה מהם היו אלדד ומידד, שנשארו השניים שלא נבחרו להיות מהשבעים זקנים, אולם הם זכו לנבואה מצד עצמם. וכדברי רבי שמעון במדרש, וכך גם כתב בתרגום יונתן ב"ע (יא, כו) ששניהם נשארו במקומם במחנה, ולא הלכו לאהל משה כדי לקחת את הפתק, כי אמרו שאינם ראויים להיות מזקני העם וממנהיגיו. לפיכך דווקא בגלל ענוותנותם הגדולה, שניכר מכך דרגתם הרוחנית הגבוהה, הם זכו להתעלות ולהיות בדרגה גבוהה כמו שאר נביאי ה'. ולכן נבואתם ניתנה להם ישירות מהקב"ה ולא

ממשה רבינו. ומסיבה זו נבואתם לא נפסקה, ולא היתה חד פעמית. כמו כן הם התנבאו על דברים אחרים ממה שהתנבאו שבעים הזקנים. כמבואר בתרגום יונתן ב"ע (יא, כו) שאלדד התנבא - שמושה מת במדבר ויהושע יכניס את בני ישראל לארץ. וזהו נבואה שברור מתוכנה שלא ניתנה למשה. ומידד התנבא - שהשלו יבוא מהים, ויגרם מחמתו אסון לבני ישראל שיאכלו אותו. ושניהם ביחד התנבאו, על מלחמת גוג ומגוג, ועל מלכות מלך המשיח וע"ש. ובנוסף לכך, שניהם זכו להיכנס לארץ ישראל עם יהושע, כאשר אלדד היה נשיא שבט בנימין, ומידד היה נשיא שבט אפרים, כמבואר במדרש רבה ס"פ בהעלותך.

חשיבותו ושכרו של עסקן לשם שמים, המתמסר לעזור ליהודים
נמצאנו למדים מכאן יסוד חשוב, שאפילו אדם שלא ראוי מצד גדולתו הרוחנית, אולם אם הוא מתמסר רבות לשם שמים ימים, חודשים, ושנים לטובת אחיו היהודיים בתחומים שבהם יש לו כישרונות ויכולות לעזור. ובפרט שידוע שבמקרים רבים נגרם לו מחמת כך סבל גופני, ונפשי רב, וכן כפיות טובה מהאנשים שעבורם הוא התאמץ רבות כדי לעזורם ולהעמידם על רגליהם. למרות זאת צריך אותו עסקן בעל החסד לדעת - שאין לו להתייאש או להישבר ולהפסיק את עסקנותו החשובה, אלא עליו להיות בטוח, שמלבד שכרו הרב שיקבל על מעשיו בעולם הבא, אפילו בעולם הזה נאמן הקב"ה שישלם לו שכר רב [ונדגיש, שלפעמים מסיבות שונות, בעולם הזה עיקר השכר למרות שבא מחמתו - משולם ליוצאי חלציו] ובמקרים רבים יושיעו אותו מהשמים בגלל עסקנותו בעין יפה בכל מה שקשור לבני, חיי, ומזוני וכו', ואפילו שע"פ מזלו, ובגלל דברים נוספים לא היה מגיע לו לזכות בהם, אולם בגלל שהוא מוסר נפשו לסבול למען בניו של הקב"ה - הוא יתוגמל בהתאם. וכלשון המדרש רבה בפ' בהעלותך (טו, כ): ללמדך - שהשווה הקב"ה את שבעים הזקנים - למשה רבינו שנאמר (יא, יז) "ונשאו אתך - את משא העם". ומכאן אתה למד - שכל מי [ומושמע אפילו אדם פשוט] שמוסר עצמו על ישראל - זוכה לכבוד, לגדולה, ולרוח הקודש, עד כאן לשון המדרש.

הליכות והלכות בדף היומי

ביבמות (צג).

קנין על דבר שלא בא לעולם

כתוב בגמ' ביבמות (צג). שרב נחמן סובר, שאם אדם מכר פירות של עץ דקל לחבירו, ובזמן המכירה - הפירות שנמכרו עדיין לא באו לעולם - הקנין לא חל, כי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, מאחר ואין לקנין על מה לחול. לפיכך גם כשהגיעו אח"כ הפירות לעולם - יכול המוכר לחזור בו מהמקח. וכך נפסקה ההלכה בשו"ע חו"מ (ס"ד, ד) וע"ש.

והנה דין זה קיים לא רק במכר, אלא אפילו אם אדם הקנה לחבירו במתנה דבר שלא בא לעולם - המתנה לא חלה, והמקבל לא זכה בכלום, אפילו כאשר יגיעו הפירות לעולם. כמו כן דין זה קיים, אפילו אם חולה שנמצא במצב אנוש שנקרא בחז"ל - שכיב מרע, יתן מתנה או ירצה להקנות דבר שלא בא לעולם כירושה לאדם אחר, ואפילו אם יזכה לו אותה ע"י קנין - לא זכה אותו אדם במתנה או בירושה. ולמרות שחז"ל תיקנו, שדברי שכיב מרע נחשבים כמו

עשיית קנין, אולם גדרם הוא, שדבריו נחשבים כמו קנין שעושה אדם בריא. והיות וגם אדם בריא שיקנה בקנין דבר שלא בא לעולם - לא יחול הקנין, כי אין לו על מה לחול, לכן גם כל דברי השכיב מרע ביחס לדבר שלא בא לעולם, מכיון שאין להם על מה לחול - לא זכה היורש או מקבל המתנה בכלום.

והנה למרות שהקנין לא חל, אולם כתב הרא"ש בב"מ (פ"ה, ס"ב לב) בשם רבינו תם, שאם הקונה לא חזר בו מהמקח, והפירות כבר הגיעו לעולם, והלך הקונה ותפס את הפירות שהוקנו לו, והמוכר ידע מכך ושתק - מועילה תפיסתו, וזכה הקונה בהם, מאחר ושתיק המוכר נחשבת כמחילה לקונה והסכמתו שיזכה בהם. ועיין בש"ך חו"מ (ס"ב) רט ס"ק ה), ובקצות החושן שם (ס"ק ד), ובנתיבות שם בחידושים (ס"ק ט) שהאריכו בנדון זה.

קנין על דבר שנמצא בעולם אבל אינו ברשות המוכר

ונוסיף עוד, שכל האמור לגבי קנין בדבר שלא בא לעולם קיים, גם ביחס לדבר שנמצא בעולם אולם עדיין אינו ברשות המוכר, והמוכר צריך לקנותו מאדם אחר. שגם ביחס לכך, מכיון שהוא מכר דבר שאינו ברשותו - אין לקנין על מה לחול, ולכן אינו חל. אולם הוסיף הרמ"א חו"מ (ס"ב, רט, ה) במקרה זה אם טרח המוכר וקנה את הדבר שמכר, והלוקח לא ידע בשעת המקח שאין למוכר את החפץ ברשותו או שהמוכר אמר לו בעת המקח שהחפץ אינו ברשותו, אבל הבטיח לקונה להשיג לו אותו, והקונה הסכים לכך, במקרים אלו מכיון שהמוכר טרח כדי לעמוד בדיבורו, ובנאמנותו - המקח חל. והמקור לדין זה הוא משו"ת תרומת הדשן (ס"ב, שכ), בתוספת דברי הט"ז חו"מ (ס"ב, רט, ה), והנתיבות שם בביאורים (ס"ק ח) וע"ש.

רשאי אדם לחייב את עצמו על דבר שלא בא לעולם או שאינו ברשותו

אולם אם המוכר מקנה לקונה את האילן עצמו שנמצא בעולם, לצורך קניית הפירות שיגדלו עליו ויבואו אח"כ לעולם, מושג שנקרא בחז"ל גוף - לפרי, במקרה זה מכיון שהאילן עצמו נמצא בעולם - חל הקנין עליו, אע"פ שהמכר היה על הפירות, וגוף האילן משמש רק כהיכי תמצוי שהקנין יחול עליו. ולכן מכיון שהקנין חל - אף אחד מהצדדים אינו יכול לחזור בו מהמקח, למרות שהפירות עוד לא הגיעו לעולם.

לאור האמור מובן יותר מה שפסק השו"ע חו"מ (ס"ב, ו) שכל אדם שמחייב את עצמו בדבר שלא בא לעולם או שאינו מצוי כעת ברשותו - החיוב חל מיד ואינו יכול לחזור בו, אע"פ שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. מאחר וכשמחייב את עצמו כגון שאמר בפני עדים אתם עדי, שאני מתחייב מעתה לפלוני סכום כסף מסויים, או חפץ אחר, או אם כתב וחתם בשטר שהוא מחייב את עצמו לפלוני לתת לו דבר מסויים, מכיון שהקנין חל על גופו, וגופו הרי קיים בעולם, יש לקנין על מה לחול - וההתחייבות חלה.

והנה החיוב על גופו קיים, אפילו למי שסובר שקנין שאתן לך או שאלך למקום פלוני - לא חל כמבואר בשו"ע חו"מ (ס"ב, רמה, א). מאחר ושם הקנין חל על הפעולה שמתחייב לעשותה, ומאחר והפעולה לא נחשבת דבר ממשי - לכן אין לקנין על מה לחול, וההתחייבות בטלה. משא"כ אם כתב וחתם בשטר שמחייב את עצמו לעשות או לתת דבר מסויים, מכיון שהתחייבות זו חלה על גופו שנמצא בעולם, חלה ההתחייבות, ואינו יכול לחזור בו לאחר הקנין.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מעייני החידוק

גליון 60 | שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

שאיין בגדי כהונה. ולכן מבואר במ"ב בסי' קכ"ח ס"ק קנ"ז דכהן אבל אין מברך משום דכתיב 'טוב עין הוא יבורך' וצריך להיות בשמחה ובטוב לבב בשעת הברכה, ומבואר דכל הענין של ברכת כהנים זה בגלל שלכהן יש עין טובה כמו שמבואר במשניות אבות הוי מתלמידיו של אהרן שהוא אוהב שלום ורודף שלום והוא זוכה להיות המברך בברכת כהנים וזה כוונת הרמב"ן דבזה הקב"ה הוריד לאהרן את חלישות הדעת שיש לו את הכח העצמי של טוב עין הוא יבורך וזה שייך גם בזמן שאין ביהמ"ק קיים. וגם חג חנוכה שמדליקין את הנרות בא מכוח מתתיהו ובניו שנצחו את היונים ברבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ואינו קשור לקדושה שקיבלו מהשמים להיות משרתים בבית ה' אלא זה מחמת כוחם העצמי מכוח התורה שזכו להיות שלוחים להעמיד את התורה על תילה בזמן גזירת היונים בימי מתתיהו וכו'. וכבר ביארנו בכ"מ מה ששמענו מרבותינו דזה גם הסיבה דטומאת נגעים בא ע"י אהרן ובניו כמו שמבואר דאפילו כהן עם הארץ וישראל ת"ח גדול צריך שהכהן יאמר טמא אפילו שאינו יודע הל' נגעים והטעם הוא כנ"ל משום דעיקר נגעים בא על חטא של גסות הרוח ועון לשה"ר וכיון דאהרן הוא רודף שלום ואוהב שלום רק הוא יכול לטמא את המצורע ולטהר את המצורע והארכנו בזה טובא ואכמ"ל.

יבואר עוד בפרשה בפסוק והאיש משה עניו

מאוד

בפרשת השבוע אחר הפרשה של "ותדבר מרים" וכו' כתוב "והאיש משה עניו מאד" וכו' וכבר הקשו המפרשים מה השייכות בין

יבואר דברי הרמב"ן בכוחו של אהרן ובניו גם בזמן שאין ביהמ"ק

בריש הפרשה בהעלותך את הנרות איתא דחלשה דעתו של אהרן הכהן לפי שראה חנוכת הנשיאים א"ל הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות, וברמב"ן הקשה על רש"י למה לא ניחמו בהקטרת הקטורת בוקר וערב ובמנחת חביתין ובעבודת יוה"כ שאינה כשרה אלא בו שנכנס לפני ולפנים. ותירץ הרמב"ן דעיקר הנחמה היה על חנוכת בית חשמונאי ובניו. ולפי התירוץ הראשון של הרמב"ן בכלל לא נחמו בנרות חנוכה אלא בחנוכת בית חשמונאי, אמנם בהמשך דברי הרמב"ן הביא שהוא במגילת סתרים שניחמו בהדלקת נרות חנוכה. והוסיף הרמב"ן בשם התנחומא בהעלותך [וכן במדרש רבה] א"ל הקב"ה למשה לך אמור להם אל תתיירא לגדולה מזאת אתה מוכן הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם, וסיים הרמב"ן שנרות המנורה שייך רק בזמן שיש ביהמ"ק אבל ברכת כהנים ונרות של חנוכת חשמונאי קיים אף לאחר החורבן. ובביאור הרמב"ן כבר ביארנו בכמה מקומות דכל העבודות של אהרן הכהן בזמן הבית הוא לא בזכות עצמו אלא זה כוח של איתערותא דלעילא והראיה דמבואר בגמ' דאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, משא"כ ברכת כהנים וחנוכת בית חשמונאי שזה קיים גם אחר החורבן מכיון שזה שייך לכוח העצמי של אהרן הכהן ועיקר הכוח זה מחמת שאהרן הכהן הוא אוהב שלום ורודף שלום לכן יש לו את הכוח של ברכת כהנים אף

שני הדברים, וראיתי בספר זרע שמשון דהאריך בזה שאמרו והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה שאם מחמת שקיים מה שאמרו בשבת פ"ח ע"ב ששומעין חרפתם ואינם משיבים ועונים הרי אף שאר הענוים עושים כן ששומעים חרפתן וכו', ומה נתחדש במשה יותר משאר הענוים שהתורה אומרת והאיש משה עניו מאד, ושמעתי לומר דחלוק משה רבנו משאר הענוים שבשאר הענוים יש את המדרגה של שומעין חרפתם ואינם משיבין ועונין ואצל משה רבנו איכא מדרגה יותר גבוהה שהוא צעק אל ה' אל נא רפא נא לה. ומזה רואים שמשה לא רק שלא השיב אלא גם התפלל אל נא רפא נא לה ובזה זכה להיות יותר עניו מכולם, וראיתי בספר זרע שמשון דהאריך דהדיבור של מרים הנביאה על משה שאמרה הרק אך במשה דבר ה' הלא גם בנו דיבר כי הם חשבו דכוח הנבואה של משה זה מחמת זכות ישראל וע"ז אמרו הרק אך במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר וע"ז כתבה התורה והאיש משה עניו מאד ללמדך שהכח של משה זה כוח עצמי מחמת הענוה מש"ה זכה לעלות לרקיע כמו שכתוב בסוטה פ"ק חד אמר אני את דכא וחד אמר אתי דכא ועיי"ש דהאריך בגמ' סוטה שמי שיש לו גסות הרוח הוא דוחק רגלי השכינה ועיקר הס"ד של האדם שהוא משים עצמו כשיריים, וזה הביאור מה שדוד אמר בתהילים יאכלו ענוים וישבעו יהללו ה' דורשיו. ועיי"ש דהביא בשם התומר דבורה שאין בכל המידות הטובות יותר חשובה מהענוה כמו שמבואר בגמ' ע"ז דף כ' ע"ב ענוה גדולה מכולם. ומזה רואים בכל הפרשיות של במדבר שעיקר הנפילות שהיו שם זה מחמת שלקו במדת הענוה ואולי לכן קרוי חומש במדבר בשם 'מדבר' שמדבר הוא מקום הפקר ואין שייך לשום אדם ולא שייך שום התנשאות וכל החומש קוראים בזמן קבלת התורה שהיה בסיני בהר הכי נמוך כמו שכתוב אני את דכא ללמדך שכל

ההצלחה של בנ"א זה תלוי במידות, ויסוד כל המידות זה מידת הענוה כמו שאומרים ולענוים יתן חן וזה מה שקורים בשבועות פרשת רות דכל הס"ד של רות שהיתה בת מלכים ועזבה את כל תענוגי העוה"ז שהיה בבית אביה משום דראתה את האמת שיש בעם ישראל והאמת זה הפנימיות של עם ישראל כמו שכתוב במסילת ישרים שהנפש של האדם אין לה שום הנאה מכל מעדני העוה"ז. ובזה הפכה רות את הקערה שאלימלך שהיתה צרה עיניו בעניים והלך ונדבק במואב בכוח הרע שלהם שהוא על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים ולבסוף מת ובאה רות והקימה מחדש את משפ' אלימלך ע"י שדבקה במידת הענוה כמו שביארנו במאמר הקודם על הפסוק ותאכל ותשבע ותותר שלקחה לקט כמו עניה וזכתה לתקן את הפגם של אלימלך ויצא ממנה מלכות בית דוד ומלך המשיח.

ובזה צריכים להתחיל את השנה של אחרי שבועות ללכת בדרכו של משה ואהרן ולחיות עם מידת הענוה וזוכים עי"ז לכל הטובות שבעולם וזה הפרשה של בהעלותך את הנרות שאדם מדליק את הנר כמו שאומרים נר ה' נשמת אדם הוא זוכה לעלות בבחינת בהעלותך את הנרות ובס"ד זכה אהרן שעיקר כוחו זה אוהב שלום ורודף שלום.

וגם במחלוקת ב"ש וב"ה שהל' כב"ה הכל זה מכוח הענוה כידוע, וכן שמענו שאומרים שכל הס"ד של הב"י שהתקבלו כל הפסקים בשו"ע זה מחמת שהיה עניו מאד ואף שבדורו היו הרבה שהוציאו ספרים עמו השו"ע מ"מ זכה הב"י להעמיד את ההל' על תילה משום שדבק במידת הענוה. וידוע שכל החורבנות עד דורנו דור יתום זה קשור הרבה למידת הגאווה. וה' יזכנו שנזכה להמשיך את קבלת התורה לכל השנה ע"י שנידבק במידת אהרן הכהן של אוהב שלום ורודף שלום.

לזכות ידידינו הרב משה והרב רפאל חסן להצלחה בכל העניינים ולע"נ אביהם הרב יהושע בן מרים ז"ל

לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הוא בזכותו ע"י ידידו משה בן שרה ומשפחתו

הפרשה המחנה

פניני חינוך בפרשיות התורה

הרב שלמה רוזנשטיין

בהעלותך גליון 94

ויעש כן אהרן

לא מקיימים את התורה 'ברוח הדברים'

בעולם המעשה, יש משימות שצריך לבצע אותם בצורה מדויקת ומדוקדקת לפרטי פרטים, ויש משימות שדי לבצע אותם רק באופן שבו המשימה מבוצעת ב'רוח הדברים' בלבד, כאשר אם 'רוח הדברים' של המשימה מבוצעת כפי שצריך, לא חייבת להיות הקפדה על ביצוע מדוקדק של המשימה כפי שהיא ניתנה ונכתבה מראש.

לכולנו מוכרת הסיטואציה שבה עומד התלמיד ומצטדק בפני משגיח או ראש הישיבה, מדוע יש לכם טענות עלי, הרי אני 'בסדר' אני 'מתנהג בסדר' אני 'תלמיד טוב'. נכון, לא הגעתי בשעה המדויקת לתפילה, אולי הקדמתי לצאת מאחד הסדרים ואולי אני ממלא עוד כמה פרטים ותנאים והנחיות שנדרשות ממני, אבל באופן כללי אני בחור טוב, אני לומד, אני יודע את החומר, אתם יכולים לשאול אותי שאלה על כל הסוגיות שלמדנו בחודש האחרון. מה שאומר התלמיד הוא - אני אמנם לא מבצע את המשימה בצורה מדויקת, אבל אני מבצע את רוח הדברים כפי שצריך. בשביל ראש הישיבה והמשגיח זה בוודאי לא מספיק, לעיתים אף הדברים חמורים מכך ויש קלקול גדול בהתנהלותו.

מצד שני, אנחנו מכירים את הסיטואציה שמנהל מעביר משימה לאחד מעובדיו, והמשימה נתקלה בקשיים לביצוע על פי הפרטים המדויקים שביקש המנהל. לאחר זמן מה כשהמנהל שואל את העובד האם המשימה בוצעה - העובד מצטדק ואומר "ביקשת ממני להעביר את המעטפה מהשולחן שלך לשולחן של המזכיר - אבל השולחן של המזכיר היה מלא במסמכים ולא התאפשר לי להניח את המעטפה על השולחן. במקרה זה, הכעס של המנהל יהיה בדיוק הפוך, הרי הבנת מה אני רוצה, ומה התוצאה שציפיתי לה, מדוע לא 'הגדלת ראש', מדוע לא ביצעת את רוח הדברים של המשימה ותחת זאת נכנסת לפרטים קטנים עם דיוקים שאינם הכרחיים ומהותיים לביצוע המשימה.

המדרש שמביא רש"י בתחילת פרשתנו על הפסוק 'ויעש כן אהרן - מגיד שבחו של אהרן שלא שינה', זוכה להתייחסות של רבים מפרשני התורה. וכי אזה שבח הוא משבח בכך שאהרן לא שינה, מדוע שישנה ח"ו את הציווי שציווה אותו הקדוש ברוך הוא, ואדרבה כיצד אף יעלה בדעתנו שאהרן הכהן ישנה מהציווי המדויק. הרמב"ן משיב על כך שבחו של אהרן היה לציון הזריזות שבה ביצע את המשימה, ועשרות תשובות ופירושים נוספים נאמרו כדי להשיב על שאלה זו.

בקיום המצוות ובהליכה על פי ציוויי של הקב"ה - אין מקום ל'רוח הדברים' בלבד, העשייה צריכה להיות מדויקת, המצוות

צריכות להיות מבוצעות ככתבן וכלשונן. כשהקב"ה מצווה אותנו ליטול אתרוג בסוכות - אין הכוונה לקחת אתרוג כלשהו באופן כללי, יש למצוות אתרוג הלכות ודקדוקים רבים כיצד הוא אמור להיראות בדקויות רבות ושונות. כשמתבקש מאיתנו לברך ברכה - אי אפשר לומר שביצענו את 'רוח הדברים' אך לא בצורה מדויקת והעיקר שרוח הדברים בוצעה. וכן הדבר בכל קיום המצוות בכל דבר שאותו מצווה אותנו הקב"ה.

קיום התורה והמצוות תחת ההגדרה של ביצוע 'רוח הדברים', יביא אותנו למצב שדומה להגדרה 'דתי בלב', ומבלי לזלזל חס ושלום ביהודים מאמינים שחשובה מאוד אמונתם ככל שתהיה ואהבתם לתורה ולמצוות, אך מי שרוצה להגדיר את עצמו כשומר תורה ומצוות - אינו יכול להסתפק בקיומה של התורה ובקיומן של המצוות על פי הנוסחה של 'רוח הדברים'. קיום התורה והמצוות הוא ע"פ ההלכה ודקדוקיה בדיוק כפי שנמסר, כפי שהורתה לנו התורה ובביאורם של חז"ל ופוסקי ההלכה.

לאהרון הכהן היו את כל הסיבות שבעולם לקיים את מצוות הדלקת המנורה תחת הגדרה של ביצוע ב'רוח הדברים', הוא היה גבוה מספיק ולא נדרש לעלות על המדרגות כדי להדליק את המנורה, הוא היה אונן על מות בנו ויכול היה להתפטר בהדלקת המנורה והעברת המצווה לכהנים אחרים, אך הוא לא שינה - דהיינו הוא קיים את מצוות הדלקת המנורה בדיוק כפי שהוא הצטווה עליה עם כל פרטיה ודקדוקיה, ללא שינוי כלשהו.

להגיד שבחו של אהרן שלא שינה בא ללמדנו בפרשה זו - שאת התורה והמצוות מקיימים לא על פי 'רוח הדברים' אלא ללא שינוי מהציווי המדויק שעליו הצטוינו.

▲ ▲ ▲

דָּבָר אֶל אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּךְ

שלך גדולה משלהם

למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים - מביא רש"י - לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבוט, אמר לו הקב"ה - חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות. ובמדרש מבואר עוד שהקורבנות - כל זמן שבהמ"ק קיים, הם נוהגים, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו.

הרמב"ן מעיר לבאר במה שונים הקורבנות מהדלקת המנורה, הרי גם הקורבנות וגם הדלקת המנורה נוהגים רק בזמן שבית המקדש קיים, ובמה מנחם אפוא הקב"ה את אהרון שהנרות לעולם מאירים בניגוד לקורבנות שנוהגים רק בזמן שבית המקדש קיים.

קשה לה מאוד לצער את חנה וכל מה שעשתה לא עשתה אלא כדי להביאה לידי תפילה, והיה בכך מסירות נפש ממש מצד פנינה. ובכל זאת, מה נורא היה עונשה וכל כך למה - כי הפוגע בחברו תהיה כוונתו אשר תהיה הרי הוא כמכניס ידו לתוך תנור אש שאין הכוונה הטובה יכולה לשנות בזה מאומה, העונש על עבירה שבין אדם לחבירו היא מציאות טבעית - כשם שהאש שורפת בדרך הטבע.

^ ^ ^

וְהָיָה בַּמַּעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה בַּקֶּשֶׁה וְזָהב עַד יִרְכָּה עַד פְּרוּזָה בַּקֶּשֶׁה הוּא

מדוע התקשה משה רבינו במעשה המנורה

ובהקשר זה של חובת הזהירות בין אדם לחבירו נחזור לראשית הפרשה, הנה זה עתה עברנו את חג מתן תורה, וכלל הדרשנים היטיבו להזכיר לנו את החלום הנשגב של מתן תורה - ויחן שם ישראל כנגד ההר - כאיש אחד בלב אחד. שוב ושוב חידדו באזנינו את חובת האחדות ומעלותיה ואת הסכנה הגדולה שיש בפירוד לבבות. וכך גם יישבו את השאלה המפורסמת על הפיוט שאנו אומרים בהגדה של פסח "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו", והרי כיצד ניתן לומר זאת? וכי יש ממש בעמידה לפני הר סיני ללא קבלת התורה? אלא - שהעמידה בתחתית ההר כדי להגיע למצב הנשגב של כאיש אחד בלבד אחד - דיינו, זו כבר מעלה שאין למעלה ממנה.

ושאלני אדם בחג השבועות, האם באמת יתכן מצב כזה אוטופי שבו כלל ישראל יהיה כאיש אחד בלבד אחד? האם אין זה חלום? כיצד יתכן שכך יהיה? והלא גם דברי ימי ההיסטוריה וגם המציאות כיום כל כך רחוקים מאפשרות למצב כזה.

מובא שבשנת תרפ"ה ביקר ה'דברי שאול' ממחז'ץ בפעם הראשונה בארץ וביקר גם אצל סר הרבט סמואל, הנציב העליון הבריטי, שהיה מזרע ישראל.

תוך כדי שיחה אמר לו הנציב: ישתדל נא הרבי לעשות שלום בין המפלגות המסוכסכות בישוב היהודי בארץ!

השיב האדמו"ר לנציב: חז"ל מספרים לנו, שבשעה שציווה הקדוש ברוך הוא למשה על עשיית המנורה, התקשה בכך משה. ואף על פי שהראהו ד' באצבע את מעשה המנורה, ככתוב: "זה מעשה המנורה" לא יכל משה לעשותה, עד שאמר לו הקדוש ברוך הוא: השלך את כיכר הזהב לשאר, והמנורה נעשית מאלה!

לכאורה, תמוהים דברים אלה של חז"ל, הרי במקרה דנן הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו הוא הרב, ומשה רבינו בחיר האדם הוא התלמיד, ובכל זאת מתקשה כאן משה לתפוש את מעשה המנורה?

אלא שעל המנורה נאמר, שהיתה "מקשה אחת זהב טהור", כדי לסמל את האחדות השלמה של כל חלקי העם, עד ירכה - האנשים הפשוטים. הניצבים בתחתית סולם המעמדות, "עד פרח" - הגדולים והחשובים שבעם. על משה הוטלה אפוא המשימה הכבירה לאחד את כל חלקי העם לחטיבה אחת, ובכך התקשה גם משה רבינו, עד שזכה לסיעתה דשמיא מיוחדת. ואף עתה, נוכל להגיע לאחדות ישראל, רק אם יערה עלינו ד' רוח ממרום, שתבטל את יצר הפלגנות השרוי בתוכנו.

^ ^ ^

הרמב"ן מבאר שהכוונה היא להדלקת המנורה ע"י בית חשמונאי והזכות הגדולה של חידוש העבודה בבית המקדש על ידי צאצאיו של אהרן בתקופת החשמונאים, אך רבים מפרשני התורה ממשיכים להקשות ולבאר ולברר את דברי המדרש על כך שהדלקת המנורה לעולם נוהגת.

שבט לוי נבחר להיות שבט מורי ההוראה וההדרכה לעם ישראל לאורך כל הדורות, הדלקת המנורה והציווי שאל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות היא חלק מאותה שליחות של שבט לוי להיות מוסרי התורה לאורך כל הדורות וכפי שכתב הרמב"ם "הבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך ה' ולשמור מצוות אברהם וציווה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה כדי שלא ישתכח הלימוד". על אהרן ובניו הוטלה המשימה לכוון את ליבם של ישראל באחדות אל עבר הנר המערבי, ללמדם תורה ומצוות כדי שליבם יהיה מכוון לשמים.

כאשר חולשת דעתו של אהרן הכהן על כך שהוא לא זכה להקריב את הקורבנות, אומר לו הקב"ה 'שלך גדולה משלהם שאתה מיטיב את הנרות', ועל כך מבאר המדרש שהקורבנות נוהגים כל זמן שבית המקדש קיים אבל הנרות - לעולם אל מול פני המנורה יאירו, כי תפקידו של אהרן להדליק את הנרות דהיינו להאיר את עיני ישראל באור התורה, להדריך אותם, להורות הוראה וללמד את דרך השם, תפקיד זה לעולם קיים. תפקיד זה בא לידי ביטוי בהצלחת שבט לוי לגרום לכל קני המנורה דהיינו לכל חלקי עם ישראל, להיות מאירים ומכוונים לנו המערבי, להיות מאוחדים בשמירה על התורה וקיום המצוות.

^ ^ ^

וְהָיָה בַּמַּעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה בַּקֶּשֶׁה

זכית מעשה מרים

לצד זכירות נוספות כגון זכירת מעשה עמלק, זכירת יום השבת, מופיעה גם המצווה שלפי חלק ממוני המצות היא מצוות עשה מדאורייתא - לזכור את מעשה מרים.

כבר נכתב רבות אודות המצב של "הבין אדם לחבירו" בדורינו, ומסתבר שאין זו רק רעה חולה של דור זה. אך הדברים הופכים בדורינו להיות ברורים יותר ויותר שכעומק ההקפדה בדור האחרון על כל קוצו של יוד בעניינים שבין אדם למקום וההקפדה על כל כלל המצוות ודקדוקיהן, כך גובר הניסיון התמידי והיומיומי לקיים כהלכה את המצוות שבין אדם לחבירו.

די לראות את הפער בין הזכירות השונות שמבין 6 הזכירות, כמו זכירת מעשה עמלק שעל דקדוקיה יש שמתרוצצים בין בתי כנסת שונים כדי לשמוע את כל סוגי הנוסחאות בכל סוגי הכתב. ומנגד, זכירת מעשה מרים שמשמעותו היא אחת, הזכירה שלא לדבר לשון הרע, שלא לפגוע באחר, להקפיד על מצוות שבין אדם לחבירו, כאשר במקרה זה דומה שנעשות התרוצצויות הפוכות.

הגר"ח שמואלביץ מאריך לבאר במאמרו "זכירת מעשה מרים" על חובתנו לזכור ולהבין את גודל חומרת האיסורים שבין אדם לחבירו. הוא מביא במאמרו דוגמאות רבות מחז"ל על כך שאף בשוגג או באונס, אם נגרם לאחר צער על ידו, הוא נענש.

ואפילו כאשר האדם פוגע בחבירו מתוך כוונה טובה וחיובית ולשם שמים! כמו שמצינו בפנינה שאמרו חז"ל שלשם שמים התכוונה - ואף על פי כן נענשה באופן חמור כל כך שמתו כל בניה. ואף על פי שפנינה צדקת גמורה היתה, ובוודאי שהיה

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 326
סיון תשס"ב

עריכת תכנית להקמת עירוב חדש ליישוב בדרום

בתחום הפעילות לבדיקת עירובים, הגענו בשבוע האחרון ליישוב חדש שעדיין לא ביקר בו איש עירובין מומחה, והרב של הישוב קרא לנו שנבוא להדריך אותו כיצד לתקן את העירוב. במקרה זה הוא ידע שהעירוב אינו שלם, וצריך לעשות הרב עמודים חדשים, כמו כן הוא אמר שהסתמכו בהרבה מקומות על עמודי העץ של קווי הטלפון, והם כבר לא יכולים לשמש את העירוב כי הבתים התרחבו והחוטים עוברים על הבתים. הוא התכוון מראש שנעשה תכנית חדשה לגמרי, אך בכל זאת היו כמה מקומות שהיה קו עירוב ישן שנמצא במצב סביר. במקומות אלו השתמשנו בקו הישן, עם תוספת של כמה עמודים במקומות שהוא אינו טוב.

בסיור זה פגשנו הרבה מקומות שהאחראי ניסה לעשות דבר טוב, ובפועל זה היה פסול. במקום אחד הוא חיבר את החוט לצנור ניקוז שיורד מהגג של המחסן, והתכוון שהצנור יהיה העמוד של העירוב. והנה בעיקרון זה יכול להיות כשר

אם החוט נמצא מעל הצנור ולא מהצד, אבל כאן היתה בעיה אחרת, שהצנור לא התחיל מהקרקע ממש, אלא מגובה של כארבעים ס"מ, והרי הוא כמחיצה תלויה ג' טפחים, שהגדלים יכולים לבקוע תחתיה, ואין שמה מחיצה. [ודין זה נאמר גם בלחי ובעמוד של צורת הפתח, כמבואר בס"י שס"ג ס"ז וי']

עמוד תאורה שימרחב בתהיתו, הבדל בין ישר לעקום

במקום אחר בסוף הישוב, היה חוט קשור לעמוד תאורה ירוק. והנה בעמודי התאורה קשה לקשור את החוט מעל העמוד, כי אין בראשו וו או ברזל כלשהו, לכן בדרך כלל קושרים את החוט מסביבו, אלא שבצורה זו ברוך שאינו כשר לעירוב כי החוט מהצד. אבל כיון שבתחתית העמוד מסוג זה יש חלק רחב יותר, א"כ אפשר להחשיב את החלק התחתון כמו לחי, והחוט שבציד העמוד העליון, הרי הוא מעל ראש העמוד התחתון הרחב. אבל כל זה נכון כאשר העמוד ישר מאוד, שאז אם נמדוד קו ישר מהעמוד התחתון, יוצא שהחוט מכוון מעליו, אבל כאשר העמוד עקום, אין שום היתר בזה, כי החוט אינו מכוון מעל ראש החלק התחתון. לכן אי אפשר להכשיר את העמוד הזה אפילו בדיעבד.

[ויש להוסיף שגם בעמוד שאינו עקום כל כך, ואפילו כאשר במראה עין נראה ישר, מצוי מאוד שיש עקמומיות קטנה, שהחוט כבר אינו מעל החלק התחתון, וצריך בזה זהירות גדולה. ומי שמתמחה בכך יכול לדעת לבדוק ולראות את השינוי, אבל באופן כללי רצוי שלא להשתמש בפתרון זה, מחמת החשש המצו לצערנו, שעשו כן ולא הבחינו שהעירוב היה פסול זמן רב.]

עמוד אחורי גדר של חצר ואינו כנגד הרשוה

בהמשך הבדיקה ועריכת התכנית, היו שני מקומות שנתקלנו בעמוד תקין אבל יש בו בעיה הלכתית שקשה קצת להסביר אותה ולהראות

מעמדים מיוחד לרגל סיום מהזור הוף, וחלוקת תעודות בימים אלו נבחנים עשרות אברכים שלמדו במסגרת השיעורים של העירובין למעשה, ורכשו ידע עצום ומעשי בהלכות הקשות והמורכבות. כל האברכים מציינים את החיבור שנוצר להם לקיום ההלכה ושמירת השבת, בעקבות הלימוד במסגרת זו, מחמת שהם כעת מבינים מה הם רואים, מבינים כיצד מקפידים על כל פרט, והיכן לא מקפידים כל כך. וכעת לאחר שהשלימו את הלימוד, חוזרים עליו ונבחנים עליו, יתן ה' שיזכה כל אחד לזכות לידיעת התורה בשלימות, ולדעת את ההלכה למעשה על בוריה.

בשבוע שעבר לפני חג השבועות, התקיים מעמד הסיום בבני ברק, בביהמ"ד יוצאי ארצות תורה, בו השתתפו עשרות אברכים שהשתתפו במסגרות שהתקיימו בבני ברק. במעמד הסיום חולקו תעודות הצטיינות לעשרים אברכים שעברו את המבחן והצטיינו בידיעותיהם הנפלאות.

בעוד שבוע יתקיים בעז"ה מעמד הסיום וחלוקת התעודות בעיר פתח תקוה, לקבוצת האברכים מכולל לומדיה במרכז העיר, שעמלו במשך כחצי שנה על לימוד ההלכות, בצורה יסודית ומקיפה, במקביל ללימוד המסכת במסגרת הכולל, והרחיבו ידיעותיהם בחלק המעשי בהלכות עירובין. מסלול זה הינו דבר חדש בעיר פתח תקוה, והדבר גרם להתעוררות גדולה. כבר בשלב זה יצאו כמה אברכים מתוכם לבדיקת עירובים במקומות שונים, והביאו התעוררות לתיקון העירוב באזור מגוריהם, ושוקדים כעת להביא את התיקון בפועל בס"ד.

לרגל המעמד המיוחד, התקיים שיעור עם מצגת מיוחדת, שיהיה פתוח לכלל הציבור הפתח תקואי, ובו נבאר בס"ד את הנושאים המרכזיים שמתמודדים איתם מפקחי העירובים בזמננו, ואת הדברים החשובים שאי אפשר להקפיד עליהם בכל עירוב, ובעבורם עושים את העירובים הפנימיים, על מנת שיהיה עירוב בדרגה שבני התורה יוכלו לסמוך לטלטל בו כהלכה.

[כמובן שלא בכל שכונה יש אותם אפשרויות, ויש מקומות שגם העירוב הפנימי נסמך על קולות מסוימות, כגון בנושא רשות הרבים לדעת השו"ע, ומש"כ המשנ"ב שבעל נפש יחמיר כשיטה זו, וכן בנושא השכירות מגוי ומומר. ובשביל כך אנו במוקד העירוב עומדים בקשר עם למעלה ממאתיים עירובים שכונתיים ברחבי הארץ בקהילות הקודש, ומעדכנים את השואלים שמעוניינים לדעת מהי רמת הכשרות באמת בכל מקום].

הודעה משמחת לתושבי העיר פתח תקוה

לרגל סיום מחזור לימוד הלכות עירובין למעשה והכשרת עשרות בודקי עירובין

יתקיים שיעור מיוחד בליווי מצגת

על הנושאים המרכזיים שמתמודדים מפקחי העירובים בזמננו ועל המעלות וההידורים שנעשים בחלק מהעירובים המעמד יתקיים בעז"ה

ביום חמישי פרשת שלח, י"ז בסיון, בשעה 7:45

בהשתתפות רבני העיר שליט"א

הציבור היקר מוזמן להשתתף לכבודה של תורה

סוף סוף עיקר העמוד הוא למטה, וזה נמצא ברשות היחיד אחרת ודו"ק בזה.

העמוד בעירוב בטבריה יכול להיות שלך!

עלות צורת הפתח אחת, 2 עמודים - 1900 ₪
הנצח את יקירך והעמד להם זכות לנצח!
חדש! ניתן להנציח את שם התורם על העמוד.
לתרומה ולמסירת שמות
דרך נדרים פלוס, בתוך קופת מוקד העירוב,
לפרויקט הקמת העירוב בקרית שמואל בטבריה
או על ידי נציג בטלפון - 0548483320

בדיקת מתחם סגור שגם בו התגלתה בעיה המורה בשבוע האחרון נסענו לבדיקת מתחם של מוסד שמשכירים אותו לציבור, והמתארחים ביקשו ליתר ביטחון לוודא שהמקום מוקף גם מבחינת כשרות העירוב. הגענו למקום והגדר היתה שלימה, ובכל זאת התברר שיש בעיה דוקא בשער בכניסה, כיון שרוב השער היה גבוה ג' טפחים מהקרקע, וא"כ גם כשהוא סגור יש פירצה למתחם.

הנהלת המקום עשתה צורת הפתח כמה מטרים לפני השער, אך גם שם היתה בעיה, שאחד מהעמודים הותקן על קיר קטן, ולגבי עירוב מחשבים מהקרקע שלמטה [כשאין שטח רחב ד' על ד' על גובה הקיר], וא"כ אין להכשיר את הפתח בצורה כזו. קראנו לצוות המקום להעיר את תשומת ליבם, והם נענו ברצון לתקן את הדבר, אך למדנו מכאן, שאפילו מקום סגור ומגודר צריך בדיקה בצורה הלכתית מקצועית, לשים לב לבעיות המצויות.

לקראת ימי בין הזמנים

נא זכרו לפני ששוכרים מקום לשבת

לברר על כשרות העירוב

כדי למנוע עגמת נפש

כאשר מתברר שאי אפשר לצאת לטייל

וכדי לא להיכשל בטלטול במקומות

שאינ עירוב כשר

לבירורים על מקומות ברחבי הארץ

"מוקד העירוב"

054-84-83320

את מקורה, אבל זו אכן בעיה הדורשת תיקון. ודין זה אנו לומדים כעת במסגרת שיעורי העירובין למעשה, בדין עמוד אחורי הכותל או שווה עם הכותל, שאם העמוד נמצא אחורי קיר ואינו כנגד הפתח, יש מהאחרונים שכתבו שהוא פסול, משום שאינו ניכר וסותם כנגד הפתח, [ויש בזה כמה נוסחאות באחרונים, עם נפק"מ ביניהם, ואכמ"ל]. ובאופן שהעמוד נמצא מאחורי בית או חצר מוקפת גדר בפני עצמה, שזה נקרא אחורי רשות אחרת, חייבים לתקנו ולהעבירו אל פני החצר, שיהיה כנגד פתח העירוב.

דין זה אינו מפורש בשו"ע, וגם לא במשנ"ב, ובכל זאת הוא דין שנפסק להלכה, וכך מורים רבני זמנינו גם כלפי עירובים עירוניים, שצריכים לתקן שלא יהיה עמוד אחורי בית או חצר. כמובן שמקור הדין מבואר בכמה אחרונים, אבל ההלכה אינה מפורשת כל כך. ובספר נתיבות שבת כתב להקל באופן שהחוט הולך באלכסון והוא ניכר לעומד בהמשך החוט, אבל באופן שעובר על קיר החצר ואינו ניכר גם מהמשך הפתח, אינו כשר. לפ"ז צריך להוציא את העמוד ממקומו ולהעבירו אוו אל הקיר שלפני החצר.

עמוד מושתל בתוך קיר בטון פסול

במקום אחר היה עמוד יפה עם החוט מעליו, אבל כשהתקרבו לעמוד שמנו לב שהוא נמצא בתוך הקיר. השכן הנחמד שעשה קיר סביב לחצר, השאיר את העמוד במקום ויצק את קיר הבטון כשהעמוד נמצא בתוכו. הוא התכוון לטובה כדי לא לפגוע בעירוב, אבל זה פוסל את העמוד מעיקר הדין. גם דין זה אינו כתוב מפורש, אבל הוא יוצא מתוך דברי הראשונים והפוסקים, כפי שבארנו במסגרת שיעורי העירובין, דכיון שבכל מחיצה פני המחיצה הם גודרים את הרשות, ולא המילוי שבתוך הקיר, ממילא יוצא שגם אם נחשיב את הקיר כתחילת העמוד, יוצא שכעת צורת העמוד היא כצורת קיר ארוך, וקיר ארוך אינו כשר לעמוד של צורת הפתח. [ואין לדמות את העמוד לדברי הגמ' בעירובין לגבי לחי שמוסיף כהמשך לקיר ארוך, שאם עושה אותו שווה לכותל אינו כשר כי אינו ניכר, ואם עושה אותו קצת יותר גבוה הוא כשר, מפני שניכר. אינו דומה לכאן, כי שם העמוד מתחיל מהקרקע אלא שחסר לו היכר, וע"ז מועיל שמאריך יותר, משא"כ כאן שאין העמוד מתחיל מהקרקע, ולא יועיל היכר לדבר שאין לו דין מחיצה כראוי לעמוד של צוה"פ].

עמוד שהוקף בגדר וראשו יוצא מהוץ לגדר

שאלה מענינת סביב ענין זה, נדמנה לנו בעת שבדקנו ישוב במרכז הארץ, יחד עם כמה אברכים שהשתתפו בשיעורים ובאו להתקדם בידיעות למעשה. היה עמוד צמוד למבנה גדול, ששימש לצורת הפתח כשרה שהגיעה עד המבנה, וממנו והלאה השתמשו בגדר של המבנה, אך מחמת איזה סיבה לא ידועה, הוסיפו גדר סביב לעמוד שהתחברה למבנה משני הצדדים, ויוצא שכביכול העמוד נמצא בתוך רשות היחיד נפרדת. דין זה מפורש במשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שהוא פסול.

אלא שהעירו האברכים שנחשב את הגדר כמו לחי, ויהיה כשר מדין הלחי. והתשובה היא כיון שהעמוד כאן היה עקום, וראשו יוצא מחוץ לגדר, א"כ החוט אינו עובר מעל הגדר, והגדר אינה יכולה להיות לחי. ומ"מ לגבי לפסול את העמוד היא פוסלת אפילו שראשו יוצא לחוץ, כי

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

ע"ז כל החיים. יש המון סיפורי מופתים על אנשים שהלכו לקבר שלו וקיבלו ע"ע שלא לדבר בתפילה וזכו לראות ישועות שלא כדרך הטבע. [שאלו אותי כמה זמן צריך לקבל ואמרתי שנה, אני מבין ששנה זה ויהי לתקופות הימים, 'ימים' זה שנה, יוסף הצדיק ישב י"ב שנה בבית-הסוהר, שנתיים על שאמר 'כי אם זכרתי' 'והזכרתי', ועשר שנים על מה שדיבר על האחים, על כל אח שנה, אז רואים שעונש - זה שנה! ואם רוצים לזכות לברכה זה שנה].

אני מכיר הרבה עובדות וסיפורים שהיו. ראיתי ספר עם סיפורים על ניסים שהיו שם. לדוגמא, הסיפור על ילד שבלע בורג, ויש שם תמונה עם צילום איך שרואים את הבורג בתוך המעיין, ולהוציא את זה היה צריך ניתוח מסובך עם נזק לילד והרופאים התבוננו איך לעשות את הניתוח עם כמה שפחות נזק לילד, כך או כך. בינתיים האבא שהיה בלונדון ביקש ממכר שילך לקבר של ה'לעלובער' ויבטיח שם בשמו שהוא לא ידבר בביהכנ"ס וגם יחזק אחרים לא לדבר. אחרי יומיים לפתע הבורג יצא. הרופאים השתוממו. זה לא כמו בורג בקנה בווטש שאדם אוכל ויוצא, במעיין זה מסובך.

ושמעתי פעם שהרבה מויזניץ נפגש עם הרבי מלעלוב וסיפרו זה לזה מהצרות של כלל ישראל, ואמר הרבה מלעלוב "אם החרש תחרישי בעת הזאת", אז "רווח והצלה יעמוד ליהודים", ועכ"פ רואים שיש ענין לקבל ע"ע לא לדבר וע"ז לזכות לישועות גדולות.

אז אם בונים ביהכנ"ס וחושבים לש"ש זה דבר גדול מאוד! בזהוה כתוב דברים נוראים על ביהכנ"ס, הרי זה מקום השכינה: **בית כנסת** - אומר הח"ח וזה כתוב בזהוה - זה מעין ביהמ"ק, השכינה שורה בו; מי שמבין את זה טוב, לא יהיה מסוגל לדבר בביהכנ"ס. **בית הכנסת** כזה שתפילה זה תפילה, ולא מדברים באמצע, יש לו יסודות איתנים וחזקים, אף פעם לא יקרה בו שום מקרה רע ופגע רע, וחופץ מזה יש זכות מיוחדת להתפלל פה, מקום כזה קדוש שלא מחללים את הקדושה שלו, המקום פתוח והתפילות מתקבלות בו. **ואם מחנכים בית-כנסת ומקבלים על עצמנו למשך שנה בל"ג כמו שאמרנו מ'ברוך-שאמר' עד אחר 'תתקבל', ובשבת יש גם את החלק של ה"שבעה**

כמה משמח לראות אנשים שמשעבדים את כל ישותם לתורה הקדושה! השבוע נכנסו בני קהילת הקודש 'שומרי-שבת' בראשות המרא-דאתרא הגאון ר' שבח-צבי רוזנבלט שליט"א לבית-מדרשם החדש, מְשֻׁקְנֵי-כְבוֹד ברחוב רמב"ם פינת שמעיה, אחר שהיו כמה שנים בשכירות ברחוב רמב"ם פינת אבן-גבירול.

ודאי זו שמחה עצומה. לעבור ממקום שאינו מהודר כל-כך למקום מהודר ומפואר. ודאי, אבל, תשמעו מה עיקר השמחה שלהם. **'זַפְנוּ לְקִדְשׁ'!**

זו אחת המודעות המרכזיות שנתלו שם בפאר והדר הודות לתרומת אחד-מיוחד שכבוד-שמים בוער בקרבו!

'כבר שנים שאנו לא זוכים להתפלל במקום בו יש קדושת בית כנסת' - ממשיכה המודעה - 'וכעת, בזמן נרגש זה, בו אנו זוכים להכנס אל מקום מקודש בקדושת בית כנסת, נשמור בכל כוחנו על הקדושה!!!'

זו הסתכלות של אנשים שהתורה הקדושה היא חייהם! זה מקום ללא קדושת בית-כנסת וזה מקום עם קדושת בית-כנסת! וכי שייך להשוות ביניהם?

ולא זו בלבד. לפני שנכנסו בני הקהילה הקדושה לבית-הכנסת-החדש בפועל, טרחו והתכנסו עם הגה"צ ר' יצחק קולדצקי שליט"א להתחזק בעניין 'מורא-מקדש', כדי לעורר את הלב לשמור על קדושת בית-הכנסת. והרי לפניכם חלק מהדברים שנאמרו על-ידי הגה"צ ר' יצחק קולדצקי שליט"א בכנס החיזוק:

כבר יש בניין, פחות או יותר, לשם מה מתאספים? רוצים לשמוע דברים, מה עושים בשביל קידוש ד'! אז קודם כל על-ידי זה לבד כבר נפתח "ספר זכרון".

הקידוש ד' הכי גדול הוא שנבנה עוד מקום תורה ועוד מקום תפילה, אבל צריכים לראות שזה יהיה קידוש ד' ולא חילול ד'.

דבר ראשון - מה שכולם יודעים, כשלא מדברים בתפילה בחזרת הש"ץ ובקדיש זה קידוש ד'! רבינו-יונה כותב "מספרים שבחו של הקב"ה", אם אדם מדבר באמצע איפה הקידוש ד'?

ואם המשנה-ברורה מביא שבת-כנסת נחרבו בשביל זה, ולפני שנתיים - דבר שלא קרה בהיסטוריה מאז החורבן - כל בתי הכנסת בעולם נסגרו; התרגלנו לזה, חודשיים היינו בחוץ, התפללנו בחצירות וכו', וכשחזרנו בתשובה ועשינו חיזוק והחלטנו שאין פלאפונים בשעת התפילה, ד' החזיר אותנו. לא הם זורקים ומחליטים, הכל מאת ד'. וכשהתחזקנו ד' החזיר אותנו. עכשיו מידה טובה מרובה, אם נחרבים בתי-כנסת בשביל שמדברים באמצע אז כמה בתי-כנסת יבנו מזה שלא מדברים, אנחנו לא יודעים מה זה שכן, אבל הנה נעשה חשבון, חמש מאות בתי כנסיות יבנו בזכות זה שלא מדברים.

כמה חשוב חיזוק שעושים, "זה שער השמים" - אין דיבורים מתחילת התפילה - מ'ברוך-שאמר' עד אחרית תתקבל. בשבת, הרי התפילה ארוכה, אפשר לחלק את התפילה לשלושה חלקים: א) שחרית לבד, מ'ברוך-שאמר' עד 'תתקבל'. ב) שבעה קרואים, מה'ברכו' הראשון עד 'מפטיר' [אני לא זוכר מה כתוב במ"ב על בין שבעת הקרואים ל'מפטיר'; בין גברא לגברא הרי אסור לדבר, השאלה היא בין שבעה קרואים למפטיר האם מותר או אסור]. ג) מוסף, מהקדיש שלפני שמו"ע עד אחרית 'תתקבל'. ומנחה מהקדיש ובא לציון עד אחרית 'תתקבל'. אין לתאר ואין לשער איזה ישועות יהיו בעז"ה אם נזכה לעמוד בזה.

היה פה בב"ב רבה, הוא נפטר בי"כ, הרבי מלעלוב זצ"ל, הוא מאוד נלחם

1. וכאן סיפר הרב דניאל טכאו שליט"א להגרי" קולדצקי שליט"א שבאופרוף של בן של מרן הגרמ"ל זצ"ל אמר לו הגרמ"ל שאת ה"מזל טוב" יגידו אחרי מפטיר, ואמר הגרי"ק שליט"א דא"כ לדעת הגרמ"ל יש עוד שתי דקות, עד אחרי המפטיר, ויש שפקפקו שזה מידת חסידות.

לעילוי נשמת רבן של כל בני הגולה מרן שר התורה רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוקלה"ה

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, הג"ר מנחם מנדל בן שרה בילה, מזכה הרבים הג"ר אברהם בן שרל, הג"ר ראובן בן טלאת, רפאל בן רייזל. ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל ויונה בן שרה אסתר. ולעילוי נשמת ה"ה מרת רוחמה רחל בת הג"ר יוסף ע"ה.

קראים, [ולפי הגרמ"ל עד אחרי מפטיר], ומוסף עד 'תתקבל' וגם מנחה ומעריב, בעז"ה המקום הזה יהיה בית אלוקים! השראת השכינה! כל התמילות יתקבלו בו ברחמים וברצון.²

אחר-כך האריך הגה"צ שליט"א במעלת חזרת-הש"ץ וקדיש. בלי-נדר,

בשבעות הקרובים נביא את הדברים. לא נותר לנו אלא לברך את בני הקהילה הקדושה, שיזכו במהרה לגמור את בניין בית-הכנסת בפאר והדר ויזכו כשאיפתם לשמור ולייקר את קדושת בית-הכנסת.

2. הרב הוסיף עוד וסיפר על הנהגה של מרן הגה"צ ר' דן סגל שליט"א שהיה בביהמ"ד שלו חדר קפה, אבל הוא ביטל את זה. למה, כי יום אחד הוא נכנס וראה את הלכלוך שם, החליט ואמר שזה לא מתאים לבית ד', שישתו מים קרים, היום זה לא מציאותי בלי חדר קפה, אבל שיקפידו שיהיה שם נקי, יש כאלו אנשים, א"א לחנך אנשים, זה הטבע שלהם, אבל מי שיכול ומסוגל, אם הוא רואה לכלוך שהשאירו שם, שירים וינקה, שיהא נקי כראוי לביהמ"ד.

בירורי הלכה

המצוות בשבת, דדמי למקח וממכר, וכבר ערער על זה רש"ל ביש"ש, הביאו המג"א ס"ק ט"ו, ונראה להליץ בעד המנהג דהוי עסקי רבים, דהא מותר לפקח על עסקי רבים, אף על פי שהוא דבר האסור בצרכי יחיד כמ"ש הרב המגיד הביאו מרן בב"י, וה"נ חשיב צרכי רבים ע"ש, ועיין מ"ש בשיירי כנה"ג על דברי רש"ל, ועיין מחב"ד. הנך רואה, דגם רש"ל ומטה יאודה שערערו בהכרזת המצות, לא ערערו מחמת כבוד בית הכנסת, אלא משום מו"מ בשבת, וגם בתשובת הגאונים סי' קמ"ה דאסרו ההכרזה של בתי וחניות, לא אסרו אלא משום דהוי מו"מ בשבת, אבל בחול לא חשו משום כבוד בהכ"נ, ומוכרח לומר דסברי מרנן, כיון שהוא דבר מצוה, כי גם צרכי רבים נחשבים דבר מצוה, אין כאן חשש הכרזה משום כבוד בית הכנסת, וא"כ בנ"ד שקונים ספרי הקודש שהוא מצוה גדולה כאשר ביארנו, לית לן בה, והשי"ת יאיר עינינו באור תורתו, אכ"ר. עכ"ל.

ולמדנו מדבריו ב' היתרים במכירת ספרים בבית הכנסת, א. דמקח ספרים הוי מעשה מצוה, ב. דצרכי רבים חשיב דבר מצוה. ומעתה גבי ספרים פשיטא שיש להתיר, וגבי מכירות תשמישי קדושה יש לדון להתיר מצד מקח לצורכי מצוה, וכן נמי בקונה עטים ודפדפות לצורך לימודו לטעם השני יש להתיר, אולם במכירת לוחות שנה ושאר חפצים לא הוי בזה צורכי מצוה אלא צרכים פרטיים, ובזה לא שייך האי היתרא.

ובענין כינוסים ציבוריים בבית הכנסת: הנה בס' קנא סעי' א' אסור לעשות חשבונות של רשות בבית הכנסת, וחשבונות של מצוה מותרים, ואולם לפ"ד הרב פעלים שם בהיתר השני שכתב דכל שהוא לצורכי רבים מותר דחשיב דבר מצוה.

אולם בקובץ תשובות להגר"ש א"א סי' ל', דן בהאמור באור"ח סי' שו ס"ו, דמותר לפקח בשבת על עסקי רבים ודן מהו 'גדר עסקי רבים', דלכאורה כל דבר שהוא לתועלת הרבים חשיב דבר מצוה, אולם הוכיח מהראשונים דגדר 'צרכי רבים' היינו למנוע צער או נזק והפסד ומכשול אשר אירע או עלול להגיע לרבים, בין נזק וצער גופני וממוני ובין נזק וצער נפשי ורוחני, עיי"ש. ומעתה למדנו דלא כל תועלת לרבים הרי זה בכלל צורכי רבים, אלא דוקא צורך של רבים למנוע הפסד או מכשול, ופשוט לפ"ז דמכשירי הטענת רב-קו, נהי דמשמש את הרבים ויש בהם תועלת לרבים, מיהו אין בזה הפסד לנזקי רבים ואסור.

מיהו נלמד דכינוסים לציבור שיש בהם כדי למנוע הפסד ואפילו ממוני לכאורה יש להתיר, דהא לפי הגדרים הנ"ל הרי זה בכלל 'צורכי הרבים', והרב פעלים הוכיח זאת שהוא צורכי הרבים הרי זה בכלל היתר של דבר מצוה.

ולענין חשבונות דרבים, עיין בביה"ל קנא בד"ה ואין מחשבין בהם חשבונות דכתב וז"ל, אף על פי שבני העיר צריכין לאותן חשבונות ואין להם מקום להתאסף שם מפני שהוא קלות ראש בכבוד ביהכ"נ [הרמב"ן בליקוטין] ור"ל דאע"פ שהוא צורך רבים וכ"ש חשבונות של יחיד, עכ"ל, ולכאורה משמע מדבריו דבא לומר שאף חשבונות של רבים, מ"מ אסור משום שיש בהם קלות ראש ועיין. [הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן החר]

בדין מכירת ספרים, תשמישי קדושה, לוחות שנה, עטים ודפדפות וכו' בבית הכנסת

מצוי שאנשים מניחים במקומות ציבוריים ספרים חפצים וכו' ומונח שם קופה לתשלום, ויש לדון אם מותר לעשות זאת בבית הכנסת, (והנה אף בפרוידור ביהכ"נ פעמים יש קדושה, ויש לדון כל מקום ומקום לפי ענינו עיין במשנ"ב ר"ס קנ"ד).

והנה במכירת דברי חולין פשיטא שאסור, דהא איתא בשו"ע סי' קנא סעי' א' בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגים בהם קלות ראש וכו' ואין מחשבים בהם חשבונות אא"כ הם של מצוה כגון קופה של צדקה ופדיון שבויים וכו', כי קמבעיא גבי ספרים ותשמישי קדושה, האם יש היתר לעשות את אותו מקח בבהכ"נ וביהמ"ד.

וברב פעלים אור"ח ח"ב סי' כ"ד, דן אודות מוכרי הספרים בבתי כנסת, דמסתובבים שם ומוכרים אם שרי למעבד הכי או לא, וכתב לדון מב' פנים, האחד שבקניית ספרי תושבע"פ, קנין הספרים יש בו משום מצוה, וכיון שהוא מעשה מצוה, חשבונות של מצוה כפדיון שבויים וקופה של צדקה מותרים, וה"נ כל קניית ספרים יש בזה קיום מצוה, והוא בהקדם הא דפסק השו"ע יור"ד הל' ספר תורה סי' רע סעי' ב' (עפ"י דברי הרא"ש) דהאינדא מצוה לכתוב חמישה חומשי תורה ומשנה גמרא ופירושיהן, והיינו שיש מצוה בכתיבת תושבע"פ, דיסוד מצות כתיבת ספר תורה הוא כדי ללמוד בהם, ובזמן הזה שניתנו להיכתב ממילא יש מצוה בכתיבתם, עוד כתב דבאחרונים נראה (והוא שנוי במחלוקת האחרונים) דהמצוה לאו דוקא ב'כתיבה' אלא אפילו ב'קנין', דהיות ועיקר המצוה הוא כדי ללמוד בה, א"כ מה לי ע"י כתיבה מה לי ע"י קנין, וכיון שכן אף בקניית ספרים שאדם קונה ללמוד בהם בעצם הקניין הוא מקיים מצות ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, וכו' וכל שעושה מעשה של מצוה, הוי חשבונות המותרים, והוסיף דממילא כיון שבבתי הכנסת הוא מקום שכולם מסתובבים ויותר מצוי שם שיקנו, ע"כ אפילו לכתחילה יעשה כן, דמביא את הקונים לידי מצוה.

וכתב עוד וז"ל, גם מצינו היתר יותר גדול מזה, בשערי תשובה שהביא מן בעי חיי א"ח סי' ט"ז, שלימד זכות על מה שנהגו להכריז בשבת בבית הכנסת על ברית וחתונות ופורעין לשמש המכריז וכו' ע"ש, וספר הנז' אינו מצוי אצלי לראות איך לימד זכות בד"ז שהוא מקח וממכר בדבר חול, ואמרתי יתכן טעמא דדידה הוא משום דחשיב לזה צרכי רבים, כי כן ראיתי בספרו הכנה"ג א"ח סי' ש"ו, כהגהב"י, שהביא מן הרי"ב שכתב אף על פי שהוא דבור של חול לצרכי רבים היתרו, והאי הוי צרכי רבים, וכתב הכנה"ג נראה מכאן נהגו בקושטא יע"א שכל מי שרוצה למכור בית או חנות או להשכירם, מכריז בבתי כנסיות ובתי מדרשות על ידי הכרז, מי שהוא רוצה בית או חצר וכו' אבל בתשובת הגאונים סי' קמ"ה אוסר דבר זה ע"כ ע"ש, והרב כסא אליהו בס' ש"ו נתקשה בדבר זה, מדין קרקע של יתומים שמכריזין עליו שלושים יום רצופין וכו' ע"ש, ועיין ברוח חיים להר"ף ז"ל סי' ק"ט, שכתב בשם האחרונים האי שלושים יום הם חוץ משבתות וימים טובים ע"ש, וראיתי להרב מטה יאודה בס' ע"ש, על מה שמכריזין למכור

סיפור השבוע

לחזן. לאחר התפילה פתחתי את המשנ"ב וקראתי: ע"כ יש לזוהר מלומר תחנונים או ללמוד בעת חזרת הש"ץ ואפילו אם מכוונים לסוף הברכה לענות אמן כראוי, שלא תהיה אמן יתומה, כמו שיתבאר, ג"כ לא יפה הם עושים, שאם הלומדים יפנו ללימודם, עמי הארץ ילמדו מהן שלא להאזין לש"ץ ויעסקו בשיחה בטילה ח"ו, נמצאו מחטיאין את הרבים. (י. איצקוביץ, יתד נאמן שב"ק)

ספר מעניין קרץ לעברי מכיוון ארון הספרים בבית הכנסת. קמתי והוצאתי אותו. היה זה כרך שנאגדו בו עלונים שונים מהשנים האחרונות. התחלתי לעיין בו ושכחתי שעתה היא חזרת הש"ץ. פתחתי אותו, ומיד ראיתי באחת ההסכמות את המשפט הבא: ראוי לעורר ולהזהיר שלא לקרוא עלונים בחזרת הש"ץ או בקריאת התורה, וכמו שכתב המשנ"ב (סי' קכד, סקי"ז). מיד סגרתי את הספר והקשבתי

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

פרקי אבות

על פי דברי מרן רבנו הגראי"ל שטינמן זיע"א

גליון 7 – בהעלותך תשפ"ב – פרק א'

מרן צובע לבחורים תפילין

והעמידו תלמידים

סיפר הרה"ג רבי שלמה בר שליט"א: כשהייתי בשיעור א' בישיבה התעוררה לי שאלה בנוגע לצורת אות ד' שבתפילין שלי שלא היה בדיוק כמו אצל החברים שלי, נגשתי לראש ישיבה לאחר תפילת שחרית ושאלתי אותו אם זה בסדר, מרן בדק וענה שזה בסדר גמור אבל אם תרצה אני אסדר לך שזה יהיה בצורה כמו החברים... ומרן פירק את הקשר ועשה אותו מחדש, (מרן היה מסדר לכל הישיבה את הקשרים בהתאם לגודל הראש...), לפני תפילת מנחה ראש הישיבה ניגש אלי ואמר לי שהוא ראה תוך כדי קשירת התפילין שבמקום הקשר הרצועה לא מספיק צבועה וכדאי מאד לסדר את זה, וכמובן שהוא יסדר את זה רק שאגש אליו אחרי תפילת מנחה לחדרו, לאחר מנחה באתי לחדרו, באותם ימים לא היה עדיין צבע לתפילין כמו היום - היו מכינים לבד... מרן היה לו בחדר צבע והוא צבע לי את הרצועות בענווה עד אין קץ תוך כדי שהוא מעורר אותי שכדאי להניח שוב תפילין לפני השקיעה. יצאתי מחדרו של ראש הישיבה וכמובן נגשו אלי הבחורים והתענינו מה קרה... סיפרתי להם.

השמועה עשתה כנפיים שהראש ישיבה צובע לבחורים את התפילין ומיד נאספו המון בחורים שכל אחד מוצא איזה שפשוף קל בצבע התפילין וכמובן הראש ישיבה צובע! מרן רואה שזה לא עסק מה שקורה, והוא קורא לבחורים ואומר להם שהוא ילמד אותם להכין צבע לתפילין, מרן הסביר להם בסבלנות עד אין קץ איזה חומרים קונים בטמבור ואיך מערבבים, כמו אבא מסור שמלמד את ילדיו, אשרי עין ראתה כל זאת!

מרן מקבל צדקה

ועל גמילות חסדים

עוד סיפר הנ"ל: מרן כדרכו היה הולך בבגדים פשוטים מאד ולא היה ניכר עליו שהוא הראש ישיבה, היה בחור בישיבה חוצניק שלא הכיר את ראש הישיבה.... כנראה היה זה בתחילת דרכו בישיבה, אותו בחור ראש את מרן וסבר לפי תומו שהוא קבצן שאוסף כסף בישיבה, הבחור הוציא מטבע מכיסו ונתן לראש הישיבה תרומה, הראש ישיבה מיד בלי לחשוב לרע אומר תודה ושם את המטבע בכיסו, ובלבד שלא להלבין את פני הבחור. בלתי נתפס!

פחד מחילול ה'

ונמצא שם שמים מתחלל

עוד מספר: בשנות לימודי בישב"ק פוניבז' (תש"ל-תשל"ב) נהג מרן למסור שיחות במוצאי שבת בישב"ק, מרן נהג למסור את השיחות בחושך והקפיד שלא ידליקו את האור בזמן השיחה (אינני יודע אם

זה מחמת שרצה שלא יעשו מלאכה, או בגלל שרצה שהדברים יכנסו ללב יותר..). מרן היה נוהג לצטט גמרות ארוכות בע"פ תוך כדי השיחה, באותו הזמן היה אישה אחת שעבדה בהישיבה והיתה מכינה סעודה שלישית לבחורים, באחד הימים כנראה הבחורים לא היו מרוצים מהאוכל או משהו כזה, והם אספו את האוכל וזרקו אותו, העובדת נעלבה מאד וחיכתה למרן בדרכו למסור את שיחתו בישיבה, היא נגשה למרן בטענה על הבחורים, מיד כאשר מרן הבחין בה, הוא העמיד את כובעו על חצי פניו שלא להסתכל בפני אשה, והקשיב בשקט לדבריה, לאחר שגמרה, ענה לה שהוא יטפל בעניין, את השיחה שהיתה באותו מוצאי שבת לא אשכח לעולם, וכמדומני שכל מי שהיה שם המחזה נחרט בליבו לנצח, כידוע מרן אף פעם לא הרים את קולו, תמיד דבריו היו נשמעים בנחת, באותו מוצאי שבת מרן הביא את דברי הגמ' ביומא על חילול ה' שהגמ' אומרת שעל עוון חילול ה' - עד תמותו, מרן צעק בקול נורא, עד שאי אפשר היה להאמין שמרן יגביה כך את קולו, והביא את דברי חז"ל שאומרים היכי דמי חילול ה'... פלוני שלמד תורה וכו'. היה זה מעמד שהשרה על כל הנוכחים פחד נורא, בסוף השיחה כשהדליקו את האור ניכר היה בעליל שפני כולם מקטן ועד גדול היו חיוורות כסיד...

חיזוק לאברך

ועל התורה

רבינו כתב כחיזוק לאברך ברכסים שעקב מצב בריאותו לא יכל ללמוד כפי שהיה רגיל... וז"ל: בס"ד אל תשבר ברוחך כי אתה דורש מעצמך יותר מידי. ותמשך בלימוד התורה ולא יותר מכחך והקב"ה יחי' בעזריך, עכ"ל

כיונה בברכת אבות בשמו"ע

ועל העבודה

באחד בשיעוריו בישיבה מרן הביא את דברי המשנ"ב על כך שכוונה בברכה ראשונה של שמו"ע מעכבת ויש להזהר בה מאד, למחרת נגשתי למרן ושאלתי אותו עצה איך להעמיד את הכוונה כמו שצריך שזה דבר קשה מאד, מרן ענה לי "צריך להשתדל כמה שאפשר", אחרי בערך 5 שעות אני שם לב שמרן מחפש אותי, כשהבחין בי ניגש אלי ואמר לי "חשבת על מה ששאלת אותי, והלכתי לחפש בספרים עצה לך", מרן אמר לי על אי מתלמידי הגר"א שכותב עצה לחלק בליבו את הברכה לכמה חלקים, וכך לכוין חלק חלק, וככה זה יותר קל להתרכז בברכה. פלא פלאים! מרן לא הסתפק בללמד את ההלכה הפסוקה לתלמידים, אלא הטריח עצמו למצוא פטנטים ודרכים איך אפשר בנקל ליישם את הלימוד אצל הבחורים הצעירים.

להארות הערות והוספות: 0527680034@okmail.co.il

בסוד שיח

מדברי מרן הגר"א זצ"ל על גדלות מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל [חלק ה']

הרא ענין

שמעתי מרבינו שראה אצל רבינו הגר"ח שהיה אצלו בחול המועד סוכות [תשע"ב] שהוא מאד עניו, כל העולם נמשך אחריו והוא עניו. והיה אומר רבינו בעל גאון לא מסוגל אפי' לשמוע סברא אחרת ממה שאומר. סיפרתי לרבינו מה שראיתי עם הגר"ח שאברך שלח הערות על ספר שלו שקל הקודש, ותיקן כמה דברים, ואמר שמגיע לו יישר כח והוסיף עוד שורה בהקדמה עליו, א"ל רבינו עכשיו אתה מבין למה יש לר"ח אהדה בכל העולם מפני שהוא עניו, וכתוב לענוים יתן חן, ולכך יש לו חן. (צדיק כתמר יפרח)

נקי ואינו חושש מגניעה

היה פעם איזה נושא ציבורי שרבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א השיב על השאלות שהתעוררו, רבינו הגיב על כך שהגר"ח נקי ואינו חושש מגניעה, לכך משיב יותר בקל, הוא נשמה נקייה הוא צודק מה שמשיב. (שם)

ראו הטבה

רבינו שמע בזמן האחרון שהגר"ח סבל מאיזה ענין רפואי, החל לומר עליו זמן רב תהילים, שירגיש טוב, ואכן באותו יום שהחל כבר ראו הטבה ב"ה. (שם)

יש לו תלמידים

רבינו הראה על שלחנו שקיבל ספר בשם מאיר עוז על מ"ב ח"א ואמר לו המחבר שעושה ע"פ הגר"ח, אמר רבינו ב"ה הגר"ח יושב בביתו (שיהיה בריא) ויש לו כ"כ הרבה תלמידים. (שם)

ראו את תלמידיו

עם הסתלקותו של הגרמ"י ליפקוביץ, הגיד עליו רעו רבנו, שהיה 'קדוש מרחם' [וכדלעיל], אך בעיקר הזכיר את ה'העמידו תלמידים הרבה' שלו, על כמותם, בעיקר על איכותם. אם תרצה ללמוד על גדלותו של העץ, הדגיש, ראה את פירותיו. איך ניתן ללמוד על גדלותו של הגרמ"י ליפקוביץ - מתלמידיו! ואם תלמידיו הם הגר"ח קרליץ והגר"ח קניבסקי, הרי זה מעיד על הרב. על העץ, על שורשיו. על גזעו העבות. (מוסף שב"ק ית"נ מסעי תשע"א)

יום הבר מצוה

רבינו הגר"ח לא ניחא ליה שעושים ענין מיום הולדת, היה פעם שרצה להזכיר את יום הולדתו ט"ו טבת, אמר שביום זה היה ה'בר המצוה' שלו, כששמע מכך רבינו, הגיב שרבינו הגר"ח לא מזכיר ענין שאין בו מצוה, ביום הולדת אין שום מצוה, משא"כ בבר מצוה שיש בו מצוה. (צדיק כתמר יפרח)

יודע שתי תלמידים

רבינו שמע שלרבינו הגר"ח היה הו"א לבא לומר לו גוט יו"ט (שבועות תשע"ה) הגיב ואמר איך יכול להיות אדם שידע שני תלמידים וקבלה יבא אלי שאני ע"ה. (כ"ה חשוון תשע"ה) הביאו לחתום על מכתב ליד הגר"ח אמר רבינו איך אני יחתום ליד ר"ח שאני אפס לעומתו. (צדיק כתמר יפרח)

משלמים כאן בעולם הזה

סיפרתי לרבינו שהגר"ח אמר שבא לכינוס לב לאחים לכבודו, רבינו דיבר על כך שחושש משלמים לו כאן בעוה"ז, ע"י כבוד. [נאילו לצדיקים משלמים שם].

יודע ש"ס

מרן הרב שך זצ"ל אמר, שנים ידעו ש"ס הגר"ח מבריסק והחזו"א, וצדקו מאד דבריו בזה, חושבני שמסתמא גם הגריש"א ידע ש"ס, וכן הגר"ח.

שינסה ריועיל

אבא התאונן בפני רבינו על בנו בן עשר שמידי פעם מאבד את העשתונות וצועק כשלא עושים רצונו, כיצד לנהוג עמו, השיב רבינו משיכה עדיף מחזקה. ולא יתנהג עמו בכח. הנ"ל הזכיר בפני רבינו דבר שהגר"ח אמר לו לעשות, הגיב רבינו הגר"ח הוא איש קדוש, אם אמר כך שינסה וזה יועיל. (שם)

סיום מסכת בחלום

ביום רביעי ג' מנחם אב תשע"ג כשהקיץ רבינו משנתו ביום, ביקש מנכדו הגר"ח הוניגסברג שליט"א שיביאו יין לפניו. להפתעתם שמבקש יין בתוך תשעת הימים ובמיוחד שכל שנה בערב ת"ב רבינו מסיים מסכת יבמות? ענה הגר"ח: "שסיים מסכת ברכות בחלום" [כששאלוהו כמה זמן לקח? השיב: "פרעג נישט צו פיל" – אל תשאל כ"כ הרבה].

כשהגיעו הדברים למרן הגר"א שטינמן ואחד מהרבנים הנוכחים מסר בשמו של מרן הגר"ח לנדו שליט"א ראש ישיבת סלבדקה שהעיר שאצל החזו"א זצוק"ל לא ראינו שערך סיומים על מסכתות? ענה רבינו: שאכן כך, והיה פעם שהגר"ש ברמן זצ"ל אמר לחזו"א שמתכנן לערוך סיום על מסכת כתובות, שאלו החזו"א: האם ידע לחזור בע"פ על כל הפרטים הרבים בסוגיא דמומין בפרק אע"פ, ואם לא אי"ז נקרא סיום, כי סיום עורכים רק אחר שלומדים וברורים בכל המסכת על כל סוגיותיה בעיון.

והסביר זאת רבינו שאדם שאינו מסוגל להעמיק ולברר סוגיות, אצלו הסיום מסכתא בלימוד ובידיעת גמ' רש"י, ואצל האחר ממנו גמרא רש"י תוסי', אך אצל תלמיד חכם שמסוגל ללמוד בעיון כל הסוגיות ולבררן היטב הרי עדיין לא סיים המסכת לפי דרגתו.

והחזו"א זצוק"ל הרגיש בעצמו תמיד שעדיין לא סיים, ויש לו מקום להוסיף לקח עיון וברור בסוגיות המסכת.

אך הוסיף מרן זצ"ל שכשמדובר במרן בעל ה'דרך אמונה' שאצלו הכל כמונה בקופסא ומסוגל לומר שסיים מסכת ברכות בחלום ודאי שהוא סיום אמיתי הראוי לשמוח בו. (מתוך שיעורי הגרמ"ב זילברברג שליט"א – רב דשיכון ה' ב"ב)

בא וראה כמה מכבדין זה את זה

מספר הרה"ג רמ"י שניידר שליט"א: אביא הארה הרשומה אצלי מלפני שנים, [והנני משאירה כלשונה], תופעה נפלאה החוזרת על עצמה הרבה בהזדמנויות שונות וזינו לראות כמה רגש של כבוד והערכה יש בין גדולי ומנהיגי האומה. אם זה כאשר שואלים את רבינו על הוראות ממרן שר התורה הגר"ח שליט"א, שעומד רבינו על דקדוק וקיום הדברים, ואומר "אם רבי חיים אמר, הוא יודע מה שהוא אומר..." ולא פעם אחת אמר כי לרבי חיים יש רוח הקודש... וכהנה רבות. ופעם אחת הורה רבי חיים לשנות שם משונה שה' לאחד - לשם "תנחום", ונשאל רבינו אם סבור שחובה לקרוא דוקא תנחום, או העיקר לשנות את השם, והתבטא רבינו דמסתמא אין העיקר דוקא שם זה, אבל אם רבי חיים אמר שם זה, ראוי לקרות בשם זה.

חרד לבריאות

עוד מספר וכך הי תמיד חרד לבריאותו של רבי חיים, ושמעתי מפיו שמזכירו לרפואה בסוף כל שמונה עשרה, [ואמר שיש ארבע שמות שמזכיר בפרטות, ורבי חיים אחד מהם]. וכשקיבל מרן זצוק"ל את האירוע מוחי רח"ל, בערב סוכות תשס"ב, לאחר מעריב בליל יו"ט, אחרי שיצאו כל המתפללים, נעמד רבינו ליד הארון ספרים ומספר לי בצער גדול, רבי חיים האט געחפט אסטראק... [והוסיף שהרופאים תולים את זה באיזו סיבה למה זה קרה, אך הוא חושב פשט אחר].

וכל אותם שבועות, עד ששמע שהשתפר מצבו הרבה, הי' רבינו חרד מאד מאד לבריאותו. ובשמחת תורה בחזרתו מחתן תורה בישיבותיו הק' גאון יעקב וארחות תורה, הלך לבקרו במעייני הישועה, ועלה "כמה קומות", וכשנכנס אצלו לא רצה לשבת, רק עמד לפניו ושאל לשלומו, ובירכו ביו"ט הוא מלועוק וכו', ויצא.

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 47 | סיון תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

מעשה בשעון

היה מלמד בחיידר שהיה מאחד קצת, והמנהל העיר לו לבוא בזמן וקיבל עליו להשתפר. אלא שלאחר שבוע איחר שוב, והנה א' התלמידים בכיתה הרים את שריוולו והראה לדכו את שעונו, ואמר לו רבי יש לי שעון.

המלמד נפגע מכך קשות, כחושבו שהתלמידים יודעים מה שהמנהל דיבר אותו, וכאילו התלמיד העיר לו על כך שבא מאוחר.

מיד הוא צעק על התלמיד, חצוף, אתה נהיית מנהל שלי? סת' לו והוציא אותו מהכיתה. התלמיד, שלא הבין על מה יצא הקצף, הלך והביא את הודיו, ונתברר שלדגל בר המצווה שהייתה לו קנו לו שעון, ובסך הכל רצה לשמח את רבו בשעון שקיבל כמתנה ולא חשב אחרת, אולם רבו בצמצום דעתו חשב שהחיצים מכוונים נגדו ונפגע מדברי התלמיד, היה חסר לו את הראיה הכוללת את בידור הענין ואת הלדון לכף זכות.

אלהגיה לתוצרת עור

בישיבה קטנה בירושלים נהגו על פי כללי הישיבה, שהתלמידים ישארו עטורים בתפילין עד לאחר שיעור חומש שנערך בסוף

התפילה, מדובר בעוד כעשרים דקות של לימוד שהיה עליהם להמשיך להניח תפילין, אחד הבחורים היה מוריד את התפילין בכל יום תיכף ומיד לאחר סיום התפילה, מבטים ודמוים שונים לא עזרו והבחור נשאר בשלו, הוא המשיך בהנהגה הנוראית בעזרת מצח.

היות שהוא חלץ את התפילין לפני רבני הישיבה, ניגש אליו המושגי ושאל אותו בצורה עדינה האם ידועים לך כללי הישיבה וכו', והבחור ענה ידועים לי בוודאי אלא שאני אלדגי לכל תוצרת עור, כשאני מניח תפילין בבוקר יש לי תגובה מידית וגירוי, הרופא אמר לי לנסות להימנע מלבוא במגע עם עור ככל האפשר, על כן למרות שאני נמנע מלהוריד אותם עד לסיום התפילה עם כל הקושי שכדבר, אולם כגמר התפילה עלי להורידם.

הפזיזות גורמת מבוכה

בשעת צהרים באחד הימים, פרצה אזעקה מחנות הנמצאת במרכז מסחרי. עובדי אודח שהיו במקום ראו כי כחנות נמצא גנב הממהר לכלות את מלאכתו. חיש מהר הומינו משטרה אך עד שהגיעה

הספיק הגנב להמלט.

אנשי המשטרה החלו בחיפושים קדחתניים אחרי הגנב, כאשר תושבי הסביבה מסייעים על ידם. לפתע ראה אחד האנשים את הגנב מתחבא מתחת למשאית חונה. בהתרגשות סיפר זאת לשוטרים, ששמחו מאד שהגנב נמצא, הם הקיפו מיד את המשאית כדי ללכדו. בלי גינונים מיותרים תפס אחד השוטרים ברגליו של הגנב ומשכו בתנועה עזה החוצה. מול עיניהם הנדהמות של השוטרים התגלה אדם המביט בהם במבט המום ומבוהל. סרביל העבודה שלו היה מוכתם בגרזי שחור וכידו החזיק בכלי עבודה. בהתנצלות ובמבוכה הרפו השוטרים מהמכונאי המבולבל.

אותו אדם שחרץ את דינו לחוכה, ופסק כי הוא הגנב, גרם בהלה מיותרת למכונאי שעבד לתומו מתחת המשאית, ואי נעימות לשוטרי שנהגו בו בגסות. לו היה פחות פזיז בשפיטתו, היה מונע את הלכנת הפנים שנגרמה למכונאי, ועגמת הנפש שנגרמה לשוטרים.

(זכות הדן)

שאלה לדיון בשולחן שבת

הגננת לא הורידה לבתי את הסודר במהלך כל היום

באחד הימים היה קר בכוכר, ושלחתי את בתי לגן לכושה בסודר, בצהרים התחמם קצת והייתי בטוחה שהגננת תשלח את הסודר בתיקה.

מה מאד התפלאתי לראות, שבתי חזרה מהגן ביום חמים כזה לכושה בסודר, שאלתי את בתי: מה, הגננת לא הורידה לך את הסודר? והיא ענתה לי: לא, כל היום הייתי לכושה בסודר.

מאד התרגזתי על הגננת, וכי היא לא יכולה להוריד את הסודר לבתי?

למחרת החלטתי ללכת לבקרה בגן באמצע היום, ולראות אם אכן בתי לכושה בסודר, ואכן הסתכלתי מהחלון, וראיתי איך שבתי לכושה בסודר בגן, למרות שבגן חם, ואין צורך בסודר, נכנסתי לגן, ואז...

תשובה לשאלה מעלון קודם

שכני עבר על פני עם המכונית נופף לי לשלום, ולא עצר לי

למחרת אמר לי השכן, סליחה שאתמול לא עצרתי לך, פשוט המכונית שלי התקלקלה, וכל עצירה גרמה למנוע להכבות, זה היה לוקח לי דקות ארוכות, עד שהייתי מצליח להגיע מחדש, והיית כבר מגיע לביתך מהר יותר, מאשר עם מכוניתי...

(ווי העמודים)

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

הרהורים אחר מיטתו של הצדיק רבי אורי זוהר זצ"ל אשר קיים בנפשו התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין

עיני עיני זולגות דמעות ומעי חמרמרו בהגיעני השמועה על פטירת יקירינו ידידי הצדיק הרב אורי זוהר זצ"ל, אבדנו כלי חמדה. יושב ערבות שש ושמה בבוא אליו נפש נקי וצדיק.

באחד משיחותי שאבדלחט"א עם הצדיק רבי אורי זללה"ה אמר לנו אהא דקתני במתני' אבות "כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב, ושאל רבי אורי זללה"ה וכי אכפת לו להקב"ה אם אוכל פיצה, אלא כונת התנא "תאכל מה שתאכל" רק השאלה היכן הראש שלך מונח, ואידך זיל גמור...

הוא הגבר אשר קיים בשלמות "התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין" / הוא הגבר אשר עמד לנגד עיניו מימרא דשמואל עירובין נ"ד א' חטוף ואכול חטוף ואישתי דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי, סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה "כל האדם" עליו ועל כמותו א"ר יוחנן [ברכות י"ז א'], כי הוה מסיים ספרא דאיוב "סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה, והכל למיתה הם עומדים, אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב, ונפטר בשם טוב מן העולם. / הוא הגבר אשר אמר עליו שלמה בחכמתו טוב שם משמן טוב "ויום המות מיום הולדו" / הוא הגבר אשר אמרו סוכה נ"ג א' אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו. / הוא הגבר דמרגלא בפומיה דרבא [ברכות י"ז א'] תכלית חכמה תשובה ומע"ט. / הוא הגבר דא"ר אבהו ברכות ל"ד ב' במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורין אינם עומדים. / הוא הגבר דאמרו שבת ל"ב א' ואלו הן פרקליטין של אדם תשובה ומע"ט. / הוא הגבר דאמרו שבת נ"ו ב' אין לך גדול בבעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו ואחד בדורנו כו' / הוא הגבר רבי אורי זללה"ה גדול בבעלי תשובה מפורסם באמיתתו. / הוא הגבר המכונה בקהלת איש מסכן וחכם אשר מלט את העיר בחכמתו בתשובה ומעשים טובים, הוא הגבר אשר זכה לחכמה שתעוז לחכם זו תשובה ומעשים טובים. / הוא הגבר אשר בכה רבי יש קונה עולמו ולא דיין לבעלי תשובה שמקבלין אותן אלא שקורין אותן רבי. / הוא הגבר שיתקנאו כולם כיצד קנה עולמו הנצחי, ורוכב ערבות שש ושמה בבוא אליו נפש נקי וצדיק.

הוא הגבר דקיים בנפשו תמיד, מימרא דר"א שבת קנ"ג א' שוב יום אחד לפני מיתתך, וכי אדם יודע איזהו יום ימות אלא ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה, וכדאמר שלמה בחכמתו בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר / הוא הגבר הפקח דארי"ח שם דאמר להו המלך הללו שקישטו את עצמן לסעודה ישבו ויאכלו וישתו / הוא הגבר דא"ר יונתן [יומא פ"ו ב'] גדולה תשובה שמביאה את הגאולה, ואיתא במו"ק ט"ז ב' א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על, נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה, אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים. / הוא הגבר אשר אמר עליו ריב"ל [ע"ז י"ט א'] אשרי מי שמתגבר על יצרו כאיש במצותיו חפץ מאד.

הוא הגבר שנתוודע מהו האושר האמיתי, הממלא כל חדרי לבב, מהו טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, מהו שכר הכובש את יצרו, שאין משלו עלי חלד, מהו פסגת האדם בעולמו, עשיית נחת רוח למי שאמר והיה העולם, גם בעוה"ז תתענג נפשו, בשמחת לב של סיפוק העולה על גדותיו, יודע הוא האמת הטהורה, כי אין כבוד אלא תורה. / הוא הגבר אשר עמדו לפניו עשרות בשנים מאמר שלמה המלך זכור את בוראין בימי בחורתיך, עד אשר לא יבאו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ, כי את כל מעשה האלוקים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע. / הוא הגבר אשר התעשת מחלומות שוא והנאות חולפות, כחלום יעוף, וכענן כלה, וכרוח נושבת, כל כולו בער בלהבת קודש, רשפי אש שלהבתיה, על משכבו בלילות ירנן ברגשות הומות קדושה חיפשתיך בוראי שאהבה נפשי, שאון תשוקתי אליך יוצרי הומה כאשד קצף גלי הים והגעגועים העזים שורפים את נפשי, שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבת התורה בוז יבזו לו.

רבי אורי הצדיק זללה"ה אתה המכיר את המיית החוצות הפרועות שאת השחץ נפתולי החיים, המשך בפעולותיך בעוה"ז לפני כסא הכבוד, אנא היה נא עם פפיות שלוחי עמך בית ישראל להמליץ טוב ולהתחנן לפני כסא הכבוד שיערה רוח טהרה ויזרוק עלינו מים טהורים, ויעביר רוח טומאה מן הארץ יקדשנו ויטהרנו בקדושתו ויגלה כבוד מלכותו עלינו, וקרוב פזונו מבין הגוים ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ.

סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם.

(נכתב ע"י בעל ה"ישועות כהן")

איזהו עשיר?

אחד משכניו של הגראי"ל, שמו הרב ליפא התעתד לצאת מארץ ישראל למטרה חשובה, ולנסוע לאמריקה. שם בארה"ב, כידוע, נפגשים פנים אל פנים עם אלילי הכסף, אלוהי הזהב ופסילי החרות והדולרים.

לפני כל נסיעה, נהג להיכנס לסבו מרן הגרי"ש וגם למרן הגראי"ל לקבל עצה וברכת הדרך. גם כעת עמד בחדר (ברחוב חזון איש 5) כדי להצטייד בברכה המחממת והמעודדת. אך הפעם לא כמו תמיד, חיכתה לו הפתעה.

כאשר הגראי"ל שמע היטב את תכנית הנסיעה, לפני שהושיט לו יד לברכת הצלחה, זרק לעברו מבט היורה גיצי חכמה ואמר:

"ליפא, אתה יודע מה, כיון שאתה יוצא לאמריקה, הייתי מעוניין לעשות אתך עסק..."

הרב ליפא הסתכל על ראש הישיבה, וראש הישיבה הביט עליו, ממתין לתגובתו של ליפא - .

"מצוין, ראש הישיבה מעוניין לעשות איתי עסק... מצוין..." - הגיב בחיוך מלא תמיה.

"ליפא, זה עסק רציני..." - אמר לו הגראי"ל.

"אלו עסקים כבר אפשר לראש הישיבה לעשות עם אברך כמותי... אולי יש כאן 'לועג לרש'?"

"זה עסק שאתה יכול להרוויח מיליון דולר מזומן" - חידד הגראי"ל את המתח.

רבי ליפא כבר לחיך לעצמו במבוכה, והרהר בקול "מה ראש הישיבה רוצה ממני, מה כוונתו..."

"זה לא צחוק זה עסק שאתה יכול להרוויח..." התעקש הגראי"ל.

שקט שלפני עסקאות גדולות, שרר בחדר. דממה.

"האם אתה פוגש גבירים באמריקה?" - התעניין הגראי"ל ורבי ליפא השיב בחיוב.

"גם גבירים גדולים?" "זו התוכנית שלי לפגוש גם גבירים גדולים." "תיפגש גם עם מילארדרים?" "לכאורה כן" - השיב ר' ליפא. ובכן:

"אם אתה פוגש שם באמריקה גביר יותר גדול ממני אתה מקבל מאיתי מיליון דולר מזומן..."

השתומם עוד יותר הרב ליפא והסתכל על רבי אהרן ליב, בחיוך נבון - - - כמי ששואל, מה כוונת ראש הישיבה?!

התרומם רבי אהרן ליב מכיסאו לקח את ליפא בידו - יד ביד, והחלו לפסוע בבית. הוא נעמד אתו סמוך למקרה.

פתח ראי"ל את המקרה, ממש כך, והצביע על התכולה שאל "תאמר לי, האם חסר לי כאן משהו, אוכל ליום יום, לשבת? אדרבה, תבדוק ותחפש האם חסר דבר נצרך ומועיל לי, שאין כאן".

משם פסעו יחד ליד ארון הבגדים. פתח ראי"ל את הארון: "ראה כמה בגדים יש לנו כאן, לשבת ולימי חול, קיץ ולחורף, וכי חסר משהו?" נכנס אתו יד ביד למטבח הצביע על מה שיש במטבח: כלי בישול כלי אכילה וכל מה שצריך, "מה אין לי כאן? גשמיות לא חסר לי כלום". ואז הוסיף בלחישה "וברוחניות אני משתדל לעשות מה שצריך..."

נעמד רבי אהרן ליב על עומדו. החזיק היטב בידו של הרב ליפא "אז אם כן, ליפא, אני שואל אותך האם יש אדם בעולם עשיר יותר ממני? ואם בכל זאת תמצא שם באמריקה, תקבל מה שסיכמנו". התיבות הללו נאמרו בעוצמה, בעוז, בגבורה.

הרב ליפא שהיה נסער ממה שראו עיניו וממה ששמעו אוזניו, היה כאילו בערפול חושים, קד קידה, הושיט יד ונפרד לשלום ולברכה, ויצא לשדה התעופה.

בדרך ל'שדה התעופה' מלמל רבי ליפא לעצמו שוב ושוב את המשפט: "גשמיות, יש לי הכל, הכל! ורוחניות אני משתדל לעשות מה שצריך". המטוס המריא, יצא לדרך. לחפש את העשירים של העולם.

החיפושים

לאחר שהרב ליפא שב ממסעו בחו"ל, נכנס כדרכו לקבל ברכת שלו' עליכם, וידע שהגראי"ל אוהב את סגנון השיחה הקרוב ביניהם ועדכן: "עדיין לא מצאתי, האם ראש ישיבה עומד עדיין בעסק שבנינו?"

"בוודאי!" הייתה התשובה של הגראי"ל "אז אני ימשיך לחפש..." - אמר הרב ליפא, ועל פניו של רבי אהרן ליב התפשט חיוך. היה זה כעין חיוכו של 'אדם הראשון' בעת שהמלאכים רקדו לפניו והשמחה הקיפה אותו מראשו ועד כפות רגליו והקדוש ברוך הוא שמחו "כשמתחן יצירך בגן עדן מקדם". החיוך שמחייכים הצדיקים, בכל דור.

בנסיעה הבאה לחו"ל, פגש ר' ליפא את הגה"צ ר' אורי זוהר בפאתי רחוב בניורק הגדולה, וסיפר לו כי יש לו עסק עם מרן הגראי"ל שטינמן והציג את פרטי העסקה...

הרהר הרב זוהר, ואמר לו: זכתי! יש לך מיליון, כי אני יותר עשיר ממנו... והחשבון הוא פשוט, כי ראש הישיבה לא עבר את החיים שאני עברתי, וכיון שכך, אני יודע טוב ממנו, כמה אני צריך להיות מאושר, ועד כמה להיות עשיר השמח בחלקי, בכל דף גמרא נוסף בכל תיקון במידה והתרוממות באמונה ובדביקות, לך נא ותאמר לרבן של ישראל כי מצאת עשיר ממנו...

הם נפרדו, כשרבי ליפא שואל בחיוך את הגה"צ ר' אורי בכמה אחוזים הוא מעוניין מתוך המיליון שיקבל מרבי אהרן ליב... אולי בכך יהיה עשיר עוד יותר גדול... לאחר דקותיים דלג אחריו הרב זוהר ואמר לו כי במחשבה רזיזה נוספת החליט שטעות הייתה לו, "חוזרני בי", כי מי כמוני יודע שלמרות הכל, אין לי את ההתמדה שלו ולא את יראת השמים וכו' ולא את ה'השתדלות ברוחניות' שעליה מרן אמר לך: "אני משתדל לעשות מה שצריך" אז אם כן, תמשיך לחפש...

בשובו ארצה, סיפר ר' ליפא להגראי"ל את מה שעבר עליו בכללות, וגם את ה'עשיר' שפגש שם ברחוב בניורק. (שהוא אכן עשיר, אבל סבור שאינו עשיר גדול יותר מהרב שטינמן, "צרות של עשירים"...).

שמע הגראי"ל ונהנה.

פסע הרב ליפא לכיוון היציאה מהבית, והתחשק לו להציץ שוב במקרה, לראות האם העשיר שבתבל אכל חצי או רבע מהמאכלים שהיו שם לפני הנסיעה...

וכך, מפעם לפעם במשך כעשר שנים ויותר, כאשר נפגשו הרב והתלמיד השכן, קד הרב ליפא קידה והביט על גדול הדור, וגדול הדור הביט עליו - כאיש עסקים האומר לשותפו לעסק: "אתה זוכר, כי יש בניינו עסקה".

הם לא דיברו יותר על העסקה כלל. היו להם הרבה דברים אחרים לשוחח. עד שהגיעו הימים האחרונים ממש.

כמה ימים לפני אשפוזו של רבי אהרן ליב כסלו תשע"ז, הרב ליפא נכנס פעם אחרונה.

רבי אהרן ליב שכב על מיטתו בחולשה רבת, ואחד התלמידים שח איתו בתשובות רעק"א (סימן ס"ט הלכות כיבוד אב ואם, כשהאב ציווה עליו שלא יאמר קדיש על אמו), וליפא הושיט יד, ואז כדרכו של גדול הדור בענווה יתירה, ביקש הגראי"ל: "נו ליפא, ברכני..." "וכי ראש הישיבה עושה ממני צחוק?" השתומם התלמיד ושאל, אבל מיד התעשת, ובירך בחום ובקול רם: "שראש הישיבה ימשיך להיות העשיר בעולם..." נזכר גדול הדור, ומיד חיך את החיוך האחרון ביניהם, פנים לפנים. והם נפרדו.

ותשחק ליום אחרון.

ברומז של עולם

גליון היוצא מבית ועד של חכמים העוסקים בעניני תפילה | גליון כ"א

מקורי התפילה • טעמי התפילה • מסורת התפילה • ביאורי התפילה • עבודת התפילה • תפילה כהלכתה

פרשיות
נשא - בהעלותך
תשפ"ב

ברכות שלא עשני 'עבד' ו'אשה' ברכת שעשני כרצונו

ברכות השחר
חלק ד'

התעוררות התפילה

אנא עבדא דקודשא בריך הוא

הבאנו בביאורים דעת הר"י בר יקר דההודאה כולל גם עבד ישראל שאינו ברשותו לקיים מצות כראוי. ובאמת אמרו חז"ל דהטעם דנרצע העבד באזונו משום און ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו, תרצע. הרי דעבד עברי דמשועבד לאדון, הוי חסרון בהעבדות להקב"ה, והקב"ה הוציא אותנו ממצרים להיות עבדיו, ולא עבדים לעבדים.

וזכרת כי עבד היית במצרים

והגאון ר' שמואל הומנר זצ"ל כתב בספרו עלת תמיד כתב דבאמת יש לכוון גם ממה שהצילו השי"ת היום מעבוד עבודת פרך בחומר ובלבנים בארץ מצרים הטמאה, וכלשון הרמב"ם (פ"ז החו"מ ה"ו) חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא עצמו יצא עתה משעבוד, שנאמר "ואותנו הוציא משם", ועד"ז צוה הקב"ה בתורה "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים", כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית, עכ"ל. וכשהראו זאת למון המשגיח ר' יחזקאל לוינשטין זצ"ל קלסיה מאד (ע' ספר תפילת חנה).

אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה

ובאמת כתב השל"ה (מצה שמורה) דהעבדות של מצרים עדיין לא היה נגמר לגמרי עד חג השבועות זמן מתן תורתנו. דבפסח, אף שבחר בנו ורוממנו מכל לשון, לא היה בעצם עד מתן תורה, דלא היתה גאולה רק גוי מקרב גוי מעורבים בלשונות הגוים, עד מתן תורה, ואז היה התרוממות מכל לשון ממש, דהיינו נכנסו בסוד לשון קודש. וזהו מה שאמרו במכילתא דרשב"י, 'כה תאמר' להם בלשון קודש. ואז 'חרות על הלחת', חירות לגמרי (עירובין נד א), כל העוסק בתורה נקרא בן חורין (אבות דרבי נתן פ"ב, ג). ועתה אף שנכנסו בקדושה, היו דרך משל 'עבדי ה' ולא עבדי פרה', כעבד כנעני שנכנס לברית, ועדיין אינו משוחרר.

עבודת ה' - החירות האמיתית

ומה מאד יש לאדם להתעורר בעת שמברך שלא עשני עבד, שזכה לצאת ממדרגת השפלה של דביקות אל החמירות, כמש"כ הרמח"ל במאמר החכמה שבשעת יציאת מצרים נבררו ישראל ונבדלו מכל העמים להיות מתעלים במדרגתם ממדרגה האנושית החומרית ולהיות ראויים להתעטר בעטרת הקדושה. ומה שעד אותו הזמן היה חושך החומריות מתגבר בגוף וגורם לאור התורה הקדושה שלא יאיר. והעבדות האמיתית הוא השיעבוד אל החמירות, והקב"ה העלנו להתעטר בקדושה, ולהיות בני חורין האמיתית שהוא להיות עבדי ה', וכמש"כ הכוזרי (מאמר ה אות כה) "אמר החבר, אבל אני מבקש החירות מעבודת הרבים, אשר אני מבקש רצונם ואינו משיגו, ואפילו אם אשתדל בו כל ימי חיי, ואילו הייתי משיגו לא היה מועיל לי, ר"ל עבדות בני אדם ובקשת רצונם. ואבקש עבדות אחר, יושג רצונו בטורח מעט, והוא מועיל בעולם הזה ובבא, והוא רצון האלקים, ועבודתו הוא החירות האמיתית, וההשפלה לו הוא הכבוד על האמת".

ביאורי ברכות שלא עשני 'עבד' ו'אשה'

עבד ואשה אינם ברשות עצמם

א] מהלך הראשון של רש"י - מברכין על מה שאנו זוכין להיות ברשות עצמנו ולא עבד שהוא ברשות אדוניו ואשה דהוי כשפחה לבעלה. וז"ל הר"י ב"ר יקר, אשה אימת בעלה עליה כדאמרין בגמ' קידושין לענין כיבוד אב ואם דאשה אין סיפק בידה לעשות. ולדרכו לומד הר"י בר יקר דעבד לאו היינו עבד כנעני, אלא אפילו עבד ישראל לפי שאינו ברשותו לקיים מצות כראוי שכל היום מכבידין עליו לעשות מלאכתו.

דרגא של חיוב מצות

ב] מהלך השני של רש"י - שמברכין על דרגת חיוב המצות שיש לנו, שגוי אינו מחויב במצות כלל, ועבד ואשה אינם מחויבים אלא במצות עשה של הזמן גרמא. וכ"כ הטור והאבודרהם. ובאמת י"ל דהני שני מהלכים יסודם אחד, דהרי כתב האבודרהם (שער ג') דהטעם שנפטרו הנשים מהמצות עשה שהזמן גרמא "לפי שהאשה משועבדת לבעלה לעשות צרכיו ואם היתה מחויבת במצות עשה שהזמן גרמא אפשר שבשעת עשיית המצוה יצוה אותה הבעל לעשות מצותו ואם תעשה מצות הבורא ותניח מצותו אוי לה מבעלה ואם תעשה מצותו ותניח מצות הבורא אוי לה מיוצרה לפיכך פטרה הבורא ממצותיו כדי להיות לה שלום עם בעלה".

אך לענין ברכות אלו, מפורש בדברי האבודרהם שהוא מצד החיוב מצות, דהרי הביא דברי הרמ"ה שנשאל לו אם שבוי מברך שלא עשני עבד, והשיב הרמ"ה דהשבוי מברך שלא עשני עבד שלא תקנו ברכה זו מפני העבדות עצמה אלא מפני שאין העבד חייב במצות כישראל ואינו ראוי לבא בקהל ופסול לכמה דברים.

עבד זיל טפי

הנה איתא בגמרא במנחות (שם) דהא דמברכין על עבד ואשה משום דעבד זיל טפי. והב"י הביא מהאבודרהם לבאר הזילותא לענין כמה דברים. א. דאינו ראוי לבא בקהל, ופסול לכמה דברים. ב. שאין לו זכות אבות שלא עמדו אבותיו על הר סיני, [כ"כ האבודרהם בפנים]. (וילה"ע ע"ז דנכלל בההודאה של שלא עשני גוי). ג. שאין מאמינים בו, דמרבית עבדים מרבה גול כדתנן באבות (פ"ב מ"ז). ומצינו ג"כ בגמ' בב"מ (פו ע"ב) דאברהם אבינו שלח אליעזר עבדו לבקש אורחים, ויצא ולא מצא, ואמר אברהם דאין לו נאמנות "היינו דאמרי תמן לית הימנותא בעבדי". וכ"ז הוא מחמת פחיתות דרגתו כמו שמבאר המהר"ל (בח"א שם) "כי העבד נמשל לחמור דכתיב שבו לכם פה עם החמור, עם הדומה לחמור, הנה העבד הוא חמרי והאמת הוא שכלי שכן גזור השכל המשיג הדבר כפי מה שהוא. ומפני כן אמרו ז"ל גדר ת"ח שיש לו מדת השכל שאינו משנה כדאיתא בפרק אלו מציאות (דף כ"ג ע"ב), והפך זה מה שהוא דומה לחמור אין האמת אתו". [ויש מהלך אחר ברש"י בביאור דברי הגמ', וע' בתפילה כהלכתה].

פניני התפילה

ברכת שעשני כרצונו

בריאת האשה - בלי המלכה במלאכים

רבים תמהו על נוסח ברכה זו. ונראה לי בפשיטות דבאמת מבואר במדרש רבה (בראשית ח' ט') נעשה אדם (הובא ברש"י עה"ת (בראשית א' כ"ו) שהקב"ה נמלך במלאכים על בריאת האדם והיינו כמבואר שם לפי שאם האדם חוטא ח"ו פוגעים גם בעולם של מלאכים, ע"כ צריך שיסכימו על עשייתו, ואף שאם הקב"ה חפץ מי יאמר לו מה תפעל אמנם מדרך ענוה כשהדבר נוגע לקטן נמלך הגדול בו.

ואמנם דבריאת האשה עשה הקב"ה כרצונו לבד, כי היא חלק מן האדם, וכמו שלא ימלך על הראש ביחיד ועל שאר אברים ביחיד, כן האשה חלק מן האיש וגם כי אף שאין בידה שכר תורה מ"מ איננה עלולה לחטוא כמו האדם, וכיון שהיא משלמת את האדם לכך נבראת כרצונו של הקב"ה בלי המלכה במלאכים, וזהו שמברכת שעשני כרצונו דהיינו כרצון הקב"ה לבד המלכת המלאכים או שמים וארץ, והארכתי בזה בפירושי תורה.

ישועות יעקב (סימן מ"ו)

כרצונו - כפי שעלה במחשבה תחילה

יש לפרש ענינו שני ברכות הראשונות שמברכין בשבע ברכות 'הכל ברא לכבודו' ו'יוצר האדם'. מפני שתכלית הבריאה של כל העולם הוא בשביל האדם ובו נשלם הבריאה, כמו שאמרו חז"ל [מדרש תהלים קלט] שאדם אחור למעשה בראשית והאדם אינו נשלם אלא כשנזדווגה לו בת זוגו, נמצא כשנשא אדם את חוה נשלם הבריאה בשלימות לכך מברכין על הבריאה שהכל ברא לכבודו. ומה שמברכין יוצר האדם שני פעמים היינו כדאיתא לקמן שתי יצירות עלה במחשבה והיינו דקאמר בצלמו בצלם דמות תבניתו. וכתב הריטב"א דהיינו דמות תבניתו של אדם דאין לייחס שם תבנית להקב"ה. ונראה דהיינו שיצר בו צלמו וצלם שלה בדמות תבניתו וידוע כי צלם אלקים הוא בנשמה והיינו כדאיתא לקמן ששנים עלה במחשבה להבראות והוא בריאת הנשמות במחשבה, אבל הגוף נברא אחד ואח"כ התקין לו מגופו בנין עדי עד, ופי' עדי עד פרש"י בנין הנוהג לדורות, רצה לומר דאף שבתחלה נבראת מצלמו נעשה מזה תיקון לדורות שתולד בפני עצמה בשלימותה כמו שעלה ברצונו במחשבה תחלה. ונראה שעל זה תקנו לנשים לברך שעשני כרצונו. רצה לומר שנעשית בשלימות כפי שעלה ברצונו בתחלה.

הפלאה מסכת כתובות (ח ע"א)

ביאור ברכת שעשני כרצונו

הרב מרדכי פוטאש שליט"א בעמ"ס ברומו של עולם

שעשני כרצונו - הנשים מצדיקין עליהן את הדין

כתב הטור (סי' מ"ו), ונהגו הנשים לברך שעשני כרצונו, ואפשר שנוהגים כן שהוא כמי שמצדיק עליו הדין על הרעה, וכ"כ האבודרהם. ונראה דר"ל דבאמת האשה מצטערת ע"ז שלא נצטווה בהרבה מצוות יקרות, כמו ציצית ותפילין ושופר ולולב וסוכה ות"ת כנגד כולם, ולחד מ"ד גם פטורה ממצות פריה ורביה, נואע"ג שמותרת לקיימן אם רוצה, ולשיטת ר"ת יכולה גם לברך עליהן, מ"מ גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה, כמ"ש בקידושין (ד' ל'), ולכן נהגו הנשים לברך להקב"ה על הרעה כמו על הטובה, כמו שחייבים להצדיק הדין ולברך "דיין האמת", ומברכות להקב"ה שדן דין אמת במה שיצר אותה כך.

ובשו"ת דברי שלמה (סי' י"ד ענף ב') הביא מספר זרובבל, דמשום דבאשה רוב חייה בצער, נראה משום דיש לה צער הריון ולידה וצער גידול בנים, והיא משועבדת לבעלה היא מצדיקה עליה את הדין ונותנת תודה לה אף על הרעה, ואינה מתרעמת חלילה על מעשה ה' אלא מקבלת באהבה, ע"כ.

לפ"ז נמצא דיש בברכת "שעשני כרצונו" מדריגה רמה של קבלת השגחתו ית' באהבה וביטול גמור לרצונו ית', ושכר האשה בזה מרובה.

הנשים מברכות על מעלתן

והנה העירו כמה אחרונים שברכה זו לא נזכרה בגמרא, והב"י (סי' מ"ו ס"ו) תמה על ברכת "הנותן ליעף כח" שלא נזכרה בגמרא, ואיך היה רשות לשום אדם לתקנה, ולכן אף דהטור הביא ברכה זו, מ"מ בש"ע פסק שלא לאמרה. ולפ"ז צ"ע איך פסק שהנשים מברכות "שעשני כרצונו", דאם אסור לברך "הנותן ליעף כח" כ"ש יהא אסור לברך "שעשני כרצונו". ובסידור בית יעקב להגיעב"ץ דס"ל שלא לברך ברכה זו עם שם ומלכות.]

הט"ז (סק"ד בסו"ד) תירץ ע"פ דרכו דהטעם שתיקנו לשון ברכות אלו בשלילה ולא "שעשני ישראל" וכו', משום דרצו להורות בזה שלא יטעה האדם לתלות ח"ו חסרון בבריאת האדם על שברא עכו"ם וכן בבריאת אשה, ובאמת יש בהן צורך, וע"ש שהאריך בזה, וע"כ אמר כאן שנותן הודיה לו ית' שלא עשאו עכו"ם הורה בזה שיש צורך בריאה גם בעכו"ם וכ"ש באשה אלא שזכה האדם שלא נברא הוא באופן אחר שהיה ג"כ צורך הבריאה וזה שלא עשני עכו"ם אבל לאחרים עשה. ולפי"ז כתב הט"ז דכיון דמלשון ברכת האיש מוכח דיש מעלה בבריאת האשה, ע"כ צריכה לברך על המעלה שלה.

והנה לפי דברי הט"ז נמצא שאין תוכן ברכה זו "שעשני כרצונו" ענין של צידוק הדין שמברכות על הרעה על שלא נעשה איש כמש"כ הטור, אלא ענינה היא ברכה על הטובה שהטיב עמה להבראות אשה, וממלאה בזה צורך בבריאה שאי אפשר בלעדיה. נואף שבריאת האיש הוא יותר מעולה ממנה, עדיין צריכה היא להודות על מעלתה.]

ובשו"ת דברי שלמה הביא מהלך אחר בזה מספר מלכי בקודש (ח"ו סי' ו') שכתב שהמתבונן במשא ומתן של האמוראים בנוסחאות של הברכות, נר"ל דבהרבה מקומות בש"ס הגמ' מברר הנוסח הנכון בכמה ברכות ובתפילות, רואה כי המטבע שטבעו אנשי כנסת ג' בברכות אינו ממש בלשונו, רק בתוכן והיסוד, וכל אשר הוא לפי התוכן שתקנו הם, נחשב המטבע שטבעו בברכות. ולכן כשאמר רבי מאיר, חייב אדם לברך ג' ברכות בכל יום – שתוכנם, שעשני או שלא עשני כך וכך, יכולה גם האשה לברך לפי מה שהיא נעשתה, ואולי מחוייבת בכך, ע"כ תוכן דבריו. והיינו דעיקר התקנה של ג' ברכות אלו היתה לברך ולהודות על האופן שהבורא ברא אותו, וגם נשים נכללו בחובה זו, וממילא גם הברכה שעשני כרצונו הוי חלק מתקנת אנשי כנסת ג', ואף שלא תקנו עצם הנוסח, מ"מ תקנו חכמי הדורות לשון "שעשני כרצונו", כי זה מתאים לכוונת אנשי כנה"ג בתקנתם הקדומה.

הקדים לברך שלא עשני אשה

ועבד. דעת המג"א (סק"ט) דאם בירך שלא עשני אשה בראשונה לא יברך שוב על עכו"ם ועבד. וביאר החיי אדם (כלל ח' ס"ב) שיש בכלל מאתים מנה, כיון שבירך על החמור, כל שכן על הקל. וכ"כ הבן איש חי (שנה א' פ' וישב ס"י)³.

אמנם המ"ב הביא שהרבה פוסקים פליגי על דעת המג"א, ומצינו לזה ג' טעמים חלוקים.

א. דעת הב"ח הוא דאע"ג דברכה אחד כולל השני, אפ"ה מאחר שתיקנו לברך כל הברכות אין הסדר מעכב כלל ולא נפטר אחד בחבירו.

ב. והפר"ח חולק על כלל דהב"ח, ורק הכא ס"ל דכיון דכולן נאמרו בלשון שלילי אז לא אמרינן בזה בכלל מאתים מנה ואין הסדר מעכב.

ג. והט"ז ג"כ השיג על המג"א וסבר דאע"פ שבירך שלא עשני אשה יכול לברך שלא עשני גוי ועבד, משום דיש מעלה בגוי ועבד יותר מן האשה דיכולים להשתחרר, ויש מעלה בגוי יותר מן העבד, כדאמרינן בהדיא בב"ק (טו.). דיש מעלה בנכרי דיש לו חיים, ויש מעלה בעבד דחייב במקצת מצות. וא"כ אין ברכה אחת נפטר מהשני.⁴

כתב הב"י (סי' מ"ו) "יש להקדים שלא עשני עבד, שבתחלה אנו מברכין שלא עשני גוי שאינו בר מצות כלל. ואח"כ אנו מברכין שלא עשני עבד אע"פ שישנו בקצת מצות זיל טובא והוא חשוד על הגזל וכו', ועוד שאסור בבת ישראל. ואח"כ אנו מברכים שלא עשני אשה שאע"פ שהיא חשובה מן העבד, מ"מ אינה חייבת בכל המצות. אך הרמב"ם (פ"ז ה"ו)¹ הקדים ברכת האשה לעבד, וכן מצינו בסדר הברכות של הבה"ג והסמ"ק והאשכול והעיטור.²

והלח"מ ביאר דנחלקו הר"מ והב"י בביאור דברי הגמ' במנחות (מג.): דנחלקו תנאי אי מברכי שלא עשני בור, וראב"י ס"ל דבמקום 'בור' מברכין 'עבד'. ומשמע בגמרא שבמקום שלא עשני בור אמר שלא עשני עבד ושלא עשני בור הוי בברייתא אחר אשה. אך טעמא דהב"י הוא, דאמרינן התם דהא דמברכים על עבד לחודיה משום 'זיל טפי', ופרש"י (בפ"א א') משום דמזולזל העבד יותר מן האשה, וא"כ אם מברך על האשה, הרי העבד הוי בכלל מתאים מנה. והרמב"ם שלא הקפיד בזה, אולי משום שהוא מפרש כפירוש ב' של רש"י שאע"פ דשניהם שוים מוסיפין הברכה כדי להשלים מאה ברכות, וא"כ אין להקפיד על סדר הדברים.

ולדינא כתב בשו"ע לברך גוי עבד אשה. ונחלקו הפוסקים בטעה והקדים לברך שלא עשני אשה, אם יכול לברך שלא עשני גוי

נוסח הברכה לנשים

והנה המנהג פשוט שנשים גם מברכות בנוסח שלא עשני גוי ושלא עשני עבד. נועי' באשל אברהם (בוטשאטש סי' מ"ו) מש"כ לבאר בזה. ויש מבני ספרד הנוהגות⁷, ע"פ החיד"א (קשר גודל שם) לברך שלא עשני גויה ושלא עשני שפחה⁸.

כתב השו"ע (מ"ו ד') דנשים מברכות שעשני כרצונו⁵. ובפשטות הברכה היא בשם ומלכות. אמנם יש נוהגות לברך בלא שם ומלכות מחמת שברכה זו לא הוזכרה בתלמוד⁶. וכבר פשט המנהג אצל בני אשכנז לברך בשם ומלכות.

6 כ"כ הבן איש חי (פ' וישב אות י'), כה"ח (סקמ"א). והערה"ש (שם סי"א) כתב שלא נהגו האידנא לברך ברכה זו.

7 עי' בא"א מבוטשאטש שכתב ששמעתי שכן נוהגות נשים לומר כן, ומשמע שהיה מנהג רק לומר שפחה ולא גויה, וע"ש שהאריך בטעם מנהג שלנו, דמצינו בפסוקים דעבד כולל שפחה ג"כ. ולענין גוי כתב "ובשלא עשני גוי אין היכר כל כך בין זכר לנקיבה" ושייך גם על נכרית לשון גוי כיון שחובה זו עיקרה מצד הכללית של כל אומה מאומות העולם".

8 וכן הסכים היעב"ץ בסידורו, אבל כתב דמאחר דלא הוזכר בגמרא יש לאומרה בלי שם ומלכות.

1. אך במהדורת פרנקל שינו את הסדר ע"פ כמה דפוסים, וכן היה לפני רבנו מנחם.

2. ע' בסוף פרנקל רמב"ם [עמ' תשפ"ה] שסידר טבלא על סדר ברכות השחר של שלושים ראשונים.

3. אך כתב הבן איש חי דעכ"ז יברך בלי שם ומלכות ויהרהר שם ומלכות בתוך הברכה.

4. אכן רעק"א כתב דאם הקדים לברך שלא עשני אשה מברך אח"כ שלא עשני עבד, משום דעבד אית ליה מעלה של מילה. ומשמע דמודה לענין שלא עשני גוי דברכת האשה פוטרת אותה.

5 והברכי יוסף (סק"י) הביא בשם הרב זקן שמואל (בריש ספרו) דאף עבד מברך ברכה זו. (היינו במקום שלא עשני עבד, ויל"ע אם מברך שלא עשני אשה, ואולי תלוי במחלוקת הפוסקים בהקדים שלא עשני אשה לעבד).

עיוני התפילה

דין העבד במצות עשה שהזמן גרמא

כתב הטור "אף על פי שמברך שלא עשאי אשה שגם היא אינה חייבת במצות עשה שהזמן גרמא צריך לברך שלא עשאי עבד שהוא גרוע טפי". ומקורו מגמרא במנחות (סוף מג:): דפרך עבד היינו אשה, ומשני דעבד זיל טפי. ומשמע מזה, דגדר חיוב המצות של אשה ועבד שוין הן. והנה ידוע שיטת ר"ת דאף נשים מברכות על מצוה עשה שהזמן גרמא. וחזינו דיש להם קיום מצוה אף בהמצות דלא נצטוו בהם, (וכתב הר"ן בקידושין (לא). משום דיש חיוב אצל אנשים ויש להם שחר). ואף לדעת הרמב"ם (ציצית פ"ג ה"ט) דאי אפשר לברך מודה דיכולין להניח ציצית משום דיש להם קיום מצוה, רק דלא יכולה לברך, (או משום דאינם יכולות לומר וצונו או משום דמיחזי כחובה, ע' ב"י סי' תקפ"ט). ומבואר דלכו"ע קיום מצוה איכא בכל מצות עשה שהזמן גרמא ויש להם שחר כמי שאינו מצווה ועושה. וכפשוטו כן הוא הדין לענין עבדים ג"כ דילפינן לה לה מאשה, וכמו שמבואר כאן דעבד ואשה שוין הן בדרגתם לענין מצות. וכן מפורש בתוס' בגיטין (מ. ד"ה כשרבו) דגם עבדים דיכולין להניח תפילין ולברך עליהם.

אך הובא באסופות רבנו חיים הלוי שאמר הגר"מ בשם אביו הגר"ח זצ"ל, דאם היה הרמב"ם ס"ל דיכול לברך על מ"ע שהזמן ג, היה מחלק בין אשה לעבד, דהרי הרמב"ם ס"ל דעבד חסר בקדושת ישראל, ויש לו קדושה רק לגבי מה שנצטווה, אבל לגבי המצות שפטור בהם, חסר בעיקר קדושתו, ולא דמי לאשה דיש לה קדושת ישראל גמורה אלא שהתורה פוטרתה, ע"ש, [וע' בח' ר' חיים הלוי בהל' איסורי ביאה בזה]. וע' בדברות משה בגיטין (שם) שנקט כן מסברא דעבדים חסר בקדושתם ולא שייך להם קיום מצוה כלל במצות עשה שהזמן גרמא, והעיר מדברי הגמ' במנחות ד'עבד היינו אשה' דמשמע דדרגתם שוה, וכתב לפרש, דזהו גופא תי' הגמ' ד'עבד זיל טפי', היינו דחסר בקדושתו, וממילא ליתנהו כלל במצות עשה שהזמן גרמא, ולא הוי כמו אשה דאיתנהו עכ"פ בקיום כל המצות, הגם דאינה חייבת בכלל, דהרי לא חסר בקדושתה כלום, וע"ש שתמה על דברי התוס' בגיטין. וע"ע בתפארת יעקב בגיטין שם. וע"ע בפמ"ג (סימן תקפ"ט, א"א סק"ג) דמצדד לחלק בין נשים לעבדים לענין ברכה, ע"ש, [ויש לבאר כוונתו, ע"פ מש"כ בסמין י"ז (א"א סק"א) דטעמא דנשים מברכות משום דאשה מאיש לקחה, וזה לא שייך בעבד].

ובאמת יסוד הדבר, מצינו בדברי המזרחי (דברים כ"ג י"ח) בביאור מחלוקת רש"י והרמב"ם אם ביאת זנות של שפחה נכלל בהלאו של "לא תהיה קדשה בבנות ישראל". שיטת רש"י דהיא נכללת באזהרה זו, דהיא בכלל 'בנות ישראל', שמכיון שטבלה וקבלה עליה המצות, והרי היא חייבת בכל המצות שהישראלית חייבת בהן, הרי היא כבנות ישראל, ואינה אסורה לבן חורין אלא מדברי סופרים. והא דפטרה התורה ממ"ע שהז"ג שמה מפני שהם משועבדים לאדוניהם, כמו שפטרה התורה לאשה המשועבדת לבעלה. אך הרמב"ם (פי"ב מהלכות איסורי ביאה) חולק וכתב וז"ל "העבדים שהטבילום לשם עבדות, וקבלו עליהם המצות, שהעבדים חייבים בהם, יצאו מכלל הגוים, ולכלל ישראל לא באו. לפיכך השפחה אסורה לבן חורין, והבא עליה מכין אותו מכת מדרות מדברי סופרים". ומבואר דנקט דלדעת הר"מ פטור מכל המצות מחמת חסרון קדושתו.

והנה הראב"ד בפירושו לתו"כ [ויקרא פרש' ב' ה' ב'] יש לו שיטה מחודשת בענין נשים במצות עשה שהז"ג, דנשים מותרות לדחות ל"ת כדי לקיים מצות עשה שהזמן גרמא, "שכך ניתנה בתורה לאנשים חובה ולנשים רשות". ומבואר דהא דנשים שייכי במצות עשה שהז"ג ומברכות עליהם אינו משום דכיון דאחרים חייבים, יכולות ג"כ לעשות ולברך, אלא דהוא דין חיובי דניתנה להן מצות אלו 'בתורת רשות', והוא מכלל דיני הנשים לקיים מצות אלו ג"כ, (וע' בק"ש סוף קידושין מש"כ בדבריו). ולדרכו נראה דאין לחלק בין אשה לעבד לענין זה, דמסתבר דכ"ז נכלל בהילפותא לעבדים בג"ש דלה לה מאשה, דלדעתו אינו רק רשות לעשות דבר שהוא מצוה אצל אחרים, אלא שניתנו בהדיא לנשים באופן רשות, וא"כ הוא מכלל הדינים של האשה דנלמד לעבדים. וכ"נ מדבריו בהלכות ציצית (שם) שהביא דעת ר"ת על דברי הרמב"ם דאיירי בנשים ועבדים, ולא חילק הראב"ד בזה ביניהם כלל.

גדול המצווה ועושה

הנה אף דנשים פטורים ממצות עשה שהזמן גרמא, יכולים לקיימם, וק"ל דמברכות עליהן. ואפ"ה אין להם כ"כ שחר כמו אנשים, דגדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. ומצינו ג' מהלכים בדברי הראשונים בטעמא דמילתא.

א. כתבו התוס' בקידושין (לא ע"א) "דמי שמצווה ועושה עדיף לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבור ממי שאין מצווה שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח".

ב. והריטב"א פירוש שזה שטן מקטרגו כשהוא מצווה וזה אין שטן מקטרגו, ולפום צערא אגרא.

ג. ומביא עוד מהלך מהרמב"ן "שהמצות אינן להנאת הקל יתברך המצוה אלא לזכותינו, ומי שהוא מצווה קיים גזירת המלך ולפיכך שכרו מרובה יותר מזה שלא קיים מצות המלך, מכל מקום אף הוא ראוי לקבל שכר שהרי מוטב לבב וחסידות הכנים עצמו לעשות מצות השם יתברך".

האשה דומה לפועל הנכנס שלא ברשות

ולפי דברי הרמב"ן יש לבאר מש"כ האבודרהם כאן להגדיר החילוק בין איש לאשה, וז"ל "האיש דומה לפועל שנכנס לשדה חבירו ונטעה ברשות. והאשה דומה לנכנס שלא ברשות. והמקור לזה הוא מדברי הירושלמי (לא נמצא מקורו) הובא במאירי בע"ז (ג.), וז"ל "שמי שנצטווה עושה את הדבר אף על פי שהוא כנגד טבעו וקשה לו ודרך צחות אמרו בתלמוד המערב שהמצוה ועושה הוא כיורד לתוך שדה חברו ברשות שנפרע משלם ואת שאינו מצוה ועושה הוא כיורד שלא ברשות ששמן לו שבח והוצאה וידו על התחתונה".

ב' עניני שחר, כמלך על עבדיו וכרופא אל החולה

ולבאר הדברים יש להקדים דברי הבית הלוי (הובא דבריו בס' זכרון טוב משה עמ' תקל"ה) וזה תורף דבריו, שהראשונים חקרו בענין שחר המצות ועונש העבירות, אם הוא בבחינת מלך אל עבדיו או בבחינת רופא אל החולה, דהרופא המזהיר אינו אלא יועץ המודיעו מה יועיל לו ומה יזיקו, ואין התועלת וההזיק באים מחמת אזהרתו. משא"כ במלך המיטב עם השומע אליו ומעניש להעובר על דבריו, אותו הגמול והעונש נובעים רק מחמת ציווי של המלך ולא מעצם הפעולות, דהפעולות מצד עצמם לא יועילו ולא יזיקו.

והנה חז"ל אמרו גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, הרי חזינו דגם מי שלא נצטווה מגיע לו שחר, ומוכרח שהגמול בבחינת רופא שאינו תלוי באזהרה. ומדאמרו דהמצווה ועושה עוד גדול ממנו, מוכח דיש עוד גמול שהוא כאזהרת מלך על עבדיו, שאינו בא מחמת עצם הפעולה כ"א מצד הצווי, ולכן מי שאינו מצווה לא יגיע לו זה הגמול. והוסיף הביה"ל, דהגמול המגיע מצד בחינת רופא, הלא הגמול והמעשה דבר אחד הם מקושרים ומשולבים זה בזה, כי המעשים עצמם מביאים הגמול, אבל השחר המגיע בבחינת מלך הוא יותר גדול הרבה לאין שיעור מערך הפעולה, עכ"ל.

ולפי"ז יש לבאר המשל הנ"ל דמי שאינו מצווה ועושה דומה ליורד שלא ברשות, דהיורד שלא ברשות אין לו שחר שלם, שהרי אינו עושה ע"פ ציווי הבעלים, ואפ"ה מקבל שכרו לפי מה שהשביח, שהרי סו"ס נתיקרה ממונו, וה"נ אף שלא מגיע לו השכר של מלך על עבדיו, מגיע לו עכ"פ השכר מהמצוה עצמה, ואפילו בלא ציווי, דכל שעושה את המעשה מצוה, המעשה מצוה עצמה מביא את השכר ולא תלוי בהציווי כלל. והמצווה ועושה דומה למי שיורד ברשות דמקבל שכרו משלם, ולא רק כפי שבח השדה, כיון דעשה ע"פ ציווי הבעלים, וה"נ מקבל שכר גם על מה שמקיים ציווי הבורא יתברך.

גליון זה נתנדב ע"י ח. ב. ג.
לע"נ בעל ולקוט סופר

יא"צ כ"ב סיון
להצלחה בכ"ע וכל מילי
דמיטר

בהעלותך תשפ"ב גליון קה שנה ג

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי תן וחסד ושלמה רבא
מן שמיא תנינכם תראנה בנים
ובני בנים כשתילי יחיתם סביב
לשולחנכם. חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ונחמני כבי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל בקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכ"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין ז"ל: הבטיח הטאן שיעשה
סובה לכל המשתדלים ורמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למנן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"י גלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפוסם דבריו
אני אסיב עמכם להמליץ טוב בערם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איזה מזמורי תהלים
נ"כ אשתתוה גם אני לפני שומע
קול בכיות עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמכם
לטוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחזקאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בבוזי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה ר"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבושו בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארנשטערן זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אשרי הברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נזר בכל יום על כל אלה שיעיינו
בספרי, ויניחו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב,
וכל הלומד בספרי זכה לירוש',
הצלחה בכל טוב, בזה ובבא
סגולה גדולה בבית לכל הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הגיד שלום איין זצ"ל בעת
הספדו בשעת הלילה הכריז:
נצטרתי מואת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את תידישו תורתו,
(רבות אפרים אריה ח"ב עמוד
רמ"ח, מליץ ביפו פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה? פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען? פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען

וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

מי יאכילנו בשר. במדרש הובא ברש"י: וכי מפני שלא היה להם בשר היו מתרעמים, אלא שהיו מבקשים עלילה לפרוש מאחורי המקום. וצריך להבין איזה עלילה יש בבקשת הבשר. וז"ל, דהנה הטעם מדוע דוקא באותו הדור אסר הקב"ה לאכול בשר לתאוה, נראה דהיינו משום דנדבקו בה' במעמד הר סיני, וכפי שמעיד הכתוב "ואתם הדבקים בה'", דלכן אסר להם את הבשר כדי שלא יתמשכו אחרי היצ"ר, וכפי שאמרו (ברכות לב). שיצ"ר מתעורר ע"י אכילת הבשר. וכל ענין זה שייך רק בדור דעה שקבלו את התורה בהר סיני פנים בפנים, ולא בדורות הבאים, לכן לא נאסר על דורות שלא היו במתן תורה אכילת בשר תאוה. וזה כוונת דברי המדרש, שבני ישראל רצו להימשך אחר תאוות ועניני גשמיות, והפרישות מבשר מנע מהם לבוא לידי כן, שהרי זה היה כל הטעם שהיה אסור להם אכילת בשר בכדי שלא ידבקו ביצ"ר וישארו דבוקים בה', והם אדרבה רצו לאכול בשר בכדי שישלוט בהם היצ"ר ולפרוש מאת ה', וזה היה עלילתם.

ויהיו אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו' ויקרבו לפני משה ולפני אהרן. ופירש"י בבית המדרש היו יושבים שניהם כשנשאלה שאלה זו בפניהם. הנה בפרשת פנחס בשאלת בנות צלפחד כתיב "ותעמדה לפני משה ולפני אלעזר", וכתב רש"י ב' פירושים האין יכול להיות ששאלו גם את אלעזר בזמן שמשה שם: (א) בבית המדרש היו יושבים שניהם יחד כשנשאלה שאלה זו. (ב) סרס המקרא ודרשהו, שבאו קודם לפני אלעזר ואח"כ לפני משה. ויש לדקדק מדוע בפרשתנו בשאלת שהיו טמאים, לא פירש"י רק את הפירוש הראשון. ונראה לתרץ לפי מה שמצינו שלפעמים ב"ד נותנים רשות לחכמים אחרים לדון בדיני ממונות אבל לא באיסורים, ע' רמב"ם (פ"ד סנהדרין ה"ח) שכתב מי שהוא חכם, ב"ד נותנים לו רשות לדון בדיני ממונות, אבל לא להורות באיסור והיתר. וכן מצינו שיתרו נתן למשה עצה שיעמיד דיינים שידונו דיני ממונות, אבל את ההלכות בדיני איסור

בגלגול הקודם הייתי אצל הנצי"ב מוואלזין

אחד התלמידי חכמים מגדולי התורה הידועים, נכנס פעם אל הקודש פנימה ברעננה ביום חמישי פרשת בהעלותך להתברך מבעל הבן לאשרי זי"ע, וכדרכו פתח הצדיק בדברי תורה את המאמר על הפרשה, והנה אותו ת"ח שם לב שבמהלך הדברים הצדיק מדגיש, ואומר לו "דע לך שהחידוש התורה הזה הוא שייך לי, ואני הוא שהורדתי אותו מן השמים". כשחזר הת"ח לביתו, עיין בשבת קודש במפרשים על הפרשה, והנה לתדהמתו הוא מוצא את המאמר חידוש התורה הזה ככתבו וכלשונו במפורש בספרו של הנצי"ב מוואלזין. הת"ח התפלא מאוד, מכיון שמתוך הכירות של שנים שזוכה להסתופף בצל קודשו, הכיר את גדולתו האלוהית ורום מעלתו וקדושתו של הצדיק, והוא ידע שהצדיק מקפיד מאד מאד, ובמיוחד לדייק אל האמת כחוט השערה בכל דברי קדשו, ואיך יתכן שאומר והדגיש לו ש"חידוש התורה הזה הוא שלו והוא זה שהורידו מן השמים".

ביום ראשון נסע הת"ח מיד לרעננה, והביע את פליאתו אל הצדיק, ואמר לו שמצא את החידוש התורה הזה בדברי הנצי"ב מוואלזין. הצדיק ישב והתעטף בשתיקה כשעל פניו הק' מופיע חיוך קל צופן סוד, אותו ת"ח הרגיש בדבר, ולא ויתר, והפציר בצדיק שיאמר לו את מה שמסתיר ממנו, ואז פנה הצדיק לת"ח ואמר לו: "דע לך שאני זוכר את הגלגול הקודם שלי שהייתי אצל הנצי"ב מוואלזין, ואני הוא זה שאמרתי לפניו את המאמר חידוש התורה הזה, אך מפני שאני זוכר את עצמי כמו בגלגול הזה, שאז בגלגול הקודם הייתי ג"כ לא מקפיד כלל שיפרסמו את דברי התורה שלי דוקא בשמי, לכן לא אמרתי שזה חידושי. ובאמת תסתכל בסוף דבריו של הנצי"ב בחידוש התורה הזה שהנצי"ב מביא בספרו שהוא כתב את המילים "מפי השמועה", שזה הוא אני שאמרתי לו את החידוש הזה, הת"ח היה שרוי בהלם מוחלט לאור הדברים השמימיים והנשגבים ששמעו אזניו. (תולדות הבן לאשרי)

מנא לן דהוה עבודה.

שעזות שלנו יתקיים בתורתך להתיש כח העזות, [ועוד, דהעזות יתקיים בתורה], דבתורה הכלל ד"לא הביישן למד".

לע"נ הג"ד יצחק שלמה אונגאר ב"ר אברהם צבי צ"ל
יא"צ כ"ב סיון

בהעלתך את הנרות. בספר חסד לאברהם (נהר נ"ח) מנה ט"ו כלים הראויים לנר חנוכה, וכתב דקליפת בצלים וביצים וכיוצא אינם ראויים להדלקה, [כיון דאינם חשובים כלים], ע"ש. ונראה דעתו, דכל שאינו כלי לא נקרא "נר", [דנר כלול מד' דברים: שמן, פתילה, אש, כלי]. אבל המהר"ל (נתיבות עולם נתיב התורה) נסתפק אם נקרא "נר" רק השמן והפתילה והאש, או המקבל ג"כ נקרא "נר". והנה אם הכלי אינו בכלל הנר, אם כן מאי נפ"מ במה משים השמן והפתילה, ולכן גם קליפת בצלים וביצים ראויים להדלקה נר חנוכה.

ונראה לפי עניות דעתי ראייה מיומא (דף כד:) [דהכלי הוא בכלל הנר], דהגמ' מקשה: זר שסידר את המנורה ליחייב [משום שעשה עבודה במקדש]. ופירש"י [ד"סידור את המנורה] היינו שקבע הנרות במנורה, וז"ל: דבכל בוקר היו מסלקין את הנרות מהמנורה לקנח אפרו יפה וחוזרין וקובעין אותם בה, וא"כ זר שסידר את המנורה ליחייב כיון דזה עבודה תמה, עכ"ל. ולא נודע היכי כתיב עבודה זו של קביעות הנרות במנורה, דהטבת הנרות היינו דישון האפר, אבל קביעות הנרות במנורה

ואף אם תמצא לומר דאף מה שחוזר וקובע הנרות במנורה הוא בכלל הטבה, [ו"הטבת הנרות" הוא עבודה], מ"מ למה יקרא "עבודת מתנה", [והיינו עבודה שנותן על גבי המזבח כגון דם ויין, דרך על עבודה כזה חייב הזר עליה], דהרי הנרות הוא רק כלי שרת שעליו מדליקין, ואינו קרבן [כמו השמן למנורה], ולא מצינו "עבודת מתנה" אלא זריקה וניסוך היין והמים שהם קרבן, [וא"כ למה חייב הזר על קביעות הנרות במנורה, והא אין זה "עבודת מתנה"].

אך אם נימא דגם הכלי בכלל הנר, שפיר הוי קביעות הנרות במנורה - עבודה, דכתיב "יערוך את הנרות לפני ה'", "ויערוך" היינו יסדר, כמו שתירגם התרגום, והכלי ג"כ מכלל הקרבן, [דדומה לנתינת השמן והפתילה דהוי קרבן ועבודת מתנה, ולכן הוי קביעות הנרות במנורה "עבודת מתנה"].

עוד ראייה [דהכלי הוא מכלל הנר], מהא דכתב הרמב"ם (פ"ט ביאת המקדש ה"ז) דאם היטיב כהן הנרות והוציאן לחוץ, מותר לזר להדליקן. ותמוה דבת"כ (אמור פרשת י"ג) אמרינן "יערוך את הנרות לפני ה'", שלא יתקן מבחוץ ויכניס. וצריך לומר, דקביעות הנרות במנורה הוא עריכתו, ולא נקרא מתקן מבחוץ אלא אם קבע הנרות במנורה מבחוץ. וכן פירש הקרבן

"האבני" (א"ח סימן תק"ה אות ב') כתב דבהדלקת נרות במקדש הנחה עושה מצוה, וז"ל: כתב הרמב"ם (פ"ט כלי המקדש ה"ז) שאם הטיב הכהן הנרות והוציאן לחוץ והדליקן זר כשירות, ועל כרחך סבירא ליה דהנחה עושה מצוה במנורה, דאי הדלקה עושה מצוה הדלקה במקומו בעינו, עכ"ל. וכ"כ בצנפת פנח (מתנה"ע עמוד 66) וז"ל: במנחות (דף פח:) אמרו [גבי הדלקת נרות במקדש] דנר שכבתה באמצע הלילה צריך להדליקה עוד הפעם, הרי דחזינו דלא המצוה היא ההדלקה, רק המצוה שתהא דולקת, לא כמו גבי חנוכה, עכ"ל. וכ"כ הגר"ח (ביא"מ פ"ט ה"ז) וז"ל: כל עיקר הך מצוה דהדלקת נרות במקדש, אין המצוה בעצם מעשה הדלקה, כי אם דעיקר מצותה הוא מה שהנרות דולקים תמיד, ובזה שהנרות דולקים הוא דהויא יסוד קיום מצוה זו.

והיתר, אמר לו שירה הוא בעצמו, וכמו שאמר לו "וזהרת אתה את החוקים ואת התורות", ודרשו במכילתא "את התורות" אלו ההוראות, והיינו שאת זה יורה משה בעצמו. ולפי"ז י"ל שדין הטמאים שהיה זה הלכה של איסור והיתר, ודאי שהיו חייבים לבוא לפני משה, כי אין רשות לחכם אחר להורות, ולכן על מה שמצינו בכתוב שבאו גם לפני אהרן, פירש"י משום שישב לצידו בבית המדרש. ברם בבנות צלפחד דהוי בדיני ממנות שיכולים ב"ד הגדול ליתן רשות לחכמים אחרים לדון, לכן הוסיף רש"י לפרש פירוש ב' שבתחילה באו לפני אלעזר, ואח"כ כשלא ידע באו לפני משה.

לזכות לוי יצחק בן מילכה פינא לזוה"ג והצלה ב"ע

לא הביישן למד. (פ"ב אבות). הנה התורה מתשת כח העזות, ויש לעזי פנים יכולת לקיים עזותם בתורה, דהרי בתורה אמרינן ד"לא הביישן למד". והענין, דהנה אמרו בחגיגה (דף יג:) עה"פ "אשר קומטו ולא עת", דאלו תתקע"ד דורות שנגזר עליהם להיבראות קודם שנברא העולם, ולא נבראו. דהכתוב אומר "דבר צוה לאלף דור", הרי דמתן תורה יהיה לאחר אלף דורות, ואולם באמת מתן תורה היה אחר כ"ו דורות, מפני שראה הקב"ה דאין העולם מתקיים בלא תורה. ואותן תתקע"ד דורות שחסרו, שתלן הקב"ה בכל דור ודור, והן הן עזי פנים שבדור, לפי שאם יבוא בפעם אחד הרבה מן העזי פנים שבדור, לא יתקיים העולם בפניהם.

וא"כ בעקבות משיחא שהכרח שירדו כל הנשמות, וכל הנשאר מתתקע"ד דורות יבואו לעולם, ולכן חוצפא יסגא. וא"כ איך יוכל לבקש על בנין בית המקדש שיבנה במהרה, כי אולי יש הרבה עזי פנים שאי אפשר שיבואו כולם אל זה העולם, שלא יתקיים העולם בעבור הני מחריבי עלמא.

אך אמרו (מכות כג.): אמר ר' חנניא בן עקשיא רצה הקב"ה לזכות את ישראל וכו'. ושמעתי בשם הרב פרשת דרכים, שהכונה ע"פ מה שאמרו (ביצה כה:) אלמלא ניתנה תורה לישראל לא היתה שום אומה ולשון מתקיימת מפניהם, ונתנה התורה לישראל מפני שהם עזין, ע"כ. וא"כ התורה מתשת העזות, וזהו הכוונה רצה "לזכות", היינו לנצח את כח העזות של ישראל, כמו שכתב הרע"ב (סוף פ"א ברכות) על "ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות", שפירושו "ולא נצחתי", ולכן הרבה להם תורה שהיא מתשת כח העזות.

ולפי"ז יובן מה שאמרו להלן "עזי פנים לגיהנם", שהוא מדה גרועה, ואח"כ אמר דעם כל זה אנו מבקשין "שיבנה המקדש במהרה בימינו", ואם תאמר שמא יש עדיין הרבה מתתקע"ד דורות, ולזה גומר "ותן חלקנו בתורתך",

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$180 פאר גליון מליצי יושר
וועט מען מוודע זיין ביי די ציונים פון די **פלאצקע גאון - ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, ילקוט סופר - פאקש, לב העברי - הר הזיתים, ר' יוסף ענגיל - ויען, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות**
אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

באתי בשורות אלו לבשר על בשורה טובה שברוב רחמי וחסדיו, שאחר כמה שנים של עוני ותלאה, מצאתי פרנסה קלה ונקיה, פרנסה שאין בה ביטול תורה, אלא אדרבה, הפרנסה הוא מהרבצת התורה. וברור אצלי שזכיתי לכך עקב שלומד אני הגליון בכל יום.

והנה אין זה דבר קל אפילו לצדיקים להשפיע פרנסה בהרחבה ללומדי תורה, כמו שכתב באביר הרועים (אות של"ח), וז"ל: פעם אחת בשבת שירה הזכיר עצמו אחד מאנשי שלומד אצל שלחנו הטהור של האבני נזר בשעת שתיית לחיים על קישוי פרנסתו, ואמר שמבקש ביזה הים. והשיב לו האבני נזר: אם תהיה על אותה המדריגה שהיו ישראל אצל הים, יהיה לך ביזה הים. וסיפר כי פעם אחת התנצל אחד את עצמו לפני חמיו כ"ק אדמו"ר הקדוש זצ"ל מקאצק שאין לו פרנסה, וביקש ברכה שיהיה יכול ללמוד מתוך הרחבה. והשיב לו הרה"ק מקאצק, דאיתא בתנא דבי אליהו, שלאחר חטא העגל נגזר על לומדי תורה שיעסקו בתורה מתוך הצער וכו' ומתוך שאין להם מזונות, ובשביל זה יהי שכרם גדול בעוה"ב ע"ש, וא"כ הוא גזירה, וגזירה צריכה לבטל בתפלה, וצריכה להתפלל על זה.

ופעם אמר האבני נזר בזה הלשון: הסדר הוא שלא יהיה ללומדי תורה פרנסה, לכן כשרוצים לצאת מן הסדר, צריכים להתפלל על זה בחזקה, מען מוז שטארק בעטען, עכ"ל. הרי דאין זה דבר קל להשפיע פרנסה ללומדי תורה, ובודאי זכיתי לכך בזכות צדיקים אלו.

החותם בהערצה ובהוקרה רבה
מ.ג. ג. לאנדאן

וקטרוגו ממנו. אבל מרים ואהרן שידעו שמשא הוא הנבחר להיות גואל המושיע, ובשבילו לקח עמרם את יוכבד דודתו בחזרה, לא הבינו למה לקח משה אשה כושית, על כן דיברו בו.

וזה הכוונה "ותדבר מרים ואהרן במשה על האשה הכושית אשר לקח", כי לא הבינו הצורך בזה. אמנם התורה מעידה על משה ואומרת "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", כי לא האמין בעצמו שבעבורו הוצרך אביו לעשות שלא כדת, וחשב שכל פעולת אביו הוא בשביל זרעו אחריו, ועל כן לקח גם הוא אשה מדינית לרמות את השטן שלא יקטרג ויולד גואל ישראל.

לע"נ ר' יוחנן ב"ר יעקב קאפלי פלישמאן הי"ד כ"ז סיון
האנכי הריני וגו' אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך וגו' מאין לי בשר לתת לכל העם הזה. מכאן ילפינן כי אב לבנים צריך להשתדל עליהם בכל מה דאפשר. ומה שארז"ל (עירובין כב.) עה"פ "שחורות כעורב", [דאין התורה מתקיימת אלא] במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב? היינו באופן שאי אפשר לו להושיעם, דאז בכל זאת צריך לחזק לבו בתורה כאילו הוא אכזרי, וקוה אל ה' (תורת יחיאל).

והענין סר וגו' והנה מרים מצורעת כשלג ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת. כבר הקשה באוה"ח הק' על הכפל לשון "מרים מצורעת", "והנה מצורעת". ושמעתי מהר"ר משה הי"ו בשם הרה"צ ה"ר שלום מבעלז זצ"ל, דש' ד' מראות נגעים, כדתן בריש מס' נגעים: "בהרת עזה כשלג, כסיד ההיכל, כקרום ביצה, כצמר לבן". לכן מתחילה כתיב "מצורעת כשלג" שהוא מראה נגע, אבל כאשר "ויפן אהרן", אז "והנה מצורעת", דכבר היה כהה הנגע, ולא היה עוד כשלג, כדכתיב "והיה טרם יקראו ואני אענה", אלא [עדיין] היתה צריכה רפואה.

עוד שמעתי בדרך אחרת קצת ממה"ו אברהם נ"י בשם הגה"ק מבעלז, כי כל צדיק ממונה על דבר מיוחד, למשל צדיק זה ממונה על חי', וזה על מזוני, ולכן אם מבקש דבר מצדיק אשר לא נתמנה עליו, לא יוכל לפעול לגמרי, מ"מ עכ"פ בידו להתחיל להמתיק במקצת בשורש הדינין, כי רצון יראיו יעשה על כל פנים. וזה שאמר הכתוב, דמתחילה היתה "מצורעת כשלג", אבל ע"י "ויפן אהרן" לבקש רפואה, אע"ג דאיהו לא יכול, מפני שבעצמו היה נכלל באותו חטא, מ"מ רק "והנה מצורעת", ולא "כשלג". (תורת יחיאל).

קל נא רפא נא לה. צ"ב הכפל תיבת "נא". ונראה לי דהנה בעל הטורים כתב: ב' במסורה, "רפא נא לה", ועוד "רפה שבריה כי מטה". ואפשר לפרש, דהנה לפעמים יש רפואת הגוף ע"י צדיק גוור, כדכתיב "ותגור אומר ויקם", אמנם רפואה הפנימית בנפש בשרשו לא נרפא, ועל כן חוזר [המחלה] לאחר זמן. על כן לא כן ביקש לה [משה רפואת הגוף גרידא, אלא ביקש] הן רפואת הגוף הן רפואת הנפש בשרשו, [וזה כפל הלשון "נא"]. והיינו "רפה שבריה כי מטה", אשר גרם שבירה למעלה, כעין שבירת הכלים להחזירם בתקונם, ועל כן נתן השי"ת [הצרת] להתקנה [ע"י] תשובה בהתבודדות [מחוץ למחנה]. (תורת יחיאל).

ג ז"ל רש"י שם: עורב אכזרי על בניו, כדכתיב (תהלים קמ"ז) "לבני עורב אשר יקראו", והקב"ה מזמין להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן.

אהרן, [וזה] שלא יערוך הנרות במנורה מבחוץ ויכניסם, אלא יערכם לפני ה' דהיינו בהיכל, עכ"ל. הרי דקביעות הנרות במנורה, מיקרי "עריכת הנרות", ולא הדלקת נרות, ולכן אם קבע הכהן הנרות בפנים ואח"כ הוציאן לחוץ, מותר לזר להדליקן.

ומשמע קצת מדברי הקרבן אהרן, שאם קבע הנרות לבד במנורה [אף בלי השמן והפתילה], חשיב מתקן מבחוץ, והוא כש"ס יומא הנ"ל דקביעת הנרות במנורה עבודה הוא, דזה בכלל "יערוך את הנרות" וכו"ל. הנה מפורש דהכלי מכלל הנר, על כן קביעת הכלי במנורה הוא עריכת הנר, דאם רק הפתילה והשמן מכלל הנר, א"כ [רק] נתינת השמן ופתילה בכלי הוא עריכת הנר, ואם נתנם בכלי בחוץ יפסול, [אבל] קביעת הכלי כיון דאינו מכלל הנר, אין חילוק אם קבע הכלי במנורה בפנים או מבחוץ.

מיהו בספר טעמי מצוות להרדב"ז (מצודת דוד מצוה שע"ו) כתב הא דהכלים הם של זהב, [אע"ג דלפי הסוד ראוי שיהיה של כסף], משום דאין עיקר המצוה בכלים עצמם, אלא במה שנעשה עליהם, ומזה הטעם לא היה מצוה עשה לעשות המנורה, אלא להדליק נרות, עכ"ד. ומשמע דסבירא

ליה דאין הכלי בכלל הנר, [דאם הכלי הוא מכלל הנר, ראוי היה שהכלי יהיה משל כסף], אך בגמרא יומא משמע להיפוך כנ"ל [דהכלי הוא מכלל הנר].

על כן נראה לדינא דהכלי מכלל נר, ואותן המדבקים נרות של שעוה או חלב ואין משימין אותם בכלי, לא יצאו ידי חובתם לפי דברי ספר חסד לאברהם הנ"ל. וכן אותם שעושין נרות מתפוחי ארץ, דלא חשיב כלי, ע' רמב"ם פ"ז כלים ה"א, והר"ש פ"ז כלים משנה ט"ו, גבי העושה כלי מלפת ואתרוג ודלעת יבשה דטהורין דלא נקרא כלי. והוא הדין תפוחי ארץ שהוא ג"כ פרי ואינו עומד זמן מרובה, לא יצאו ידי חובתן לפי דברי ספר חסד לאברהם הנ"ל וכו'. (אבני נזר או"ח סימן ת"ק).

לע"נ ר' יוחנן ב"ר בנימין זאב וואזנר הי"ד, יא"צ פ"ז סיון
ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכשית אשר לקח וגו' והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. ויש לבאר בטעם הדבר שנשא משה בת עכו"ם, ובזה יתבאר דברי הפסוק, דהנה נודע מדברי האר"י הק' ז"ל כי נשמת דוד המלך היתה צריכה לבא ע"י זיווג שלא כדת, כי לולי זאת לא היה הסט"א מניח לנשמות יקרות כאלו לצאת, ועל כן מרמים אותם ומראים להם מקום פגום, וחושבים שתשאר הנשמה בידם, עכ"ד. והנה מזה הטעם לקח עמרם את יוכבד דודתו וגירש אותה, ואח"כ החזירה בת קל"ג שנה, כדי להעלים הבן הנוול, ולא יהיה שום קטרוג לשטן, ולא יעכב נשמה יקרה כזאת מלהוציא לעולם.

והנה משה רבינו הבין והגריש ג"כ סיבת ילדתו מעמרם ויוכבד דודתו, אבל מפני ענותנותו הגדולה לא חשב שהוא יהיה הנבחר לה' ולישראל, ונשמתו הוא גדולה כל כך שבעבורו הוצרך אביו להולידו על דרך מגונה כדי להסחית דעת השטן ממנו, רק האמין שבנו אשר יולד ממנו הוא יהיה הגואל ישראל, ועל כן גם הוא לקח אשה כושית כדי לרמות השטן שיסחית דעתו

ז"ל: הנה יש לשאול למה היו ד' כלים של ההיכל והם הארון והמנורה והשלחן והמזבח דהב כולם היו של זהב, ולפי הסוד ראוי שיהיה של כסף וכו'. תשובת דבר זה, כי אין עיקר המצוה בכלים עצמם, אלא במה שנעשה עליהם, ומזה הטעם לא היתה מצוה עשה לעשות מנורה, אלא להעלות עליו נרות, ולא היה מצוה עשה לעשות שלחן, אלא לערוך עליו לחם הפנים.

ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו. אמרו ביומא (דף עה), דהם אמרו "כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא". וכתב הגר"י ענגיל, וז"ל: דקדקו לומר "ילוד אשה", ולא אמרו בקצרה "כלום יש מי שמכניס ואינו מוציא", או "כלום יש אדם שמכניס ואינו מוציא", וזה משום דעובר במעי אמו מכניס ואינו מוציא, כדאמרו (נדה ל:): דאוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה ואינו מוציא רעי, לכן דקדקו לומר "ילוד", לומר דרק באדם נולד אין דבר זה שיהיה מכניס ואינו מוציא, אבל בעודו בעיבור טרם נולד, הא ישנו שפיר וככ"ל.

וגם דקדקו לומר תיבת "אשה", ולא קיצרו לומר "כלום יש ילוד שמכניס ואינו מוציא", וזה מפאת מציאת יתוש שמכניס ואינו מוציא, כדאמרו בגיטין (דף נו:): בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה, אמאי קרו לה "בריה קלה" דמעלגא אית לה, ומפקנא לית לה. וא"כ הא יש ילוד יתוש שמכניס ואינו מוציא, ורק ילוד "אשה" הוא דליכא, וא"כ שפיר הוצרכו בדקדוק להזכיר "ילוד" דייקא, ושל "אשה" דייקא. (גליוני הש"ס יומא שם).

בן פקועה. הדין הוא, ד"בן פקועה", והוא ולד שנמצא בבהמה אחר שנשחטה ונפקעה (נקרעה) בטנה, מותר באכילה ואינו טעון שחיטה (ע' חולין עד).

וחקר הגר"י ענגיל ביסוד היתר העובר שנמצא במעי אמו, אם הוא מפני ששחיתת האם פעלה אף על העובר, והרי זה כאילו נשחט גם העובר. או שגורת הכותב היא שכל שהותרה הבהמה בשחיטה, מותר כל הנמצא בה, אבל לא שעצם פעולת השחיטה ישנה גם בהעובר.

והנה אמרו בתמורה (דף יא:): בעא מיניה אביי מרב יוסף, הקדיש בהמה מעוברת, חוץ מעוברת, דאין העובר קדוש, ושחטה בפנים, מהו, אם אסור משום "חולין בעזרה", הואיל והולד הוא חולין, או לא.

וכתב הגר"י ענגיל, דמכאן ראייה ברורה דבשוחט בהמה מעוברת חל מעשה שחיטת האם גם על העובר, ומש"ה יש צד דהעובר הוא חולין שנשחטו בעזרה. דאי נימא דמעשה השחיטה חל רק על האם, והעובר מותר ממילא בלי מעשה שחיטה, איך שייך לומר דהעובר הוא חולין שנשחטו בעזרה. (אתון דאורייתא ריש כלל י"ד).

ויהיו אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם. אמרו בסוכה (דף כה). נושא ארונו של יוסף היו דברי ר' יוסי הגלילי. ויש לומר דזה נרמז בתיבות "נפש אדם", דזה גימטריה "תעה", על דרך הכתוב "והנה תועה בשדה" הנאמר אצל יוסף. ר' עקיבא אומר מישאל ולאצפן היו שהוציאו את נדב ואביהו, והרמז בתיבות "נדב אביהוא" עם הכולל, עולה במספר קטן כמו "לנפש אדם" במספר קטן.

אם את כל דגי הים יאסף להם. יש לדקדק דתיבת "את" מיותר, דהיה לו לומר "אם כל דגי הים". ויש לומר על פי אומרם (חולין כז:), דכיון דכתיב "אסיפתן" במקום שחיטה, מכלל דדגים לא בעי שחיטה. ולפ"ז יש לומר ד"את" מרבה חגבים טהורים, דג"כ באסיפה סגי להו ולא בעי שחיטה. (וע' עבודה זרה לח. בתוס' ד"ה לעולם).

ד ע' בכנסת הראשונים (תמורה יב) שמביא מכמה ראשונים שמקשים, איך שוחטים בהמה מעוברת, הלא כתיב (ויקרא כב:כח) "ויושר או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד". ותירצו, דלא מיקרי "בנר" אלא אחר לידה, ובמעי אמו אינו קרוי בן, ע"ש. ומוכח דהני ראשונים סוברים שמעשה שחיטת האם הוא מעשה שחיטה גם על הולד, ומש"ה שייך להקשות שיש בזה איסורא דאיתו ואת בנו.

ה וזכר ונחפיקו בזה בלב אריה (חולין שם), צנפת פענח (מאכל"א פ"א ה"ו ופ"ה ה"ט), זרע אברהם ועמבא (ס' ב'), נאות יעקב (ס' כ"ב), חזון יחזקאל (תוספתא חולין פ"ד), ושערי יושר (שער ב' פרק כ"ב) ומקור ברוך (סוף סימן ל"ד. וע' שו"ת חת"ס י"ד (ס' י"ד). וע"ע בחדושי מרן ר"ז הלוי (מכתבים עמוד ע"ט).

ו וע' במקדש דוד (קונטרס סימן ב' סק"ג ד"ה והנה על) שכתב, דרבינו גרשום מפרש שהגמ' מסיק דשחיטת האם לא היא שחיטה על העובר רק שניתר בשחיטת אמו, ומש"ה לא שייך ביה איסורא דחולין שנשחטו בעזרה, אבל רש"י מפרש שהגמ' מסיק דאין כאן משום חולין שנשחטו בעזרה, משום דאי אפשר לשחוט את העובר בחוץ, עכ"ל. ולפ"ז לרש"י י"ל דגם למסקנת הגמ' שחיטת האם היא מעשה שחיטה גם על העובר.

ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה. יש לפרש שזה שאלה ותשובה, דנודע שהאברכים הצעירים הם חריפים בחסידות, כמאמר הרוקח "אין חוץ לחסידות כבתחילתה", ועל פי רוב כשמתוועדים ביחד, קופץ היצה"ר ביניהם לפאר את הרבי שנוסעים אליו, ועי"ז ממשכים לדבר על רבי אחר ועושים ממנו ומתנועותיו ליצנות, ואינם מרגישים שזה מתגרת יצה"ר רח"ל. ואח"כ כשעוסקים בתורה ובחסידות ואינם מרגישים פעולה טובה ביראת שמים, הם תמהים על זה. ולכן הודיעה לנו תורתנו הק' סיבת הדבר, שאם תתמהו "מדוע לא יראתם", דאין לכם יראת שמים, זה משום שהסכלתם "לדבר בעבדי במשה", שהוא באמת צדיק ועניו. השי"ת יעזורנו על דבר כבוד שמו להישמר מזה בכל האפשרות.

וביום שמחתכם. אמרו בספרי: וביום שמחתכם אלו שבתות. פי', "וביום" - ביום היא שמחתכם, שאתם ששים ושמים על עצם היום שניתן לכם את השבת. דשמחה זו היא שונה משמחת הרגלים, שהשמחה בחגים ובמועדים היא על המאורעות שנעשו בזמנים הללו, ולא על גוף היום. (חזו"י שבת כה).

לא כן עבדי משה. משה רבינו נקרא עבד ה', וזה מובן לנו. אך מצינו גם במלך בבל שנקרא כן "נבוכדנאצר מלך בבל עבדי" (ירמיהו כה:ט). ואמנם כן, שניהם היו עבדי ה' מצד אשר פעל הקב"ה את פעולתו בעולם על ידם, אך מה רב המרחק ביניהם, משה רבנו מעצמו ובבחינתו נעשה עבד ה', ואילו נבוכדנאצר מלך בבל כלל לא חשב כן, רק שבלא ידיעתו ונגד רצונו נעשה על ידו רצון ה'.

מדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה. לא טען כלפיהם על עצם הלשון הרע שדברו במשה, כי על זה חזקתם של צדיקים שכבר עשו מיד תשובה, אלא הטענה היתה מדוע לא "יראתם" לדבר בעבדי במשה, דאיך לא פחדתם לדבר על עבד ה'.

סגולה פאר ערליכע קינדער

סגולת אריה'ק כהדרכת הרה"צ מאראד זצ"ל

אריינברענגען יראת חסא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים.

וואס טוהט מכן דורות ישרים:

- א מ"ח ויר"ש וואס טוהט עס שוין אסאך יארן צו העלפן אידן, וועט עס טוהן פאר אייער יענע פרוזאאט. כנאמנות, קאנפיד ענשעל.
- יעדע נאמען איז א באזונדערע שטיין. באזונדערע עבודה און תפילות פאר א לענגערע צייט, אלעס ווערט געטוהן מיט גרויס איבערגעגעבענקייט. מיט כוונה, במחשבות, אזוי האט עס די ריכטיגע כח.
- מירייכט די גאנצע נוסח אויפן שטיין סיי פאר מען באקומט די חליות און סיי נאכדעם אזוי ווי אלע שייטות. די שטיין בלייבט אין דעם אויזען פאר 2 וואכען.
- מ'זאגט די תפילה 18 מאל אויפן שטיין. ביי די ריכטיגע צייטען.
- מ'לאזט דעם מקבלידען אופן פון מכן דורות ישרים ווערט מען ווי עס ווערט מקוים די ווערטער פון אריה'ק אויפן הארץ (כפר הלב) (אמרינו ויין הארץ צו אירישיקים). שיהיה לנו לעולם תמים (ס'וירשתי) די גאנצע מענטש. וזאת מלאים (וירשתי וזאת ווארענא). מ'קען עס געבען פון מעשה.
- פאר פרטים רופט - מקטס מכן דורות ישרים

dorosyesharim@gmail.com 917-635-3883

בשורה טובה

נוסעים אנחנו אי"ה בשבוע הבא לפקוד הציון של בעל הילקוט סופר זי"ע להרגל יומא דהילולא כ"ב סיון להזכיר התומכים והמסייעים להוציא לאור הגליון, ולקיים בזה מה שכתב בצוואתו זי"ע:

"ואם יבואו על קברי, אשתחווה אני לפני שומע קול בכיות ואצטרף תפילתי עמהם לטוב להם כל הימים"

גם בדעתנו לפקוד הציונים של בעל מלא העומר - ווארשא, אבני נזר - סאכטאשוב, הג"ר יוסף ענגיל - ויען, להזכיר המסייעים להוציא הגליון

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

צופרידענע עלטערען פון מכון דורות ישרים אנן:

מיון קינד איז געווארען א אנדערע מענטש. ער וויל ענדיגען א מכתא

מיון וויל בערע מיר וועט מיר אויך 5 מינוט פאר סוף זמן דריטא שמע

מיון יצחק האט אריינפלייגט א פילטער

איר האב נישט געהאט קיין מנוחה פארדעם נישט וויסענדיג וואס מיון דורך טוהט

כ'האב אינגעליבען ווען העלצה מיין מיינע קינדער נאכען מנוח ויין נאר מיון חברים קינד

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת בהעלותך תשפ"ב

האומה המאושרת

יצאו תעלות השקיה שזרמו ממנו לכל עבר. ובעמק הפורה של הנילוס גידלו המצרים את הכל - כל סוגי הירקות שגשגו בעמק השופע הזה. ועכשיו, בהיותם במדבר, לא היה להם את כל זה - "בְּלִתִּי אֶל הַמֶּן עֵינֵינוּ" הם בכו. היה להם תפריט משעמם למדי - מנה אחת, קבועה, מוגשת מדי יום.

המתלונן המדבק

כאשר החלו הערב רב להשמיע את תלונותיהם, הדבר עורר רגשות דומות גם אצל בני ישראל. כידוע, גם אם יש אדם שמרגיש שביעות רצון מחייו, אם אשתו מתלוננת ללא הרף, בסופו של דבר גם הוא יישבר. תלונותיה הבלתי פוסקות מתחילות לחלחל פנימה, עד שלבסוף גם הבעל מתחיל להרגיש הרגשות דומות. יתכן גם להפך. בעל מתלונן עלול להשפיע על אשתו ולגרום לה להיות לא מרוצה. כך גם כל מי שמתלונן - ברגע שאדם מתחיל לבכות ולהתלונן, הוא מקלקל את הנאתם של כל הסובבים אותו.

ולפיכך, כאשר האספסוף התחילו להתלונן, מה קרה אז? "וַיֵּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", בני ישראל, שעד עכשיו שתקו ולא התלוננו, הושפעו על ידי האספסוף והצטרפו לבכי, "וַיֹּאמְרוּ מִי יַאֲכִלֵנוּ בְּשָׂר". "אה! לו רק יכולנו לקבל פרוסה קטנה של נקניק. מדוע אנחנו כל כך מקופחים? למה אנחנו לא יכולים לקבל קצת בשר צלוי כאן במדבר?"

מעדני מצרים

"זָכְרָנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם". במצרים, נהר הנילוס היה מלא בכל מיני דגים גדולים ושמנים, ולא היה צורך בשום רישיון כדי לדוג - כל מה שהיית צריך זה חוט וסיכה. אפשר היה לקחת את הסיכה, לעקם אותה לצורה של קרס, והכל היה מוכן. תולעים היו בשפע, כך שבקלות אפשר היה לתלות תולעת על הקרס, לקשור אותו לחוט, ולזרוק אותו אל תוך הנהר, ולאחר דקה או שתיים היית מעלה בחכתך דג שמן ועסיסי - וזה היה בחינם.

מצבים לא פשוטים

בבואנו ללמוד על מהלך שנות הנהגתו של משה רבינו, הגדול מכל אדם, מבקשים אנו לקחת לעצמנו לקחים, דברים שנוכל לאמץ אל חיינו, כפי ערכנו ומדרגתנו. והנה אנחנו מוצאים שחיינו של משה לא היו קלים; פעם אחר פעם העמידו בני ישראל את משה רבינו בפני מצבים לא פשוטים. כולנו זוכרים את חטא העגל - היה זה אחד האירועים הנוראיים ביותר בכל חייו של משה. שעם ישראל, האומה שלו, ירקדו מסביב לעגל מזהב? מה יכול להיות גרוע יותר?

ואז הגיעה מחלוקתו של קרח. עליכם לדעת שקרח ועדתו היו אנשים חשובים, ומשכך, כאשר הם עמדו מולו בעזות והאשימו אותו במשוא פנים כלפי אחיו, היתה זו טרגדיה גדולה עבור משה - "וַיֵּחָר לְמֹשֶׁה מְאֹד" (במדבר טז, טו).

אולם היה מקרה קשה יותר, נסיון גדול יותר בחייו של משה - פרשת המרגלים. כאשר חזרו המרגלים ושכנעו את עם ישראל כי אין להם סיכוי לכבוש את ארץ כנען, אירע דבר נורא ואיום. היו אנשים מבני ישראל שאמרו (שם יד, ד), "נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֶבָה מִצְרָיִם". כמה נוראה היא אמירה זו! למנות מנהיג חדש במקומו של משה רבינו?! לחזור למצרים?! הלא הכל יתבטל. קריעת ים סוף, מתן תורה; כל הדברים הנפלאים שעשה ה' לעם ישראל יימחקו! "וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וַאֲהֲרֹן עַל פְּנֵיהֶם" - היתה זו מכה גדולה עבור משה רבינו.

עם זאת, היה מקרה אחד שהיה גרוע בהרבה מכל האחרים, ללא שום השוואה לאתגרים הקודמים. אירוע זה מופיע בפרשתנו (יא, ד): "וְהָאֲסַפְּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הָתְאוּ וַתֵּאָוֶה" - הערב רב הרגישו מקופחים שם במדבר, והחלו להתאוות. לא היה להם את ההנאות מהם נהנו במצרים, והם החלו משוחחים בינם לבין עצמם, עם החברים והשכנים, והעלו טענות: "תראו מה עושים לנו כאן במדבר הזה! אין כאן מים". היה להם מים, אבל המים לא היו זמינים כפי שהיו במצרים. במצרים היו מים ללא כל הגבלה - לשתייה, לרחיצה ולכיבוס. מנהר הנילוס המלכותי

במדבר, וקשה להבין למה. מה כל כך איום ונורא בעובדה שאנשים מתלוננים? מדוע זהו הדבר הגרוע מכל?

הגרוע מכל: אומללות

התשובה היא, שהדבר הגרוע מכל היא ההרגשה שאתה חי חיים אומללים. להיות "כְּמִתְאַנְנִים" - שהאדם מרחם על עצמו - זהו הדבר הגרוע ביותר. כאשר עם ישראל חטא בעגל, כשקרח ועדתו מרדו במשה רבינו, היו אלו מהמורות בדרך, אולם עדיין יש עתיד לעם. זה לא הסוף. אך כאשר לעם אין בקשת גדלות מוטעית כפי שהיתה לקרח אלא הוא פשוט מראה שהוא אינו מרוצה, זה הסוף.

אומללות היא הדבר הגרוע ביותר שיכול לקרות לעם היהודי, כי כאשר אדם הופך לבלתי מרוצה מחלקו בחיים, לא שייך אצלו כלל עבודת ה'! אם אתה שמרגיש שהקב"ה "אינו ממלא את חלקו בעסקה", אתה מרגיש שאתה הוא הנותן - "אני מתפלל ומקפיד על קיום מצוות, ומה אני מקבל כתמורה לכך?" - אם זה מה שאתה חושב, אז אתה כישלון. ברגע שהאדם מפתח גישה כזו, הוא אינו מסוגל להיות עובד ה'.

עבודת ה' אמיתית

עבודת ה' פירושה שאתה מחפש דרכים ואמצעים כיצד לבטא את הכרת הטוב שלך אליו, וחי בתחושה של "מָה אֲשִׁיב לָהּ" כִּל תַּגְמֹלוּהִי עָלַי". לעומת זאת, אם אתה חושב שה' לא העניק לך דבר, ואתה סבור שהוא עדיין חייב לך הרבה; אתה מרגיש שאתה עושה כל כך הרבה למענו והוא אינו מחזיר לך - דע לך שאינך עובד את ה'. אמנם אתה יהודי שומר תורה ומצוות ובוודאי תקבל שכר על המצוות שאתה מקיים, אולם בהתחשב למה שהיה עליך להשיג - הרי שנכשלת.

אני מבין שרבים מכם מתקוממים למשמע הדברים, וסבורים שהם מגוחכים וקיצוניים, ולכן אחזור עליהם שוב ושוב, כדי שתפנימו את האמת: לא תוכלו להיות עובדי ה' אמיתיים אלא אם כן אתם שמחים במה שה' עושה למענכם! ואל תתנו לאף אחד לומר לכם אחרת! כל המושג של עבודת ה' בנוי על נקודה זו - הכרת הטוב לה' על מה שהוא נתן לך.

הבסיס של התורה

ולכן, הכלל הראשון הוא **שהאדם צריך להיות מאושר**. לא רק מפני שה' רוצה שתהיה מאושר. לא רק בגלל שזה בריא יותר, ושתחיה שנים רבות יותר אם אתה מאושר. כל הדברים הללו נכונים, אבל ישנה נקודה חשובה בהרבה:

ואז ממשיכים בני ישראל ומונים את כל מה שהם אכלו יחד עם הדגים. הם לא אכלו סתם דגים, אלא יחד עם מהם היו כל מיני תוספות: "את הקשאים ואת האֲבִטְחִים ואת הַחֲצִיר ואת הַבָּצְלִים ואת השומים" - "רשימת קניות" ארוכה ומכובדת של ירקות, עליהם חלמו בני ישראל. "וַעֲתָה נִפְשָׁנוּ יִבְשָׁה אֵין כֹּל בְּלָתִי אֶל הָמָן עֵינֵינוּ".

המגיפה הנוראה

ברגע שתחושת חוסר שביעות הרצון צצה מעל פני הקרקע, היא החלה להתפשט כמו מגיפה. "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ" - משפחות שלמות ישבו ובכו - המגיפה התפשטה מאהל אחד למשנהו.

"על מה אתה בוכה?"

"מה הפירוש 'על מה'?! בגלל המן! אנחנו מקבלים את אותו המזון בכל יום!"

"אוי! אתה צודק! המן!" וגם הם פרצו בבכי. המשפחה הסמוכה שמעה במה מדובר והצטרפה אף היא, וכן הלאה וכן הלאה, המגפה השתוללה.

מצב זה היה הגרוע מבין כל המצבים הקשים עמם התמודד משה רבינו, וכפי שאומר הפסוק, "וַבְּעֵינֵי מֹשֶׁה קָע" - מצב זה היה הגרוע ביותר. אך הבה נבחן כמה זה היה גרוע. משה רבינו פנה אל הקב"ה והביע מרירות וייאוש באופן שכמותו מעולם לא נשמע.

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' לָמָּה הִרְעִיתָ לְעַבְדְּךָ וְלָמָּה לֹא מָצָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת מִשְׁאֵל כָּל הָעָם הַזֶּה עָלַי", - "איני יכול לשאת זאת יותר" אמר משה; זה מידי כבד בשבילי. ואז אמר משה מילים שכמותן לא שמענו מפה קדשו: "וְאִם כִּכָּה אֶת עֲשֵׂה לִי הֲרֹגֵנִי נָא הָרֹג אִם מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאֵל אֶרְאֶה בְּרַעֲיָתִי". קשה להבין כיצד משה רבינו אומר מילים כאלו! "הֲרֹגֵנִי נָא הָרֹג" אף אחד ממשברי המדבר לא הוליד מילים של ייאוש כגון אלו.

אילו משה היה מתפלל על העם כפי שעשה בזמן חטא העגל, שה' יתמלא רחמים עליהם, את זה היינו מבינים, כך גם אילו היה נופל על פניו כפי שעשה בפעמים אחרות. שלוות נפשו של משה רבינו ובטחונו מעולם לא התערערו, מתוך ידיעה שקיום ציוויו של השי"ת, יביא לידי הצלחה בסופו של דבר. אולם כאן, משה התייאש. הוא נעשה חלש כל כך, עד שהרגיש שאין טעם להמשיך; ביאושו הוא פנה לה' וביקש ממנו שיהרוג אותו. והוא לא התכוון לכך באופן תיאורטי, הוא התכוון לכך במלא מובן המילה, הוא רצה שה' יהרוג אותו.

ועל כן נשאלת השאלה, על מה המהומה? נראה שזה היה המאורע המייאש ביותר מבין כל הדברים שקרו

חיים מוגבלים

למען האמת, למי שחסרה דעת לא היתה האפשרות לשמוח בחיים במדבר. לא רק המגוון של המאכלים היה חסר להם במדבר, לא רק הבשר ובאבטיחים והקישואים - "במדבר, זכה עם ישראל ליחס מיוחד מאת הקב"ה - תכנית זו חיים של הנאה מוגבלת, של חוסר נוחות. במשך כל שנות שהותם של אבותינו במדבר לא היו להם שום "ריגושים" ו"חויות" במובן שהיינו מצפים.

ואל נא תחשבו שבאותם ימים אנשים היו פרימיטיביים, ושהם לא הכירו את כל הדברים הללו. אצל אומות העולם היו גם היו חוויות רבות של הנאה. בחטא העגל מסופר כיצד "וַיִּקְמוּ לְצַחֵק" (שמות לב, ו) - הגרים המצריים רצו לשחק כל מיני משחקים, שכן היו להם כל מיני שעשועים בימי קדם. היה להם מוסיקה ומשחקים. היה להם הכל.

והנה, אומה שלמה, שהוקמה זה עתה ועתידה להישאר לנצח, יצאה לא מכבר ממרכז התרבות העולמי והובאה אל המדבר, מקום בו לא היתה שום חשיבות לדבר מלבד רוחניות. מחנה ישראל במדבר היה מקום המנותק לחלוטין מכל התרבות העולמית שהתקיימה באותם ימים. מכאן נוכל להבין את הנסיון שבדבר, וניתן להניח שאם אנחנו היינו שם, קשה היה לנו לשמוח יותר מדי בחיים מעין אלו, ומן הסתם היינו מתחילים להתלונן כבר מהרגע הראשון.

סוד האושר

לכן היה צורך לשרש מעם ישראל את התפיסה המוטעית של המושג "אושר", וללמד אושר אמיתי מהו. היה עליהם ללמוד שסוד האושר אינו נמצא במאכלים מיוחדים, לא בבידור וגם לא בטיולים. האושר אינו תלוי בממון רב שהאדם צובר. סוד האושר הוא להבין כמה בר מזל אתה בזה שיש לך את מה שיש לך.

אך משה רבינו לא יכול היה לשבת עם כל אחד ואחד, עם כל משפחה שמגיעה להתלונן ולהסביר להם, "ראו כמה טוב הוא המן. הוא בריא; יש בו את כל הויטמינים להם אתם זקוקים. הוא לא יגרום לכם עודף משקל ולא יגרום לשיניכם להירקב. אינכם זקוקים לאכול מאכלים רבים - המן מספק את כל צרכיכם." כפי שנראה עוד מעט, יש הרבה יותר מה להסביר בענין זה מאשר המילים הקלושות שאני אומר כעת - אני מדבר עכשיו במונחים כלליים - אולם משה רבינו הסביר להם היטב את הענין, ולאחר כמה שעות הם למדו כיצד לשמוח.

שיחות חיזוק ושמחה

אך למשה רבינו לא היה מספיק זמן לעשות זאת לבדו. עם ישראל מנה מיליוני נפשות, ולא היתה לו אפשרות

רק כאשר אתה מאושר ומבין שהקב"ה הוא סיבת האושר שלך, אז תוכל להתחיל לצעוד במסילתם של עובדי ה'.

ולכן כאשר ראה משה רבינו כי מגפת האומללות החלה להתפשט, הוא ראה בכך כישלון של כל הבנין שנבנה עד כה. הוא ידע שकेת קבלת התורה הינה חסרת משמעות, כי איזו מין תורה היא זו הנלמדת מתוך הרגשה של טינה כלפי השי"ת? מי שמרגיש שהוא אינו מקבל את המגיע לו בעולם הזה, תורתו אינה תורה ועבודתו אינה עבודה!

זו הסיבה שמשה רבינו ביקש "הֲרֹגִי נָא הָרֹג" - הוא הגיע למסקנה שהוא נכשל, שכן אם בני ישראל מרגישים אומללים בגלל דברים גשמיים, הרי שיציאת מצרים וקבלת התורה נכשלו. הבסיס של קבלת התורה היא להרגיש מאושרים ושמחים בעולם הזה, ואם בני ישראל מרגישים אומללים - הרי שנשמט הקרקע מתחת לרגליהם, וכל מה שהשיגו עד כה נידון לכישלון.

הצלת השבעים

משכך, עלינו לתת את דעתנו על תגובתו של השי"ת לדבריו של משה רבינו. מה עשה ה' כאשר משה רבינו ביקש לעזוב את תפקידו? הקב"ה יכול היה לייצר פתרון מידי לתלונותיהם כל בני ישראל - ומאוחר יותר הוא אכן עשה כך, ונתן להם את השליו, אולם מה היתה תגובתו המיידית של ה'? תשובתו הראשונה למשה רבינו היתה, "אִסְפָּה לִי שְׁבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעֶתָ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו, וְלָקַחְתָּ אִתָּם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ. וְיִרְדְּתִי וְדִבַּרְתִּי עִמָּךְ שֵׁם וְאַצְלֵתִי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשָׁמַתִּי עֲלֵיהֶם וְנִשְׁאוּ אִתָּךְ בְּמִשְׁאֵל הָעָם וְלֹא תִשָּׂא אֶתָּה לְבַדְךָ". ובהמשך הפסוקים מתואר כיצד שרתה רוח הנבואה על שבעים הזקנים.

אולם כאן אנו עומדים אובדי עצות, כי בכל הפרשה כולה לא מוזכרת ולו מילה אחת באיזה אופן סייעו הזקנים, וכיצד הנבואה ששרתה עליהם פתרה את הבעיה. הם לא סייעו בהשגת בשר עבור המתאווים. אם כן, איזו תשובה היא זו לטענתו של משה רבינו, "לֹא אוֹכֵל אֲנִי לְבַדִּי לִשְׂאֹת אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה כִּי כִבֵּד מִמֶּנִּי" - כיצד נפתרה הבעיה על ידי שבעים הזקנים?

התשובה היא שהקב"ה בחר ללמד את עם ישראל שיעור גדול מאוד, שיעור בסיסי ביותר לחיים, ולשם כך הוא מינה את שבעים הזקנים. בראש ובראשונה, הקב"ה לא נתן לבני ישראל בשר כדי למלא את בקשתם, שכן בכך לא תיפתר הבעיה. מה שהיה צריך כעת זה לא בשר אלא דעת, וזה היה תפקידם של שבעים הזקנים - ללמד את העם כיצד לחוש אושר ושמחה בחייהם.

כותבים את ההיסטוריה של עצמנו

אני מבין היטב שבהתחלה, המילים הללו יפלו על אוזניים ערלות. הרעיון הזה, לשמוח ולהיות מרוצים מהדברים הפשוטים והמינימליים שכבר יש לנו, אינו מדבר לאנשים. ובכל אופן יש שיחשבו, מה זה נוגע אלינו, הסיפור הזה שארע במדבר? בוודאי שבמדבר לא יהיה להם כל מה שבהם רוצים, אבל זה קשור ליהודי המתגורר בברוקלין?

ובכן, עלינו להקדים כאן יסוד חשוב, עיקרון כללי הנוגע לכל ההיסטוריה שלנו. ההיסטוריה היהודית היא כמו ספר, ספר שנכתב על ידי עם ישראל בכל דור ודור. הספר הזה הולך ונכתב גם כעת, ואנחנו המחברים של הספר הזה, שכן כל מה שכתוב בו נובע מהתנהגותה של אומתנו בתקופה זו. כשעם ישראל נוהג כראוי, כשאנחנו מרבים בלימוד התורה, כשאנחנו בונים עוד ישיבות, כשיותר אנשים מקימים משפחות של שומרי תורה ומצוות, אנחנו כותבים את המשפטים והפרקים בספר הזה, שיום יבוא והוא יהפוך להיסטוריה מפוארת.

הקדמה נחוצה

אולם ישנה נקודה חשובה שהיא יסוד ופינה להבנת התכנית של התורה הקדושה, והיא, שבכדי שנוכל להתחיל לכתוב את ספר ההיסטוריה שלנו, ניתנה לנו הקדמה. איני יודע אם אי פעם ראיתם את הספרים שהיו בעבר בבתי הספר, שלימדו ילדים כיצד לכתוב. אני זוכר כיצד בתחילת הספר הוצגו כל האותיות וכן מספר מילים ופסקאות, אשר נכתבו בכתב יד נאה, והמשימה שהוטלה עלינו כילדים היתה למלא את הדפים הריקים של הספר על ידי העתקת הכתב הנאה הזה. תחילתו של הספר שימש כמודל לחיקוי עבורנו, אשר כעבור זמן מה הקנה לנו כתב נאה גם כן.

הקב"ה גם כן נתן לנו דוגמא, שעליה מצופה מאיתנו להביט כאשר אנו כותבים את ספר ההיסטוריה שלנו - והדוגמא הזו היא, קיומו של עם ישראל במדבר. ארבעים השנים במדבר היתה התקופה המדהימה ביותר בהיסטוריה שלנו, והקב"ה עשה זאת במכוון, כדי ששנים אלו יהיו "כתב היד הנאה" שאליו עם ישראל יוכל להביט ולהתדמות.

לימוד נחוץ

במדבר היו דוגמאות רבות, לקחים רבים מהם נוכל ללמוד, כל אחד מהם הוא נושא לשיחה בפני עצמה, אולם כעת אנחנו מתמקדים באחד המאפיינים הבולטים ביותר של החיים במדבר - היו אלה חיים שחסרו מהן כמעט כל ההנאות ואופני הנוחות הבלתי נחוצים! לא רק שלא היו להם בשר ובצלים. במשך ארבעים שנה הם היו מוגבלים

לשבת עם כל משפחה בנפרד ולהסביר לה את הנושא הזה. ולכן אמר הקב"ה למשה, "אולי אתה בעצמך אינך מסוגל לעורר את כולם, אולם אני אשלח לך סיוע בדמותם של 'שבעים איש מזקני יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעֶתָ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשִׁטְרֵיוֹ' - אנשים טובים וחכמים, שאתה יודע שהם מסוגלים להשפיע על שומעיהם. ואני אשרה את רוחי עליהם ואהפוך אותם לנביאים". מהו נביא? נביא הוא מלשון "ניב", שפירושו דובר, דובר המדבר בהתרגשות ומתוך בעירה פנימית.

הקב"ה בחר להשרות את רוחו עליהם ולעורר בהם השראה, והתפקיד של כל אחד ואחד מהם היה לקחת חלק מסוים מהעם, וללמד, לאט לאט, כיצד לחזור לחיים של אושר. להראות להם כמה טוב להם בעולם הזה; להסביר להם שהדברים הפשוטים ביותר בחיים צריכים לגרום להם אושר עצום תמיד, ללא שום מותרות; בלי בשר, בלי גן חיות ובלי טיולים.

לרשותו של משה רבינו עמד כעת צבא של עוזרים מוכשרים שהחל לדבר אל העם; הם לימדו אותם כיצד להנות מהמן, כיצד להנות מהחיים. הם היו מתנבאים, מדברים בהתלהבות, עם בעירה פנימית. אני בטוח שהם דיברו עם יחידים ועם משפחות - הם גם מסרו שיחות שבהם הראו לציבור כמה טוב להם; יש להם פרנסה ואף אחד לא נשאר רעב, ולא זו בלבד, אלא שהם ניזונים מהתפריט הטוב ביותר שניתן להעלות על הדעת.

לומדים את הלקח

אז נכון שהמן לא סיפק את דמיונם. הם היו מעדיפים לקבל משהו מרגש, משהו צבוע באדום כמו גלידה או גוזז. אולם כעת הם למדו את האמת, שכוס נקיה ופשוטה של מים צלולים עדיפה על פני כל משקה אחר.

כעת הם למדו כיצד להיות מאושרים בלי כל ההנאות הרדודות של החיים, בלי להשתוקק כל הזמן לעוד ועוד. שבעים הזקנים היו אלה שהחזירו את האופטימיות ואת האושר אל העם היהודי, ובמשך כל המשך שנות נדודיהם במדבר, הם למדו להיות שמחים בחלקם. זה דרש עבודה מרובה - שום דבר טוב אינו בא בקלות - אולם אפילו האספסוף למד מהו אושר אמיתי.

עם ישראל במדבר למד כיצד להיות מאושר, והאומה כולה החלה להנות מהחיים. העובדה שאומה שלמה למדה כיצד לחיות בצורה כל כך אידיאלית היה אירוע אדיר, אבל זה מה שקרה במדבר. עם ישראל למדו צורת חיים חדשה; חיים של סיפוק ואושר אמיתיים מהדברים הפשוטים בחיים, ובכך הפכו עם ה' לאומה המאושרת.

מלאים במכוניות, כי חלק מאנשים אלו חושבים שהכיף נמצא שם, ואחרים חושבים שהכיף הוא במקום אחר.

מה הם מחפשים? הם מחפשים קצת בידור בחייהם, כי חייהם ריקים מתוכן. רחמנות עליהם, כי הם מעולם לא למדו היכן נמצא האושר. הם מעולם לא למדו את הסוד הזה, שהאושר אינו נמצא במקומות מסוימים, הוא נמצא **בראש**.

הן אמנם, קל לומר את הדברים, אבל האמת ניתנה להיאמר שכל אחד ואחד יכול להצליח במשימה זו, ללכת בעקבות המודל של המדבר, אם יתמסר למטרה זו - ללמוד כיצד להנות מהחיים. זהו נושא גדול - זוהי חכמה מיוחדת, ללמוד את היכולת להיות מרוצים ממה שיש לנו, ולא יעזור רק לשמוע את המילים שאני מדבר ולתייך אותן במקומן. דרושה עבודה - אם במדבר היו דרושים שבעים זקנים שנחה עליהם רוח ה' כדי ליישם משימה זו ללמד את האנשים, ניתן להניח שזהו ענין הדורש עבודה מרובה.

עבודה מעשית

עלינו לעבוד קשה ולהתמקד בדברים הרבים שיש לנו, ובכך נהפוך לעשירים, כי נהיה שמחים בחלקנו. אם בריאותך איתנה, חשוב מאוד שתחשוב על כך: אם יש לך שתי כליות שמתפקדות כרגיל, הרי שאתה אדם עשיר. אם יש לך לב וכבד זה עוד מיליון דולר. כל איבריך הפנימיים מתפקדים? או ווה! יש בידך יהלומים!

זהו ה"חלקו" של כל אחד ואחד מאיתנו - הדברים שיש לך! אלא שאף אחד אינו נהנה מהעושר שלו! אין צורך להמתין עד שמאבדים את הבריאות כדי להביט אחורה על הימים הטובים שהאדם מעולם לא נהנה מהם. להתעכב ולחשוב על דברים אלו היא עבודת ה'. עלינו להתמקד על כל פרט בנפרד, לחשוב עליהם ולהיות שמח בחלקו. ואל נא תתייחס לעושר שלך בצורה סיטונאית כפי שעשיתי זה עתה. תהנה מהעושר שלך, ובכל פעם תתמקד בדבר אחד. בעודך פוסע הביתה היום בערב, תחשוב על העובדה שאתה בעל לב בריא - זה הכל. הלב מספיק לרחוב אחד.

שמחת השמיעה

למען האמת, אפשר ללכת קילומטרים רבים ולשיר מרוב שמחה על כך שיש לך לב בריא. הבה נתאר לעצמנו

מאוד בהכל. לא היו להם בתים קבועים, לא היו להם מרכזי קניות, לא היו להם טיולים, לא היו להם מסעדות. אפילו מזגן לא היה להם. לא היה להם כלום!

וזה הסיבה שמוטל עלינו להביט אחורה אל אותה תקופה של דור המדבר. הקב"ה רוצה שנחיה מחדש, במידה מסוימת, את מה שהם חוו, כמודל לאופן שבו עלינו להתייחס לחיינו ולעצמנו, ולהבין מתוך אילו רגשות צריך היהודי להביט על מה שהוא מקבל כיום. על ידי ארבעים השנים במדבר, הקב"ה לימד אותם - וגם אותנו - את הלימוד הגדול של "איזהו עשיר השמח בחלקו".

אין כמו בבית

זו הסיבה שכאשר הם התלוננו, הקב"ה לא שלח להם שבעים משאיות מלאות בבשר ומלפפונים. כי זה לא היה פותר את הבעיה; ויכול היה להיות לכל היותר פתרון זמני. סוד האושר אינו תלוי במזון מגוון, בנכסים מרובים או במקומות טיול ובילוי - אלא בהבנה כמה בר-מזל אתה בכך שיש לך את מה שכבר נמצא אצלך.

וכך, כאשר באו שבעים הזקנים אל העם ולימדו אותם כיצד להנות ממה שכבר יש להם, זה הפך למודל עבור העתיד. פרק זה בהיסטוריה של אומתנו נכתב כדי שנוכל לעקוב אחריו לעולם ועד - זה נועד ללמד אותנו כיצד להיות מאושרים.

"אושר" פירושו להיות שמחים בחלקנו, לשמוח בלי שום תוספות ומותרות. אין צורך להוציא כסף על דברים שיש אנשים שמרגישים שהם נחוצים, כמו לסעוד במסעדות. לא, אתה יכול לאכול בבית. זה גם נקי יותר מאשר במסעדות, וגם עולה הרבה פחות.

אינך צריך לנסוע לבתי מלון. הבית עדיף על בית המלון. הבית הוא נח בהרבה, והכל בו יותר טוב. היהודי לומד שנסיעות מיועדות רק לאנשים שאינם מרוצים; הם מחפשים ללכת למקום אחר שבו הם חושבים למצוא את האושר.

היכן נמצא ה"כיף"?

אם תביטו מבעד לחלון במוצאי שבת, תראו מכוניות דוהרות. כולם נוסעים להיכן שהוא. לאן כולם דוהרים? שמא תחשבו שכולם נוסעים למקום מסוים, מקום טוב במיוחד. אם כולם היו נוסעים לאותו מקום, אולי. אבל הם נוסעים לכל הכיוונים - שני הנתיבים הנגדיים של השדרה

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אצל מן השוק

הדברים הטובים שיש לו בחיים! עכשיו מוחו מלא על גדותיו מרוב אושר.

ובעודו חושב על ריאותיו המתמלאות בתערובת המיוחדת, אל לו לשכוח מהלב והאוזניים, וכך מתמלא כוס האושר שלו. אחרת, זה כמו כוס עם חור בתחתית - כל אושר שמכניסים פנימה זולג מיד החוצה.

ביתך המאושר

אתה הולך הביתה עכשיו? אם אתה נשוי, תחשוב איזה בר מזל אתה! יש כל כך הרבה בחורים שעדיין מחפשים את זיווגם. ישנם די והותר אנשים שפשוט אינם מצליחים למצוא את זו שמתאימה להם. חלקם עוד לא מצאו את זיווגם וחלק איבדו אותו. אל תשקע באדישות ובעצלות המחשבה ותתעלם מכל מה שיש ברשותך. יש לך בעל? יש לך אשה? זה רכוש יקר! רכוש יקר וחשוב עד למאוד! כל בעל או אשה הם רכוש חשוב! חשוב על כך למשך דקה אחת לפני שאתה פותח את הדלת.

אם תרצו לקחת את המשימה הזו ברצינות, אתן לכם עוד שיעורי בית. כאשר אתם עולים במדרגות, תתרגלו להנות מהצעדים. בזמן הגמרא היו להם סולמות - סולם הוא גם לא נוח וגם מסוכן. אז כשאתה עולה במדרגות, תחשוב על הזכות המיוחדת שניתנה לך. באפשרותך לעלות מהקומה הראשונה לקומה השניה על ידי שלבים קלים.

אם יש לך גם מעקה, זה עוד מותרות! תחשוב מכמה נפילות אתה מציל את עצמך בכך שאתה מחזיק במעקה ומושך את עצמך כלפי מעלה. המעקה עוזר להניע אותך למעלה, ולמעשה משמש כעין מעלית.

בימים עברו לא היו להם מעקים בחדרי המדרגות. בימינו זהו דבר שהרשויות מחייבות, אולם בימים ההם לא היה את זה. תארו לעצמכם שהיה עליכם לטפס ללא מעקה, וכל ההנעה היתה מגיעה רק ממאמציך, כי אין במה להיאחז. ואם החלקת ונפלת אחורה, היית בצרות גדולות. וכיום אתה נהנה ממותרות, מהעושר ששמו מעקה.

"להשתגע" מרוב שמחה

יתכן ויהיה מי שכאשר הוא יחזור על הדברים הללו באוזני רעייתו, תגובתה תהיה, "איזה מין דברים מטורפים מלמדים אותך שם? להנות מהמעקה?! זה נשמע לך נורמלי?!". משום שהדבר היחיד הנורמלי הוא להיות אומלל, ולהמשיך לרצות עוד ועוד דברים. מעקה?! היא רוצה לפחות מעלית קטנה. מפרסמים את זה בעיתונים - מעלית ביתית, למה לא? זה עולה חמשת אלפים דולר בלבד.

אדם שחלה בלבו ל"ע, וזה עתה הוא ביקר אצל הרופא שבירר לו שב"ה מכתו נרפאה ולבו בריא לגמרי. הוא יוצא אל הרחוב, אבל הוא אינו הולך ברחוב - הוא הולך בעננים! שמחתו אינה יודעת גבול והוא שר במלוא הגרון, עד שהעוברים ושבים חושבים אותו למשוגע! או שהם חושבים שהוא זכה בלוטו...

נסה את זה למשך רחוב אחד, ותגלה שבאפשרותך להיות מאושר ממשוה שכבר קיים אצלך. הגעת לפינת הרחוב? כעת אתה מתכוון לחצות את הכביש, ותוכל לבחור חלק אחר מהעושר שלך ולחשוב אודותיו. יש לך אוזניים שעובדות בצורה תקינה? אתה כבר עשיר. בזכות אוזניך, אתה מסוגל לחצות את הכביש בצורה בטוחה - היכולת לשרוד את התנועה היא בזכות חוש השמיעה. השמיעה מצילה את חיינו, כשאנחנו שומעים כלי רכב שמגיע. אוזניים הם דבר נפלא. מלבד העובדה שהאוזניים מאפשרות לך לתקשר עם בני משפחתך, הן גם נחוצות מאוד עבור עצם הקיום שלך, וכבר אמרו חז"ל "חרשו נותן לו דמי כולו" (ב"ק פה, ב) - לפגוע בכח השמיעה של השני היא כמו להרוג אותו ח"ו!

נשימות של אביב

תלמד להנות מהיכולת לנשום אוויר. אוויר הוא מתנה. זו תערובת של גזים שונים; חמצן במידה הנכונה יחד עם חנקן ומעט פחמן דו חמצני. וכאשר אתה נושם את האוויר פנימה, זה ממריץ אותך. אנשים לא נושמים מספיק עמוק - החלק התחתון של הריאות שלהם, על פי רוב מעולם לא התמלאו באוויר. אז מלא את ריאותיך באוויר, וכעת אתה מעורר את עצמך עם המתנה הגדולה שהעניק לנו הבורא יתברך בשפע. האוויר גורם לדם שלך להפוך לאדום, והוא ממריץ את כל גופך. נשימה היא אושר גדול עבור האדם החושב.

בפרט עכשיו בתקופת האביב. תלמד להנות מהאביב, כי בקרוב הוא יגמר. בזמן שהכל פורץ החוצה, צבע ירוק רענן מקיף אותנו מכל עבר, ומזג האוויר נוח; תלמד להנות מהמתנה שהקב"ה נותן לנו. צלול אל תוכו! אל תחשוש שאתה מתעסק יותר מדי עם עולם הזה והופך לנהנתן. מצוה גדולה היא להתפנק מסוג זה של עולם הזה! תלמד לשמוח באביב!

אז הנה הולך לו מודענו ברחוב, בכיסו אין ולו פרוטה שחוקה, אבל הוא מלא באושר. לבו פועם והוא מאושר מכך - זו היתה המחשבה ברחוב הראשון. ואז הוא עבר לשמוח באוזניו. כעת הוא מתמקד על כך שהוא נושם את אוויר האביב! הוא נהנה ממזג האוויר, וממזמז לעצמו שיר! הוא בריא! הדם שלו זורם דרך הוורידים! אולי הוא אפילו אינו חייב כסף לשום אדם! הוא חושב על כל

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

ברצוני להתחיל ללמוד את ספר משלי, מתחילתו ועד סופו, בפעם הראשונה בחיי. האם יוכל הרב לייעץ לי עצה טובה כיצד עלי לגשת ללימוד זה?

תשובה:

הצעד הראשון בלימוד ספר משלי הוא לדעת שכל מילה בספר זה מלאה בחכמה עמוקה. גם אם תלמד דברים הנראים כפשוטים, עליך להפנים בצורה ברורה שאין במשלי דבר פשוט - זוהי נקודה שחשוב מאוד להבינה. בספר משלי מדבר אליך החכם מכל אדם, ולכן, נסה להבין את עומק דבריו. לפעמים תצטרך לעיין בדברי המפרשים אשר יסייעו לך להבין נכונה את הפסוקים, ומכל מקום, מה שלא יהיה, עליך להתייחס אל ספר משלי כמקור החכמה העמוקה ביותר לחיים מעשיים.

אמנם משלי הוא ספר שעניינו יראת שמים, וכמו שנאמר בתחילת פרק א', אך עליך להבין שהוא גם מדריך להצלחה בחיים. מי שמבקש להיות מאושר בעולם הזה, ספר משלי הוא המתאים עבורו. הוא מלמד אותנו כיצד להתמודד עם אנשים וכיצד להתמודד עם עצמנו על מנת לחיות בהצלחה בעולם הזה. יש כל כך הרבה פנינים במשלי; עצות כיצד לשמור על הבריאות, הרכוש והכסף שלך, וכן איך להסתדר עם כולם - עם האשה, הילדים, השכנים, ואפילו עם האויבים שלך. כמה חבל שכל כך הרבה אנשים מוצאים את הזמן לקרוא הכל - עיתונים, מגזינים וכל כך הרבה הבלים אחרים, אבל לספר משלי אין להם זמן.

כמובן שהעצות החשובות ביותר שם הן אלו המלמדות אותך כיצד לעבוד את השי"ת כראוי, אולם ספר משלי מלא בעצות נבונות שיעזרו לך לחיות בהצלחה כאן בעולם הזה. כאשר תזכור את כל זה, תיגש אל הספר הזה מתוך גישה אחרת לגמרי. זה צריך להיות הצעד הראשון שלך בלימוד ספר משלי.

אבל אנחנו בוחרים להיות "משוגעים" ושמחים! אנחנו נבחר דבר אחד להתרכז בו עד שזה ישמח אותנו. לאחר זמן מה, כשאתה מאושר מהדבר האחד הזה, תוכל להוסיף עוד דבר לחשוב עליו ולשמוח בו. אחר כך אפשר לעבוד על נושא נוסף. לאחר זמן מה, יהיו לך ארבעים או חמישים נושאים - זה שום דבר, כי יש עוד דברים רבים לשמוח בהם. אבל אם אתה מרגיש שמחה וסיפוק מארבעים דברים, אתה כבר אדם עשיר. אם תמשיך לצעוד בדרך הזו עד שתגיע לגיל תשעים, אתה תהיה עשיר מופלג!

האומה המאושרת

יש לנו אם כן הרבה מה ללמוד בחיים - ללמוד כיצד להיות מאושרים! יש כל כך הרבה במה לשמוח! וזה מה שה' רוצה שנלמד מפרשתנו. אנחנו לומדים מהדוגמא שניתנה לנו במדבר, שעלינו להנות גם מההנאות הפשוטות ביותר של החיים, וזהו היסוד שרק על גביו נוכל לבנות את עצמנו כעובדי ה'. על מנת להיות עובדי ה', עלינו ללמוד כיצד להודות לו תמיד - ולהודות לו שייך רק אם אנחנו מאושרים. במשך ארבעים שנה עם ישראל למד את החכמה הגדולה של "איזהו עשיר השמח בחלקו".

והעובדה שאומה שלמה הכשירה את עצמה לחיות כך, מהווה השראה עבורנו. אומה מאושרת היא אומה מצליחה! "אֲשֶׁר־הָעַם שָׁכַח לֹא אֲשֶׁר־הָעַם שֶׁה' אֱלֹהֵינוּ - כאשר אנו מבינים שה' הוא מקור האושר העצום שלנו, אנחנו מתחילים לעבוד אותו - אנו עובדים אותו מתוך הכרת הטוב על כל פרט ופרט בחיינו, ובכך אנו חיים חיים של הצלחה!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

ללמוד ולגלות את האושר הפנימי

אושר מגיע רק מלימוד הפרטים של הדברים שכבר נמצאים אצלנו, וזה דורש שני דברים: א' - להכיר במתנות שכבר ניתנו לנו, וב' - ללמוד אותם.

בכל יום השבוע, נבחר בלי נדר שלושה דברים שונים שכבר יש לנו, אלא שעדיין לא הפנמנו כראוי שהדברים האלו הם עושר, והם יהיו המשימה היומית עבורנו. נקדיש לפחות דקה אחת במחשבה אודות כל אחד משלושת דברים אלו בצורה מפורטת, וכך נתחיל להבין ולהפנים כמה אנחנו באמת עשירים.

כשבן תורה לומד בהתמדה יום יום בקביעות

12-10 שעות (כפי העניין) במשך 5 שנים

מובטח לו שיגדל בס"ד גדול בתורה, (הסטיפלער)

חבורת מקבלי עול תורה

בתחילת שנת תשפ"ב נפל דבר בישראל, נוסדה והתבססה חבורת "מקבלי עול תורה" בנשיאות ובהכוונת מרן הגרמ"ה הירש שליט"א, ובראשות הגאון הגדול רי"ב שרייבר שליט"א.

עשרות אברכים שקיבלו על עצמם ללמוד בכל יום 9 או 10 שעות, ולא להסתפק רק בשעות הלימוד בכולל, אלא לנצל ולמקסם גם את ה'זמנים הבורחים' וה'שעות המתות' ללימוד התורה.

לא שאין צרכים ולא שאין אילוצים, הנוטלים זמן וכוח מסדר היום, ואסור לזלזל בהם, אבל בדרך כלל אפשר להימלט מרובם של ה'חשבונות הרבים', בוודאי 'מקבלי עול תורה' המובטחים כי יתמוגגו מעליהם ה'עול מלכות ודרך ארץ'.

כיום כבר מאוגדים תחת חבורה זו מאות אברכים! מאות אברכים שנדבה רוחם והבינם מדעם לפרוק ולברוח ולהתחמק מעול החשבונות הרבים המבלים ומכלים את היקר מכל - את הזמן, כדי להתקדש עוד ועוד בקדושת קודש הקדשים - קדושת התורה.

מה שאומר עשרות ומאות אלפי שעות נוספות למאגר הזכויות של כלל ישראל!

רוממות וההדרת כל השיעור קומה של כלל ישראל!

יש את הכלל ישראל' שלפני "מקבלי עול תורה" ויש את הכלל ישראל שלאחריו...

כשהאברכים מעידים על עליה אישית בצורה שאין לשער, הן בתורה עצמה והן במה שזה משליך על כל סדרי החיים, ועל

הרתמות והתרוממות כל המשפחה לתורת האב.

בעזרת ד' התוכנית הזו גם תניב ותביא לכלל ישראל הרבה ת"ח אמיתיים ואיכותיים, ת"ח שצמחו והונפו מתוך כור היתוך אנרגטי כזה של "חבוקה ודבוקה בך" 10 שעות כל יום!!!

וכלשונם של גדולי הדור : יוזמה זו היא מתנה משמים לדורנו, דור עקבתא דמשיחא לזכות את כל כלל ישראל ע"י ריבוי מקבלי עול תורה באמת.

ברם כלל הוא בעולם ו'חוק טבע', שאי אפשר לתורה בלא 'קמח' ובלא 'תמכין דאורייתא', וכדי לחזק את העניין במתן שכרה בצידה - למי שעומד בזה מספר חודשים! - נצרכים סכומים גדולים מאוד .

איזה לב יהודי לא ירצה להיות ה'קמח' המעמיד תורה כזו! מה אדם יכול לאחל לעצמו יותר מלהצמיח בממון האישי שלו תלמידי חכמים בסדר גדול הזה?

ע"כ פונים גדולי הדור לכל מי שכבוד ויקר התורה גדול בעיניו, לתת ולהיות שותף לחבורה הנפלאה זו, ואשרי מי שנותן 100 ₪ לחודש, ויבורך בברכת התורה "ברוך אשר יקים ... דברי התורה הזאת" ו"...חיים היא למחזיקים בה".

גדולי הדור מקימים את ישיבת ר' חיים להרבות מקבלי עול תורה

"רשכבה"ג מרן שה"ת רבנו הגר"ח קנייבסקי זצוקללה"ה היה סמל הקבלת עול תורה", אומרים גדולי הדור, שיודעים לראות

את הדברים עד עמקי השיתין שלהם. כולם ראו את מעמדי סיום הש"ס שלו כל שנה - כשהוא סיים גם בבלי וגם ירושלמי, עם שאר ה"חובות" שהוא לקח על עצמו. כך הוא גדל ונהיה לעמוד האש!

ועכשיו, משחסרנו כל אלה... מאז פטירתו של רשכבה"ג מרן שה"ת רבנו הגר"ח קנייבסקי זצוקללה"ה ידע הציבור החרדי מכה אחר מכה. רח"ל. השמירה המופלאה שלו על העולם - נפגמה, העולם חסר את זכותו של רשכבה"ג מרן שה"ת רבנו הגר"ח קנייבסקי זצוקללה"ה... את ה'מחייבים' שלו, את השיעבוד המוחלט שלו לתורה!

"להגדיל את 'חבורת מקבלי עול תורה'", הורו גדולי הדור! להגדיל את הקבוצה המופלאה הזאת, הלוקחים לעצמם 'מחייב' שכזה. תשע ועשר שעות לימוד ביום - משנים את האדם ואת חייו מקצה אל קצה. אי אפשר להיות קל דעת, נהנתן או בזבזן-זמן כשמסגלים מחוייבות של תשע או עשר שעות ביום. הראש ובעיקר הלב משתעבדים למלך קל חי.

עכשיו הזמן!

ועכשיו, ערב שבועות, בדיוק כמו שהורו גדולי הדור במכתבם, הוא הזמן לזה. ערב קבלת התורה הוא הזמן להוסיף עוד חיילים. להרחיב את המעגלים. לצרף עוד אברכים ללגיון הזה. ולהתגייס כולנו, כדי שניתן יהיה לממש את ה'מחייב' שתלוי ועומד מעל ראשי הלומדים, ומסייע להם לגבור על טרדות הזמן.

זו הצוואה שהשאיר לנו רשכבה"ג מרן שה"ת רבנו הגר"ח קנייבסקי זצוקללה"ה, שבועיים וחצי לפני פטירתו, באחד

המכתבים האחרונים שהוא חתם עליהם בחיים חיותו! זו המשימה שלנו, לדאוג שעוד ועוד לומדים יצטרפו למגמה הכבירה הזאת, ויקחו על עצמם ללמוד תשע ועשר שעות כל יום. זה הזמן להוסיף עוד לומדים, עוד ועוד ועוד לומדים, לחבורה הזאת - - - -

וכולנו זכאים להיות חלק מזה.

ערב שבועות, יום הדין לתורה הקדושה. האם נזכה אנחנו וצאצאינו להיות יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה?

האם נזכה שמשמיים יסירו את המניעות, את הפיתויים ואת הסכנות הרוחניות והגשמיות, והילדים שלנו יגדלו באמת לתורה?

האם נזכה שלא ניגע לריק, שעמלנו, אלו הבנים, ייראו וירצו לפני השם?

זה הזמן שלנו להגיד "כן", ולתרום בשביל להוסיף עוד ועוד לומדים לחבורת מקבלי עול תורה!

רוצים ישועות, שמחות, מעל לגדר הטבע?

אתם תחזיקו את הלומדים ששיעבדו את חייהם לתורה, והקב"ה ישמור שלא תמוש התורה הזאת מפיכם עד עולם...

עכשיו הזמן לתרום. עכשיו הזמן לזכות - כולנו יחד!

לתרומות 780-780-033

פרטים נוספים במודעת פרסומת בגליון זה

משא נשיא חבורת מקבלי עול תורה- מרן הגרמ"ה הירש שליט"א במעמד

"לפי מה ששמעתי מאלה שעושים את זה, האברכים מרגישים חיוזק עצום מזה, כמה אברכים אומרים שזה באמת שינה את כל הגישה שלהם ללימוד, כי יש להם חיוב וזה גורם להם מתח לימודי שלא היה להם עד עכשיו, וזה משנה את כל החיים שלהם, המתח הלימודי שמוכרחים ללמוד ולומדים כל כך הרבה זה באמת משנה את עצם חיים שלהם, לכן זה דבר גדול מאוד מאוד, וכל מי שיכול לחזק את זה זה מצוה רבה גדולה מאוד, וה' יעזור שהם יוכלו להחזיק את זה הלאה להגדיל תורה ולהאדירה".

משא גאון ישראל מרן הגאון ר"ד לנדו שליט"א במעמד

"אפשר להגיד זה פשיטא, מרבים בלימוד אברכים מתעלים ולומדים את התורה עוד יותר ועוד יותר, יותר לימוד יותר זמן ללימוד, הכל נראה אחרת לגמרי, אדם מרגיש שהוא מסור לתורה, והוא משועבד לתורה, כל הדברים בתהלים מראים לגבי הדבר הזה שהאדם משעבד את עצמו ללימוד התורה, ה' יעזור לכולנו שנמלא את השיעבוד הזה בצורה הכי טובה, אנשים שלומדים מתעלים וגם אלה שמסביב מתעלים הכל מתעלה, אנשים שהם מסורים ללימוד התורה עוד זמן ועוד זמן זה אחרת לגמרי, שנזכה כולנו לעשות את הדברים האלה, ואשרי אלה שעוסקים בזה".

משאות קודש של גדולי הדור שליט"א במעמד הקמת ישיבת ר' חיים ופתיחת מגבית סיון תשפ"ב משא ושו"ת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א במעמד

"זה דבר פשוט מאוד, מה יש להוסיף, זה דבר פשוט מאוד שזה דבר חשוב מאוד, לדעת לנצל את הזמן, ניצול זמן בשלמות לתורה זה מדרגה, האדם מתקדש על ידי זה, משפיע, גם על הסביבה הוא משפיע. רק דבר אחד צריך לדעת, שאברכים שעוסקים בזה, שלא יהיה יותר מדי קשיים בבית, שלא יגרום לקשיים בבית, צריך להתחשב גם עם צרכי הבית, צריך להתחשב, לא על חשבון האשה והילדים, זה העיקר, ובעזרת השם שיהיה בסייעתא דשמיא בהצלחה רבה בזיכוי הרבים של עסק התורה".

שאלה: שואלים כמה זמן מתוך העשר שעות צריך ללמוד מוסר, הרי יש חיוב ללמוד מוסר כל יום, כך הראש ישיבה אמר, כמה זמן מתוך העשר שעות צריכים ללמוד מוסר?

תשובת רשכבה"ג מרן שליט"א: "הרב שטינמן אמר פעם שחמש דקות זה גם טוב. אבל העיקר אם זה מעניין, אם זה משעמם זה לא משפיע, לימוד שמשפיע זה רק אם הוא מעניין, אם זה משעמם זה לא משפיע".

שאלה: אז בתכנית 'לחייב' חמש דקות?

תשובת רשכבה"ג מרן שליט"א: בלי חיוב, אי אפשר לחייב, החיוב כתוב כבר במשנה ברורה שתורה תבלין זה מוסר, רק צורת הלימוד צריכה להיות צורה שמעניינת, אם זה משעמם זה לא משפיע".

אוצר החידות והדיעות לפרשת בהעלותך

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

נתקטה משה בכמה דברים - היט קשר?

חידה. הנה נמצא במדרש שהתקשה משה רבנו, בכמה דברים והם, מעשה המנורה, בקידוש החודש, ובבהמה טהורה [ושרצים]. ואף במהצית השקל, האם היה שייכות בין כל הדברים הללו או לא?
תשובה. בספר לב שלמה כתב דהשייכות בין הדברים הללו שווה באנשים כנשים במנורה שבא לכפר על מעשה העגל, והנשים נתנו נזמי זהב, ור"ח שלנשים אסור בעשיית מלאכה יותר מזכרים, ושרצים שאיסור אכילתן שווה.

דין אמירה בקידושין

חידה. היכן יש רמז בפרשה לדין אמירה בקידושין, ושבלא אמירה א"א לעשות מעשה לקיחה.
תשובה. הנה הגאון ר' דוד מן זצ"ל אמר שלדעתו המקור שבעינין אמירה בקידושין היא מהאמור בפרשתנו, ראה במדרש אגדה (פרק ח סימן ו) קח את הלויים. שיקח אותם בדברים אמור להם אשריכם שמשמשים לפני המקום: וחזינן דהמושג קיחה הוא באמירה.

גר חייב לראות כאילו יצא ממצרים?

חידה. האם גר חייב להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים והכין זה רמז בפרשה.
תשובה. כתב כאן באור החיים [ט-יד]: ודקדק לומר אתכם לומר שהגם שאתם רואים זה חדש מקרוב בא עם כל זה אתכם הוא כאחד ממנו, ויצאתנו ממצרים היתה גאולת עולם גם לנפש הגר, הגם שלא היה בנגלה היה בנסתר, כי שורש הקדושה אחד הוא וכשהיו אבותינו במצרים היתה כללות הקדושה טבועה בטומאת מצרים ואם חס ושלום הי' כללות הקדושה נטבע אין תרופה לענפים כי הכל הולך אחר העיקר וההצלת העיקר נוגעת גם לענפים, ואמר כחקת הפסח, חש הכתוב שיאמר האומר הן האמת כי עשה יעשה כל משפטי פסח אבל דברים שהם ממש דברי שקר כמו שתאמר להגיד עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו וגו' וכדומה עדיין דן אנכי כי לא ישעו בדברי שקר, תלמוד לומר כחקת הפסח כי יכול יוכל דבר כדברים האלה כי היה הוא גם הוא במצרים בבחינת השרשים, ועיין מה שפירשתי בפסוק (שמות כג) ואתם ידעתם את נפש הגר, ואומרו כן יעשה בא לחובה שלא תאמר שלא בא הכתוב אלא לרשות שיכול לומר כן תלמוד לומר כן יעשה חובה, ומאמר חקה אחת בא להשוות כל התורה כולה:
ב. יש למצוא רמז בדברי משה ליתרו "כי על כן ידעת חנתנו במדבר", ופירש"י "כי נאה לך לעשות זאת על אשר ידעת חנותנו במדבר וראית נסים וגבורות שנעשו לנו". משמע שראוי אף הוא להראות עצמו כן.

חזה ושוק בקרבן פסח

חידה. מדוע בקרבן פסח אין חזה ושוק לכהן ואיך זה שייך לפרשתנו?

תשובה. כתב כאן במשך חכמה פרשת בהעלותך, וזה לשונו: אף משריש בלבב ישראל כי כולם שוים ועם קדוש לה' א - להיו, וכל אדם ראוי לבא להשגחה הא - להיות, לכן אין חזה ושוק בפסח. ומורה על רצון השי"ת כי יבטל השעבוד מהאדם להאדם, "ועבדי הם" (ויקרא כה, נה) - ולא עבדים לעבדים (בבא קמא קטז, ב), וכולם בני חורין. וכאשר רצונו שהאדם לא יעבוד זולתו כן ברא אשר האדם לא יעמוד תחת נמצא אחר - יהיה לגלגל או רוחני או כח טבעי - רק כולם כאחד המה מושפעים ומושגחים בפרטיות מהשי"ת, וכולם כאחד רחוקים ממנו בתכלית ובהשויה. כי המלאך הרוחני אינו קרוב להבורא יתברך משלשול קטן שבים, כי כולם הם אפשרי המציאות האמיתי, וחיותם תלוי בהשי"ת המחויב המציאות האמיתי. כל זה מורה עשיית הפסח!

אנוס אבל אילולי האנוס לא היה מקיים חשוב כרצון

חידה. היכן בפרשה חזינן שאדם שעושה מעשה אנוס אבל גם ברצון היה עושה כן אינו נחשב אנוס אלא כרצון.
תשובה: ראה בפנים יפות כאן שביאר מדוע לא עשו פסח כל מ' שנה במדבר.
וז"ל: (א) בחודש הראשון. פירש רש"י אין מוקדם ומאוחר בתורה, ולמה לא פתח בזו מפני שהוא גנותן של ישראל וכו', כבר כתבנו בזה בפרשת שילוח טמאים דאף דאין מוקדם ומאוחר מכל מקום היה בו איזה טעם ע"ש באריכות, כתב הרמב"ן דברייתא זו לא סבירא להו מילת זכריו ועבדיו מעכבין מלאכול בפסח, וכו'. ונראה ליישב שיטת הרמב"ן על פי מה שאמרו בריש כתובות דף ג' [ע"א] דלא מיקרי אנוס לענין גיטין אלא היכא שברצונו לקיים התנאי אלא שאינו יכול מפני האנוס, אבל אם רצונו לעבור על תנאו אפילו בלא אנוס, לא מיקרי אנוס, אף שאם היה רצונו לקיים התנאי לא היה יכול מפני האנוס, מכל מקום כיון שרצונו כן בלא אנוס אין זה אנוס, אם כן יש לומר דלא ציוה להם משה לעשות הפסח משום דסבר דרצונם בכך שלא לקיים מצות מילה כמו שעשו במצרים, ואם כן אין זה אנוס במה שלא נשבה רוח צפונית כיון דבלא זה לא היו מקיימים, ובוזה אתי שפיר דבשנה ראשונה ידע השי"ת שכולם היה רצונם לקיים לולי

האונס, ובזה אתי שפיר הא דאיתא בספרי ר"ש אומר שבט לוי עשו פסח במדבר דסבירא ליה דשבט אחד הוי ציבור לעשות הפסח, וקשה והא לא נימולו כדאיתא בספר יהושע שלא מלו, ולפי מה שכתבתי דאין מילת זכרים מעכבת מפני האונס, אלא שישראל לא היו אנוסים מפני דניחא להו בכך, אבל שבט לוי שקיימו מצות מילה אף במצרים, כמו שאמרו חז"ל [ספרי] שזה שאמר משה ובריתך ינצורו שפיר הוי אנוסים במה שלא מלו במדבר כיון דאלולי אונס היו מקיימים:

רמז למצוה דרבנן בפרשה

חידה: איזה מצוה דרבנן מרומזת בפרשתינו.

תשובה. מצות הדלקת נר חנוכה. וכמו שכתב הרמב"ן כאן בתחילת הפרשה, וז"ל:

(ב) בהעלתך - למה נסמכה פרשת מנורה לחנכת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות בקר וערב, לשון רש"י ממדרש אגדה:

ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששבחו בו הכתוב (דברים לג י) ישימו קטורה באפך, ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כלו משרתי אלהינו. ועוד מה טעם לחלשות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי המלוואים. ואם תאמר שהיו חובה ונצטוו בהם, וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמוהם לחנכת המזבח, גם הדלקת הנרות שנחמו בה חובה ונצטוו עליה. אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כהן גדול ובניו:

ובלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים לרבינו נסים שהזכיר האגדה הזו ואמר, ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנכה שקרויה על שמם, והיא חנכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכת המזבח עכ"ל:

וראיתי עוד בילמדנו (תנחומא בהעלותך ה) וכן במדרש רבה (טו ו), אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו - וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם. והנה דבר ידוע שכשאינן בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנכת חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו. וכן ברכת כהנים הסמוכה לחנכת הנשיאים נוהגת לעולם, דרשו סמוכין לחנכת הנשיאים מלפניה ומלאחריה בכבודו של אהרן שלא נמנה עמהם:

מברך שהכל ופוסט המוציא כיצד

חידה. איך יכול להיות שיברך שהכל ופוסט לחם - ואיך זה שייך לפרשה.

תשובה. א. מצה בפסח שני לדעת הגר"א נבנצל שליט"א. והגר"א"ל שטיינמן זצ"ל.

ב. במן [הנזכר בפרשתינו] בסתמא מברך שהכל ואף שאח"כ במחשבתו יכול לטעום בו טעם לחם.

ח. למ"ד ביומא (דף עה) שבמן היה מורגש טעמן וממשן, והרי על המן היה מברך שהכל והיה פוסט את הלחם, וזהו הקשר לפרשתינו העוסקת באכילת המן.

פורים בפרשה?

חידה. היכן מרומז פורים בפרשה.

תשובה. כתב באבן עזרא בפרשתו: "וביום שמחתכם ובמועדיכם. ששבתם מארץ אויב, או נצחתם האויב הבא עליכם וקבעתם יום שמחה כימי פורים...".

ט. בספרי בפרשתנו איתא וביום שמחתכם אלו שבתות, ובירושלמי מגילה אמרינן אם לעשות סעודת פורים בשבת, א"ל לעשות אותם ימי משתה ומשחה, את ששמחתן תלויה בבי"ד, יצא זה ששמחתן תלויה בידי שמים, א"כ מפרשתנו שכתוב וביום שמחתכם מרומז ימי משתה שכולל בהם פורים.

מצוות יישוב ארץ ישראל במקום שצריך להטיל עצמו על הציבור

חידה: מהיכן יש לפשוט מה שדנו האחרונים האם מי שאין ידו משגת לפרנס את עצמו בא"י, וצריך להטיל את עצמו על הציבור, ובחוצה לארץ מפרנס את עצמו ביגיע כפו, האם יעלה לא"י או יישאר בחו"ל.

תשובה. כתב בשערי צדק שער משפטי הארץ חכמת אדם פרק יא, ד) מי שאין ידו משגת לפרנס את עצמו שם, וצריך להטיל עצמו על הציבור, ובחוצה לארץ מפרנס את עצמו ביגיע כפו, אין ספק שמוטב לו לדור בחוצה לארץ, וכמה הפליגו חז"ל במעלת המפרנס את

עצמו ביגיע כפו. ומהר"ם שיף בסופו בלקוטיו כתב שזהו כוונת חז"ל שאמרו [ב"ב קי ע"א] מוטב לאדם לעבוד ע"ז ולא יצטרך לבריות, רוצה לומר על דרך שאמרו חז"ל כל הדר כו':

והוסיף שם בבינת אדם פרק יא סעיף ב, (ב) ועם זה ישבתי בפרשת בהעלותך שאמר משה ליתרו [במדבר י, כט - לב] לך [צ"ל לכה] אתנו והטבנו לך כו', ויאמר יתרו כו', ויאמר משה כו', והיה מהטוב [צ"ל הטוב] כו', והם דברי מותר שהרי כבר אמר לו בתחלה והטבנו לך. ועוד למה הוסיף עכשיו בדבריו ושינה ממה שאמר לו בתחלה. ואמנם גרים אין להם חלק בארץ, ואמר משה והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל והיו כלם עשירים וניטיב לך במתנות עניים, ולכן השיב יתרו לא כי אל ארצי כו', כי מוטב שישאר בחוצה לארץ ויתפרנס משלו, ולכן השיב לו משה והיה מהטוב ההוא, רוצה לומר מחלקנו ניתן לך חלק, ולכן נתנה לו דושנה של יריחו:

והנה בשו"ת אבני נזר חלק יורה דעה סימן תנד, כתב חידוש גדול לדינא, שמי שמתפרנס מאנשי חו"ל חסר במצוות יישוב הארץ אצלו. (ח) מעתה אם ידור אדם בא"י ואין לו שם שום מצב פרנסה רק הנשלח לו מחו"ל ועדיין השפעת מזונותיו ע"י השר שמחו"ל. מה זו ישיבת א"י. וזה נ"ל טעם הגדולים שלא נסעו לא"י. הגם שי"ל הלא שלחום להם רק מעות והם קונים ואוכלים פירות א"י. מ"מ מסתבר יותר דבכה"ג נקרא השפעתם מח"ל. והרי יעקב אבינו כל מה שה' לו מבית לבן נתן לעשו שאמר אין נכסי ח"ל כדאי לי [עי' רש"י יגש מ"ו י']. ואף שיקנה בדמים פירות א"י. ואם כה אמר יעקב אף שבלכתו לבית לבן ביקש מהשי"ת ונתן לי לחם לאכול וגו' ופירש באלשיך שבקש שלא יה' פרנסתו באמצעות השר ובטח נתקבלה תפלתו כדכתיב וארא בחלום וגו' שמלאך הביאן מבית לבן. מ"מ אמר אין נכסי חו"ל כדאי לי שאר בני אדם היושבים בא"י ומתפרנסים ממעות הנשלח להם מחו"ל לא כ"ש שחשיב פרנסתם באמצעות שר חו"ל. ובאמת צריך טעם מה עול מצא יעא"ה בנכסי חו"ל שלו הלא ה' מהשי"ת שלא באמצעות השר. וי"ל מאחר שתפלתו לא ה' רק לחם לאכול ובגד ללבוש. אבל כרי של כסף וזהב שהם עושר רב חשש יעקב אולי לא ה' זה בכלל ההבטחה ובאו לא באמצעות השר לכן נתנם לעשו. ממילא הדרים בא"י ומתפרנסים ממעות חו"ל לענ"ד שממעטים המצוה ואינו ברור כלל אם יקיימו המצוה:

ואף בסוף תשובתו שם כתב, בעל האבנ"ז. - קיצור דברים הנ"ל. עיקר מצות ישיבת א"י היא בהיות לו פרנסה מריוח א"י אבל אם נשלח לו מעות מחו"ל במתנה מאנשי חו"ל לענ"ד אין זה עיקר מצות ישיבת א"י בשלימות ומ"מ הוא מקיים מצות ישיבת א"י:

אמנם מצאתי בשו"ת מנחת אלעזר (להגאון ממנוקטאש זצ"ל - לקוטים סימן יב) שכתב שאינו מאמין שדברים הללו יצאו מפה קדשו של האבני נזר, וזת"ד - ומ"ש (שם באבני נזר אות י"ח) וז"ל מעתה אם ידור אדם בארץ ישראל ואין לו שם שום מצב פרנסה רק הנשלח לו מחוץ לארץ ועדיין השפעת מזונותיו על ידי השר שמחוץ לארץ, מה זו ישיבת ארץ ישראל וכו' עכ"ל. ונבהלתי משתומם וישתומם כל עובר כי מי לא ידע מהגזירות וחרמות שעשו רבותינו הקדושים הראשונים כמלאכים המה הב"י והאלשיך זי"ע כי כל מה שמנדבין בחוץ לארץ לרמבה"נ אפי' להדלקת נרות ישלחו הכל לאה"ק כדי שיתחזקו עניי הכוללים היושבים על התורה והעבודה באה"ק ואנחנו נפרנסם ממעות קופות רמבה"נ מחוץ לארץ כנודע זה בארוכה ונדפס בס' מגיני ארץ ישראל בתשובות רבותינו האחרונים שבגולה ז"ל הגה"ק מבארדיטשוב זי"ע והגאונים מהר"ח מוואלאזין ובריסק דליטא זצ"ל ועוד הרבה גאו' ארץ וכן הרבה מרבותינו מתלמידי הבעש"ט הק' זי"ע חתומי' ועוד תשו' גדולי האחרונים אחרי דבריהם למלאות לחזק ולסעדה והמפורסם א"צ ראי' ומי מת"ח בכל המדינות בפרט מגדולי הדור שלא ידע מזה (וראיתי בעיני שהדפיס אדמו"ר הקדוש משינאווא זי"ע מכתב קול קורא על דברי התחזקות הכולל רמבעה"נ זי"ע וכ' שם בשם הגה"ק מאפטא ומעזיבו זי"ע "בעל אוהב ישראל" כי יוכלו לידע כמה חלק כח הנשמה היינו חלק הקדושה שבנפשו שיש לו זהו עד כמה שירגיש בנפשו ויעשה בצדקת רמבעה"נ לעניי אה"ק עכ"ה) וא"כ איך נוכל להאמין שיצאו ח"ו דברים זרים כאלו נגדם מפי או קנה קלמסו של הגה"ק המחבר אבני נזר ז"ל, אלא ודאי כנראה (בהשערה) שהוא באבני נזר כי תשו' זה נמצאה ניירות מפורדות בין הכתבים וכו' כו' ונקבצו ונצטרפו לתשו' אחת עכ"ל, וסופו מוכיח על תחלתו כי גם בתחלה (התשו' תנ"ד מקודם) שלטו בה ידי אחרים, בשינוי הלשון והדברים, (בעת הדפסתו) בצירוף וליקוט נפזרים, ושהמחבר בעצמו לא חיברן שיהיו יחדיו תואמים, ואולי נשאר עוד נייר מפורז בין הכתבים שהוא בעצמו דחה הרעיון בלשון חכמים, וה' הטוב יכפר.

האם שי"ן נבואה בקטנים

חידה: מהיכן בפרשתנו יש להוכיח שילד-קטן שי"ן אצלו נבואה.

תשובה. ראה בספר טעמא דקרא בסוף פרשתנו, והוכיח ממרים שהתנבאה וזה העתקת דבריו שם: מצינו במגילה יד א מרים הנביאה אחות אהרן שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל ומבואר שם שאבי חש לנבואתה והיא היתה אז בת ה' שנים כמבואר בשמו"ר פ"א סי' י"ג, ובפס"ר פכ"ז אי שירמי נתנבא ביום שנולד. ובזה יש ליישב מש"כ בדעת זקנים מבעה"ת פ בהעלתך שאלדד ומידד היו אחי משה כי כשנתנה תורה ונאסרו על העריות פרשו כולן וגם עמרם פירש מיוכבד אשתו ונשא אשה אחרת, ובתרגום יהונתן איתא שיוכבד נשאת לאליצפן בן פרנך וזה יותר נכון כי עמרם כבר מת לפי החשבון והולידה את אלדד ומידד נמצא הם אחיו מן האם ולא מן האב. וקשה דלפי חשבון זה היו בני שנה כשנתנבאו תמהנו בזה בס' בשער המלך. אמנם להנל י"ל דבאמת היו בני שנה ונתנבאו והא דקרי להו זקנים דזקן היינו שקנה חכמה והא דקרי להו ד אנשים כבר כ התוס' בסנהדרין ס"ט א בידוע דדורות הראשונים גדלותן קדמה הרבה ולפי חכמתן קרי להו אנשים.

צדיקים בפטירתם מטמאים

חידה. צדיקים בפטירתם מטמאים או לא, מה מוכח בפרשה ומה התשובה על כך.

תשובה. מישאל ואלצפן נטמאו בקבורת נדב ואביהוא שהיו צדיקים גמורים, וכפי שאמר משה לאהרן שהם גדולים ממני וממך, וביאר בספר משלחן רבי אליהו ברוך עפ"ד הרמב"ן בפרשת חוקת והחינוך שכתבו דמה שצדיקים אינם מטמאים הני מילי בצדיקים שמתו במיתת נשיקה, ולפי"ז כיון שמיתת נדב ואביהוא היתה בתורת עונש, שוב אין היא בכלל מיתת נשיקה. וכע"ז כתב הגר"ש קלוגר בספרו גבורות שלמה ליישב מדוע היו נושאי ארונו של יוסף טמאים, הלא כתבו התוס' דצדיקים אינם מטמאים, ומדברי הגמרא דנושאי ארונו של יוסף היו טמאים, הרי מוכח דצדיקים מטמאים. ותיירץ נמי שיוסף ע"י שאמר אנכי אכלכל אתכם תלה הגדולה בעצמו, ומיתתו לא היתה בנשיקה רק ע"י מלאך המות, ולכך היו נושאי ארונו של יוסף טמאים.

חלטה דעתו של אהרן מטבע מסוים

חידה. מאיזה שבט חלשה דעתו של אהרן, ומדוע דווקא משבט זה.

תשובה. במדרש רבה (במדבר פרשה טו, ג) מבואר שחלשה דעתו של אהרן כשראה שבטו של אפרים מקריב, דאיתא התם, את מוצא למעלה י"א שבטים הקריבו ושבט אפרים הקריב, וכל הנשיאים הקריבו חוץ מנשיאו של לוי וכו', ואהרן לא הקריב עם הנשיאים, והיה אומר אוי לי שמא בשבילי אין הקב"ה מקבל שבטו של לוי. וביאר בספר משולחן רבי אליהו ברוך עפ"ד פירוש העץ יוסף שהטעם בזה שבכל דבר שנחלק לשבטים צריך שיהיה מנין של שנים עשר, ובמקום שהיה גם שבט לוי בכלל אז שבט יוסף הוא רק אחד, וזהו מנשה שהוא הבכור, אבל במקום ששבט לוי לא היה בכלל היה נמנה אפרים תחתיו, ולכן כשראה אהרן שבטו של אפרים מקריב בנפרד חוץ ממנשה, מיד הבין דשבטו שבט לוי לא יהיה עמהם בחנוכה וחלשה דעתו. ובמשאת המלך תירץ עוד דהרי הקרבת הנשיאים היתה לפי סדר הדגלים והמסעות, ושבט אפרים בא אחר שבט לוי בסדר המסעות, וכן מפורש בפסוקים דהקתים נסעו לפני דגל מחנה אפרים, וביום השביעי הרי הקריב שבט אפרים, ולכן כשראה אהרן שבטו של אפרים מקריב מיד הבין ששבטו לא יהיה עמהם בחנוכה, וחלשה דעתו.

איזה עוד אחים היו למטה

חידה. איזה אחים של משה מוזכרים בפרשה, וכיצד היו אחים שלו.

תשובה. בתרגום יהונתן כתוב שהיו בנים של יוכבד מאליצפן בן פרנך שנשא אותה לאחר שעמרם פרש ממנה אחר גזירת כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וקודם שהחזירה, והם נולדו לפני משה, נמצא שהיו אחי משה מן האם. אולם בדעת דקנים מבעלי התוס' ובפירוש הרא"ש כתוב שהם היו אחין מן האב, דהיינו מעמרם, שכשנתנה תורה ונאסרו העריות פרשו כולם על עסקי משפחות, ואז פרש עמרם בפעם השנית מיוכבד, משום שהיתה ערוה עליו, ונשא אשה אחרת ונולדו ממנה אלדד ומידד.

האשים אחרים בחטא ובסוף נכשל בו

חידה. באותו חטא שהאשים אחרים הוא עצמו נכשל, מי וכיצד?

תשובה. בגמרא סנהדרין (יז ע"א) מבואר דלחד מ"ד הא שאמר יהושע כלאם דלאו אורח ארעא להתנבאות דהו"ל כתלמיד המורה הלכה מפני רבו. ובגמ' עירובין (סג ע"א) מבואר דיהושע חטא נמי בהוראה לפני רבו, דאיתא התם א"ר לוי כל דמותיב מלה קמיה רביה אזיל לשאול בלא וולד שנאמר ויען יהושע משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה כלאם, ומבואר שם שנענש כי לא היו לו בנים שהיה משיב דבר ומורה הלכה בפני רבו, ומה שאמר למשה כלאם הו"ל כמורה הלכה.

חידה. מה הקשר בין הפרשה שלנו למתן תורה?

תשובה. במדרש רבה סוף פרשת בהעלותך, על מה שנאמר במינוי זקנים וירדתי ודברתי, ונאמר גם במעמד הר סיני וירדתי, ודרשו חז"ל "וירדתי וירדתי" ללמדך שחביב מינוי זקנים אצל הקב"ה כמתן תורה. והמהר"ל מבאר ע"פ דאיתא בשבת ת"ר ויהי בנסוע הארון, פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ומלמטה וכו', כמאן אזלא הא דאמר ר"ש בר נחמן א"ר יונתן חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה. ופירש"י דפרשה זו ספר לעצמה. נמצא שלמעלה ספר לעצמו, ושלמטה ספר לעצמו הואיל וזה מקומה. נמצא ספר במדבר נחלק לג' ספרים. כמאן כרבי. והיינו ששבעת הספרים הם נגד ז' קולות שכתובים במתן תורה, וחשיב כל קולות שכתוב במתן תורה.

חידה. היכן טמון הרמז (בפרשתינו) לשוני בדין בין הגירות של עם ישראל במתן תורה לגירות רגילה בעלמא?

תשובה. איתא בזבחים (קא ע"ב) מרים מי הסגירה, אם תאמר משה הסגירה, משה זר הוא ואין זר רואה את הנגעים, ואם תאמר אהרן הסגירה, אהרן קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים, אלא כבוד גדול חלק לה הקב"ה למרים באות שעה, אמר אני כהן ואני מסגירה, אני חולטה ואני פוטרה. והקשה המהרש"א, הלא בשעת מתן תורה היו כל ישראל גרי צדק לפני המקום, ואהרן ומרים בכללם, וכיון שכן הלא קי"ל דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, וליתא בו דיני קורבה של קודם גירותו, וא"כ אמאי מיפסל אהרן מלהסגיר את מרים. וע"כ כתב בספר מאיר עיני חכמים (מהדו"ק סי' יח) ליישב עפ"ד המהר"ל (בספר גור אריה פ' יגש) והובא בהקדמת השב שמעתתא שגירות של מתן תורה לא

עשתה כקטן שנולד דמי. ושפיר קאמר הגמ' אהרן קרוב הוא, ואינו רואה את הנגעים. וכן מבואר ברש"י בפרשת בהעלותך שנאסרו להם עריות. והביא הגר"מ שטרנבוך לבאר בשם הגר"נ טרופ שמגוי שנהפך ליהודי, אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד, אבל הם היו יהודים רק חסר קדושה, בזה לא אמרינן כקטן שנולד דמי.

חידה. היכן רמזי דין פרסומי ניסא בחנוכה בפרשה.

תשובה. בבעל הטורים כתב בהעלותך את הנרות. סמך נרות לחנוכה. רמז לחנוכה לפרסומי ניסא בנרות. והיינו מדכתיב בהעלותך את הנרות, שצריך להעלותם שייראו, והיינו משום פרסומי ניסא.

חידה. אברהם ויעקב בפרשתנו, היכן רמזים?

תשובה. רבינו אלעזר מגרמיזא והובא בספר סודי רזיא. כתב ויהי בנסע הארון. בנסע בגימ' יעקב. ודמות פניהם פני אדם (יחזקאל א) המרכבה על אבות העולם. וכתב בפרשת וישלח ויעל מעליו אלקים וכתב ויעל אלקים מעל אברהם בפרשת לך לך וכו' עיי"ש.

חידה. האם יש פטור של דרך רחוקה בפסח שני?

תשובה. בפתח הבית הלכות קרבן פסח פ"ה ה"ט כתב שמשמע במל"מ רפ"א מהל' קרבן פסח ובספר מנחת עני ערך גרים, ובקהלת יעקב לבעל המשכנות יעקב בפסחים (ג ע"ב) שבפסח שני אין פטור של דרך רחוקה. אולם בספר ישועות מלכו הל' ק"פ פ"א ה"ב ובטעמא דקרא (פ' בהעלותך) כתבו דיש פטור דרך רחוקה גם בפסח שני, ועל חזו"א זבחים ס' ד' סק"ז.

חידה. מתי גר יכול לאכול קדשים לפי שנגמר הגירות בהבאת קרבנותיו?

תשובה. בפסחים דף צב איתא גר שנתגייר בערב פסח, בית שמאי אומרים, טובל ואוכל פסחו לערב, ולכאורה מבואר מדברי הרמב"ם (הל' ק"פ ו, ז) שלצורך אכילת הפסח הוא זקוק לטבילת הגירות לאחר שנימול, כי עדיין אינו גר גמור. ולדעת הרשב"א שגר שטבל קודם קודם המילה עלתה לו טבילתו, כי טעון טבילה נוספת וכדין ערל ישראל הנימול שצריך לטבול לאכילת הפסח. ובשטמ"ק בכריתות שגר טעון טבילה לאחר הבאת קרבנותיו כשאר כל מחוסרי כפורים הטעונים טבילה לאכילת קדשים. ואולם התוס' (חגיגה כא ע"א) נקטו שגר אינו טעון טבילה אחר הבאת קרבנותיו. ובכריתות פירש רגמ"ה וכ"מ בפ' המשנה להרמב"ם וברע"ב שיכול הגר לאכול בקדשים קודם הבאת קרבן, ולראב"י אינו אוכל. והשטמ"ק סובר שגם לת"ק אסור בקדשים עד שיביא קרבן. ובלקוטי הלכות כתב שלדעת ראב"י מותר הגר לבוא בקהל קודם הבאת קרבן ורק באכילת קדשים אסור. ובבאר שבע וברכת הזבח ועוד חולקים בזה.

[ז] צ"ע. היום בזמנינו בעת צרה האם יש מצוה לתקוע בחצוצרות?

תשובה. המגן אברהם בשו"ע או"ח ס' תקעו סק"א תמה למה אין אנו נוהגים לתקוע בעת צרה. ובנתיב חיים ביאר שמצות תקיעה בחצוצרות היא רק בא"י, וכ"ה בפמ"ג במ"ז בס' תקעה סק"א. ותמה החיד"א במחזיק ברכה שא"כ אמאי אין תוקעים כיום בא"י. והיעב"ץ במור וקציעה כתב שלתקיעה בעת צרה צריכים כהנים מיוחדים, ועוד כתב שהמצוה היא לתקוע דוקא בחצוצרות של תורה העשויות מקשה אחת. והנצי"ב כותב שבמלחמה תוקעים רק כשארון ה' היה יוצא עמהם למלחמה.

צ"ע. בתורה שמרים נענשה בעונש הצרעת בעבור שדברה שלא כהוגן על משה רבנו ע"ה, והלא היא דברה עם אהרן רק בינה לבין עצמה ולא ברבים, והיה עליהם להגן זכות הקטורת שמכפר על לשון הרע שבהשאי.

תשובה. הח"ח בשמירת הלשון (ח"ב פ"ב) והוא מדברי הקרית ספר להמב"ט שלא הועיל למרים כפרת הקטורת כיון שלשון הרע על משה רבינו אדון הנביאים הנאמן בכל בית ה' חמיר טפי.

חידה. מהיכן יודעין שהמצורע מטמא באוהל?

תשובה. בפירוש התורה לבעל הרוקח במדבר שם איתא, אל נא תהי כמת שמטמא באהל כך המצורע.

ברש"י בנדה (לה ע"א) ובב"ב (ט ע"ב ד"ה בימי ספירו) כתב דמצורע מטמא באהל דאיתקש למת, ובתוס' הרא"ש והרשב"א מבואר דס"ל שאינו מטמא באהל. ובמשנה אחרונה כלים פ"א מ"א תמה על רש"י דמצורע אינו מטמא באהל אלא בביאה. ובספרי זוטא דרשו אל נא תהי כמת, מה המת מטמא באהל, אף מצורע מטמא בביאה, והיינו שאם מרים תהיה מצורעת, אזי דינה כמת שהוא מטמא בביאה. וברמב"ם בהל' טומאת צרעת (פ"א ה"ב) כתב חומרה יתירה יש במצורע שהוא מטמא בביאתו לבית, וכו', שנאמר מחוץ למחנה מושבו, מה הוא טמא אף מושבו טמא ועיי"ש שכתב בכסף משנה שמקור הדברים שמצורע מטמא בביאה הוא בספרא (תזרע ס"פ יב) וכך שנינו, מחוץ למחנה מושבו מושבו טמא. וע"ע בזה במקדש דוד לטהרות (ס' מו אות ב). והרא"מ בפירושו לרש"י במדבר כתב, מה מת מטמא בביאה אף מצורע מטמא בביאה, דגבי מת כתוב כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא, וגבי מצורע כתיב והבא אל הבית כל ימי הסגיר אותו יטמא עד הערב, והוא כדברי התוספות ביבמות (קג ע"ב ד"ה כיון). והחפץ חיים בביאורו לספרא (ס"פ תזרע פט"ז ה"ב) כתב עמש"כ זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר או הפשתים, מקישם לבית, מה בית מטמא בביאה, אף כולם מטמאים בביאה. ופירש, היינו מה שכתוב בפרשת מצורע, זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק, ולצרעת הבגד ולבית, הוקשו כולם לבית, מה בית מטמא בביאה דכתיב ובא אל הבית וגו', אף הבגד המנוגע אם הובא אל הבית או אדם המנוגע, מטמא כל אשר בבית. והיינו שלמדים טומאה אהל במצורע מהיקש.

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 88 | פר' בהעלתך תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

שמוחת הברית לבניו התאומים לנאמן בית מדרן הגר"ד פוברסקי שליט"א הר"ד יוסף שטראוס
שהתקיימה בבית מדרן דשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

מדרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א
בהליכה בדרכות הר נוף לצורך בדיאותו צילום: נתי אמרזי

מדרן דשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין שליט"א בכתובת אותיות בספר
תורה שנכתב לע"נ הבחור משה בן שלום שנלב"ע באסון מידון

מדרן דשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין שליט"א בשיחת חזק ב'שבת' 'אורחות תורה'

החברותה מלפני 50 שנה הגאון הרב אדלנגר ראש ישיבת בית שמעיה בבית מדרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א ישיבו למעלה משעה וחצי ולמדו יחד

מדרן גאון ישראל הגר"ד לנדו הגיע למסוד שיחה בשיבת אמרי משה בירושלים

מדרן גאון ישראל הגר"ד לנדו בשיחת חזק ב'שבת' וזלפסון

לרגל חג מותן תורה הגיע ראש ישיבת עטרת ישראל מרן הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א
לשיחת הכנה בבית המדרש "בית השם" ברחוב אלחריזי בבני ברק, קהל רב השתתף. צילומים: שוקי לדר, דוד קשת

מרן הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי במסע חיזוק בעיה"ק טבריה בשכונת נוף כנרת כנרת
ודברי חיזוק ממודינו רב הקהילה הגאון רבי אשר ברסלוצער שליט"א

תלמידי ת"ת דזילי בבני ברק מקבלים את החומש
ומתבדרים במעונו של הגה"צ רבי מרדכי שמואל אדלשטיין
לקראת תחילת לימוד חומש בראשית

בנס לעילוי נשמת הרב מאיר ישראל בן זצוק"ל בעכו,
בהשתתפות הרה"ג שלמה קנייבסקי שליט"א
והרה"ג שי פרי שליט"א עם כל פעילי לב לאחים

מדרן הגר"ב" מ אזורחי שליט"א בשיחת חיזוק בישיבת "תורה בתפארתה" באלעד

מעמד הכנסת ספר תורה חנוכת הבית והנחת אבן פינה "לחנוך ולבנות"
לזכרו של בעל הדרך אמונה שע"י מוסדותיו של הגר"ב" מ דרוק שליט"א

הכינוס ההסטורי של גדולי הדור להקמת ישיבת ד' חיים בבית רשכבה"ג מרן הגר"ג אדלשטיין שליט"א

רשכבה"ג מרן הגר"ג אדלשטיין שליט"א במשא בכינוס

ראש ישיבת עטרת שלמה
הגאון הגדול ד' חיים פיינשטיין שליט"א במשא בכינוס

ראש ישיבת נתיב הרצת וראש חבורת מקבלי עול תורה
הגאון הגדול ד'ב שדייכר שליט"א במשא בכינוס

נשיא חבורת מקבלי עול תורה-
מרן הגרמ"ה הירש שליט"א במשא בכינוס

גאון ישראל מרן הגר"ד לנדו שליט"א
במשא בכינוס

זקן ראשי הישיבות מרן הגרמ"מ אורחי שליט"א
במשא בכינוס

ראש ישיבת גרודנא באר ועקב הגאון הגדול
ד"צ דרבקין שליט"א בהתימתו על הקול קורא

רשכבה"ג מרן הגר"ג אדלשטיין שליט"א טעין במקבץ
דברי האברכים על התועלת בחבורת מקבלי עול תורה

מרן ראש הישיבה הגרמ"ד פוברסקי שליט"א
בהתימתו על הקול קורא

רבונו בקריאתו מיום ב' פר'
פקודי - שבועיים וחצי לפני
עלותו לגנזי מרומים,
שהיא כמוואה עבורנו
לחזק את 'חבורת
מקבלי עול תורה'
ולהיות שותף!

**”אין לך דבר טוב מזה, שאדם יכול לעשות בממונו...
וראוי ליתן ולהיות שותף,
ואשרי מי שנותן 100 ש”ל לחודש”**

1955

גם אני מצטרף,
בברכה,
חיים קנייבסקי

2012-12-10

גדולי הדור מקימים את ישיבת ר' חיים- לע"נ הטהורה

לנדיבי עם אוהבי תורה ותומכיה שיחיי,
שלו' ורב ברכה.

הננו בזה בדבר הארגון "חבורת מקבלי עול תורה" בנשיאות מרן הגרמ"ה הירש שליט"א, ובראשות הגאון הגדול מוהר"ר ר' ישראל בונים שרייבר שליט"א, אשר מטרתו להרבות אברכים המקבלים על עצמם לימוד של 10 או 9 שעות מידי יום, וכן לימוד המוסד מידי יום. ובוודאי הוא דבר נפלא אשר זכינו לו בדורנו.

עתה מקימים את "ישיבת ר' חיים" ע"ש שר התורה מרן
בעל דרך אמונה זצוק"ל, בכדי להרבות חיילים לתורה,
ולצורך כך נדרש ממון רב מדי חודש בחודשו.

בִּוּדָאֵי זְכוֹת גְּדוּלָה הִיא לְהַשְׁתַּתֵּף בַּמִּצְוָה רַבָּה זֶה, לַגְּדֹל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים גְּדוּלִים.

וזכות מצוה זו תעמוד לכל המשתתפים בזה, לזכות
לסייעתא דשמיא מרובה בכל עניניהם ובפרט לזכות
במדה כנגד מדה להצלחה בתורה, ולבנים תלמידי חכמים,
ובנותיהן יזכו גם הם לזיווגים הגונים תלמידי חכמים.

בנים תלמידי חכמים?

חתן שחשקו בתורה?

הצלחה בתורה?

100 ש"ח * 18 חודש

100 ש"ח * 24 חודש

לזכות השם;
הבקשה

להקדשת חודש לימוד והזכרת שם
ע"י מאות לומדי החבורה.
וכן אחד מראשי החבורה
יתפלל על השם בפרטות
בקבר החזו"א במשך 40 יום בל"ג.

**במסלולים אלו תכנסו להגרלה חודשית
לנופש משפחתי בצפת.
עד מלאת השנה של מרן שר התורה.**

כל תרומה מ100 ש"ח ניתן להעביר שם לתפילה על ציונו של מרן שר התורה זצוק"ל.

**ההבטחה של
גדולי הדור
שליט"א**

גישון ודלסטין	דוב לנדו אורחי	ברוך מרדכי פונרסקי	ברוך דב משה הלל הירש ינסבקר	צבי דרבקין יגאל רוזן	שרגא שטיינמן
יהושע אייכנשטיין	אברהם שלים	חיים פיינשטיין	ברוך דב דיסקין	חיים פרץ ברמן	בצלאל פנחס
ישראל בונים שריבר					

לתרומות חייגו עכשיו

לתשומת לב: בפרוט
האשראי או בדף
החשבון התרומה תופיע
ע"ש "עמודי עולם"

התרומות מוכרות לצרכי מס

מייל: A0527135590@gmail.com | ניתן לתרום בכל עמדות נדרים פלוס, תחת השם "ישיבת ר' חיים"

אשר יבם המסיימים

מה נכבד היום, לספר טוב חלקם ושבחם ולהודיע
חין ערכם של אלפי תלמידי חכמים ובני תורה
שזכו ללמוד, לשקן, לחזור ולהיבחן על כל מסכת עירובין
במסגרת תוכנית 'עמוד וחזרה' שע"י ממלכת התורה אורייתא

והברכה אחת היא לאלפי משתתפי תוכנית
אורייתא חדשים גם ישנים ביום שמחתם בעת

התחלת מסכת פסחים ביום כ"ד בסיוון הבעל"ט

אנו יוצאים בקריאה של חיבה לכל מי שחפץ
בלימוד התורה מתוך סיפוק וידיעה
זה הזמן להצטרף לאלפי הנבחרים

שעמו וראו כי טוב

המברכים בכל לב
רבני ממלכת התורה אורייתא